

శక్తభూమి

రాయలసీమ చారిత్రక నవల

బండి నరయణస్వామి

తానా

బహుమతి నవల

శ్చభూమి

తానా బహుమతి నవల

బండి నారాయణస్వామి

శప్తభూమి

THE CURSED LAND

రాయలసీమ చారిత్రక నవల

బండి నరయణస్వామి

కొన బహుకుతి నుం

తానా
ప్రచురణలు

SEPTABHOOMI

TANA Prize Winning Novel

by **Bandi Narayana Swamy**

6-4-296, 4th Cross, Maruthi Nagar

Anantapuram, Andhra Pradesh.

Email: bandinarayanaswami@gmail.com

© Author

Released

On 25th December 2017 at Hyderabad

First Publication: December, 2017

Publication Number: 7

Publication

TANA (Telugu Association of North America) Publications

20374 Buckthorn Court, Mundelein, Illinois, 60060, USA

Local Address

AG-2, 'A' Block, Mathrusri Apts., Hyderguda,

Hyderabad-500 029. Ph.: 040-2324 4088

Cover Painting

P.S. Chary

Cover Design

Akshara Creators, Hyderabad

Email: sakshara@gmail.com

Copies available at

Visalandhra Publishing House, Vijayawada and its Branches

in Andhra Pradesh; **Navachetana Publishing House**,

Hyderabad and its Branches in Telangana; **Navodaya Book**

House, Kachiguda, Hyderabad; **Prajashakti Book House**,

Hyderabad and its branches in Andhra Pradesh

e-book: www.kinige.com

*Composed at **Akshara Creators**, Hyderguda, Hyderabad*

Ph.: 040-23244088

*Printed at **Charita Impressions***

Azamabad Industrial Area, Hyderabad, India.

Ph.: 040-2766 78411

₹125 \$ 10

ప్రచురణకర్తల ముందుమాట

తెలుగుభాష, సంస్కృతులను పోషించి, పరిరక్షించుకోవాలన్న ఆశయంతో నలభై ఏళ్ల క్రితం, 1977లో ఉత్తర అమెరికా తెలుగు సంఘం (Telugu Association of North America - TANA) ఆవిర్భవించింది. నాలుగు దశాబ్దాలుగా ఈ ఆశయసిద్ధికి అటు అమెరికాలోనూ, ఇటు తెలుగునేల పైనా అనేక కార్యక్రమాలను తానా నిర్వహిస్తోంది.

తానా రెండేళ్లకోసారి నిర్వహించే మహాసభల్లో తెలుగుభాష, సాహిత్యాలకి ఎప్పుడూ ప్రాధాన్యతనిస్తుంది. తానా సభల జ్ఞాపిక సంచికల్లో తెలుగుభాష, సంస్కృతులకు పెద్దపీట వేసి, అవి కలకాలం గుర్తుండే విధంగా రూపొందిస్తుంది. అంతర్జాలంలో తెలుగుభాష నిఘంటువు అవసరాన్ని గుర్తించి, ఆంధ్రభారతి సంస్థ సహకారంతో ప్రపంచంలోని తెలుగువారందరికీ అందుబాటులోకి తెచ్చింది. ప్రతి సంవత్సరం వాసిరెడ్డి నవీన్, పాపినేని శివశంకర్ల సంపాదకత్వంలో వెలువడుతున్న వార్షిక కథా సంకలనాలకు దాదాపు రెండు దశాబ్దాలుగా ఆర్థిక సహకారాన్ని తానా అందిస్తోంది.

తెలుగు రాష్ట్రాల బయట నివసిస్తున్న తెలుగువారిలో తెలుగును పరిరక్షించటానికి తానా 'ఎల్లలు లేని తెలుగు' అనే కార్యక్రమాన్ని చేపట్టింది. భాషా ఉద్యమకారుడు స.వెం. రమేష్ సహకారంతో తమిళనాడులోని ఉడుమల పేట ప్రాంతంలోని వంద గ్రామాల ప్రజలచే తెలుగు అక్షరాన్ని దిద్దించింది.

ప్రచురణలో లేని, ప్రచురణ కాని ముఖ్యమైన తెలుగు పుస్తకాలను ఉత్తమ ప్రమాణాలతో ప్రచురించి, పాఠకులకు అందుబాటులోకి తేవాలన్న ముఖ్య ఉద్దేశంతో 2009లో తానా ప్రచురణలను ప్రారంభించింది. అంతకుముందు

తానా సంస్థగా ప్రచురించిన పుస్తకాలతో కలిపి ప్రస్తుతం మీ ముందుకొస్తున్న ఈ మూడు బహుమతి నవలలతో ఇప్పటికి 12 పుస్తకాలు వెలువడ్డాయి.

తెలుగు నవలాసాహిత్యానికి పునర్వైభవం తీసుకురావాలన్న ఆకాంక్షతో 1997లో లాస్ ఏంజెల్స్ నగరంలో జరిగిన తానా మహాసభల సందర్భంగా ఉత్తర అమెరికా తెలుగు సంఘం మొదటిసారిగా నవలల పోటీ నిర్వహించింది. ఆ మొదటి పోటీలో చంద్రలత రచించిన రేగడి విత్తులు నవల 1,30,000 రూపాయల ఏకైక బహుమతిని గెలుచుకొంది. అదొక సంచలనం. అప్పటి నుంచి 2005 వరకు తానా నవలల, కథల పోటీని నిర్వహించింది. 2017 మే 26, 27, 28 తేదీలలో సెయింట్ లూయిస్ నగరంలో తానా 40వ వార్షికోత్సవం జరిగిన 21వ మహాసభల సందర్భంగా రెండు లక్షల రూపాయల బహుమతి మొత్తంగా నవలల పోటీని పునఃప్రారంభించింది. దానితో పాటు మంచి పుస్తకం సంస్థ సహకారంతో బాలసాహిత్య రచనల పోటీని కూడా నిర్వహించింది.*

నవలల పోటీకి దేశంలోని అనేక ప్రాంతాల నుంచి, అమెరికా నుంచి, ఇంగ్లాండ్ నుంచి 55 నవలలు వచ్చాయి. ప్రాథమిక వడపోత అనంతరం మిగిలిన నవలలను ప్రముఖ రచయితలు మృణాలిని, ఆడెపు లక్ష్మీపతి (ఇండియా) న్యాయనిర్ణేతలుగా పరిశీలించారు. వారి ఏకగ్రీవ నిర్ణయం మేరకు మూడు నవలలు అంతిమ పరిశీలనకు అమెరికాలోని తానా ప్రచురణల కమిటీకి పంపబడ్డాయి. తానా అధ్యక్షులు జంపాల చౌదరి, రచయిత గౌర్తి సాయిబ్రహ్మానందం, కన్నెగంటి రామారావు తుది న్యాయనిర్ణేతలుగా వ్యవహరించారు. ఈ నవలలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించిన అనంతరం, ప్రకటించిన రెండు లక్షల బహుమతి మొత్తాన్ని మూడు నవలలకు అందించారు. అవి-

- శప్తభామి - బండి నారాయణస్వామి, అనంతపురం - రూ. 80,000
 నీల - కె.ఎన్. మల్లేశ్వరి, విశాఖపట్నం - రూ. 80,000
 ఒంటరి - సన్నపురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి, కడప జిల్లా - రూ. 40,000

ఈ నవలలను ప్రచురించి, పాఠకులకు అందించే బాధ్యతను కూడా తానా ప్రచురణల కమిటీ స్వీకరించింది. అందులో భాగమే ప్రస్తుతం పాఠకుల ముందున్న ఈ మూడు నవలలు.

ఈ పోటీ నిర్వహణలో సహకరించిన రచయితలకు, న్యాయనిర్ణేతలకు, కథా సాహితీ సంస్థకు, బహుమతులు గెలుచుకొన్న రచయితలకు అభినందనలు.

ఈ మూడు నవలలు విభిన్న కథావస్తువులతో రావడం మెచ్చుకోదగ్గ విషయం. వీటిలో శబ్దభూమి రాయలసీమలోని అనంతపురం చరిత్ర నేపథ్యంగా రాసిన నవల. తన అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకోవడంలో జీవితంలో ఎన్నో ఒడిదుడుకులు ఎదుర్కొని, తానెంచుకొన్న గమ్యాన్ని చేరిన ఒక యువతి కథ నీల నవల. నాగరికత పేర జరుగుతున్న ప్రయాణంలో మనదైన ప్రాచీన గ్రామీణ జ్ఞాన సంచయాన్ని, విలువలని పరిరక్షించుకోవలసిన అవసరాన్ని చాటి చెప్పిన నవల ఒంటరి.

ఈ నవలల్లోని కథావస్తువులన్నీ సాహిత్య ప్రయోజనమెరిగిన రచయితలు చిత్తశుద్ధితో ఎంచుకొన్నవే. ఈ ముగ్గురు రచయితలు నవలాశిల్పం గురించి మంచి అవగాహన ఉన్నవారే. వారి కలం నుంచి వెలువడిన ఈ మూడు నవలలు తెలుగు నవలా ప్రపంచంలో ప్రముఖమైన స్థానాన్ని సంపాదించ గలవని తానా నమ్ముతోంది.

తానా ప్రమాణాల మేరకు ఈ పుస్తకాలను అందంగా, ఉత్తమంగా రూపొందించడంలో ముఖ్య భూమికను పోషించిన అక్షర సీతకు; ముఖచిత్రాలను అందించిన ప్రముఖ చిత్రకారులు ఏలె లక్ష్మణ్, పి.ఎస్. చారి, వాసులకు; తానా ప్రచురణల అన్ని పుస్తకాల వలెనే వీటిని కూడా అందంగా అచ్చువేసిన చరిత గ్రాఫిక్స్ వారికి కృతజ్ఞతలు.

ఈ మొత్తం కార్యభారాన్ని మోస్తున్న వాసిరెడ్డి నవీన్ కు ఎనలేని కృతజ్ఞతలు. తానా కార్యవర్గం, తానా ఫౌండేషన్, మరెందరో హితోభిలాషుల సహకారంతో ప్రారంభమై కొనసాగుతున్న ఈ ప్రయత్నం మరిన్ని మంచి పుస్తకాలను అందిస్తుందని మా విశ్వాసం.

8 డిసెంబర్ 2017

- తానా ప్రచురణల కమిటీ

★ 1997 నుంచి తానా నిర్వహించిన వివిధ కథ, నవల, బాలసాహిత్య రచనల పోటీల వివరాలు, తానా ప్రచురించిన పుస్తకాల వివరాలు చివరి పేజీల్లో...

అంకితం

వారిరువురూ
దేవదాసి కులవ్యవస్థలో మిగిలిన
రెండు చారిత్రక శకలాలు

ఒకరు-

తన కులచట్రాన్ని అధిగమించినవారు.

మరొకరు-

తన కుల అస్తిత్వంలోనే పాదుకుని

పురుష సంస్కర్తల అవహేళనల్లో పోరాడినవారు.

ఆమె-

నాలో భక్తి తంబుర మీదిన

ఎమ్మెస్ సుబ్బలక్ష్మిగారు

ఈమె-

తెలుగుభాషనూ

త్యాగరాజు గానోత్సవాలనూ

ఆరాధించిన విదుషీమణి

బెంగళూరు నాగరత్నమ్మగారు!!

ఒకే కుదురులో పుట్టి

రెండు విభిన్నమైన ఔన్నత్యాలను జీవించిన

ఆ ఇరువురు కళామూర్తులకు

ఈ చారిత్రక నవల అంకితం

-బండి నారాయణస్వామి

కృతజ్ఞులు

ఈ నవల రచన కోసం అవసరమైన పుస్తకాలను, సమాచారాన్ని అందించిన- స.వెం. రమేష్, అజీజ్, అంకె శ్రీనివాసులు, మద్దెల చెరువు నారాయణరెడ్డి, జి. వెంకటకృష్ణ, బావికట్ట నాగరాజు, చింతపండు వెంకటరామిరెడ్డి, రాచపాళెం చంద్రశేఖరరెడ్డి, చొప్ప వీరభద్రప్ప తదితర స్నేహితులకూ...

ముందుమాటలు రాసిన డా॥ కుం. వీరభద్రప్పగారికి...

ఈ నవలలోని వాక్యాన్వయ సంక్లిష్టతను సవరించడంలో తోడ్పాటు అందించిన హృదయ విహారికీ...

ఈ పుస్తకానికి రూపురేఖలు తీర్చిదిద్దే బాధ్యత తీసుకున్న వాసిరెడ్డి నవీన్ గారికీ...

అన్నా! ఒక చారిత్రక నవల రాయవా? అని ఒక కొత్త ఆలోచనను నా బుర్రలో ప్రవేశపెట్టిన నాగేశ్వరాచారికీ...

రాయలసీమ ప్రస్తావన ఎక్కడ, ఎప్పుడు, ఏ రూపంలో వస్తున్నదో కనిపెట్టి గొంతు కలిపే రాయలసీమ సోషల్ మీడియా ఫోరమ్ ఫ్రెండ్స్ కూ...

చివరగా, ప్రధానంగా- తానా నవలల పోటీలో ఈ చారిత్రక నవలకు బహుమతిని ఇచ్చి, ప్రచురణ కూడా చేస్తున్న తానా సంస్థవారికీ...

-బండి నారాయణస్వామి

చరిత్ర అద్దంలో వర్తమానపు ప్రతిబింబం

డా॥ ఓం. శ్రీరఘద్రిష్ట, ప్రఖ్యాత కన్న రచయిత

రాయలసీమ- అందులోనూ అనంతపురం జిల్లా పరిధిలో అత్యుత్తమ కథకులు ఉన్నారు. అలాంటివారిలో సన్నితుడు బండి నారాయణస్వామి కూడా ఒకరు. గత మూడు దశాబ్దాలలో స్వామిగారి అనేక కథలను చదివాను. వాటిలోని శైలిశిల్పాలకు, వస్తు వైవిధ్యానికి, రైతాంగం పట్ల ఆసక్తికి ఆశ్చర్య పోయాను. వారి కొన్ని కథలను నావే అన్నట్టు భావించి కన్నడలోకి అనువదించాను. మాంత్రిక వాస్తవికవాద పరంపరకు పునాది వేసిన స్పానిష్ రచయిత మార్క్విజ్ ను గుర్తుకు తెచ్చేలా రాసేటటువంటి స్వామి ఇప్పుడు అపురూపంగా ఒక చారిత్రాత్మక నవల రాశారు.

‘శష్టభూమి’ పేరిట ఈ నవలను ప్రచురించటానికి పూర్వమే నాకు చదవటానికి పంపారు. అలాగే నాలుగు మాటలు రాసే అవకాశాన్ని నాకు కల్పించటం స్వామిగారి ఔదార్యం. ఈ ఔదార్యానికి కారణం ఆయనలాగే నేను కూడా ఆంధ్రలోని రాయలసీమ ప్రదేశంలో నా మూడున్నర దశాబ్దాల కాలాన్ని గడిపినవాడిని. కన్నడిగుడైనప్పటికీ తెలుగులోని అద్వితీయమైన కథలకు మనసు పోగొట్టుకున్నవాడిని. తెలుగులోని చిన్నా పెద్ద కథకుల నుంచి ప్రభావితుడైనవాడిని. సమాజ శ్రేయస్సే ధ్యేయంగా సాగించిన తమ పాలనా వైఖరి వల్ల ఒకటిన్నర శతాబ్దం నుంచీ రాయలసీమ ప్రజల మనస్సులో నెలవై పున్న సర్ థామస్ మన్రో ఇతివృత్తంగా ‘అరమనె’ పేరుతో నవల రచించి తెలుగునేల అన్న తిన్న ఋణాన్ని తీర్చుకోవటానికి ప్రయత్నించాను. ఈ కారణంగానే నిష్ఠాతులైన కథకులు, మిత్రులు స్వామి తమ ఈ గొప్ప కాంక్షతో కూడిన చారిత్రక నవలను ప్రచురించటానికి మునుపే చదవటానికి, అలాగే చదివిన తరువాతి అనుభవానికి అక్షర రూపం ఇచ్చే అవకాశం కల్పించారు.

శష్టభూమి! ధ్వనిపూర్వకమైన శీర్షిక. శాపగ్రస్త ప్రదేశమని కూడా అన్వయించుకోవచ్చు. అనేక శతాబ్దాల నుంచి అనేక సామ్రాజ్యవాదుల నిరంతర ఆక్రమణల వల్ల ఇక్కడి సమాజం తన సహజ స్వరూపాన్ని పోగొట్టుకుని వికారమైంది. కాలానుగుణంగా దోపిడిదారుల చేతుల్లో మారుతూ ముందుకు సాగింది. పాలెగారితనానికి మరొక రూపమైన భూస్వామ్యవ్యవస్థ ఈ నేల స్వాభిమానాన్ని లాక్కుంది. వీటన్నిటికన్నా ముఖ్యంగా స్వాభావికమైన రోషం ఈ నేల హాహాకారాలకు నూతన వ్యాఖ్యానాన్ని రాసింది. నలభై ఏడు నాటి ఉత్పత్తి స్వాతంత్ర్యంలో సామ్రాజ్యవాదం ప్రజాప్రభుత్వపు ముసుగును ధరించింది. భూస్వామ్య క్రోర్యానికి చిరునవ్వు ప్రభావళిని తొడిగించింది. ఇలాంటి అనేక సామాజిక, నైసర్గిక వైపరీత్యాల వల్ల రాయలసీమ ప్రాంతంలోని చాలామంది రచయితలు పీడితజనులపరంగానే నిలబడ్డారు. అట్టడుగు వారి కష్టకార్యణ్యాలకు, దుఃఖాలకు, దుస్థితులకు, సుఖదుఃఖాలకు అక్షరపు వెలుగును ప్రసరింపజేశారు. ఈ కారణాల వల్ల ఇక్కడి ప్రతీ కథలో ఊపిరిని కట్టించే వాతావరణం సహజంగానే ఉంటుంది. ఒకే వస్తువును వందమంది సృజనశీలురులైన రచయితలు వంద విధాలుగా విన్యాసపరుస్తునే ముందుకు సాగారు. ఇలాంటి సందర్భంలోనే సన్నిత్రుడు బండి నారాయణస్వామిగారి శష్టభూమి అనే విభిన్నమైన, విశిష్టమైన నవల ప్రచురింపబడుతోంది.

ఈ కృతి రచనకు పూనుకోవటానికి ముందు స్వామి కైఫియత్తులను, శిలా శాసనాలను, గెజెటియర్లను, వీరగల్లులను మాత్రమే కాక ఆయా కాలఘట్టాల సామాజిక నమ్మకాలను, ఆచారవ్యవహారాలను కూలంకషంగా అధ్యయనం చేశారు. సామాజికశాస్త్రం, మానవీయశాస్త్రం, తత్వశాస్త్రం సంబంధిత సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేశారు. తమ ఈ నవలలో చరిత్రను పునఃవిశ్లేషించటానికి ప్రయత్నించారు. ఇది రాజ్యాధిపత్యం కేంద్రితమైన నవల కాదు. ఆయా కాలఘట్టానికి అనుబంధమైన విషయాలకు సంబంధించిన నవల! రచయిత ప్రారంభంలోనే పద్దెనిమిదవ శతాబ్దం అందులోనూ క్రీ.శ. 1775 అని స్పష్టంగా ఉల్లేఖించడం జరిగింది.

బలవంతులైన సామ్రాజ్యవాదులు చరిత్ర అనే దిబ్బను జీర్ణించుకొన్న కాలఘట్టమది. ఈ అవధిలో విజయనగర సామ్రాజ్యం తన మూలస్వరూపాన్ని పోగొట్టుకోవటం సుస్పష్టం. అయితే దిబ్బ మీద చిన్నాచితక రాజవంశాలు, పాళెగాళ్ల బలిష్టమైన జమీందారీ వ్యవస్థ అనే కుక్కగొడుగులు మొలకెత్తిన సందర్భమది. కన్నడలో దేవచంద్ర అనే గుర్తింపబడని గద్యరచయిత తన 'రాజావళి

కథాసార'లో వీధికొక్క రాజు, ఊరికొక చక్రవర్తి అని చెప్పటం విజయనగర సామ్రాజ్యం పతనమైన తరువాతే. భూస్వామ్యవ్యవస్థలో ఉన్నటువంటి గుర్తింపబడని మరియు బలిష్ఠ సముదాయాలు పాలనా చుక్కాని పట్టుకున్నది ఆ కాలఘట్టంలోనే. దక్షిణ భారతంలోని అనేక పాలెముపట్టులు, నాయక వంశాలు, పాలన సాగించింది విజయనగర రాజుల కృపాకటాక్షం వల్లనే అన్నది వాస్తవం. హైదరాబాద్ నిజాం, శ్రీరంగపట్టణంలో హైదరాబాద్, చిత్ర దుర్గతో పాటు చిన్నాచితక కిష్కింద దుర్గమ కోటలను ఆవాస స్థానాలుగా చేసుకుని పాలన సాగించింది ఆ అవధిలోనే. ఒక్కమాటలో చెప్పవలసివస్తే 'జిస్ కి లారీ ఉస్ కి బైస్' అనేటటువంటి పరిస్థితి.

వాటిల్లో ముఖ్యంగా చెప్పకోవలసిన సముదాయమంటే బోయ లేదా బేడర సముదాయం. కాగినెలె సంస్థానాన్ని పాలించిన బీరప్ప నాయకుడు (దాసశేష్టులైన కనకదాసులవారి పూర్వనామం) మరియు నందేల, బుక్కరాయ సముద్రం, ధర్మవరం, కనికల్లు, కొడుగోడు, బళ్లారి ప్రాంతాన్ని పాలించిన హండే నాయకులు, వీళ్ళిద్దరు కూడా కురుబ సముదాయానికి చెందినవారు కావటం విశేషం. గమనించవలసిన మరొక సంగతి ఏమిటంటే ఆయా కాల ఘట్టంలో ఒక సామ్రాజ్యం మరొక సామ్రాజ్యాన్ని ఆపాశనం పట్టి అభివృద్ధిలోకి వచ్చిన కొన్ని ఉదాహరణలు చరిత్ర పుటల్లో ఉన్నాయి. కదంబులను చాళు క్యులు, చాళుక్యులను రాష్ట్రకూటులు, రాష్ట్రకూటులను దొర సముద్రం హొయ్యకులు, హొయ్యకులను విజయనగర రాజులు ఇలా దాని గొలుసు ముందుకు సాగుతుంది.

శస్త్రభూమి నవల ఇతివృత్తం ఆ కాలఘట్టానికి తరువాతది. అంటే హండే హనుమప్ప నాయకుడి వంశస్తుడు సిద్ధరామప్పనాయుడు పాలనావధికి చెందినది. Imagination is stronger than Knowledge అనే మాటలు ఈ నవల రచయిత బండి నారాయణస్వామిగారికి అక్షరాల అన్వయిస్తుంది. ఇక్కడ హండే నాయకుల వంశస్తుల పాలన అగణనీయం. దాని అనుబంధ స్థలాలు, నిర్లక్షింపబడిన మరియు శోషిత సముదాయాలు, దళిత, బహుజన సముదాయాల ఆచార వ్యవహారాలు, ధార్మిక నమ్మకాలు బహుపాలు స్థలాన్ని ఆక్రమించాయి. అదే కురుబ సముదాయానికి చెందినవాడైన బిల్లె ఎల్లప్ప-హండే నాయకుల కృపవల్ల అమరనాయకునిగా తన సామాజిక అంతస్థును ఊర్ధ్వం చేసుకుంటే, అదే నాయకుల కామతృష్టకు అదే నగరంలోని బయన్న గారి అనంతయ్య శ్రేష్టి తన ముద్దుల కూతురును పోగొట్టుకుంటాడు. ఆ

పరిత్యక్త కూతురి ఉత్తరోత్తర విషాదాన్ని రచయిత హృదయవిదారకంగా చిత్రించారు. వీరనారాయణరెడ్డి, నాగప్పప్రెగడ, కంబళి శరభుడు, ఇమ్మడమ్మ, కోడెనీలడు, గురవడు, బాలకొండ బీరప్ప... ఇలా చాలా పాత్రలు నవలలో అల్లబడ్డాయి. భీకర కరువు కాలానికి విసిగిపోయి బాలకొండ బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మ దంపతులు తమ కూతురును ఓ వేశ్యకు అమ్ముకునే విషాదం కూడా ఈ నవలలో ఉల్లేఖించబడింది. రచయిత మాటల్లోనే చెప్పవలసి వస్తే-
 “ఒక రొట్టెకూ, మూడు కాసులకు పిల్లను అమ్ముకుంటున్న కరువు కాలమది.”

కాలం గడిచినా విషాదాల అవశేషాలు వర్తమానంలోనూ కొనసాగాయి అనటాన్ని సూక్ష్మంగా రచయిత ధ్వనింపజేస్తారు. ఇవి మాత్రమే కాక అరిషడ్వర్గాల అటస్థలం ఈ నవల అంటే తప్పకాదు. కథనపు అల్లికలో సముదాయాల మధ్య సంఘర్షణ ఉంది. రామోజిప్రెగడ, నాగప్పప్రెగడ పేరిట పౌరోహిత్యాధిపత్యానికి ప్రశ్నాతీతమైన వారసుదారులున్నారు. వారు పోషించిన సతీసహగమనం పద్ధతి ఉంది. బాహ్యుల నుంచి బహిష్కరింపబడ్డ గురవడు అనే పాత్ర దళిత సముదాయానికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. బసివిని సంప్రదాయం పేరిట తన కూతురు వయస్సున్న గంగమ్మ పేరుగల దళిత సముదాయానికి చెందిన కన్య మీద అత్యాచారం జరిపే వీరనారాయణరెడ్డిలాంటి భూస్వామ్యవ్యవస్థా రూపకాలు నవలను రాయలసీమ వర్తమానానికి అలవరుచుకున్నాయి. తన తండ్రిని చంపిన తిమ్మప్పనాయుడును మల్లయుద్ధంలో చంపే వీరవనిత హరియక్క పాఠకుల జ్ఞాపకాల్లో నిలిచిపోయే పాత్ర. పొరుగు రాజ్యాల గ్రామాలను దోచు కునే తాడిమిరి సంస్థానం సైనికులున్నారు. పద్మసాని, మన్నారదాసు- ఇలా అనేక గొప్ప పాత్రల వల్ల, ఘటనల వల్ల పద్దెనిమిదవ శతాబ్దపు కథను వర్తమానానికి అలవరుచుకునే కార్యాన్ని రచయిత బండి నారాయణస్వామి అత్యంత నైపుణ్యంతో నిర్వహించారు. ఒక్కమాటలో చెప్పాల్సి వస్తే ఇది రాజు కేంద్రితమైన నవల కాదు. రాజ్యాన్ని కేంద్రంగా చేసుకున్న నవల.

చరిత్ర పట్ల మన అవగాహన పరిధిని విస్తరించేటటువంటి అపురూపమైన నవలను రచించిన, అలాగే ఇదే నవలకు తానావారి పురస్కారం పొందిన సన్నిత్రుడు బండి నారాయణస్వామిగారికి అభినందనలు!

అనువాదకులు: రంగనాథ రామచంద్రావు

శప్తభూమి

THE CURSED LAND

రాయలసీమ చారిత్రక నవల

ప్రథమార్థం

ఈ నవలలోని చారిత్రక పాత్రలను సమీక్షించుకుంటున్నప్పుడు ఎక్కువమంది అణగారిన వర్గాల వారే అయి ఖున్నారన్న సంగతి తెలిసివచ్చింది. వారు దళిత బహుజన కులాలవారే. ఈ విషయం గుర్తించిన తర్వాత రాయలసీమ చారిత్రక నవల కాస్తా, రాయలసీమ దళిత బహుజన చారిత్రక నవలగా రూపం తీసుకోవడం ప్రారంభించింది. ఈ విధంగా, చారిత్రక కథ నుండి చారిత్రక నవలకూ, చారిత్రక నవల నుండి దళిత బహుజన చారిత్రక నవలకూ ప్రయాణించిన ఆలోచన క్రమం కూడా ఈ నవలా రచన వెనుక పనిచేసింది.

1

అది పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దం.

క్రీ.శ. 1775వ సంవత్సరం

అప్పుడు...

అనంతపురం సంస్థానాన్ని హండేరాజు సిద్ధరామప్పనాయుడు పరిపాలిస్తున్నాడు. అతడు రాజ్యానికి వచ్చి ఇరువది రెండేండ్లు అయింది. మునుపు అతనికి దళవాయిగా అతని మేనమామ కరిహుళి బసవప్ప వుండేవాడు. అతడు చనిపోయిన తరువాత సుబ్బారాయుడు సంస్థానానికి దళవాయి అయినాడు. దళవాయి అంటే; దళపతి మాత్రమేకాదు. అతడు సంస్థానానికి ప్రధానమంత్రి కూడా!

ఆ దినం నరక చతుర్దశి.

అనంతపురంలో పండగ సంరంభం సద్దుమణిగి వుంది.

హండేరాజుల కోటలో కాలపుగంటలు మోగినాయి.

కోటకు తూర్పున బుక్కరాయ సముద్రం చెరువు!

చెరువుకట్ట కింద వరిమళ్ల నుంచి పైరగాలి తోలుతూ వుంది.

ఆకాశంలో మిణుకుమిణుకు మంటున్నాయి చుక్కలు.

చుక్కలకు సానపెడుతున్నాయి చిక్కని చీకట్లు.

చీకటికి గొంతుగా మారినాయి కీచరాళ్ల శబ్దాలు.

అది రహస్యమొకటి రూపం తీసుకుంటున్న ఘడియ!!

తీతువుపిట్ట ఒకటి అందోళనతో అరిచి, ఆకాశానికి అడ్డంపడి పారిపోయింది.

నలుగురు దుండగులు రాయబారం తూము దగ్గర కట్టపైకి ఎగబాకుతున్నారు. వారు చీకట్లో కదులుతుంటే, చీకటికే కదలిక వచ్చినట్టు వుంది. వారి చేతుల్లో చెరువుకట్టను తెగగొట్టే పనిముట్లు వున్నాయి. పలుగు, పార, గడారు, పికాసి! కొన్నాళ్ల కిందట అకాలవర్షాలు కురిసి; అనంతపురం యెగువ రామగిరి, బద్దలాపురం, కోనాపురం- ఈ మూడు గ్రామాల చెరువులు తెగిపోయినాయి. ఆ ప్రవాహమంతా వచ్చిపడి,

రెండు మరవలూ పట్టకుండా వుంది బుక్కరాయ సముద్రం చెరువు. వానలు వెనుక బట్టి చెరువుకు ప్రకృతిగండం గడిచిపోయింది కానీ; మానవ గండం పొంచే వుంది.

అది శాలివాహన శకవర్షంబులు 1286. అప్పట్లో బుక్కరాయల ప్రధానిగా చిక్కప్ప వడయరు వుండేవాడు. అనంతపురానికి పదికోసుల మీద కంబుగిరి శ్రీ స్వామి కొండల్లో వుడుతుంది పొందునది. ఈ పొందునదికి అడ్డుకట్టగానే, చిక్కప్ప వడయరు తన రాజుపేరిట చెరువును నిర్మాణం చేసివున్నాడు.

కట్టకింద వరిభూముల్లో హండేవారి రాచభూములు వున్నాయి. రాచవీధిలోని విరూపాక్ష దేవాలయానికి, బుక్కరాయ సముద్రం వీరభద్రస్వామి ఆలయానికి గుడి మాన్యాలు వున్నాయి. కొంతమంది రాచప్రముఖులకు, హండే దొరల నుంచి ఈనాము గా సంక్రమించిన చేనుమాన్యాలు వున్నాయి. రైతుల కొలు భూములు వుండనే వున్నాయి. రాచభూముల నుంచీ వచ్చే ధాన్యం రాజకుటుంబపు ఖర్చువెచ్చాలకు పోతే; కొలుదార్ల నుంచి వసూలయ్యే ధాన్యంతోనూ, పన్నులతోనూ సంస్థానం పరిపాలన నడుస్తుంది. ఈ మాగాణి భూములవల్లే హండే సంస్థానం సుసంపన్నంగా వుంది.

హండే రాజుల మూలపురుషుడు హనుమప్పనాయుడు. అతడు నందేల నుండి వచ్చి బుక్కరాయసముద్రంలో కోట కట్టడానికి కారణం, ఈ దొడ్డ తటాకమే! చెరువుకు ఉత్తరభాగాన ఒక ఘడియకాలం దూరంలో నల్లగుట్ట మీద సిద్ధ రామేశ్వర మఠం నిద్రపోతూ వుంది. హరిహరరాయల కాలంనాటి కాశీ విశ్వేశ్వరాలయంలో ప్రమిదలు నిద్రపోచ్చి జోగుతున్నాయి. ఖంగు ఖంగుమంటూ రాయబారం తూము దగ్గర చెరువును తెగగొడుతున్న శబ్దం! కుక్కలు ఎక్కడివో భోమన్నాయి. కొంచెం కదిలిస్తే కిందపడే నీళ్లదుత్త మాదిరి వుంది చెరువు. చెరువుకట్ట తెగిపోతే వరిమళ్లా వుండవు, హండేవారి బొక్కసమూ నిండదు. చెరువు కింద బుక్కరాయసముద్రం గ్రామం మచ్చుకు కూడా మిగలదు.

గొర్రకుక్కలు భోమనగానే ఉలిక్కిపడి కళ్లు తెరిచినాడు బిల్లే ఎల్లప్ప. అతడు చెరువుకట్ట కింద ముసలమ్మకట్టకు ఆనుకుని గొర్లు తోలుకున్నాడు. బిల్లే ఎల్లప్ప, ఇరవై ఏండ్ల పడుచువాడు. అతనికి మేనమామ వున్నాడు. ఆ మేనమామకు కూతురుంది. ఆమె పేరు ఇమ్మడమ్మ. ఇమ్మడమ్మ అంటే బిల్లే ఎల్లప్పకు నెరులు. ఆమెను మనువాడి స్వంతం చేసుకోవాలని అతని అభీష్టం. ఆ మరదలి కోసం కలలు కంటూనే ఇప్పుడతడు కుక్కల అరుపులతో మేలుకున్నాడు. అంటే నడుంవాల్చి పడుకున్న నిద్ర నుంచి కాదు, కర్రను గడ్డం కింద ఊదబొడుచుకుని పడే కునుకిపాట్ల నుంచి! అది కోడినిద్ర.

ఇమ్మడమ్మ సమర్థ కాకముందు బిల్లే ఎల్లప్పు తరచుగా మేనమామ గ్రామానికి పోయేవాడు. కానీ, ఆమె పెద్దమనిషి అయిన తరువాత మేనమామ ఊరికి రాకపోకలు తగ్గిపోయినాయి. అతడు నిన్నగాక మొన్న జరిగిన కురువల పెద్దపరసలోనే ఇమ్మడమ్మను చివరిసారిగా చూసినది. అది పండ్రెండేండ్లకు ఒకసారి వచ్చే పెద్దపరస. గొర్రెల మేపుమీద వివిధ ప్రాంతాలకు తరలిపోయిన కురువ కుటుంబాలన్నీ ఆ పరస లో కలుసుకుంటాయి. రజస్వలై బంగారుఛాయతో మినమినలాడే ఇమ్మడమ్మను పరసలో చూసినప్పటి నుంచీ అతని మనసు మనసులో లేదు. ఇమ్మడమ్మ వైపే పరుగులు పెడుతూ వుంది.

కుక్కలు మొరుగుతున్నాయి. అవి చెరువువైపే చూసి మొరుగుతున్నట్లు న్నాయి. బిల్లే ఎల్లప్పు అనుమానంగా చూస్తున్నాడు. అతడు చల్లాడం తొడుక్కున్నాడు. మెయి మీద వేరే ఆచ్ఛాదన లేదు. మొలలో పిల్లనగ్రోవి వుంది. తల నుంచి కొప్పెర వేసుకున్న గొంగడి వెనుకగా వేలాడుతూ వుంది. మెడలో గిరిజ పూసలపేరు వుంది. జల్లి చిక్కాన్నీ, తన ఆయుధమైన వడిసెలనూ ముసలమ్మకట్ట మధ్యన వున్న చెట్టుకు తగిలించి వున్నాడు. అది జువ్విచెట్టు, వేపచెట్టు పెనవేసుకుని దట్టంగా పెరిగిన ఏకవృక్షం! ఆ చెట్టు ముసలమ్మ మరణం తరువాత ఆమె జ్ఞాపకార్థంగా నాటినదే! ముసలమ్మ కథను ప్రజలు ఇంకా చెప్పుకుంటూనే వున్నారు.

ఒకప్పుడు బుక్కరాయసముద్రం చెరువు ఉత్కృష్టంగా నిండి పొంగి పొరల డానికి సిద్ధంగా వుంది. రెండు మరవలూ పట్టకుండా ఉదకం పారుతూ వుంది. బుక్క రాయ సముద్రం పురజనులూ, ఆయగాండ్లూ అంతా చూసేదానికి వచ్చినారు. ఆ జనంలో ఒక స్త్రీకి శివమెత్తింది. నేను గంగాభవానిరా! నాకు అహారంగా నరబలి ఇస్తే నిలుస్తూ వున్నాను. లేకపోతే నిలవవలసినది లేదు అని చెప్పింది. నరబలికి ఏలాగున చేతాము అని గ్రామస్తులు ఆలోచన చేయగా; బసిరెడ్డి ఏడవ కోడలు ముసలమ్మ అనే చిన్నది ముందుకు వచ్చింది. ఇంకా ఈడేరని రెడ్డి కోడలు ముసలమ్మ!

పసుపూ కుంకుమ పెట్టుకుంది

ఉతికిన చీర కట్టుకుంది.

నిమ్మపండు పట్టుకుని కట్టమీదికొచ్చింది.

మామకు నమస్కారం చేసింది.

పురజనులకు నమస్కారం చేసింది.

రాయబారం తూము పక్క నెర్రిలోకి దిగింది.

కట్టకు పడిన గుమ్మడిలోకి ప్రవేశించింది.

అప్పుడు జనాలు మన్నూ రాయి వేస్తే కట్ట నిలిచింది.

ఆరకంగా రెడ్ల ఆడపడుచు ముసలమ్మ చరిత్రలో నిలిచిపోయింది.

బిల్లే ఎల్లప్పు, “ఓరు?.. ఓరాడ?” అన్నాడు. తన కుక్కల అరుపులకు ప్రతి స్పందనగా! దొంగలు వచ్చివుండవచ్చు. రాకనూ వుండవచ్చు. కానీ కుక్కలు భోమని మొరిగినప్పుడల్లా ఎవరక్కడ అని గదమాయించడం గొర్రెలవాళ్లకు ఆనవాయితీ. మందకు మరోవైపు నుంచి, “ఓరాడ??” అంటూ ఇంకొక గొంతు వినిపించింది. ఆ గొంతు, బిల్లే ఎల్లప్పుతో గొర్రెలు కలేసుకున్న అతని తోటి మనిషిదే!

“ఏదో శబ్దం వినిపిస్తుందన్నా! కుక్కలు కూడా మొరుగుతుండాయి,” అన్నాడు బిల్లే ఎల్లప్పు.

“ఈడకాదులే పాపాడా! యాడనో దూరంగా చెరువుకట్ట మీద.”

“చూసివస్తునా అన్నా?”

“ఊరుకో పాపాడా! వారు మన జోలికి రానప్పుడు వారితో మనకేం పని!”

కుక్కలు మొరుగుతూనే వున్నాయి. బిల్లే ఎల్లప్పు అసహనంగా కదిలినాడు. అవి ఏమి శబ్దాలు? ఏం జరుగుతూ వుంటుంది అక్కడ? ఉత్సుకత అతన్ని ముందుకు తోస్తూ వుంది.

“ఏం జరుగుతూ వుందో చూసివస్తానన్నా!”

“పాపాడా! నువ్వు ఒక్కనివి. వారు ఎంతమంది వున్నారో నీకు తెలీదు! పైగా నీది ఉడుకు రక్తం. ముందూ వెనకా తెలీదు,” అన్నాడు ఆ నడివయసు మనిషి.

తూములు ఎత్తడమూ, మూసివేయడమూ, కాలువలకు నీళ్లుతిప్పడమూ, మడికయ్యలకు మల్లెయడమూ నీరుకట్టు వారిపని. సంస్థానం వారు చెరువుకట్ట భద్రత కూడా వారికే ఒప్పగించి వున్నారు. వారు కట్టమీద ఇప్పటికి రెండు మూడుసార్లు కూతలు వేయవలసి వుంది. కానీ వేయలేదు. ఏమైపోయినారు వారు? పైగా రాళ్లను తవ్వుతున్నట్టు ఆ శబ్దాలేమిటి?

బిల్లే ఎల్లప్పు, చెట్టుకొమ్మకు తగిలించిన వడిసెల తీసుకుని కట్టవైపు పరుగెత్తినాడు.

“చీకటి పాపాడా! చూసుకుని పో!” గుసగుసగా అరిచినాడు తోటికాపరి.

ఆగంతకుల దగ్గరికి పరుగెత్తుతున్నవాడల్లా ఏదో గుర్తొచ్చి చటుక్కున ఆగినాడు బిల్లే ఎల్లప్పు! అతనిలో మెరుపువంటి ఆలోచన.

ఆగంతకులకు దగ్గరగా చెరువుకట్ట ఎక్కితే ప్రమాదం. కట్ట మీద వున్న వాళ్లు కట్ట కిందవున్న తనమీదికి బండరాళ్లు దొర్లించేది సులభం. రాయబారం తూముకు కొంచెము ఎడముగా కట్ట పైకి పోకినాడు. గొర్రెకుక్కలు వెంబడించినాయి. దుండగుల నుంపెతీ చెరువు తెగగొట్టే శబ్దాలు ఆగిపోయినాయి. కుక్కల అరుపులు దగ్గర కావడమతో వారు అప్రమత్తమయినట్టు వున్నారు. తనమీద దాడికి సిద్ధమవుతున్నట్టు పసిగట్టినాడు బిల్లే ఎల్లప్పు. చీకట్లో తారాడి తారాడి లావు లావు రాళ్లను ఏరుకుని చల్లాడం జేబులో పోసుకున్నాడు.

“ఓరు ఆడ? ఏం చేస్తున్నారు?”

“నువ్వెవరు? వచ్చిన దావలో పో!”

తాను ఒక్కడే! ఇప్పుడు తన బలగమంతా కుక్కలే! కానీ కుక్కలు తనను విడిచి పదిబారల కంటే ఎక్కువగా ముందుకుపోవు. అవి వారిమింద పడవలెనంటే తాను ఇంకొక పదిబారలు ముందుకు జరగవలె. వారు ముందుకువచ్చే ప్రయత్నం చేయకుండా తనకోసమే కాచుకున్నట్లున్నారు. మెల్లగా పదిబారలు అడుగులు ముందుకు వేసినాడు. వడిసెలలో రాయి పెట్టుకుని సిద్ధమై కుక్కల్ని ఇస్కా అని గమ్మించగానే అవి భోమంటూ ముందుకు దూకినాయి. బిల్లే ఎల్లప్పు వెనుకే అగి పోయి, ఇస్కా, ఇస్కా!... అని వాటిని గమ్మిస్తూనే వున్నాడు. అవి రెండు కాళ్లమీద ఎగిరి ఎగిరి దొరికినవాడిని దొరికినట్లు చీల్చిపారేసినాయి. కండల్ని బైటికి ఊడబెరికి నాయి. బిల్లే ఎల్లప్పును దగ్గరికి రానిచ్చి దాడి చేయాలనుకున్న దుండగులు కుక్కల ముందస్తు దాడిని ఊహించలేకపోయినారు. వారికి కంపం చుట్టుకుంది. పారిపో జూసినారు. ఇద్దరు కుక్కల్ని వదిలించుకుంటూ, కిందపడి పొరలాడుతున్నారు. ఆ ఇద్దరి కతనూ కుక్కలు చూసుకుంటాయి. ఇంక మిగిలిన ఇద్దరితోనే తన కొట్లాట! అప్పుడు పరుగెత్తినాడు ముందుకు బిల్లే ఎల్లప్పు. వడిసెలను గిరగిరా తిప్పి వదిలినాడు. ఆ చీకట్లో ఒకనికి గుడ్డి వేటులో నడ్డి వేటు మాదిరి తగిలింది రాయి. తుపాకిగుండు మాదిరి తగిలిన ఆ రాయి దెబ్బకు తల పట్టుకుని పడిపోయినాడు వాడు. ఇంకొకడు కట్ట మీద నుంచి కిందికి జారి పారిపోతుండగా బిల్లే ఎల్లప్పు వెంటపడబోయి మాను కున్నాడు. కిందపడి తన్నుకుంటున్న ఒకన్ని దొమ్మలమీద గుద్దినాడు. మరొకడిని కాలి కింద వేసుకుని తొక్కినాడు. కుక్కల్ని పక్కకు అదిలించి, ఒకని తలను ఒక చంకలోనూ, ఇంకొకని తలను ఇంకొక చంకలోనూ అదిమిపట్టి ముందుకు నడిచినాడు. ఒడలంతా నూనె రాసుకున్న వారి మెడలు జారిజారిపోతుంటే వారి మెడలకు ఎర్రమన్ను రాసినాడు. దుండగుల మీదికి ఎగబడుతున్న కుక్కలను అదిలిస్తూ కట్ట దిగినాడు. ఊరికుక్కలు భోమంటూ ఎదురుకాగానే, తన కుక్కల్ని వెనక్కి పొమ్మని అదిలించి గంగమ్మ గుడి వద్దకు వచ్చినాడు.

“ఓ తలారప్పా! ఓ తలారప్పా!”

యాది హెచ్చరికలు చేస్తూ కావలి కాస్తున్న ఇద్దరు తలారులు పరుగెత్తుకు వచ్చినారు. వారి చేతుల్లో కోలదివిటీలు వెలుగుతున్నాయి. చెరువుకట్ట తెగగట్టేదానికి వచ్చినారని చెప్పగానే ఒక తలారి మందికోసము కోటపైవు పరుగెత్తినాడు. ఇంకొక తలారి ఇద్దరు దుండగులనూ రచ్చకొట్టములో బంధించి మెడకూ, చేతికి బొండ కొయ్యలు తగిలించినాడు.

సన్నుదు దయచేస్తే వెళ్లిపోతానన్నాడు బిల్లే ఎల్లప్పు. తలారి ఒప్పుకోలేదు. నిన్ను మా కావల్గార్ దగ్గర హాజరుపరచవలసి వుంది అని పిలుచుకు పోయినాడు. కానీ

అప్పటికే కావల్గార్ ఇరవైమంది జెట్టిలతోపాటు చెరువుకట్ట పైకి పోయి వున్నాడు. తలారి బిల్లే ఎల్లప్పును దళవాయి ఇంటికి పిలుచుకుపోయినాడు. అప్పటికే వార్త తెలిసిన దళవాయి సుబ్బరాయుడు తన భవంతి పడసాలలో వచార్లు చేస్తున్నాడు. అతనికి ముప్పై అయిదేండ్లు వుంటాయి. వర్తమానాన్ని ఈ రాత్రికి రాత్రే దొరవారికి చేరవేయడమా? లేక చెరువు నుంచి కావల్గార్ వచ్చే వరకూ ఆగడమా? అనే సందిగ్ధంలో వున్నాడతడు. కోటలో కాలపు గంటలు మోగినాయి. బ్రాహ్మీ ముహూర్తానికి ఇంక రెండు ఘడియల కాలమే వుంది. అప్పటికి దొర ఎట్లాగూ నిద్ర లేస్తాడు. ఇంతలో ఏం తొందర? అతనికి ఇంకొకటి కూడా గుర్తుకు వచ్చింది. దొర ఇప్పుడు అంతః పురంలో కూడా వుండడు. పద్మసాని మందిరంలో వుంటాడు.

తలారి చెప్పగా విని, దళవాయి సుబ్బరాయుడు బిల్లే ఎల్లప్పును ఎగాదిగా చూసినాడు. అతనిలో సంభ్రమం. చేతిలో కత్తికటార్లూ లేవు. రెండు కుక్కలూ, ఒక వడిసెల. నలుగురు మనుషులతో ఢీ అంటే ఢీ అన్నాడు. మొనగాడంటే వీడు! సంస్థానానికి పనికొస్తాడని అనుకున్నాడు.

బిల్లే ఎల్లప్పు, “దేవరా! మందలో మా మనిషి ఒక్కడే వున్నాడు. ఒక్కడే అన్ని గొర్రెలను చూపెట్టుకోలేడు. దయచేసి సన్నదు ఇప్పించండి. పోయి వస్తాను,” అన్నాడు. తన వీరత్వాన్ని అతిశయంగా చెప్పుకోవడానికి ఏమాత్రం ప్రయత్నించని ఆ కురువ వీరున్ని చూస్తే, దళవాయికి ముచ్చట వేసింది.

“నిన్ను హండే దొరగారి దగ్గరకు తీసుకుపోవలసి వుంది. అంతవరకూ మా తలారితోనే వుండు. నీ గొర్రెలకు ఏం భయంలేదు. మా మనుషుల్ని కాపుదల పంపించే ఏర్పాటుచేస్తాం.”

పచ్చల చిల్కల మంచంకోళ్లు గల సకినెల పట్టెమంచము మీద హండే దొర సిద్ధరామప్ప నాయుడు నిద్రపోతున్నాడు. అతని పక్కనే జక్కుల పద్మసాని నిద్రపోతూ వుంది. జక్కుల అనేది కళావంతులలో ఒక గోత్రం. పూలపాన్ను, కుంకుమ తలగడ, కంచు దీపపు కంబము, నిలువుటద్దాలతో ఆ శయనమందిరం ఆకర్షణీయంగా వుంది.

జక్కుల పద్మసాని వంశానికి దాదాపు నూటాయభై సంవత్సరాల చరిత్ర వుంది. ఆమె పూర్వులది మొదట పెనుగొండ సంస్థానం. క్రీ.శ. 1594-95లో గోల్కొండ సైన్యాలు పెనుగొండపై దాడి చేసినప్పుడు, తంజావూరు రాజకుమారుడు రఘునాథుడు పెనుగొండకు వచ్చి గోల్కొండ సైన్యాన్ని తరిమివేసినాడు. అప్పుడు రఘునాథుని పరివారంలో ఒక రాచబంధువు వున్నాడు. ఆ రాచబంధువును ఆశ్రయించిన కళావంతుల కుటుంబం ఒకటి అతనితోపాటు తంజావూరు తరలిపోయింది. అప్పటి ఆ కళావంతుల వారసురాలే ఈ జక్కుల పద్మసాని.

క్రీ.శ. 1673లో మధుర రాజు చొక్కనాథుడు తంజావూరిపై దాడిచేసి ఓడించి నప్పుడు పద్మసాని పూర్వీకులు మధురకు పోయి స్థిరపడినారు. మళ్ళీ ఆ మధుర రాజ్యాన్ని ఆర్కాటు నవాబు చందా సాహెబ్ ఆక్రమించినపుడు పద్మసాని కుటుంబం తిరిగి తమ మూలస్థానమైన పెనుగొండకే మరలి వచ్చింది. ఆ విధంగా ఆమెది నాయక రాజుల కళాసంప్రదాయం! దేవదాసి సంప్రదాయం! రాజులూ, ధనవంతులూ దేవదాసీలను కొని గుడులకు దానం చేస్తారు. ఆ గుడులలో పాటలు పాడి, నృత్యాలు చేసి వీరు ప్రజలను అలరిస్తారు. ప్రజలు దేవదాసీలకు లంజకట్నం పన్నుగా సమర్పించు కుంటారు.

తంజావూరి సంగీత సాహిత్య నృత్య వారసత్వం పద్మసానిని ఇప్పటికీ అంటి పెట్టుకుని వుంది. ఆమె కళాసంస్కారమే హండేరాజు సిద్ధరామప్పనాయుడిని ఆకర్షించింది. తన రాచనగరుకు సమీపంలోనే అతడు పద్మసానికి భవంతి కట్టించినాడు. ఆ భవంతిలోని పడకగది నిండా తంజావూరి వస్తు సముదాయమూ, పద్మతులనే ఏర్పాటు చేసుకుంది ఆమె. ఆ భవంతిలో నిలువెత్తు అద్దాల తలుపులు, అద్దాల చావిడులు! లోపలి గోడల మీద రంగులలో చిత్రించిన స్త్రీల నృత్యభంగిమలు. దక్షిణాది దంతపు బొమ్మలు, సిందివాడ ఎర్రచందనం బొమ్మలు, ఉత్తరాది ఇత్తడి బొమ్మలు, చీనా లక్కబొమ్మలు... అట్ల సేకరించినవి చాలానే అమర్చబడినాయి. ఇల్లు, దుస్తులు, నగలు, అత్తరు, పువ్వు, తాంబూలం, పక్కతోపాటు స్త్రీ సహితంగా అష్టభోగాలు ఏర్పాటుచేసిన భవంతి అది.

హండే వంశంవారు శివపూజ చేయక గంగాపానం చేయరు. మధురాహార ములే గాని మధు, మాంసభక్షణ చేయరు. కానీ వారి నియమాలు క్రమక్రమంగా సడలిపోయినాయి. మెల్లమెల్లగా మానినీమద్యాల వైపు మొగ్గు చూపినారు. ఇప్పుడు పద్మసాని మందిరంలో హండే రాజు కోసం ఏర్పాటుచేసిన మద్యవిశేషాలు చాలానే వున్నాయి. మాధవము, ఐక్షవ, గోడీ, ఆసవ, కాదంబ మొదలైన మద్యాలు సిద్ధంగా వున్నాయి.

పద్మసాని వస్త్రభాండాగారంలో నీరుకావి, చెంగావి, బెండిరకావి వంటి రంగు వస్త్రాలూ, కంచి పట్టుచీరలూ, నెమళ్ల అంచులతో వున్న బంగారు జరిచీరలూ వున్నాయి. తంజావూరు రాజుల అంతఃపురంలో వుండే ఆడువారి వాద్యబృందానికి అనుసరింపుగా వీణ, కిన్నెరలు పలికించే ఇద్దరు స్త్రీలను ఏర్పాటుచేసింది పద్మసాని. కొరవంజిని ఆడిపాడే నాట్యకత్తై కూడా వుంది. ఒక్కమాటలో చెప్పవలెనంటే, తంజావూరు రాజగోపాల విలాసానికి పద్మసాని భవంతి చిన్న నమూనాగా వుంది.

హండే సిద్ధరామప్పనాయుడు మేలుకున్నాడు. అతని నుదురు విశాలం. కళ్లు చిన్నవి. పల్చటి చెంపలు, బవిరి గడ్డం. పొడవైన సన్నటి మీసాలు రెండు వైపులా కిందికి జారి వుంటాయి. అతడు నిద్రపోతున్న పద్మసాని వంక తడేకంగా చూస్తున్నాడు.

అమె జవ్వాది పూసుకుని జారుకొప్పు కట్టుకుంది. గుమ్మడిగింజ నామం తీర్చింది. సన్నటి నడుమూ, బలమైన పిరుదులతో పోతపోసిన విగ్రహం మాదిరి వుంది పద్మసాని. అమె బొందిలీలు వేసుకునే బంగారు రవికె తొడిగింది. పసిడికమ్మి చీర కట్టింది. మణులు పొదిగిన పాపిటిబిళ్ల పెట్టుకుంది. బొడ్డుదాకా సాగిన నాభిహారం వేసుకుంది. అమె చెవికమ్మలు దళాలున్న పువ్వుల ఆకారంలో వున్నాయి. ఎడమ ముక్కుపుటం మీద బంగారు నాసికాభరణం వుంది. మణికట్టుకు కంకణాలు వున్నాయి. వేళ్లకు వుంగరాలు, నడుముకు మణుల వడ్డాణమూ వున్నాయి. కాళ్లకు విలువైన రాళ్లు పొదిగిన వెండి గొలుసులు వున్నాయి. ఇన్ని ఆభరణాలను రాత్రిపూట ధరించడానికి ఒక కారణముంది. అది అమెకు ముఖ్యమైన దినం. హండే రాజు మొట్టమొదట అమెను చేరదీసిన రోజు అదే!

అప్పుడు పద్మసానికి పదహారేండ్ల ఎలప్రాయం. పెనుగొండలో తల్లిచాటు పిల్లగానే వుండేది. అప్పుడు అమెను బయన్నగారి అనంతయ్య అనే వర్తకశ్రేష్టుడు కొని బుక్కరాయ సముద్రం లక్ష్మీనారాయణస్వామి గుడికి దానమిచ్చినాడు. ఆవిధంగా పద్మసాని కులవృత్తి దేవదాసిగానే మొదలయింది.

ఆ దినం లక్ష్మీపండగ రోజు!

అలయంలో లక్ష్మీనారాయణస్వామిని అలంకరించినారు.

భక్తులు తండోపతండాలుగా వస్తున్నారు.

అందంగా అలంకరించుకున్న గుడిసానులు రంగభోగాలలో పాటలు పాడు తున్నారు. గుడి మంటపంలో కొత్త దేవదాసి నర్తిస్తూ వుంది. తమ జక్కులవారికి ప్రియ మయిన కామేశ్వరీ కథ చెబుతూ నర్తిస్తూ వుంది. నాట్యము మూడుపాళ్లు, నృత్యము ఒక పాలు ప్రదర్శితమవుతున్న పద్మసాని నాట్యం హండే రాజును సమ్మోహనపరిచింది. దొర కోటకు వచ్చి ఆ దినమే అమెకు నగలు, చీరలు కానుకలుగా పంపినాడు. ఆ లక్ష్మీపండగ రోజు రాత్రికే అమెను స్వంతం చేసుకున్నాడు.

క్రితం రాత్రి లక్ష్మీపండగ రోజు అమె ధరించిన ఆభరణాలలో ఆ మొదటిరోజు రాజు పంపినవి కూడా వున్నాయి.

ఇప్పుడు పద్మసాని ముప్పై సంవత్సరాలు దాటిన ప్రౌఢ. అమెకిప్పుడు పదమూడు సంవత్సరాల వయసు గల కొడుకు వున్నాడు. పేరు మన్నూరుదాసు. ఆ దేవదాసి కుటుంబంలో పుట్టిన మొదటి మగబిడ్డకు ఆ పేరు పెట్టడం ఆ వంశానికి అనవాయితీగా వస్తూ వుంది. పద్మసానికి పెంపుడు కూతురు కూడా వుంది. పేరు నాగసాని. పద్మసానికి మగబిడ్డ పుట్టడం ప్రత్యేకమయిన సంతోషం కలిగించలేదు. దేవదాసి వృత్తి స్త్రీ కేంద్రంగా జరిగేది. దేవదాసి కుటుంబాల ఆర్థిక వైభవమంతా స్త్రీ సౌందర్యం అనే వనరు మీదే ఆధారపడి వుంటుంది. అందుకే, పద్మసాని కొడుకు పుట్టిన తరువాత ఆడపాపను కొనుక్కుంది. అదీ ఒకానొక కరువు కాలంలో. పాలులేక

బక్కచిక్కి గుక్కపట్టి ఏడ్చే పసిపాపలో కనుముక్కు తీరూ, ఒంటిరంగూ, చేతివేళ్లూ పరిశీలించి, ఆ పాప భవిష్యత్తులో ఎటువంటి సౌందర్య వికాసం పొందగలదో అంచనా వేసింది పద్మసాని.

బయన్నగారి అనంతయ్యశ్రేష్టి ప్రస్తుతం డెబ్బయి సంవత్సరాలు పైబడిన వృద్ధుడు. ప్రస్తుతం పెనుగొండ నివాసి. వాస్తవానికి అతనిది అనంతపురమే! అతడు అనంతపురం వదలి, పెనుగొండ చేరడానికి కారణముంది. అప్పటికి ముప్పై అయిదు సంవత్సరాల క్రితం మూడో పవాడప్పు కొడుకు అయిన మూడో సిద్ధప్ప అనంతపురం సంస్థానాన్ని పాలించేవాడు. ఈ సిద్ధప్పనాయుడు హండే వంశంలో చెడబుట్టినవాడు. కుటుంబ సంప్రదాయాలను గాలికి వదిలేసినవాడు. పచ్చి తాగుబోతు, కామోద్రేకి. అతని రాసలీలల్ని కథలు కథలుగా చెప్పుకుంటారు రాజోద్యోగులు.

అతని విలాసమందిరంలో వేశ్యలు చాలామంది వుండేవారు. అందరినీ ఒకేసారి అనుభవించాలనే తుత్తర సిద్ధప్పనాయుడిది. నములుతున్న తాంబూలాన్ని ఒక పడుచుపిల్ల నోటికి అందిస్తాడు. ఒక నాగవేణి జడను పరమ మోటుగా లాగుతాడు. పాదాల చెంత కూర్చున్న పడతి కోకముడిని కాలివేళ్లతో సడలిస్తాడు. ఒక కలికి వక్షజాలపై కస్తూరి పులుముతాడు. ఒక మదవతి రొమ్మును పట్టుకుంటాడు. ఒక స్త్రీని ముద్దులాడతాడు. ఒక జాణను పేట్రేగి కౌగిలిస్తాడు. ఒక వినోదినిని తొడపై కూర్చోబెట్టుకుంటాడు. ఇంతమంది వేశ్యలు చాలరన్నట్లు సంసార స్త్రీల మీద పడటం కూడా మొదలుపెట్టినాడు.

అప్పుడు దసరా ఉత్సవాలు జరుగుతున్నాయి. దేవాలయాలలో భరత, కూచిపూడి నాట్యాలు, వీధులలో పురుషుల కోలాటాలు, స్త్రీల బొడ్డెమ్మ ఆటలు జరుగుతున్నాయి. జంగం, బుర్రకథలూ, బయలు నాటకాలూ, తోలుబొమ్మల ఆటలతో ఊరు ఊరంతా కోలాహలంగా వుంది. ఆ ఉత్సవాల సందడిలో సిద్ధప్ప నాయుని చూపు ఒక కోమటి కన్య మీద పడింది. ఆ కన్య బయన్నగారి అనంతయ్య శ్రేష్టి కూతురు! అందరు ఆడపిల్లలనూ చెరపట్టి తెప్పించుకున్నట్టు, ఆ కోమటి కన్యను తెప్పించుకోవడం శ్రేయస్కరం కాదనుకున్నాడు సిద్ధప్పనాయుడు. అనంతయ్య శ్రేష్టి చిన్నాచితకా వర్తకుడు కాదు. వర్తక శ్రేణులలో పేరుమోసినవాడు. అటువంటి పలుకు బడి కలిగిన వ్యక్తి కూతురిని చెరబడితే రాజోద్యోగులకు ఆగ్రహం కలగవచ్చు అని ఆలోచించి సమయం కోసం పొంచి చూస్తున్నాడు.

సిద్ధప్పనాయుని పట్టుపు భార్య పేరు భద్రమ్మ. కోటలో జరిపే బొమ్మల కొలువుకు రమ్మని ఆమె నుంచి అనంతయ్యశ్రేష్టి కుటుంబపు ఆడువారికి కబురం దింది. తన కుటుంబ స్త్రీలను కోటలోకి పంపడం గురించి అనంతయ్య శ్రేష్టి మొదట సంకోచించినాడు. పంపితే ఏమవుతుందో, పంపకపోతే దొరసాని ఏమనుకుంటుందో!

కానీ, దొరసాని నుంచి వచ్చిన పిలుపు కదా అని అనంతయ్యశ్రేష్టి నమ్మకంతో పంపించి నాడు. ఆ వర్తమానం సిద్ధపూనాయుడికి చేరవేసినారు అతని బంటులు.

అది దసరా నవరాత్రులలో మూడవదినం. కోటలోని పేరంటానికి పెద్ద కుటుంబాల స్త్రీలూ, బాలికలూ వచ్చినారు. పట్టుచీరల రెపరెపలూ, బంగారు, ముత్యాల ఆభరణాలతో ధగధగా మెరిసిపోతున్నారు. బొమ్మల కొలువులోని ఒక్కొక్క బొమ్మ గురించి అబ్బురంగా చర్చించుకుంటున్నారు. ధరణికోట పాలరాతి విగ్రహాలు, రతనాటిసీమ కర్రబొమ్మలు, గంగవాడి మంచి గంధపుచెక్క బొమ్మలు, కళింగం కొమ్ము బొమ్మలు కొలువుతీరి వున్నాయి. బొమ్మలలో శివలీలలు వంటి కథలు వున్నాయి. నర్తకిమేళమూ, రాజనభ వంటి ఘట్టాలు వున్నాయి. స్త్రీలు పేరంటం పాటలు పాడినారు. వాయనాలు పుచ్చుకున్నారు. కోట మోసాలపైన కాలపు గంటలు మోగినాయి. దొరసాని భద్రమ్మ దగ్గర శలవు తీసుకుని ఒక్కొక్కరూ ఇండ్లకు మళ్లుతున్నారు. అట్లా ఇండ్లకు మళ్లిన స్త్రీల నుంచి ముగ్గురు కోటలోనే తప్పిపోయి నారు. వారిలో ఇద్దరు, పెండ్లి చేసుకుని సంసారాలు చేసుకుంటున్నవారు. మరొకరు, పెండ్లి కాని పడుచు! అనంతయ్యశ్రేష్టి కూతురు!

అనంతయ్యశ్రేష్టి తన కూతురి విషయాన్ని బయటికి పోక్కునీయలేదు. నెల గడిచింది. చిక్క శల్యమైన కూతురు ఇంటికి రాలేదు. ఇంటికి చేర్చబడింది. అదీ చాలా గుట్టుగా! కానీ గుట్టు రట్టు కాకుండా కాపాడుకోవడం అనంతయ్యశ్రేష్టికి అంత కంతకూ కష్టమయింది. ఆ కోమటి పడుచుకు పిచ్చైక్కింది. ముఖం బరుక్కుంటుంది. జుట్టు పీక్కుంటుంది

‘వద్దు వద్దు... రావద్దు!... ఏమీచేయవద్దు, విప్పుతాను విప్పుతాను!!’ అని, బట్టలు ఊడబెరుక్కుంటుంది.

గది లోపల బంధిస్తే తలుపులు బాదుతుంది. నోరు కొట్టుకుంటుంది. నెత్తురు కారేటట్లు తలను గోడకు కొట్టుకుంటుంది. అన్నం మూడుముద్దలు తిని పళ్లెం విసిరేస్తుంది.

ఒక దినం శ్రేష్టికి రాకూడని ఆలోచన వచ్చింది. అందుకు ఆరోజు జరిగిన ఘటనే కారణం. ఆరోజు అతని కూతురు గుడ్డలు చింపుకుని ఉత్తబిత్తల పరుగెత్తింది. ఆ కోమటి వీధివిధంతా దిశమొలతో పరుగెత్తే తన కూతుర్ని చూడటం శ్రేష్టికి తల తీసేసినట్లు అయింది. ఆ దినమే ఖండితం చేసుకున్నాడు. ఆ ప్రకారం సంసారాన్ని పెనుగొండకు తరలించినాడు. అట్ల పెనుగొండకు చేరిన ఆ గూడుబండిలో కోమటి పడుచు మాత్రం లేదు.

పెనుగొండకుపోయే తోవలో రాప్తాడు దాటిన తరువాత కోన అనే అడవి వస్తుంది. ఆ అడవిలో ఒక చెట్టు కింద నిద్రలో వున్న తన కూతుర్ని పడుకోబెట్టి వచ్చేసినాడు శ్రేష్టి! అతనికి ఇప్పటికీ గుర్తు, అట్లా వదిలేసి వస్తూ వస్తూ వెనక్కి చూస్తే

నిద్రపోతున్నకూతురి ముఖంలోని అమాయకత్వం! సంవత్సరాలు గడుస్తున్నా ఆ ముఖం అతన్ని వెంటాడుతూనే వుంది. ఆ ముఖంలోని నిర్మలత్వం కళ్ళల్లో కదలాడి నప్పుడల్లా ఇప్పటికీ ఆ వృద్ధుని కళ్ళు తడి అవుతూనే వుంటాయి.

అప్పటికి పద్మసాని నిద్రలేచి లోనికి వెళ్లిపోయింది. రక్కసి తంగడి యుద్ధానికి ముందు విజయనగర రాజుల దినచర్యలను స్థానాపతులు అక్షరబద్ధం చేసేవారు. ఆ విషయాలను తమ తమ దుర్గాధీశులకు చేరవేసేవారు. ఆ సామంత ప్రభువులు తమ విజయ నగరాధీశుని దినచర్యలను అనుసరించే ప్రయత్నం చేసేవారు. ఆ విధంగా వారు తమ ప్రభుభక్తిని ప్రదర్శించేవారు. విజయనగర రాజుల హయాం అంతరించినా, హండే రాజుల దినచర్యలలో ఆ సంప్రదాయాలే ఇప్పటికీ కొనసాగు తున్నాయి.

బ్రాహ్మీ ముహూర్తాన నిద్ర లేచిన రాజు లేచి లేవగానే చేయవలసిన పని, అద్దంలో తన ముఖదర్శనం చేసుకోవడం! పద్మసానికి వెండి పిడి కలిగిన చేతి అద్దం వుంది. ఆ అద్దంలోనే రాజు ముఖదర్శనం చేసుకునేవాడు. ప్రస్తుతం పట్టెమంచానికి తలపాటున నిలువెత్తుటద్దం బిగింపచేసినాడు. ఆ అద్దం వారికి శృంగారోద్దీపనము కలిగించేది కూడా. పద్మసాని ఎదురొత్తులూ, ఉపరతి భగిమలూ ఆ అద్దానికి తెలియ నివి కావు.

రాజు పొడవుగా పెరిగిన జులపాలు సవరించుకున్నాడు. తల మీద కుల్లా పెట్టుకుని రాచనగరు చేరినాడు. దంతధావనం గావించినాడు. స్నానగృహం గోడల నిండా అందమైన చిత్రాలు. అతడు దినము మార్చి దినము అభ్యంగన స్నానం చేయ వలె. ద్వితీయ దశమి, ఏకాదశ దినాలు వర్షాలు, గేదంగి, జాజికాయ, పున్నాగంతో కాచిన తిలతైలాన్ని అతని శిరస్సుకు మర్దించినారు దాసీలు. నిమ్మ, తులసి, ఏలక, జాజితిలలు, కొత్తిమిరి, లవంగం, శ్రీగంధంతో నలుగు సిద్ధం చేసినారు. వెండి బిందెల లోని పన్నీటి జలంతో స్నానం చేయించినారు. రాజు విభూతి ధరించి కన్యలను, కపిల గోవును, బ్రాహ్మణుని దర్శించుకున్నాడు. ఆరాధ్యుల నామావళులు వినినాడు. తన కులదైవమైన సాన్నలాపురం సిద్ధరామేశ్వరుని నుంచి వచ్చిన విభూది, గంధ ప్రసాదా లను ప్రత్యేకంగా స్వీకరించినాడు ఆరోజు.

అతని వస్త్రభండారంలో సింహళం, నాగపట్టణం, దేశాలలో సిద్ధమైన వస్త్రాలు వున్నాయి. సింధూర, హరిత, నీలిరంగుల్లోని సెల్లాలు, దుప్పట్లు, బిందెల అంగీలు, టోపీలు వున్నాయి. అతడు వసంతంలో నూలుబట్టలు ధరిస్తాడు. అది వర్షాకాలం కనుక, ఆరోజు ఎర్రని అంచుగల తెల్లని ఉన్ని వస్త్రాలు ధరించినాడు. నడుమున కాసెకట్టి, అంత నిడుపు కాని చిన్న అంగీ తొడిగినాడు. పట్టు జరి కుచ్చుకులాయి

ధరించినాడు. భుజంపై దుప్పటి అంత పెద్ద సెల్లా వేసుకున్నాడు. చెవులకు ముత్యాల పోగులు, కంఠమందు హరుముంజి, ముత్యాలదండ ధరించి సభకు బయలుదేరినాడు.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు కోట ముందు గుర్రపురాళ్ళ దాటి హజారములోకి ప్రవేశించి రాత్రి రాజముద్రతో సీలువేసి మూసిన కోట తలుపులు తెరిపించినాడు. అప్పటికి చిన్నతలారి, బిల్లే ఎల్లప్పు అక్కడికి వచ్చి కాచుకుని వున్నారు. వారి వెంట, రాత్రి రచ్చకొట్టంలో బంధించి వున్న ఇద్దరు దుండగులు కూడా వున్నారు. వారి ఊరూ పేర్లని కాగితాల మీద నమోదు చేయించినాడు చిన్నతలారి. అందరూ కోటలోకి ప్రవేశించినారు. బంగారు పిడిగల కత్తితో, పంచ మహావాయిద్యాల మధ్య వచ్చినాడు హండే ప్రభువు. గండరగండ, గండభేరుండ, విప్రజనాశ్రయ చతుర్థకుల కుముదినీ రాజ్యవర్ధనచంద్ర, హండేగోత్ర, అనంతపురాధీశ్వర అనే రాజస్తుతుల మధ్య ఆసీనుడు అయినాడు.

బొండుకొయ్యలు తగిలించిన నలుగురు బందీలను న్యాయస్థానంలో ప్రవేశ పెట్టినారు. వారిలో ఇద్దరు దుండగులు! మరోఇద్దరు నీరుగట్టువారు! నీలి చల్లాడాలతో వున్న ఇద్దరు దుండగులూ వణికిపోతూ చమటలు కక్కుతున్నారు.

దళవాయి చెప్పుకొచ్చినాడు- “చెరువు సురక్షితంగా వుంది ప్రభూ! ఈ గొర్లవాడు అర ఘడియ ఆలస్యం చేసి వుంటే చెరువు తెగిపోయి వుండేది. మహా ఉపద్రవం వచ్చి వుండేది. ఒక వడిసెల, రెండు కుక్కలతో ఒక్కడే పోరాడి, మన గ్రామాన్ని కాపాడిన వీరుడు. మీ కరుణాకటాక్షాలకు అర్హుడు.”

దొర ప్రసన్నంగా చూసినాడు బిల్లే ఎల్లప్పు వైపు. బిల్లే ఎల్లప్పు సాగిలబడి మొక్కి, లేచి చేతులు కట్టుకున్నాడు. దళవాయి సుబ్బరాయుడు దుండగుల గురించి చెప్పు కొచ్చినాడు- “వీరు మన సంస్థానంలోని వారు కాదు ప్రభూ! తాడిమిరి సంస్థానంవారు. ఆ సంస్థానంలోని జెట్టీలు. వారి దొర ఆజ్ఞ మేరకే మన చెరువును తెగగొట్టే దుస్సాహ సానికి పూనుకున్నారు. వీరు దండనకు పాత్రులు.”

ఇద్దరు దుండగులలో ఒకడు గొంతు పెగల్చుకున్నాడు-

“అయ్యా! మేము ఆయుధ హస్తాలము. ఎవరు కొలువు నిల్పినా జాగ్రత్తగా వుండి వారి పని నెరవేర్చేవారమే కానీ ఇతరం లేదు. మమ్ము పిలిపించిన ధణీలు ఇప్పటికి పరారు అయివుంటారు. మాతో ఏమి తీరవలసినది? కనికరించండి మహారాజా!”

హండేరాజు దళవాయి వైపు చూసినాడు.

దళవాయి, “వీండ్లు మన సంస్థానం కాదు కాబట్టి, రాజద్రోహులుకారు. వీండ్లు మనుష్యమాత్రులు. వీండ్ల దొరతో తప్ప వీండ్లతో మనకు కావలసినది ఏమీలేదు. ఆ తరువాత దొరవారి చిత్తం,” అని తన మనోభిప్రాయాన్ని వెల్లడించినాడు.

నిజమే అన్నట్లు తల ఊగించినాడు సిద్ధరామప్పనాయుడు. “వీరు మన సంస్థానం కాదు కాబట్టి, రాజదోహాలు కాదు. అంతమాత్రం చేత, దండించకుండా వదిలిపెట్టలేము,” అని, కొంచెముసేపు ఆగి-

“ఒక కాలూ ఒక చేయీ తీసి వేయించండి ఇద్దరికీ.”

గోంగలు పెట్టి ఏడ్చే ఇద్దరు దుండగులనూ రచ్చకొట్టానికి పట్టుకుపోయినారు భటులు.

దళవాయి మరో ఇద్దరు ఖైదీల వంక చూసి, “ప్రభూ! వీండ్లు నీరుకట్టువారు. చెరువు కావలికి పోకుండా, రాత్రంతా తప్పతాగి లంజలకొట్టంలో పడి వుండిరి,” అన్నాడు.

“ఇద్దరికీ తల కొట్టేయించండి.”

నీరుగట్టువారు ఇద్దరూ, “దేవుడా!” అని అరిచి, మోకాళ్ల మీద కూలబడినారు. బంటులు వచ్చి వాళ్లనూ రచ్చకొట్టానికి పట్టుకుపోయినారు.

దళవాయి, “నీ పేరు రాజుగారికి వినతి చేసుకో,” అని చెప్పగానే బిల్లే ఎల్లప్ప చేతులు జోడించి తన పేరు చెప్పుకున్నాడు.

“బిల్లే అంటున్నావు. మీరు కురువ కులస్తులా?” అని ఆసక్తిగా అడిగినాడు హండేదొర. అవును మారాజా అని జవాబు రావడంతో సాలోచనగా ఊ... అన్నాడు హండేదొర. హండేవారు కూడా కురువలే! కురువలలో అండే అనే తెగకు సంబంధించినవారు. కానీ వారెప్పుడూ తమ గురించి ‘హండే సరదారులం’ అనే చెప్పుకుంటారు. క్షత్రియులం అని చెప్పుకోవడమే హండే దొరలకు గొప్ప.

హండే సిద్ధరామప్పనాయుడు బిల్లే ఎల్లప్ప వైపు మెచ్చుకోలుగా చూసి, “ఇతడు కాపాడింది మన చెరువును మాత్రమేకాదు మొత్తం మన సంస్థానాన్ని. మన బోక్కసాన్ని,” అన్నాడు.

తాడిమిరి సంస్థానానికి అనంతపురం సంస్థానానికి మధ్య చిరకాల వైరం వుంది. అది ఇప్పటికీ కొనసాగుతూ వస్తూ వుంది. తన శతృవు మనుషులతో తలపడి నెగ్గిన బిల్లే ఎల్లప్పను, ఇది నా పందెంకోడి అన్నట్లు ముచ్చటగా చూసి మీసం దువ్వి నాడు అనంతపురం దొర.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు, “మీ శలవయితే ఈ కురువ వీరుడు మన హండే సంస్థానంలో జెట్టిగా వుండవలసినవాడు,” అన్నాడు. సిద్ధరామప్పనాయుడు సానుకూలంగా తల వూపినాడు. దళవాయి సుబ్బరాయుడు బిల్లే ఎల్లప్ప వైపు తిరిగి, “ఏమప్పా! కోటలో జెట్టిగా చేరతావా? నీ ఇష్టం ప్రభువుల వారికి మనవి చేసుకో!” అన్నాడు.

అంతవరకూ చేతులు కట్టుకున్న బిల్లే ఎల్లప్ప హండే దొరకు మరోసారి చేతులు జోడించి, “మారాజా! మేము కురువ కులస్తులం. వీరభద్రుడు మా కులదైవం. అతని

వాహనం గుర్రం. కాబట్టి కురువవాండ్లు గుర్రమెక్కకూడదు అని మా కులం కట్టిడి. కురువలు జెట్టిలు కాకూడదు. అందుకు మా కులపెద్దలు ఒప్పుకోరు,” అన్నాడు.

బిల్లే ఎల్లప్పు అమాయకత్వానికి హండే రాజుకు నవ్వు వచ్చింది. హనుమప్ప నాయుడు తమ హండే రాజుల మూలపురుషుడు. అతనిది పొన్నలాపురం. శ్రీకృష్ణ దేవరాయలు మరణించిన తరువాత అతని భార్యలు చిన్నాదేవి, తిరుమలదేవి తమ అల్లుడైన రామరాయలకు అళియపట్టం కట్టవలె అని అనుకుని వుండిరి. కానీ, గొల్ల సలకం తిమ్మయ్య బొక్కసం తన ఆధీనంలో వుంచుకుని తిరుగుబాటు చేసినాడు. ఆ సందర్భంలో హండే హనుమప్పనాయుడు అళియ రామరాయల కోసం శూరుడై పోరాడి, గెలుపు సాధించిపెట్టినాడు. నిజాంషాహాతో కూడా వీరుడై పోరాడినాడు. అప్పుడు అళియ రామరాయలకు బహు దయ వచ్చి, తూర్పుదిక్కున వున్న నందేల, బుక్కరాయ సముద్రం, ధర్మవరం, కనికల్లు, పడమర వుండే బళ్లారి, కొరుగోడు గ్రామాలను ఇచ్చి హండే హనుమప్పను హండే రాజుగా చేసినాడు. కత్తి పట్టకుండా గుర్రమెక్కకుండానే తమ మూలపురుషుడు హండే సంస్థానానికి పాళెగాడు కాగలిగినాడా?

దళవాయి సుబ్బరాయుడు, ‘కురువవాడికి వేపకాయంత వెర్రి వుంటుందంట,’ అనుకుని, వెంటనే గతుక్కుమని, “మీ కులం పెద్దలను అడుగు. వారి తీర్మానం ప్రకారమే నడుచుకో,” అన్నాడు బిల్లే ఎల్లప్పతో! గ్రామ పంచాయితీలుకానీ, రాజు న్యాయస్థానముగానీ, కులపెద్దల తీర్పులలో జోక్యం కలిగించుకోవు.

ఆరోజు సిద్ధరామప్పనాయుడి కొలువులో పెద్ద కరణాలు వున్నారు. నగరి అల్లుండ్లు, కోమాళ్లు, అమరనాయకులు, రావుతులు, వివిధ వినియోగాలవారు వున్నారు. ఆ అందరి సమక్షంలో హండేరాజు బిల్లే ఎల్లప్పకు కుల్లాయి బహూకరించి నాడు. వక్కలాకులు ఇచ్చినాడు. ఉత్త వక్కలాకులు కాదు; దక్షిణతో కూడిన తాంబూలం. ఆ దక్షిణ కూడా గట్టి వరహాలంట!! దక్షిణతో కూడిన తాంబూలం రాజు గారి నుంచీ అందుకోవడం ఎంత గౌరవమో ఆ సభలోని సామాజకులకు తెలియనిది కాదు.

అదేరోజు సాయంత్రం సిద్ధరామప్పనాయుడు, దళవాయి సుబ్బరాయుడు మరో ఇద్దరు ప్రధానులు రహస్యమందిరంలో సమావేశమయినారు. తాడిమిరి సంస్థానంవారు తమ సంస్థానం మీద చేసిన కుట్ర గురించి మాట్లాడుకుంటున్నారు. ఆ రెండు సంస్థానాల మధ్య వైరం, కామోద్రేకి అయిన సిద్ధప్పనాయుడి కాలం నుంచీ వుంది.

బయన్నగారి అనంతయ్య అనంతపురం విడిచిపెట్టినా, సిద్ధప్పనాయుడు తన కుటుంబానికి చేసిన ద్రోహాన్ని మరచిపోలేకపోయినాడు. అట్లని దొర మీద తన కోపాన్ని బహిర్గతం చెయ్యలేదు. అట్లని పూర్తిగా చేతులు ముడుచుకుని కూర్చోనూలేదు.

అనంతపురం వర్తకశ్రేణులలో బయన్నగారి అనంతయ్య వంశానికి గొప్పపేరు ప్రతిష్ఠలు వున్నాయి. అతడు నూటారెండు గోత్రాల వైశ్యుడు. రాజమహేంద్రవరం చాళుక్యరాజు వానవికన్యను చెరబెట్టడానికి వస్తాడు. అప్పుడు ఆమె హోమగుండం లోకి దూకి ఆత్మార్పణ చేసుకుంటుంది. ఆమెను నూటారెండు గోత్రాల వైశ్యులు అనుసరిస్తారు. మిగిలిన గోత్రాలవారు పారిపోతారు. ఆ నూటారెండు కులాలలోని ఒక గోత్రీకుడే బయన్నగారి అనంతయ్యశ్రేష్టి. అతనిది పెండ్లికుల గోత్రం. ఆ గోత్రం స్వయంగా అమ్మవారిది అని చెప్పుకుంటారు. ఆ గోత్రం వల్లనేకాదు, అతడు ధనికులలో కూడా పేరు మోసినవాడు. వర్తకశ్రేణులలో అతడు చెప్పిన మాటకు తిరుగు వుండదు.

లక్ష్మీనారాయణస్వామి గుడి ధర్మకర్తలలో బయన్నగారి అనంతయ్యశ్రేష్టి కూడా ఒకడు. గుడికి వైకుంఠద్వారము కొత్త తలుపులు చేయించాలనే నెపంమీద ఒకసారి అనంతపురానికి వచ్చినాడు. వర్తకశ్రేణులు ఆలయప్రాంగణంలో సమావేశమయినారు. సిద్ధపునాయుడు చెర బట్టిన ఇద్దరు సంసార స్త్రీలలో ఒక ఇల్లాలు, భర్త వదిలిపెడితే వేశ్యవాటికను ఆశ్రయించింది. మరొక ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకుంది. బయన్నగారి అనంతయ్య, తన కుటుంబానికి ఏమీ జరగనట్లా, ఆ ఇద్దరు ఇల్లాండ్రకే అన్యాయం జరిగినట్లా మాట్లాడటం మొదలుపెట్టినాడు.-

“ఈ దినం ఒక స్త్రీ వంతు అయితే రేపు ఇంకొక స్త్రీ వంతు. నిన్న ఆ కుటుంబ స్త్రీలకు జరిగిన అన్యాయమే రేపు మన కుటుంబ స్త్రీలకు జరగదు అనే భరోసా ఏముంది,” అని వర్తకశ్రేణులకు రహస్యంగా నూరిపోసినాడు. తాను కక్ష తీర్చుకున్నట్టు కాకుండా ఆ సంస్థానం సంక్షేమాన్ని మాత్రమే ఆశిస్తున్నట్టు తన పథకాన్ని మొదలు పెట్టినాడు. అనంతపురం, బుక్కరాయ సముద్రం రెండు గ్రామాలలో ఈ ప్రభువు దుర్మార్గపు పనులు జరిగిస్తూ వున్నాడని చెప్పి, రెడ్డి కరణాలను సమాయత్తం చేసినాడు.

అప్పటికి సిద్ధపునాయుడి పెదతండ్రి కొడుకు అయిన రామప్పనాయుడు హోసూరి ముద్దుమల్లప్పగారి వద్ద తల దాచుకుని వుండినాడు. నిజానికి అనంతపురం సంస్థానానికి అసలైన వారసుడు అతడే! పవాడప్పనాయుడు గొంతు పిసుక్కుని చచ్చిపోయిన తరువాత అతని అన్నకొడుకు అయిన ఇతడే రాజ్యానికి రావలసి వున్నది. బయన్నగారి అనంతయ్య గుట్టుగా ఈ అసలైన వారసుడిని కలిసినాడు. కొరకొళ్ల రెడ్డి కరణాలుకూడా అతని వెంట వున్నారు. వారంతా రామప్పనాయుడికి మనవి చేసుకున్నారు.

“అనంతపురం సంస్థానానికి నిజమైన వారసులు తమరు. అందునా సిద్ధపు నాయుడి అరాచకాలకు తట్టుకోలేక ప్రజలు గ్రామాలు వదలి పారిపోతున్నారు. అయ్యా! తాము దయచేసి వచ్చి అనంతపురం, బుక్కరాయ సముద్రం రాణా వేసుకోక పోతే గ్రామాల నుంచి లేచిపోయేవారము.”

రామప్పనాయుడు వారి మాటను మన్నించినాడు.

కొరకొళ్ల వచ్చినాడు.

ఖిల్లాదారు ఉమ్మణ్ణును జతచేసుకున్నాడు.

అతట్టు గ్రామాల మందిని ఈతట్టు గ్రామాలమందిని పిలిపించుకున్నాడు.

అనంతపురం రాణా వేసుకునినాడు. ఈ కలకలాయమానానికి సిద్ధప్పనాయుడు భయపడి తాడిమిరికి పారిపోయినాడు. వారిని సహాయం రమ్మని కోరినాడు. తాడిమిరివారు సిద్ధప్పనాయుడికి సాయం వచ్చినారు. అప్పటికే అనంతపురం కోటను వశపరుచుకున్న రామప్పనాయుడి మీద పడినారు. అట్ల రెండు పార్శ్వాలా జగడమైంది. తాడిమిరి ఫౌజు విరిగిపోయింది. సిద్ధప్పనాయుడు దేవరకొండ దగ్గర చిక్కితే తలకొట్టేసినారు. అప్పటినుంచీ మొదలు, అనంతపురం వారికీ తాడిమిరివారికీ వైరం. ఈ వైరం వారి మధ్య ముప్పైయిదు సంవత్సరాల నుంచీ ఇప్పటికీ కొనసాగుతూనే వుంది. రామప్పనాయుడి కొడుకు అయిన ఇప్పటి ఈ సిద్ధరామప్పనాయుడి మీద కూడా పగతీర్చుకునే ప్రయత్నం చేస్తూనే వున్నారు తాడిమిరివారు.

సిద్ధరామప్పనాయుడి రహస్యమందిరంలో సమావేశం ముగిసింది. సమావేశంలో దళవాయి సుబ్బారాయుడు, “ఇప్పుడు తాడిమిరివారు వారి జాగ్రత్తలో వారు వుంటారు. కాబట్టి మనకిది సమయంకాదు. ముందుగా వేగుల్ని పంపి వారి గుట్టు మట్లు తెలుసుకుందాం. అదును చూసి దెబ్బకొడదాం,” అని సలహా చెప్పినాడు. నిజమే! మనం తొందరపడకూడదు అని దానికి అందరూ సమ్మతించినారు. అనంత, ఆ దినం సంస్థానానికి వచ్చిన కమ్మకాగితముల గురించి చర్చించుకుని అంతా బయటికి వచ్చినారు. సిద్ధరామప్పనాయుడు దళవాయిని, ప్రధానులనూ వెంట పెట్టుకుని కోట లోపల మెట్లు ఎక్కి చౌకీపహారా దగ్గర నిలబడినాడు. అప్పటికి బసవన్నకట్ట దగ్గర తప్పిడికొట్టి చాటింపు వేస్తున్నారు.

ఎర్రగా పొద్దుపొడిచింది.

నిన్నటిదినం వేసిన దండోరా విని, కోటగుమ్మం దగ్గర జనం గుమిగూడినారు.

దళవాయితోపాటు అమర నాయకులూ, కావల్గార్, పెద్ద తలారులూ, చిన్న తలారులూ అంతా చేరివున్నారక్కడ.

రచ్చకొట్టం నుంచి బందీలను కోటగుమ్మం దగ్గరకు తెస్తుంటే, జనం గుంపులు గుంపులుగా వెంటబడుతున్నారు.

జనంలో ముసలీ ముతకా వున్నారు. అడామగా వున్నారు. పిల్లాపీచూ వున్నారు.

మగవారు గుండురుమాల చుట్టినారు. చాలామందికి పైమీద అంగీలు లేవు.

మోటు దుప్పటి కప్పుకున్నారు. అక్కడక్కడా కొందరు ఆరుతావుల బొందెల ముడులు వేసిన బారాబందీ అంగీలు తొడిగినారు.

తలారులు గొడ్డలి తీసుకుని తాడిమర్రి దుండగుల కాలూ చేయి నరికినారు.
 నీరుగట్టువారి పొట్టల్లో శూలాలు గుచ్చి శూలారోహణం చేసినారు.
 “చంపండి నరకండి...” అని కూతలు పెడుతున్నారు జనం.
 “కట్టమీద కావలికి పోకుండా రాత్రంతా లంజలకొట్టాలలో పడివుండిరంట...”
 జనం కేకల మధ్య నీరుగట్టువారి భార్యాబిడ్డల రోదనలు గాలిలో కలిసి
 పోయినాయి.

చెరువును కాపాడటంలో అలసత్వం చూపినవారికి మరణమే అంతిమశిక్ష!!!

2

ఆ దినం శుక్రవారం.

అనంతపురం గ్రామంలో వారం సంత జరుగుతూ వుంది.

బసవన్నకట్టకు ఉత్తరం దిక్కు; అందే... గుత్తిబాట వైపు పెద్దబయలులో
 జరుగుతూ వుంది వారం సంత.

అమ్మేవారూ కొనేవారితో సంత సందడిగా వుంది. మాటలూ, అరుపులూ...
 అంతా గజిబిజిగా కోలాహలంగా వుంది. ఇంత శబ్దప్రపంచాన్ని వట్టించుకొననివారు
 ఆ సంతలో ఇద్దరో ఇద్దరు! ఒక యువతీయువకుల జంట!

అమె ఇమ్మడమ్మ!

అతడు కోడెనీలడు!

అమెది కొత్తపల్లి.

అతనిది నీళ్లులేని కొండాపురం.

ఆ ప్రేమికులు ఇద్దరూ బలిజ కోమట్లు సంతలో తోలుకున్న జొన్నమూటల
 మీద కూర్చున్నారు. కోడెనీలడి ఒడిలో ఒక గొర్రెపిల్ల వుంది. చంకలో రెండు కంబళ్లు
 వున్నాయి. ఆ గొర్రెపిల్లనూ కంబళ్లనూ సంతలో అమ్ముకోవడానికి వచ్చినాడు
 కోడెనీలడు. వారి నడుమ అయిదేండ్ల పాప కూడా వుంది. ఆ పాప ఇమ్మడమ్మ చెల్లెలు.

అంగళ్ల నుంచి ఉల్లిగడ్డలపాట్నూ, తెల్లగడ్డలపాట్నూ పైకి లేస్తూ వుంది.
 గుంజలు పాతి, పెద్దపెద్ద దుప్పట్లను డేరా మాదిరి బిగించిన అంగళ్ల నుంచి అల్లం,
 కొత్తిమీర, ఎండుమిరప, మిరియాలు, ధనియాలు, చెక్కాలవంగాలూ... అన్నీ కలగా
 పులగమైన సంత వాసన ఆ ప్రేమికుల చుట్టూ ఘాటుగా ఆవరించి వుంది. కొంచెం
 ఎడంగా దొమ్మరాట జరుగుతూ వుంది. ఆట చుట్టుకారమూ జనం మూగి వున్నారు.
 జనంలో మగవారు జులపాలు పెంచి కొప్పలు కట్టినారు. కొందరు కొప్పలలో
 పువ్వులు కూడా ముడిచినారు.

ఇమ్మడమ్మ చెఱుకుగడను మునిపంటితో చీల్చి చెల్లెలుకు తినిపిస్తూ వుంది.
 కోడెనీలడు చెఱుకుగడ నములుతూ ఇమ్మడమ్మ వైపే వైమరించి చూస్తున్నాడు.

దొమ్మరిసాని గడను అడ్డంగా పట్టుకుని తాడు మీద నడుస్తూ వుంది. అడుగు వేసినప్పుడు తాడు వూగుతుంది. ఊగే తాడుకు అనుగుణంగా ఆమె శరీరమూ వూగు తుంది. తాడు వూగేది ఆగిపోయిన తరువాత తప్ప ఆమె మరొక అడుగు వెయ్యదు. జనం నోర్లు వెళ్ళబెట్టి చూస్తున్నారు. కానీ, కోడెనీలడు ఇమ్మడమ్మల చూపు అక్కడలేదు. ఇమ్మడమ్మ చెజుకుగడను మునిపంటితో చీల్చడానికి తలవాలుగా వంచినపుడల్లా చటుక్కున దొంగగా కోడెనీలడి వైపు చూస్తుంది. కనెప్పలు పైకి లేచినపుడల్లా ఆమె కళ్ళు తళుక్కుమని మిరుమిట్లు గొలుపుతాయి.

ఇమ్మడమ్మ చిన్ననాటి నుండి కోడెనీలడినీ, బిల్లే ఎల్లప్పనూ చూస్తూ చూస్తూనే పెరిగింది. కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మ తల్లికి అన్న కొడుకు అవుతాడు. బిల్లే ఎల్లప్ప ఆమె తండ్రికి చెల్లెలి కొడుకు అవుతాడు. ఆ విధంగా కోడెనీలడు, బిల్లే ఎల్లప్ప ఇద్దరూ ఇమ్మడమ్మకు బావ వరుస అవుతారు.

తల్లి సంతకు వచ్చినపుడల్లా, ఆమె వెంట ఇమ్మడమ్మ కూడా వస్తుంది. ఆ దినం గొర్రెల్ని పుల్లరికి తోలుకుపోయి వున్నాడు ఆమె తండ్రి.

ఇమ్మడమ్మ కోడెనీలడి కంటే ఎత్తరి. నున్నటి చామనఛాయ. చిలుక ముక్కు. కాటుక రేఖలు దిద్దిన కళ్ళు కొస్సిగా వుంటాయి. నవ్వితే తళుక్కున మెరుస్తుంది కోరపన్ను. ఎడంవైపు బుగ్గ సొట్ట పడుతుంది. కొనదేలిిన చుబుకం. ఒత్తైన ఉంగరాల జుట్టు. వంపు తిరిగిన పెదవులలో మెలికలు తిరిగే పాము ఆకర్షణ.

స్త్రీ సౌందర్యం రెండు రకాలు. ఒక రకం సౌందర్యం ఆరాధన కలుగజేస్తుంది. మరొక రకం సౌందర్యం కామేచ్ఛ రగిలిస్తుంది. ఇమ్మడమ్మ సౌందర్యం పురుషుల ఇంద్రియాత్మక శరీరాన్ని తపింపజేసేది. పురుషుడిని దీపం పురుగుగా మార్చి భస్మీ పటలం చేసేది. కానీ వైచిత్రీ ఏమిటంటే; పురుషున్ని కోర్కెతో రెచ్చగొట్టే ఆమె శరీరంలో కోర్కెలేదు. ఆమె మనసులో కోడెనీలడి పట్ల శాంతితో కూడిన ప్రేమ, ఆరాధన మాత్రమే వున్నాయి. ఉష్ణజలంలో ప్రతిబింబించే చల్లని చందమామ ఆమె హృదయం.

సంతకు కోడెనీలడు వస్తాడని ఆమెకు తెలుసు. ముక్కుకు ముక్కెర పెట్టు కుంది. నెత్తికి పాపిడి బిళ్ల పెట్టుకుంది. చెవులకు కమ్మలు తొడిగింది. మెడలో జోమాల దండ. చేతులకు కడియాలు. గోరంట ఆకు దంచి క్రితంరోజు రాత్రే చేతులకు పెట్టు కుంది. ఇమ్మడమ్మ తనకోసమే సింగారించుకు వచ్చిందని కోడెనీలడికి తెలుసు. ఆ ఆలోచన అతనిలో మరింత కోర్కెను రాజేస్తూ వుంది.

కోడెనీలడు అయిదు అడుగులకు మించని పొట్టి మనిషి. ధృఢమయిన దేహం. అతని విశాలమైన రొమ్ము గద్దరెక్కల మాదిరి స్పష్టంగా చీలిపోయి వుంటుంది. ఆ రొమ్ము మీద దట్టంగా ఎలుగ్గొడ్డు వెంట్రుకలు. అతని కడుపు మూడు అరలుగా విడిపోయి లోనికి చొచ్చుకుపోయి వుంటుంది. కాళ్ళల్లో, చేతుల్లో నరాలు ఇనుపతీగల మాదిరి తేలి బైటికి కనిపిస్తుంటాయి. కండలు పురి తిరిగి కుడుము మాదిరి వుంటాడు.

ప్రపంచమంతా వున్నట్లుండి మాయమైపోయి తాను, ఇమ్మడమ్మ మాత్రం మిగిలితే ఎంత భాగుండును అనుకున్నాడు కోడెనీలడు. ఉన్నఫలాన ఇమ్మడమ్మను ఎత్తుకుపోగలిగితే! అనుకున్నాడు. రెండుమాడుసార్లు ఆమెకు చేయి తగిలించినాడు. భుజం తాకించినాడు. కొంతసేపటి క్రితం ఇమ్మడమ్మ చంక నుంచి పాపను అందు కునేటప్పుడు అతని చేతులకు తాకిన ఆమె రొమ్ముల స్పర్శ మెత్తటి జ్ఞాపకంగా అతన్ని వెంటాడుతూ వుంది. ఇమ్మడమ్మ వస్తుందన్న ఆశతో కోడెనీలడు ప్రతివారం సంతకు వస్తాడు. సంతలో మేనమామ కన్పిస్తే ఇమ్మడమ్మ రానట్లే లెక్క! ఆరోజు అతని అదృష్టం, మేనత్త కన్పించింది. ఆమె ముఖానికి పసుపు రాసుకుని పత్తి బొట్టు పెట్టుకుని, పెద్దకొప్పు చుట్టుకుని వుంది. మేనత్త పక్కనే పెద్దకూతురూ చిన్న కూతురూ వున్నారు.

దగ్గరకుపోయి సిగ్గుసిగ్గుగా అత్తను పలకరించినాడు. చిన్నపాప బుగ్గలు పుణికి నాడు. ఇమ్మడమ్మను చూసీచూడనట్లు చూసినాడు.

అత్త మేనల్లునివైపు మురిపెంగా చూసింది. మా అన్న ఎట్లున్నాడు? మా వదిన ఎట్లుంది? మొన్న అక్కడ వానగినా పడిందా? అని క్షేమసమాచారాలు అడిగింది. తన కూతురును తన అన్న కొడుకైన కోడెనీలడుకు ఇవ్వాలని ఆ మేనత్తకు కొండంత ఆశ. కోడెనీలడు ఎప్పుడు సంతలో కన్పించినా ఆ ఉద్దేశంతోనే అతన్ని మురిపెంగా చూస్తుంది.

కోడెనీలడు చల్లాడము కట్టినాడు. భుజం మీద గొంగడి వేసుకున్నాడు. కుడి చేతి రెట్టకు ఏదో తాయెత్తు కట్టినాడు. చెవులకు పోగులు. తలకు వంకరపాగా చుట్టినాడు.

అత్తతో అదీఇదీ మాట్లాడి, “వస్తానత్తా!” అన్నాడు. “పోయిరాప్పా...” అంది అత్త. కొంచెము దూరం పోయినట్లే పోయి మళ్ళీ నిలబడి అక్కడక్కడే తారాడినాడు. పాప వైపు చూసి, “అమ్మలూ! బెండ్రా బత్తాసులు కొనిస్తారా!” అన్నాడు. మళ్ళీ ఒకసారి ఇమ్మడమ్మ వైపు చూసి అర్థవంతంగా నవ్వినాడు. అత్త వైపు చూసి సిగ్గుతో తల గోక్కున్నాడు

అత్త లోలోపల నవ్వుకుంది. ఈ పొద్దు కాకపోతే రేపయినా ఇమ్మడమ్మకు మొగుడు కావలసినవాడు. పోనీలే! అనుకుని, “బావ ఏదో చెబుతాడంట వినిరా పో!” అంది. ఇమ్మడమ్మకు కోడెనీలడి మీద వున్న ప్రేమ కారణం లేనిది ఎంత మాత్రమూ కాదు.

ఒకసారి కోడెనీలడు, బిల్లే ఎల్లప్పు గులిగానప్పు పండగకు పిలిస్తే కొత్తపల్లెకు పోయినారు. అప్పుడు వారిద్దరికీ వదేండ్ల వయసు. ఇమ్మడమ్మ ఏడేండ్ల బాలిక. అత్త మామలు వారిద్దరికీ బేడలు గుండుకేసి రుబ్బి ఓళిగలు చేసిపెట్టినారు. గొర్రెలలో కసురు వేస్తే మాంసం కూర వండి పెట్టినారు. ఒక దినం సందెపొద్దు ఇమ్మడమ్మ

తండ్రి తన అల్లుళ్లు ఇద్దరినీ తడకలేరులోకి పిలుచుకుని పోయినాడు. తమాషాగా, “కుస్తీ పట్టులో ఎవడు గెలిస్తే, వానికి నా కూతురినిచ్చి పెళ్లి చేస్తావయ్!” అన్నాడు. మామ తెచ్చిన పెళ్లి ప్రస్తావన ఇద్దరు అల్లుండ్రలో సిగ్గు పుట్టించింది. ఆ ఏటి ఇసుక పర్రల మీద నవ్వుతూ నవ్వుతూనే కుస్తీకి దిగినారు ఇద్దరూ.

బిల్లే ఎల్లప్పుడే గెలుస్తాడని అనుకుంది ఇమ్మడమ్మ. అందుకు కారణం, కోడెనీలడి కంటే బిల్లే ఎల్లప్పుడు పాడుగరి కావడమే! ఈ భౌతికమైన కొలతే అప్పుడు ఇమ్మడమ్మలో ఆ ఆలోచన కలగజేసింది. కానీ ఆ బాలిక ఊహ తారుమారయింది.

ఎత్తరి అయిన బిల్లే ఎల్లప్పుడు కోడెనీలడికి అడ్డుకాలు వేసి కిందికి గెడపడానికి చూసినాడు. పొట్టిగా వున్న కోడెనీలడు బిల్లే ఎల్లప్పుడు భల్లూకం మాదిరి కరుచు కున్నాడు. కొంచెంసేపు తోపులాట జరిగింది. హఠాత్తుగా పట్టు సడలించినాడు కోడెనీలడు. కనురెప్పపాటులో ఎగిరి, రెండు కాళ్లతో బిల్లే ఎల్లప్పు నడుము చుట్టేసినాడు. ఇద్దరూ ఒకేసారి కిందపడినారు. ఆ అదునులోనే తన కాళ్లను బిల్లే ఎల్లప్పు పొట్ట మీదికి జరిపి కత్తెరపట్టు బిగించినాడు. బలిష్ఠమయిన ఆ పొట్టి కాళ్లు సున్నితమైన ఉదరభాగాన్ని అదిమేస్తుంటే, నలిపేస్తుంటే, బిల్లే ఎల్లప్పు దవడలు బిగబట్టి మూలిగినాడు.

ఈ చిన్న విజయం తరువాత కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మల చూపులు మారిపోయినాయి. తాము అప్పుడే భార్యాభర్తలు అయిపోయినట్లు సిగ్గుపడినారు. మొదట్లో ఒకరిని ఒకరు తప్పించుకుని తిరిగినారు. ఆ తరువాత ఒకరిని ఒకరు వెదుకులాడినారు. ఆ తరువాత్తరువాత ముసిముసిగా నవ్వుతూ అసక్తిగా చూసుకున్నారు.

ఇమ్మడమ్మ మనసులో కోర్కె మొలకెత్తకుండానే కోడెనీలడి పట్ల ఆరాధన స్థిరపడింది. బొమ్మల పెండ్లిలో బాలిక ఇల్లాలి పాత్రలోకి మారినట్లు, ఆమె కోడెనీలడికి మానసికంగా ఇల్లాల అయిపోయింది.

కొంచెము వయసు వచ్చిన తరువాత బిల్లే ఎల్లప్పు గొర్రెలలోకి పోతే, కోడెనీలడు కంబళ్లు నేసే పనిలో పడినాడు. ఆ వృత్తులు కూడా ఇమ్మడమ్మకు బిల్లే ఎల్లప్పును దూరం చేస్తే, కోడెనీలడిని దగ్గర చేసింది. తాను నేసిన కంబళ్లను అమ్ముకు రావడానికి సంతకు పోయినప్పుడు ఇమ్మడమ్మ ముఖదర్శనం చేసుకుంటూ, చూపులు రువ్వుతూనే వున్నాడు కోడెనీలడు. అందుబాటులో వున్న దానినే అల్లుకుంటుంది తీగ! ఈ సూత్రం కూడా ఇమ్మడమ్మలో పనిచేసింది. తల్లి బంధువులతో, ‘మా ఇమ్మడమ్మను కోడెనీలడికిచ్చి చేస్తాం,’ అని చెప్పడం ఇమ్మడమ్మ చాలాసార్లు విన్నది. ఇది ఆమెలోని ప్రేమకూ ఆరాధనకూ సామాజిక భద్రత కల్పించింది. ఈ కారణాల ప్రక్రియ మొత్తం, ఇమ్మడమ్మ మనసులో కోడెనీలడిని కాబోయే భర్తగా ప్రతిష్ఠించింది.

ఇమ్మడమ్మ బిడియం బిడియంగా కోడెనీలడి వైపు అడుగులేస్తుంటే ఆమె తల్లి, “ఇదిగో దీనిని కూడా వెంటపెట్టుకు పో! తోడుగా వుంటుంది,” అని చిన్న

కూతురుని ముందుకు తోసి పెద్దకూతురి వైపు అర్థవంతంగా చూసింది. ఇమ్మడమ్మ హృదయం ఆరాధనతో నిండి వున్నా, తల్లి చేసిన లైంగిక హెచ్చరిక ఆమె బుద్ధికి అందకుండా పోలేదు.

కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మలు చెఱకు నమలడం పూర్తిగావించి లేచి నిలబడి నారు. అప్పటికి దొమ్మరాట కూడా పూర్తి అయింది.

సంతలో రకరకాల మనుషులు ఎదురవుతున్నారు. విల్లును పట్టి మొలకు పులితోలు చుట్టిన ఎరుక పాళెగాడు! తెల్లని టోపీపై లపేటా చుట్టి హిజారు తొడిగిన తురక సిపాయి! తోలుపావులు తొడిగి చేతిలో కర్ర పట్టుకుని కరకు మీసాలతో నడిచే రెడ్డి! వెనక కట్టు రుమాలు, కమ్మిపంచె, పావుకోళ్లు తొడిగి చేతిలో కత్తితో కన్పించే జంగమరాలు!

కోడెనీలడు ఆగి చలివేంద్రంలో నీళ్లు తాగబోయినాడు.

“వద్దు బావా! నీళ్లు ఇప్పుడే తాగవద్దు,” అని వారించింది ఇమ్మడమ్మ.

“ఏమీ? ఎందుకు?”

“చెఱకు తినిన వెంటనే నీళ్లు తాగకూడదు. నాలుక పగులుతుంది!”

తనమీద ఆమె చూపించే శ్రద్ధకు పరవశించినాడు కోడెనీలడు.

ఆగి ఆగి నడుస్తున్న వారికి ముప్పయి ఏండ్ల వ్యక్తి ఎదురయినాడు.

“గొర్రెపిల్లను కొనుక్కున్నావా? లేక అమ్మేదానికా?” అట్ల అడిగేటప్పుడు కోడె నీలడి నుండి చూపు తిప్పి ఇమ్మడమ్మ వైపు చూసి వెకిలిగా నవ్వినాడు.

ఇమ్మడమ్మ కుంచించుకుపోయి, కోడెనీలడి వైపు జరిగింది. ఆమె ఆవిధంగా తనను అనుకోవడం కోడెనీలడిలో, ‘ఇది నాది! ఇది నన్నే నమ్ముకున్న మనిషి! ఇది నేను కాపాడుకోవలసిన వస్తువు,’ అనే భావాన్ని తట్టి లేపింది.

“అమ్మూతాను తీసుకో,” అన్నాడు కోడెనీలడు.

“ఊరికి అడిగితి,” ఆ వ్యక్తి ఇమ్మడమ్మ వైపే చూస్తూ వెళ్లిపోయినాడు. కోడె నీలడు కోపంతో లోపల ఏదో గొణుక్కుంటూ వుండగా ముగ్గురు బేరగాళ్లు తగిలి నారు. కోడెనీలడికి గొర్రెల వ్యాపారుల మరుగుమాటలు తెలుసు. తన గుండురుమాల విప్పి, ఆ రుమాల కింద ఒక్కొక్కరితో ఒక్కొక్కసారి చేతివేళ్లు కలిపి సంజ్ఞలతో ధర మాట్లాడినాడు. ఆ ముగ్గురికీ మూడు ధరలు చెప్పినాడు. ఆ ముగ్గురికి ఒకరి ధర ఒకరికి తెలియదు. ఎక్కువ ధరకు బేరమాడిన వానికి గొర్రెపిల్లను అమ్మివేసి, సుంకరికి అడ్డగడ సుంకం చెల్లించినాడు. చంకలోని రెండు కంబళ్లు అమ్మివేసి వాటికి కూడా సుంకం చెల్లించినాడు. చేతిలోకి ఒక మాడ మీద మూడు కాసులు వచ్చినాయి.

ఇమ్మడమ్మకు ఎప్పుడెప్పుడు ఏమేమి కొనిపెడదాము? అనే తొందర కోడె నీలడిలో సందడి చేస్తూ వుంది. ఆ సంత జనసమృద్ధంలో, ఇమ్మడమ్మను దగ్గరికి తీసుకోవడానికి లేదు. బుగ్గలు తాకడానికి లేదు. ముద్దుల్లో ముంచెత్తాలనే ఆశ తీరదు.

ఈ విరహమంతా కలిసి, ఆమెకు ఏదో ఒకటి కొనిపెట్టడంలో ఉపశమనం పొందాలని ఆశ్రుత పడుతూ వుంది.

సంతలో అన్నింటినీ చూసుకుంటూ నడుస్తున్నారు. పిచ్చుకుంటలవారు పల్నాటి వీరుల చరిత్ర చెబుతున్నారు. గొల్లలు కాటమరాజు కథ చెబుతున్నారు. కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మ బవనివారి దగ్గర ఆగినారు. వారు ఎల్లమ్మ కథ చెబుతున్నారు. ఎల్లమ్మ కురువల దేవత. అక్కడ గంపలోని వేపరెమ్మల మధ్య వున్న ఎల్లమ్మ విగ్రహానికి మొక్కి, బండారు పెట్టించుకున్నారు. అట్ల ఇద్దరూ పక్కపక్కన నిలబడి మొక్కుకుంటూ వుంటే వారి మనసుల్లో తాము కొత్త దంపతులు అయినట్లు భావన కలిగింది.

సంతలో పత్తిబేళ్లు, నూలుబట్టలు పేర్చి వున్నాయి. బియ్యం, రాగులు వంటి కాయధాన్యాలు గోనెపట్టల మీద రాశిపోసి వున్నాయి. బెల్లం, పంచదార వంటి రస వర్గాలూ, చందనం, కస్తూరి వంటి పరిమళ ద్రవ్యాలూ వున్నాయి. ధర్మవరం నుండి శిల్ప, పస్త్రాలు, చిత్రదుర్గం నుండి చందనమూ దిగి వున్నాయి.

కోడెనీలడు ఇమ్మడమ్మకు కాటుకడబ్బీ కొనిచ్చినాడు. పెదవులకు పూసుకునే లక్కరంగు కొనిచ్చినాడు. గొలుసులు తీసుకుంటావా? అని అడిగినాడు. అప్పుడు కోడెనీలడు ఎట్లున్నాడు.. మన్నులో గెదిరి గెదిరి, పెట్టకోడికి గింజలు ఏరిపెట్టి మంచి చేసుకునే కోడిపుంజు మాదిరే వున్నాడు. ఇమ్మడమ్మ ఎట్లుంది? కోడెనీలడిలో కనిపించే కోర్కె తీవ్రతను తన చల్లని ప్రేమలోకి అనువదించుకుంటూ వుంది. ఆమె హృదయం కోడెనీలడి ఆధారంతో కాంతివంతమై స్పందిస్తూ వుంది.

3

అది కొత్తపల్లి.

నూరు గడపల గ్రామం.

బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర కులాలకు వేరువేరు వాడలు వున్నాయి. పంచాణనం వారు అని, వృత్తి శ్రేణిగా ఏర్పడిన ఆ అయిదు కులాలకు వేరువేరు వాడలే వున్నాయి. కురువలకూ, గొల్లలకు, చర్మకార, చండాల, మాతంగులకు ప్రత్యేక వాడలు వున్నాయి.

ఒకప్పుడు కొండ మీదే కురువవారి జనావాసాలు వుండేవి. కురువలలో కొందరు భూములకు కొలుదారులుగా మారిన పిమ్మట కురువలు ఒకరి తరువాత ఒకరు కొండ దిగి, గ్రామంలోకి వచ్చినారు. కురువ గేరిలో ఇరవై మట్టిమిద్దెలు వున్నాయి. ఇమ్మడమ్మవారి మట్టిమిద్దె అంతా కలిపి ఒకే ఒక గది. ఆ గదిని రెండు భాగాలుగా చేసినారు. ఒక భాగమంతా అరుగు. ఆ అరుగు పైన రెండురాళ్ల పాయివ్య. మూడో రాయికి మారుగా నీళ్ల పొంత వుంటుంది. అరుగు దిగువంతా మొగసాల. మొగసాల పైన గుడ్డలు ఆరేసిన దండెం వుంటుంది. దండెం పైన అటక వుంటుంది.

అటక మీద వంటచెరకు పేర్చి వుంటుంది. పనిముట్లు కూడా అందులోనే వుంటాయి. గోడలకు చిన్నచిన్న గూళ్లు. ఆ గూళ్లలోనే తట్టాబుట్టా వంటి ఇంటి సామాను సర్ది వుంటుంది. ఆ మట్టిమిదైకు వాకిలి తప్ప ఒక్క కిటికీ కూడా లేదు. ఇమ్మడమ్మ తండ్రి బాలకొండ లాలిబీరప్ప. ఆమె తల్లి పేరు ఉజ్జనమ్మ. మాతంగి గోత్రంవారి ఆడపడుచు.

యాభై ఏండ్ల బీరప్ప ఎత్తుగా సన్నగా వుంటాడు. నెరిసిపోయిన వెంట్రుకలను కొప్పు కట్టినాడు. గడ్డమైతే గీకిచ్చుకుంటాడుగానీ మీసాలను మాత్రం తెల్లగా బొడ్డుగా అట్టే వదిలివేసి వుంటాడు.

ఆ దినం ఇమ్మడమ్మ ఇంట్లో లేదు. బీరప్ప దేవునికి పూలు తీసుకుని పోయింది. బీరప్ప గుడికి దినమూ నియమం తప్పకుండా పూలు ఎదిగించే బాధ్యత ఆ కుటుంబానిదే! అందుకే పూలగంపవారు అని వారి ఇంటికి పేరు.

ఆ ఉదయం లాలిబీరప్ప ముఖం చిటపటలాడుతూ వుంది. కాళ్ళు కిందికి దిగివిడుచుకుని వంట అరుగు మీద కూర్చున్నాడు. ఉజ్జనమ్మ పైటతో కళ్ళు ఒత్తు కుంటూ సంగటి ముద్దులు గెలుకుతూ వుంది. ఇల్లంతా పొగ ఆవరించి తలుపు గుండా బయటికిపోతూ వుంది. బీరప్ప,

“ఆ ఊసు నాదగ్గర ఎత్తవద్దు,” అన్నాడు భార్యని చివరిసారి హెచ్చరిస్తున్నట్లు. ఆ దంపతుల మధ్య మూడురోజులుగా కీచులాట జరుగుతూ వుంది. నిన్నటి రాత్రి నుండి అది చిలికిచిలికి గాలివానయ్యింది.

కూతురు ఇమ్మడమ్మను కోడెనీలడికి ఇవ్వాలని ఉజ్జనమ్మ! కాదుకాదు, బిల్లే ఎల్లప్పకే ఇవ్వాలని బాలకొండ బీరప్ప! అదీ వారిమధ్య వివాదం.

ఉజ్జనమ్మకు పుట్టింటి మీద మమకారం పోలేదు. తన అన్న కొడుకుతో సంబంధం కలుపుకోవాలని ఆమె ఆరాటం. ఇమ్మడమ్మను తన చెల్లెలి కొడుకుకే ఇవ్వాలని బీరప్ప పంతం. కానీ అతని పంతానికి కారణం; తన చెల్లెలికొడుకు మీద ప్రత్యేక అభిమానం ఎంత మాత్రమూకాదు. ఆ కారణం వేరే వుంది.

“పాప మనసులో ఏమున్నదో కూడా తెలుసుకోవలె కదా!” అన్నది ఉజ్జనమ్మ సన్నని గొంతుతో.

“సన్నబిడ్డ! దానికేం తెలుసు? ఈడూజోడు కూడా చూడవలె కదా,” అన్నాడు బాలకొండ బీరప్ప.

“ఏమీ? మా అన్న కొడుకుకు ఏం తక్కువ?”

“మనిషే తక్కువ. మన పాప కంటే పొట్టి.”

“కాపురం చేయవలసిన పిల్ల. దానికి ఇష్టమైతే మనమెందుకు అడ్డుపడవలె?”

బీరప్ప వెనక్కు తలతిప్పి, “తిక్కముండా! నేను మాట్లాడేది ఈడూజోడూ గురించి కూడా కాదు,” అన్నాడు.

“మరి నా పుట్టింటి వారికి ఏమి తక్కువో చెప్పు.”

“బతుకే తక్కువ.”

ఉజ్జనమ్మ రవ్వంత గొంతు పెంచి, “ఏమీ? మావాళ్లకు మాత్రం భూమిపుట్రా లేదా? గొడ్డుగోదా లేదా? జీవాలు లేవా?” అంది.

“అన్నీ వున్నాయి. మీ ఊరిలో నీళ్లే లేవు,” అని బయటకు వచ్చి గొర్రెల దొడ్డి లోకి పోయినాడు.

దొడ్డి చుట్టూ కంపకల్ల కొట్టి వుంది. లోపల నేల దమ్మసు కొట్టి చదును చేసి నారు. ఆ గట్టినేల మీద గొర్రెపెంటికలు పడి వున్నాయి. తడితడిగా ఉచ్చలు పారి చారలు కట్టి వున్నాయి. బాలకొండ బీరప్ప పుల్లల పరక తీసుకుని దొడ్డి ఊడ్చినాడు. ఒకటి రెండు గొర్రెలు పురుపురుగుగా పారుకున్నట్టు వుంటే, ‘వీటికి ఈపొద్దు ఆకుపసరు తాపించవలె,’ అనుకుని ఇంట్లోకి వచ్చినాడు. అప్పటికి ఇమ్మడమ్మ చిక్కంలో ముద్ద, ఊరుబిండి పెట్టి సిద్దం చేసి వుంది. ఆమె అంతక్రితం ఆగిపోయిన తమ సంభాషణను మళ్ళీ మొదలుపెట్టింది.

“ఈసారి మా ఊరిలో వానలు కురిసి జొన్నపంట కూడా బాగుందంట.”

“నేను చెప్పేది అదే...! మీ ఊరిలో వాన కురిస్తే పండగ. లేకపోతే ఎండగ. అంతే మీ ఊరు. మా చెల్లెలు ఊరు అట్ల కాదు. కన్నతల్లి వంటి చెరువు వుంది. చెరువు కింద మాగాణి వుంది. ఆ ఇంటికిస్తే పాప సుఖపడుతుంది.”

ఈసారి ఉజ్జనమ్మ గొంతు పెంచింది. “మీఊరు మీఊరు అని దెప్పుతావు. ఆ ఊరి పిల్లను కాదా నీవు పెళ్లి చేసుకున్నది. ఆ ఊరు ఇంటికే కదా నీవు ఇల్లరికం వచ్చింది. అప్పుడు గుర్తుకు రాలేదా మా ఊరిలో చెరువు లేదని, మాగాణి భూమి లేదని.”

భార్య అట్లా నిలదీయగానే బీరప్ప బెల్లంకొట్టిన రాయిలా వుండిపోయినాడు. బీరప్పది కడు పేద కుటుంబం. ఉజ్జనమ్మ ఊరికి వచ్చి వాళ్లవి గొర్రెలు కాస్తూ, వాళ్లింట్లోనే తింటూ, ఆ ఇంటికే ఇల్లరికపుటల్లుడు అయినవాడు. ప్రస్తుతం ఆ ఊరికే తన కూతురిని ఇవ్వనంటున్నాడు. నువ్వేమయినా చెప్పు అంటూ గుర్తుచేసుకోకూడని దానిని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ రాయదుగ్గం చేంతాడంత నిట్టూర్పు ఒదిలినాడు.

“ఆ నీళ్లు లేని కొండాపురానికి ఇస్తే పాప సుఖపడదు. ఆ మెట్టసేద్యం బాధ ఒకప్పుడు మనమూ అనుభవించినదే కదా! ఆ కరువు కష్టాలని ఎట్లా మరిచిపోతాం?”

ఉజ్జనమ్మకు ఆ కరువు రోజులు గుర్తుకు వచ్చినాయి. ఆ కరువులో ఆకలీ, దరిద్రంతో పాటూ మరొక చేదు జ్ఞాపకం కూడా గుర్తుకు వచ్చి గుండెను కోసినట్లయ్యింది. కళ్లల్లో చటుక్కున నీళ్లు ఊరినాయి. కన్నీళ్లు తుడుచుకుని, తల వంచుకుని గమ్మున వుండిపోయింది. బాలకొండ బీరప్ప కూడా పెండ్లాం ముఖంలోకి ముఖం పెట్టి చూడలేకపోయినాడు. దొడ్డిలోకి పోయి గొర్రెలకు నీళ్లు తాపుకుని వచ్చినాడు.

అప్పుడు కొత్తపల్లికి కరువే!

నీళ్లులేని కొండాపురానికి కరువే!

ఎవరి కరువు వారిది.

ఎవరి కష్టాలూ కడగళ్లు వారివి.

ఎవరు ఎవరినీ ఆదుకోలేకపోయిన నిష్ఠూరమయిన కాలం అది.

చెరువులు వున్న గ్రామాలు రెండు సంవత్సరాలయినా కరువును తట్టు కుంటాయి. కానీ మెట్ట సేద్యాలవారు ఒక సంవత్సరం పంటలు పండకపోయినా కకావికలమై ఊర్లు వదిలేస్తారు. ఇమ్మడమ్మను బుక్కరాయసముద్రానికి ఇవ్వడానికి బీరప్పకుగల కారణం అదే! భార్య ఊరు నిజంగా నీళ్లులేని కొండాపురమే..

ఉజ్జినమ్మ జొన్నముద్దను తట్టలో పెట్టి, భర్త చేతికి అందించింది. బీరప్ప ఇంకా ఆ కరువుకాలంలోని చేదు జ్ఞాపకంలోనే మిగిలిపోయి, “ఒల్ల,” అంటూ అన్నం తట్టను చేతితో అడ్డుకున్నాడు. చిక్కాన్ని మాత్రం భుజానికి తగిలించుకుని గొర్రెలలోకి బయలుదేరినాడు. అతడు పోతూపోతూ, “వద్దే వద్దు. ఆ కరువు బాధలూ వద్దు, ఆ కడుపుకోతలూ వద్దు. మనం పడిన బాధలు మన పిల్లలు పడకూడదు,” అని గొణు క్కుంటూ పోవడం ఉజ్జినమ్మకు స్పష్టంగా వినిపించింది.

అప్పటికి ఇరవై సంవత్సరాల కిందట నుండి కొత్తపల్లెకి పాలెగాడు పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు అనంతపురం సంస్థానానికి రాజు కాగానే, పెమ్మసాని తిమ్మప్ప నాయుడికి చేనుమాన్యం ఇచ్చి వున్నాడు. అతనికి ఆ చేనుమాన్యం ఇవ్వడానికి ఒక కారణం వుంది. కామోద్రేకి, స్త్రీలోలుడు అయిన సిద్ధప్పనాయుడిని దేవరకొండ దగ్గర పట్టుకుని చంపిన అనంతరం, రామప్పనాయుడు రాజ్యానికి వచ్చి వున్నాడుకదా...! అతడు పదమూడు సంవత్సరాలు పరిపాలించినాడు. కానీ ఈలోపల ఒక విషయం జరిగింది. చనిపోయిన సిద్ధప్పనాయుడి భార్య భద్రమ్మ బళ్లారి సంస్థానం చేరింది. ఆ బళ్లారి సంస్థానం, ఆమె అక్కను పెళ్లిచేసుకున్న బావది. ఆ బావపేరు కూడా రామప్పనాయుడే! తన భర్త చావుకు కారణమైన అనంతపురం రామప్పనాయుడి మీద ఆమె కక్ష కట్టింది. తన బావ అయిన బళ్లారి రామప్పనాయుడికి, ‘నీపంటి బలవంతుడు బావ అయివుండగా నా గతి ఈరీతిన కావలెనా? నా మగడిని చంపి నందుకు ప్రతిగా నా బావ అయిన రామప్పనాయుడిని చంపితే నా మనస్సుకు సమాధానమయ్యాని,’ అని, అక్కతో కలిసి బహువిధాలు బోధించింది. బళ్లారి రామప్ప నాయుడు మరదలి మాట వినినాడు. తన బావమరిది జగ్గుల మల్లప్పతో యోచించి నాడు. ఆ జగ్గుల మల్లప్ప అనంతపురం వారి సంస్థానంలోనే దళనాయకత్వం చేస్తూ వుండినాడు. అతడు ఒక ఉపాయం చెప్పినాడు. దాని ప్రకారం బళ్లారి రామప్ప నాయుడు కాగితపత్రాలు రాయించి అనంతపురం సంస్థానానికి పంపినాడు. మొదట

అనంతపురం రామప్పనాయుడు అనుమానపడి, 'బహుదినాల నుండి బళ్లారివారికి మాకూ కాగితపత్రాలు లేవుకదా!' అనినాడు. అయినా, కాగితపత్రాలను లకోటాలు పగులకొట్టించి చదివించుకున్నాడు. ఆ కాగితపత్రాలలో బళ్లారి రామప్పనాయుడు తనకు పుత్ర సంతానం లేదు కనుక, అనంతపురం వారు ఒక కుమారుడిని సాక్కోను ఇస్తే సంతోషపడతామని, బళ్లారి సంస్థానం కూడా భవిష్యత్తులో తమ దత్తత కుమారునికే చెందుతుందని రాయించి వున్నాడు.

జగ్గుల మల్లప్ప, 'నడతలు విచారించినా బళ్లారివారికి పుత్రసంతానం లేనిది నిజమే గనక, వారు పుత్రాపేక్షతో రాసినారు. ఇప్పుడు ఒక చిన్నవాడిని దత్తత ఇచ్చి, వారి సంస్థానం మన స్వాధీనం చేసుకునేది మంచిది,' అని సలహా ఇచ్చినాడు. అందుకు అనంతపురం రామప్పనాయుడు సమ్మతించి, తన పెద్ద కొడుకు పన్నెండు ఏండ్ల సిద్ధరామప్పనాయుడిని దత్తత ఇస్తున్నట్లుగా కాగితపత్రాలు పంపించినాడు.

బళ్లారివారి కుట్ర ఫలించింది. పిన్నపెద్దలతో అనంతపురం సంస్థానం వారికి వస్త్రములు, ఉడుగరలు పంపినారు. సోనహళ్ళివంక బసవేశ్వరుని ఆలయం దగ్గర దిగిన చిన్నవాణ్ణి, గజారూడుడిని చేసి బళ్లారి గ్రామములోనికి తోడుకుపోయి సింహాసనం మీద కూర్చుండబెట్టినారు. ఈ రీతిన ఒక సంవత్సరం జరిగింది. క్షణేక్షణే అక్కడి వర్తమానం ఇక్కడా, ఇక్కడి వర్తమానం అక్కడా తెలిసేలాగున కాగితపత్రాలు నడుస్తూ వచ్చినాయి. ఒకసారి రామప్పనాయుడు కూడా స్వయంగా పోయి, బళ్లారి సంస్థానంలో తన కొడుకు వైభవాన్ని కళ్లారా చూసి వచ్చినాడు. తిరిగివస్తూ బళ్లారి రామప్పనాయుడిని తన సంస్థానానికి ఒకసారి వచ్చి పోవలసిందిగా అహ్వనించి వుండినాడు. నిజానికి అప్పుడు బళ్లారిలోనే అనంతపురం రామప్పనాయుడిని అంతంచేసి వుండవచ్చు. కానీ బళ్లారి రామప్పనాయుడి ఆలోచన ఇంకొక విధంగా వుంది. అతడిని బళ్లారిలో చంపితే తన మరదలి కక్ష మాత్రమే నెరవేరుతుంది. అదే అతడిని అతడి కోటలోనే చంపితే అనంతపురం సంస్థానం కూడా తన వశం అవుతుంది.

బళ్లారి రామప్పనాయుడు ప్రయాణం అయి వచ్చి, రాచానపల్లికి పడమర తడకలేటి వద్ద దిగి, చెప్పి అంపినాడు. ఇద్దరు రామప్పలూ రాచానపల్లె బండ దగ్గర కలుసుకుని ఆలింగనం చేసుకున్నారు. మాయకంఠమాలిక వేసుకున్నారు. అనంతపురంలోకి వచ్చి కోటలోకి పోతున్నప్పుడు బళ్లారి రామప్పనాయుడు ఒక మాట అన్నాడు, "మా మంది, గుర్రం విస్తారంగా వచ్చి వున్నవి. కోటలో స్థలము చాలదు. శలవు అయితే పెద్ద పీర్లకట్ట దగ్గర దిగుతున్నాము."

అందుకు అనంతపురం రామప్పనాయుడు, సహృదయంతో, 'అది మా అతిథి మర్యాదకు భంగమని, కోటలో వున్న తన మందిని చౌకిపహారాలు తీయించి, పేటలోకి పంపించి బళ్లారి మందిని యావత్తూ తన కోటలో చౌకిపహారా మీద వుంచినాడు. బళ్లారి దొరను మహాలులో దించి, భోజనమజ్జనాదులు నడిపించి, అతని నెంట వచ్చిన

మందికి వారి జాతి ఆహారం ప్రకారం పంపించినాడు. అంతేకానీ, బళ్లారివారి కుట్రను కనుక్కోలేకపోయినాడు. అట్ల మూడు దినాల నుండి అతిథి మర్యాదలు జోరుగా సాగుతున్నాయి.

ఆ దినం బుధవారం.

అనంతపురం రామప్పనాయుడు ప్రతి బుధవారం తెల్లవారుఝామున ఆయుష్కర్మం చేసుకోవడం సంప్రదాయం.

బళ్లారి రామప్పనాయుడికి అది తెలుసు. జగ్గుల మల్లప్పతో యోచన చేసినాడు.

కైరకాలమందు ఎవ్వరూ వుండేది లేదు. కొట్టిపారేసేదానికి అదే సమయం... అనుకుని;

అందుకు తగిన జనాలను విచారించినాడు.

వారిని ఆయుధాలతో సిద్ధం చేసినాడు.

ఇంతలో తెల్లవారుఝాము అయింది.

రామప్పనాయుడికి దగ్గరగా ఒకే ఒక అంగరక్షకుడు వున్నాడు.

ఇంక ఎవ్వరూ లేరు.

ఆ అంగరక్షకుడి పేరు పెమ్మసాని రుద్రప్పనాయుడు.

పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి తండ్రి!

అప్పటికి పెమ్మసానివారు గండికోట రాజ్యాన్ని పోగొట్టుకుని చెల్లాచెదురు అయి వున్నారు. ఆ పెమ్మసానివారి రాచబంధువులలో ఒకడే ఈ పెమ్మసాని రుద్రప్ప నాయుడు. అతడు అనంతపురం రామప్పనాయుడి కొలువులో అంగరక్షకుడిగా చేరి వున్నాడు. ఆ అనుంగు బంటుకు బళ్లారి సంస్థానంవారి మీద మొదటి నుండి అనుమానమే! దొర, తమ చౌకీపహరా తీసేయించి కోటలో బళ్లారివారి చౌకీపహరా పెట్టించడం అతనికి సుతారామూ ఇష్టం లేదు. దొర తనను పేటలోకి పొమ్మనినా పోలేదు. బతిమాలి బామాలి దొరనే అంటిపెట్టుకుని వుండినాడు. అతని అనుమానం నిజమైంది. ఆ బుధవారం తెల్లవారుఝామున, నలుగురు బళ్లారి జెట్టీలు కొడగు కత్తులతో దొర మీద పడినారు. దొరను అనుసరించే వున్న పెమ్మసాని రుద్రప్ప నాయుడు వారితో కలబడి, ఇద్దరు బళ్లారి జెట్టీలను చంపి దొరను కాపాడుకోలేక తానూ హతమైనాడు. అవిధంగా రామప్పనాయుడు హతమైన తరువాత ఒక సంవత్సరానికి రాజ్యానికి వచ్చిన సిద్ధరామప్పనాయుడు, పెమ్మసాని రుద్రప్పనాయుడి త్యాగాన్ని గుర్తించినాడు. ఆ వంశంలోనివాడే అయిన పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడికి చేనుమాన్యం ఇచ్చి వున్నాడు. మొదట ఆ చేనుమాన్యం ఇచ్చిన ప్రాంతంలో ఊరు లేదు. అడవి వుండేది. ఆ అడివిని నరికి భూములు సాగు చేయించి కొలుదారుల మీద అతడు పన్నులు వసూలు చేసుకోవచ్చు. ఆ విధంగా ఆ ప్రాంతంలో అడివిని

నరికి, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి కింద కొలుదారులు అయినవారిలో బాలకొండ బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మల కుటుంబం కూడా ఒకటి. ఈ చేనుమాన్యం మధ్య కొత్తగా వెలిసిన ఊరు పేరే కొత్తపల్లి.

కొత్తపల్లి భూములు ఎర్రమన్ను చేనులు. వాననీటి చెమ్మని ఎక్కువకాలం నిలబెట్టుకోలేవు. చెరువు సౌకర్యం లేదు. జొన్న, కొర్రలు వంటి మెట్టపంటలే పండు తాయి.

క్రమక్రమంగా కొత్తపల్లి గ్రామం అనేక కులాల రైతులతో నిండిపోయింది. కమ్మరి, కుమ్మరి, మంగలి, చాకలి వంటి ఆయగాళ్లు చేరినారు. గ్రామం మొత్తంమీద పండిన ధాన్యంలో ఆయగాళ్లకు ఐదుంపావు శాతం పోగా, రాజుకు పదవభాగం పోగా, మిగిలిన ధాన్యంలో పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడికి సగం, రైతుల భాగానికి సగం. తాను తీసుకున్న సగభాగంలో, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు ఇరవై అయిదుమంది సైనికులను పోషించేవాడు. రాజు భాగానికి వచ్చిన పదవభాగం ధాన్యాన్ని రాచగాడె లలో భద్రపరచేవాడు.

కొత్తపల్లిలో బీరప్ప ఉజ్జనమ్మలు ఎనిమిది కుంటల భూమిని సేద్యం చేసు కుంటూ నిశ్చింతగానే వున్నారు కొన్నేండ్లు. పెండ్లి అయిన చాలాకాలానికిగానీ, వారికి తొలి సంతానం కలగలేదు. రెండవ సంతానం మరొక ఆడపాప కూడా వారికి కొత్తపల్లి లోనే పుట్టింది. ఆ పాప పుట్టిన సంవత్సరమే భయంకరమైన కరువు వచ్చింది. అప్పుడు తొలి సంతానమైన ఇమ్మడమ్మకు ఆరేండ్ల వయసు.

వానలు లేవు. పంటలు లేవు. తినేదానికి తిండిలేదు. గడ్డిగాదం లేదు. పశు వులు డొక్కలు తెరుచుకుని చచ్చిపోతున్నాయి. జొన్నల ధర ఆకాశానికి అంటింది. బావులు ఎండిపోయినాయి. తాగడానికి గుక్కెడు నీళ్లు దొరకవు.

ఇంట్లో జొన్నలు అయిపోయినట్లల్లా ఒక్కొక్క రైతూ ఊరు వదిలేస్తున్నాడు. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు అనంతపురం సంస్థానానికిపోయి పరిస్థితి నివేదించు కున్నాడు.

మైసూరు నవాబు నుండి ధాన్యం కొని తెప్పిస్తానని, అంతవరకూ రాచగాడెలోని ధాన్యాన్ని ప్రజలకు పంచిపెట్టండి అని ధైర్యం చెప్పి పంపించినాడు సిద్ధరామప్ప నాయుడు.

అట్లు కొంతకాలం గడిచింది. ఒక పొద్దు తిని ఒక పొద్దు ఉపవాసం వుండి ఆ తినిన పొద్దు కూడా అర్థం కడుపుకే తిని కాలం నెట్టుకొచ్చింది కొత్తపల్లి. రాచగాడె ఖాళీ అయిపోయింది. ప్రజలు ఆకలితో మలమల మాడిపోతున్నారు. మైసూరు నవాబు పంపే ధాన్యం ఎప్పుడెప్పుడు దిగుతుందా అని ఎదురుచూస్తుండగా ఒక దుర్వార్త వినవచ్చింది. నందికొండ దగ్గర థగ్గులు ధాన్యపుబండ్లను కొల్లగొట్టుకు పోయి

నారని. ఆకలితో తెగించి పోరాడే దొంగలను అడ్డుకునే శక్తి బండ్ల వెంబడి నడిచే సైనికులకు లేకపోయింది.

బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మ ఎండిన డొక్కలతో నేలకు కరుచుకుని పడుకున్నారు. పెద్దపాప ఇమ్మడమ్మ బువ్వమా! బువ్వ!! అని మూలుగుతూ వుంది. నెలల పాప తల్లి రొమ్ము నుండి పాలు రాక అట్టే చీకిచీకి, అలసి ఏడ్చి సొమ్మసిల్లింది. ఉజ్జనమ్మ కళ్లు గుంతలు పడి శూన్యంగా చూస్తున్నాయి. బీరప్ప మెల్లగా లేచినాడు. ఒళ్లు తూలుతూ వుంది. మట్టిగిద్దెతో నీళ్లుతాగి అట్టే పిల్లలకూ తాపినాడు.

ఇంట్లో వుంటే తిండి దొరకదు. బయట వెతుక్కోవలె. ఆహార సంపాదనకు మార్గం సేకరణ, వేట. ఆ కరువుదెబ్బకు బీరప్ప వ్యవసాయ నాగరికత నుండి వెనక్కు తిరిగి మళ్ళీ వేటయుగంలోకి వెళ్ళిపోక తప్పలేదు.

కొన్ని దినాలు గడిచినాయి. చింతపిక్కల పిండిని నీళ్లలో ఉడికించి గుజ్జు చేసుకుని తినినారు. దేవదారు ఆకులు, చెట్ల బెరడులు ఉడకబెట్టుకుని తినినారు. కుందేలు, జింక, ఉడుత, ఎంటవల్లి వేటాడి తినినారు. సగం ఊరు అదే తిండి మీద బతకడం వల్ల కొత్తపల్లి పరిసరాలలోని ఆహార విశేషాలన్నీ పదిదినాలు తిరగ కుండానే అంతరించిపోయినాయి. తిండి దొరికే ప్రదేశం ఊరికి అంతకంతకూ దూర మవుతూ వచ్చింది.

బీరప్ప ఒక దినం మూడు ఎలుకలు పట్టుకు వచ్చినాడు. పెండ్లికి ముందు అతనికి ఎలుకలు తినడం అలవాటే. అది అతని కుటుంబం అలవాటు. కానీ పెండ్లి చేసుకున్న తరువాత మానేసినాడు. ఒకానొక సందర్భంలో అతడు ఎలుకలు తింటాడని తెలిసి ఉజ్జనమ్మ అపహాస్యం చేసింది. ఎలుకలు తినే జాతి అని, అతని బాలకొండ గోత్రాన్ని ఎకసెక్కుం చేసింది.

బీరప్ప ఎలుకలను బాగా కాల్చి, కాలిన తోలు మీద బూడిద గోకి, తల భాగం తీసివేసి, పేగులు వేరుపరిచి మాంసాన్ని తునకలు తునకలుగా కోసి, నోటితో ఊపి, ఉప్పులోకి అద్ది పెద్దకూతురుకు తినిపించినాడు. తాను నోటిలో పెట్టుకోబోతూ పెండ్లాం ముఖంలోకి చూసినాడు. ఉజ్జనమ్మ ముఖం వికారంగా పెట్టి పక్కకు తిరిగి పడుకుంది.

ఇల్లు విడిచి బయటపడితే తప్ప ఇంక తిండి దొరకదు. తాము బతకవలె, ఇద్దరు పిల్లలను బతికించుకోవలె. బీరప్ప తన సంసారాన్ని బయటికి బయలుదేర దీసినాడు.

బీరప్ప భార్యతో నీళ్లులేని కొండాపురం వదిలేసి కొత్తపల్లి చేరడం నిజానికి ఉజ్జనమ్మ పుట్టినంటివారికి ఇష్టంలేదు. తమ గొర్రెలు కాస్తూ, తమ ఇంట్లోనే తింటూ బీరప్ప ఇల్లరికం వుంటే ఉజ్జనమ్మ తమ కళ్ల ముందే వుంటుందికదా అని ఆమె పుట్టినంటివారి ఆశ. ఇప్పుడు బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మ అన్న అయిన తన బావ మీదే ఆశ

పెట్టుకున్నాడు. ఆ కరువు నుండి అతడు మాత్రమే తమను గడ్డకు పడవేయగలడని నమ్ముకున్నాడు. నీళ్లులేని కొండాపురం వైపే పడుతున్నాయి వారి అడుగులు.

వైశాఖ మాసపు నెత్తి మాడ్చే ఎండలో పడి నడుస్తున్నారు. నెలల పాపను ఉజ్జినమ్మ చంకకు వేసుకుంటే, ఇమ్మడమ్మను బీరప్ప భుజాలకు ఎత్తుకున్నాడు. బీరప్ప దంపతులకు నడవడం మాత్రమే పనికాదు. నడుస్తున్న తోవలో ఆహారం సంపాదించుకోవలసిన పని కూడా వుంది. నీళ్లను సంపాదించుకోవలసి వుంది. పిల్లలను, పాత్రసామాను మూటను మోస్తూ మోస్తూనే ఇదంతా జరగవలసి వుంది.

పల్లె నుండి పల్లెకు నడుస్తున్నారు. రాత్రి ఏ సత్రంలోనో చావిడిలోనో పడుకుని, తెల్లవారగానే మళ్ళీ నడక! మధ్యలో నడక ఆపి భార్యాపిల్లలను ఏ చెట్టు కిందనో దింపి, బీరప్ప పేట కొట్టడానికో, దుంపలు తవ్వి తీసుకురావడానికో బయలుదేరతాడు.

తోవపొడవునా బీభత్స దృశ్యాలు. దొరలుతున్న పుర్రెలు, పశువుల కళేబరాలు, వారి కళ్లకు అలవాటుగా మారినాయి. అవన్నీ చూస్తూ కూడా వారి ముఖాలు భావ రహితంగానే వున్నాయి. వారి హృదయాలలో కదలిక చచ్చింది. పుష్టిగా బలిసిన రాబందులు శవాల చుట్టూ బరువు బరువుగా గెంతుతున్నాయి. శవాల కళ్లను పరమ ఇష్టంగా పొడుచుకుని తింటున్నాయి. వారు చూస్తూ చూస్తూ ఒకచోట చప్పున ఆగి పోయినారు. దారి పక్కన ఒక తల్లి చచ్చిపడి వుంది. ఆ తల్లి శవం రొమ్ముల్ని చీకుతూ వుంది శిశువు. ఆ తల్లి పిల్లకు పాలు కుడుపుతూ చనిపోయిందా? లేక చనిపోయిన తరువాత ఆ శవం రొమ్ముల్ని పసిపాప చీకుతూ వుందా??

ఎండ భగ్గుమని మండుతూ వుంది. కానుగ ఆకు చలువనిస్తుంది. బీరప్ప కానుగ ఆకుకై వెదికితే కనపడలేదు. తంగేడు ఆకు కనిపిస్తే తల మీద దట్టంగా పేర్చుకుని రుమాలను అదిమి కట్టుకున్నాడు. ఉజ్జినమ్మ తల మీద తంగేడు ఆకు పెట్టుకుని కొంగుతో చుట్ట చుట్టుకుంది. ఆ రీతిగా ఎండలో నడుస్తూ, చెమటలు కక్కుతూ అలసిపోయినారు. రెండు దినాల నుండి తినడానికి ఏమీ దొరకక ప్రాణం ఉగ్గబట్టుకుని వుంది ఉజ్జినమ్మ. కానీ ఆమె భర్త, పెద్దకూతురు మరీ అంత సచ్చగా లేరు. రెండు దినాల కిందట బీరప్ప అడవిపిల్లిని కొట్టుకు వచ్చి, కండలు కోసి, నీటిలో ఉడికించి, రుమాలతో ఒత్తి ఒత్తి, నీచు దిగిపోయిన తర్వాత కడుపు నిండా తిని వున్నారు. బీరప్ప బంగపోయినా ఉజ్జినమ్మ ముట్టిందికాదు. కానీ అప్పుడు ఆమె తన ముఖాన్ని వికారంగా కూడా పెట్టలేదు. పిల్లిమాంసాన్ని తింటున్న తండ్రి కూతుర్లని ఉదాసీనంగా చూస్తూ వుండిపోయింది. తోవ పక్కన చింతచెట్టు కన్పించి, 'ఇంక నాకు చేతకాదు సామీ!' అని కూలబడింది. రెండు దినాల నుండి పాపకు పాలు సరిగా అందడం లేదు. కళ్లు మూసుకున్న పాపను ఒకసారి కదిలించి చూసింది. ఈమధ్య పాపను అట్ల కదిలించడం, పాప ఇంకా బతికే వుందని నిర్ధారణ చేసుకోవడం ఆమెకు పరిపాటి అయ్యింది. పాప ఉలుకూ పలుకూ లేకుండా వుండడం చూసి,

అత్రంగా మరోసారి మరోసారి గట్టిగా ఊపింది. పాప కళ్లు తెరవకుండానే నిస్సత్తువగా కదిలింది. ఉజ్జనమ్మ వెంటనే, పాపను పాలకు వేసుకుంది. పాప నోటిలో చన్నును దోపి, అరచేతితో చన్నును గట్టిగా పిసుక్కుంది. కానీ రెండు చుక్కలు కూడా పాప నోటికి అందినట్టు లేదు.

బాలకొండ బీరప్ప ఇద్దరు బిడ్డలనీ తల్లి దగ్గర వదలి అడవిలోకి బయలు దేరినాడు. ఏదో ఒక వేట కొట్టకుండా తిరిగి రాకూడదని తీర్మానించుకున్నాడు.

నడిచినాడు... నడిచినాడు. చుట్టూ కలియతిరిగినాడు. చెట్లు ఎక్కినాడు, గుట్టలు ఎక్కినాడు. తుప్పలు దాటినాడు. వడిసెలతో గువ్వల పైకి, ఎర్లావకల పైకి రాళ్లు రువ్వినాడు. దుడ్డుకర్రతో పాదలు కెలికినాడు. పొయ్యిలో వేసిన ఉప్పు మాదిరి చిటపటలాడుతూంది ఎండ. దూరపు కొండలు బూడిదకుప్పల మాదిరి కన్నిస్తున్నాయి. ఒక్క జీవి కానరాదు. ఏ అలికిడీ వినరాదు. అతనికి దప్పిక మొదలయ్యింది. చుట్టూవక్కల ఎక్కడా నీళ్లు కానరావు. నీళ్లు సంపాదించుకోవలెనంటే ఏదో ఒక గ్రామానికి అత్యవసరంగా చేరుకోవలె. కానీ వేట కొట్టవలసిందే! ఏదో ఒకటి కడుపులో పడకపోతే పెండ్లాము దక్కదు. పాలు తాగే పసిపిల్ల ప్రాణాలు దక్కవు. ఇంతలో ఒక అడివిపంది అడవికి అడ్డంపడి పరిగెత్తుతుంటే ఆశగా చూస్తుండిపోయినాడు. ఇంతలో ఒకవైపు నుండి గాండ్రింపు విన్పించింది. బీరప్ప ఉలిక్కిపడి ఆగిపోయినాడు. కానీ అది పులి గాండ్రింపు కాదు. మనిషి పులి మాదిరి గాండ్రించినట్లు వుంది. మాంసం పీక్కు తినేటప్పుడు పులి గుర్... గుర్... మని చేసే శబ్దం మాదిరే వుంది. దయ్యం పూనినప్పుడు ఉరిమినట్లు అరిచే ఆడగొంతుక మాదిరే వుంది.

ప్రాణాలు అరచేత పట్టుకుని, ముందుకు నాలుగు అడుగులు వేసి బండరాళ్ల చాటు నుండి తొంగి చూసినాడు.

నిజంగా మనిషే! అది కూడా ఆడది! ఉత్తబిత్తల ఆడది! నడివయసు మీద పడిన స్త్రీ!! గోర్లు పెరిగి, జుట్టు విరబోసుకుని వుంది. విశాలమైన బండ మీద కూర్చుని చచ్చిన కుందేలును పచ్చిపచ్చిగా పీక్కు తింటూ వుంది. నోటిలోకి వచ్చిన బొచ్చును తుపుక్కుమని ఉమ్మివేస్తూ వుంది. మధ్యమధ్యలో గుర్... గుర్... మని అరుస్తూ గుడ్లు ఉరుముతూ భీకరంగా వుంది. ఒక పిచ్చిది ఏండ్లకు ఏండ్లు ఆకులూ అలములూ తింటూ అడవిలో జీవించి బతకగలగటం నిజంగా అద్భుతమే!! ఆమె తల వెంట్రుకలు అట్టకట్టి వున్నాయి. కండపుష్టి లేకపోయినా, ఆమె అవయవాలు ధృఢంగానే వున్నాయి. ఎండకు ఎండి వానకు తడిసి ఒళ్లంతా మట్టికొట్టుకుని మొరటుగా వుంది ఆమె నగ్న శరీరం. ఆమె నల్లని మేనిఛాయలో మునుపటి నునుపుదనం ఇప్పుడు ఏ కోశానా లేదు.

ఈ ఆడది దయ్యమూ కాదు, భూతమూ కాదు. అడవి మనిషి. దిక్కులేనిది. ఏదో తప్పు చేసి వుంటే ఊరు తరిమేసి వుంటుంది. ఇట్ల అవతారమెత్తింది. ఆమె

ఒడిలో కుందేలు వుంది. తప్పుదు. లాక్సేవలసిందే... పాపము పుణ్యము అనుకుంటే బతకలేము... భార్యాబిడ్డలను బతికించుకోలేము అనుకున్నాడు బాలకొండ బీరప్ప. అందుకు శరీరాన్ని కుంచించుకోకుని సంసిద్ధమవుతూ, తల వేలాడేసి వున్న కుందేలును అబగా పీక్కుతింటున్న పిచ్చిదాని వైపే చూపులు గురిపెట్టినాడు. మెల్లగా దుడ్డుకర్ర పైకెత్తి ముందుకు ఒక అడుగు వేసినాడు.

బయన్నగారి అనంతశ్రేష్ఠి దంపతులు పెనుగొండకు పోతూపోతూ; ఆ దినం అడవిలో వదిలేసిపోయిన ఆడకూతురే ఈ అడవిమనిషి!

ఆ దినం కోమటిపడుచు చెట్టు కింద నిద్రలేచి కూర్చుంది. అటుఇటు చూసింది. గట్టిగా ఒక అరుపు అరిచి, జుట్టు పీక్కుని ముఖం చేతుల్తో బరుక్కుని, గుడ్డలు చింపుకుని పరిగెత్తింది. అడవిలో వదిలేసిపోయే ముందు చివరగా శ్రేష్ఠి ఇల్లాలు, తన కూతురికి కట్టబెట్టిన దుస్తులవి! ఆ కోమటి ఆడపడుచు నవ్వినా, ఏడ్చినా, నడిచినా, పరిగెత్తినా, ఇంకా ఏమిచేసినా అడ్డుకుని సముదాయించే ఆత్మీయులు ఇప్పుడు ఆమెకు ఎవ్వరూ లేరు. ఆ ఆత్మీయుల స్పృహ కూడా ఆమెకు లేదు.

ఆమె ఒక దారితెన్నూ లేకుండా పొద్దు మునిగే వరకూ నడిచింది. దట్టంగా కమ్ముకున్న చీకటిలో పడుతూ లేస్తూ నడిచింది. చెట్టుపుట్టా వెనుకబడి ఒక జనావాసం తటస్థపడింది.

అప్పటికి ఆ జనావాసంలో సందేల అన్నాలు తిని అందరూ దుప్పట్లు కప్పుకుని పడుకున్నారు. చీమ చిటుక్కుమంటే వినపడేంత నిశ్శబ్దం ఆ గ్రామమంతా అల్లుకుని వుంది. హఠాత్తుగా కుక్కలు మొరిగినాయి. ఊర్లోకి ఏదైన మెకము వచ్చిందేమో అనుకున్నారు. వెనువెంట స్త్రీ గొంతు వినిపించి ఎక్కడివారు అక్కడ బిగుసుకు పోయినారు. ఆరుబయట గుడికట్ట మీద పడుకున్నవారు గుంపుగా చేరి, బిక్కుబిక్కుమంటూ కూర్చున్నారు. ఆ స్త్రీ గొంతు పెద్దమృవారిది కావచ్చు, లేక ఏ క్షుద్రశక్తిది అయినా కావచ్చు. చావుభయంతో వారంతా భజన మొదలుపెట్టినారు. ఆ రాత్రి కొంచెం ఆలస్యంగా తెల్లవారింది. ఒక్కొక్క ఇంటి తలుపు భయం భయంగా తెరుచుకొంది. అడుగు బయటపెట్టడానికి మనుషులు గుంజాటనలో పడినారు. దినచర్యలు మెల్లగా మొదలైనాయి.

పాలు పీతుకుతున్న శబ్దం. కవ్వం చిలుకుతున్న శబ్దం. పాచి కసువులు నూకుతున్న శబ్దం. మసకచీకటిలో కాకులు అరుస్తున్న శబ్దం. వుండి వుండీ పుంజాకోళ్లు కూస్తున్న శబ్దం. దొడ్డిచెంబు చేతబట్టుకుని బహిర్భూమికి పోయిన యువకులు, చెంబులు అక్కడే పడవేసి, ఊరిలోకి పారిపోయి వచ్చినారు. దయ్యం... దయ్యం... అని వణుకుతూ గస పోసుకున్నారు.

వారు భహిర్భూమికి పోయి చల్లాడాలు విప్పి, మోకాళ్ల మీద కూర్చోబోయేసరికి అక్కడే నిలబడి వున్నది కోమటి పడుచు. నల్లని నగ్నమైన ఆ స్త్రీ ఆకారం చూసి, కకావికలమై యువకులు అరిచిన చావు అరుపులు ఊరి వారిని మరింత భయ భ్రాంతుల్ని చేసినాయి. అందరూ కూడబలుక్కుని గుంపుగా పోగయి, స్త్రీ ఆకారం వైపు నడిచి కొంచెము దూరంలో ఆగిపోయినారు. దూరం నుండి రాళ్లు విసిరి, పరీక్ష చేసినారు. ఆ ఆకారం మనిషే అని, పిచ్చిపట్టిన స్త్రీ అని ఎవరి తోవన వారు వెళ్లిపోయినారు. ఆ ఊరిలోనే వారందినాలు తిరిగింది కోమటి పడుచు. ఆమెను అట్లా నగ్నంగా చూడటం ఊరిలో మగవాళ్లకు ఇష్టమయింది. ఆడవారికి కష్టమైంది. మనుషుల రూపురేఖలలో వున్నంత తేడా, ఆకారాలలో వుండదు. ముఖాల రూపురేఖలను మినహాయిస్తే: పురుషుల నగ్నత్వాలు వేరువేరు కావు, స్త్రీల నగ్నత్వాలు వేరువేరు కావు. పురుషులు పిచ్చిదాని నగ్నత్వాన్ని బూతునవ్వుతో చూస్తున్నప్పుడల్లా ఆ ఊరి ఆడవారికి తమ నగ్నత్వమే అపహాస్యం పాలవుతున్నట్టు అనిపించింది. ఒకసారి ఇండ్ల ముందు వంగి, ముసర మెతుకులు ఏరుకుని తింటున్న పిచ్చిదాన్ని పట్టుకుని, బలవంతంగా స్నానం చేయించి ఏవో పాతబట్టలు తొడిగినారు. అట్ల తొడిగినారో లేదో, నోరు కొట్టుకుని, బట్టలు చింపుకుని పరిగెత్తింది కోమటి పడుచు. ఇంక, ఈ ఉత్తబిత్తల ఆడదాన్ని భరించలేమనుకుని తమ పిల్లలతో రాళ్లు రువ్వించి తరిమి గొట్టినారు. అట్ల రెండుమూడుసార్లు జరిగింది. రెండుమూడు గ్రామాలలోనూ జరిగింది. అప్పటినుండి అడవే ఆమెకు ఆవాసమయ్యింది.

మానవుడు మధ్యలో బట్టలు కట్టడం నేర్చి వుండకపోతే ఉత్తబిత్తల, బూతు వంటి పదాలు భాషలోకి చేరి వుండేవే కాదు.

బాలకొండ బీరప్ప వెనుక నుండి కోమటిపడుచు తల మీద వేటు వేయబోయే సరికి, ఆ కదలికల అలికిడికి చటుక్కున తల తిప్పి చూసింది కోమటిపడుచు. గతుక్కు మనినాడు బీరప్ప. ఇప్పుడు ఆమె కోమటిపడుచు కాదు. నడివయసు మీద పడిన స్త్రీ, మూతికి నెత్తురు అంటి వుంది. కుందేలు బొచ్చు అంటి వుంది. ఆమె ముఖంలోకి చూస్తూ బీరప్ప; మెల్లగా కర్రను కిందికి దించినాడు. చూసిచూసి, ఆ నడివయసు స్త్రీ మీద వేటు వేయలేకపోయినాడు. కానీ, కుందేలును లాక్కోవలె. లాగేసుకోవలె నంటే, ఆ స్త్రీని సమీపించక తప్పదు. సమీపించాలంటే ఏదో విచిత్రమైన భయం.

అతడు తన భయం మీద తిరుగుబాటు చేసి, ఆమెను మెల్లగా సమీపించి, గబుక్కున కుందేలును లాక్కున్నాడు. ఈ హఠాత్ పరిణామానికి ఆ అడవి స్త్రీ, వికృతంగా అరిచింది. పరిగెత్తుతున్న బీరప్ప వెంటపడింది. కాలికి ఏదో తీగ తగిలి, బొక్కబొర్ల పడినాడు బీరప్ప. అడివి మనిషి, బీరప్ప మీదపడి ముఖమంతా రక్కింది. అట్ల రక్కుతున్నంతసేపూ ఆమె వికృతంగా అరుస్తూనే వుంది. కుందేలు ఆమె చేతుల్లో పడిందోలేదో, బీరప్ప లేచి దుడ్డుకర్రతో ఆమె తలమీద ఒక్క వేటు వేసినాడు. ఆమె

గొంతు నుండి ‘అహ్’ అనే విచిత్రమైన శబ్దం వెలువడి కిందికి కూలిపోయింది. అతని దుడ్డుకర్రకు నెత్తురు అంటలేదుకానీ, నేల మీద మాత్రం రక్తం కాలువలు కట్టింది.

బీరప్ప, భార్యాపిల్లలు ఎట్లో ఒకఅట్ట బతికి బట్టకట్టి నీళ్లులేని కొండాపురం చేరినారు. రెడ్డి, కరణం, తలారి వంటి కొందరు రాజోద్యోగులు, వ్యవసాయం మీద ఆధారపడిలేని కోమట్లు, బ్రాహ్మణులు తప్ప, మిగతా ఊరంతా ఖాళీ అయి వుంది. ఉజ్జినమ్మ పుట్టింటివారు, గొర్రెలను హంపి వైపు తోలుకునిపోయి వున్నారు. బీగం వేసి వున్న తన బావగారిల్లు వెక్కిరిస్తే; బీరప్ప, భార్యాబిడ్డలను తీసుకుని, అనంతపురం గ్రామం చేరినాడు. అనంతపురంలో పెద్దపెద్ద రాజోద్యోగులు, సంపన్నులైన వర్తకశ్రేణి వారు, చెరువుకట్ట కింద ఇనాములు కలిగివుండి మిగులులో వున్న కుటుంబాలవారు అనేకులు వుండడం వలన, అక్కడ అడుక్కుంటే అన్నం పుట్టడానికి అవకాశాలు మెండు. ఆ అవకాశం జనపదాలలో చాలాచాలా తక్కువ. కానీ, అనంతపురంలో బిచ్చమెత్తుకునేవారి సంఖ్య కూడా ఏమాత్రం తక్కువలేదు. అనంతపురంలో గుంపులు గుంపులుగా పోగుపడి వున్నారు కరువువాత పడినవారు.

బీరప్ప, ఉజ్జినమ్మ పిల్లలను వెంటవేసుకుని, ‘అమ్మా! ఇంత అన్నం వుంటే పెట్టమ్మా,’ అని అడుక్కున్నారు.

‘ఎంతమందికని పెట్టేది? ఒకరా ఇద్దరా?? పో... పో...! ఆ పక్కకు పోయిరా!’ అని గదమాయింపులు ఎదురవుతున్నాయి.

ఎవరైనా ఇంత కవళం పెడితే తాము ఇంత తిని, ఇమ్మడమ్మకు ఇంత తినిపిస్తూ పోతున్నారు. ఒకదినం కన్యకాపరమేశ్వరి ఆలయం మొగదల ఒక శ్రేష్టి ఇంటి ముందు నిలబడి; అమ్మాతల్లీ అని అరుస్తూ వుంటే, ఆ శ్రేష్టి రుసరుసలాడుతూ బయటికి వచ్చినాడు

“పొద్దుటినుండి పండుకునేవరకూ మీ రావిడి పోదు మాకు. పోపో! పోతారా లేదా?” అని గదమాయించి, లోపలకు వెళ్లిపోయినాడు.

బీరప్ప, ఉజ్జినమ్మలు వెనక్కు తిరిగి పోతున్నంతలో ఆ శ్రేష్టి ఇల్లాలు పిల్లి మాదిరి నడుచుకుంటూ వచ్చి, గుసగుసగా, “ఇంటి వెనక దొడ్డితలుపు దగ్గరకువచ్చి వుండండి,” అని వేగంగా లోపలకు వెళ్లిపోయింది. వీరు ఇంటి వెనుక దొడ్డిగొమ్మం దగ్గరకు చేరుకునేటప్పటికే అక్కడ చేటలో బియ్యం పెట్టుకుని ఆ కోమటి ముత్తైదువు సిద్ధంగా వుంది. అవి తీగమల్లెల బియ్యం! ఒడిపట్టు, ఒడిపట్టు అంటూ ఉజ్జినమ్మ ఒడిలోకి పోసి, వారు ఆశ్చర్యం నుండి తేరుకునేలోపే, ‘పొండి... పొండి!’ అని గుసగుసగా గదమాయించి లోనికి వెళ్లిపోయింది.

దినాలు గడిచేకొద్దీ అన్నం పుట్టేది గగనమైపోయింది. భర్తకు భార్య, తల్లికి పిల్లలు, భారమవుతూ వచ్చినారు. భర్త చేతిలోని ముద్దను భార్య ఆశగా చూస్తుంది. పిల్లల చేతిలోని ముద్దని తల్లిదండ్రులు ఆశగా చూడకుండా వుండలేరు.

ఆ దినం వేశ్యవాటిక సందడిగా వుంది. వేశ్యలంతా ఒకచోట గుమిగూడి వున్నారు. వారిలో మంత్రులు, పాలెగాండ్రు, రాచబంధువులు, ధనికులైన వర్తకులు వుంచుకున్న వివిధ వర్గాల ఉంపుడుగత్తెలు వున్నారు. వారిలో అమ్మగారి పుట్టము కట్టి, చిట్టి కుంకుమబొట్టు పెట్టి, ముత్యపుకంచె ధరించిన వృద్ధ వేశ్యలూ వున్నారు. ముక్కునత్తు, వడ్డాణం, గజ్జెల గొలుసులు, మూడువరుసల దండలు వంటి ఆభరణాలు ధరించిన ధనిక వేశ్యలూ వున్నారు. ఆ సానుల దాసీలు నల్ల ముదుక గాజులు, లక్కతాయత్తులు, తెల్లని తగరపు ముక్కెర, సీసపుటుంగరము ధరించి వున్నారు. వారిలో దేవునికి కుడుమెత్తే భోగము సానులు కూడా వున్నారు. పయ్యెదలతో ముఖం విసురుకుంటున్న ఆ సీమ సీమంతినుల నుండి జవ్వాది వాసనలు వీస్తున్నాయి. మధ్యమధ్య అద్దపుబిళ్లలు చేతుల్లో పట్టుకుని, సింగారాలు చెదరకుండా చూసుకుంటూ మళ్ళీ తమ గుంపు మధ్యకు తొంగిచూస్తున్నారు. ఆ గుంపు మధ్య చేతులలో నెలల పసికందును పెట్టుకుని వుంది ఉజ్జినమ్మ. బాలకొండ బీరప్ప పెద్ద కూతురి చేయి పట్టుకుని ఆమె పక్కనే నిలబడి వున్నాడు.

శిశువు అమ్మకానికి వచ్చింది.

‘ఆడబిడ్డా? మగబిడ్డా?’

‘ఆడబిడ్డ! మగబిడ్డ మనకెందుకు?’ అని నవ్వుతున్న వేశ్యలు. వేశ్యలంతా ఒకచోట చేరినప్పుడు మగజాతిని పరిహసిస్తూ నవ్వుకోవడం వారికి మూూూుల విషయం.

పాపవి చేతివేళ్ళు చూసినారు.

‘వీణకు పనికివచ్చే చేతులు,’ అన్నారు.

చెవి అడుగున రంగు పరీక్షించినారు.

‘ఎదిగేకొలదీ ఎరుపురంగు వస్తుంది,’ అన్నారు.

కనుముక్కు తీరు చూసినారు.

‘పాలబుగ్గలు కరిగిపోతే కోలముఖం పడుతుంది,’ అన్నారు.

పాప పాదాలను నేల మీద అనిచ్చి చూసినారు. నేలకూ పాదాలకూ మధ్య సందు లేదు.

‘ఇది జాణ. మగవాడి పైన చలాయిస్తుంది,’ అన్నారు.

‘పైన... అంటే?’

మళ్ళీ నవ్వులు. భాండిక పరిహాసాలు. ఆ సందడి దగ్గరకు ఒక మేనా వచ్చి ఆగి, అందునుండి ఒక యువతి దిగింది. ఆమె పద్మసాని.

“దేవదాసి... దేవదాసి... పక్కకు తొలగండి. ముందు ఆమెకు దారివ్వండి.”

అప్పటికి, ఉజ్జినమ్మ చేతుల్లో పాప ఏడుస్తూ వుంది.

పద్మసాని తన వేశ్య దాసిలతో కలిసి శిశువును నిదానించి చూసి, “నేను తీసుకుంటాను,” అంది.

“చిత్తం అమ్మా చిత్తం...” అని, మారుమాట అడకుండా వినయం చూపినారు మిగిలినవారు.

రాజోద్యోగుల ఉంపుడుగత్తెలు, వర్తకుల ఉంపుడుగత్తెలు రాజుగారి ఉంపుడు గత్తెకు సాటివారు కదా!

పద్మసాని, ఉజ్జినమ్మ కళ్లు ఒత్తుకుంటుంటే, పాపను చేతుల్లోకి తీసుకుని, తన దాసికి అందించింది. మరొక దాసిని కళ్లతో పురమాయించి, పళ్లెం తెప్పించి, పాప తల్లిదండ్రులకు బట్టలు పెట్టింది. తాంబూలంలో దక్షిణగా బంగారు రూకలు పెట్టి సమర్పించుకుంది. అంత విలువైన దక్షిణ చూసి మిగతా వేశ్యలు అబ్బుర పడిపోయినారు. ఒక రొట్టెకూ, మూడు కాసులకూ పిల్లలను అమ్ముకుంటున్న కరువు కాలమది.

“ఇకనుండి ఈ పాప నా కూతురు. దిగులు పెట్టుకోకుండా పోయిరండి,” అని వారి ఊరూ పేరూ తెలుసుకుని పంపివేసింది. తన గురించి మాత్రం, వారికి చెప్పలేదు.

కరువులో పసికందును అమ్ముకున్న ఆ సందర్భం గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా బీరప్ప, ఉజ్జినమ్మలు ఒకరి ముఖంలోకి ఒకరు చూసుకోలేరు. తన దుడ్డుకర్ర దెబ్బకు గుడ్లు తేలవేసి ఒరిగిపోయిన ఆ అడవిమనిషి గుర్తుకు వచ్చినప్పుడల్లా బాలకొండ బీరప్ప మనిషి మనిషిగా వుండలేడు. ఆ దుడ్డుకర్ర దెబ్బకు కోమటి స్త్రీ నుండి వెలువడిన ‘అహాఖ్’ అనే విచిత్రమైన శబ్దం అతనిని వెంటాడుతూనే వుంది.

ఉజ్జినమ్మ, ‘నిజమే! తాము పడిన కరువు బాధలు ఇమ్మడమ్మ పడకూడదు,’ అని తనకుతాను నచ్చజెప్పకుంది.

4

అగ్రహారం గ్రామానికి అధీశుడు దేవారపు నాగప్పపెగడ.

అతడు ఆరువేల నియోగి బ్రాహ్మణుడు.

అతని తండ్రికి ఆ అగ్రహారం సర్వమాన్యంగా దక్కడం వెనకల ఒక చరిత్ర వుంది.

ప్రస్తుతం రాజ్యం చేస్తున్న సిద్ధరామప్పనాయుడికి రామప్పనాయుడు తండ్రి. ఆ రామప్పనాయుడికి పవాడప్పనాయుడు పినతండ్రి అవుతాడు. అంటే; సిద్ధ రామప్పకు పవాడప్ప నాయుడు చిన్నతాత అవుతాడన్నమాట. ఆ పవాడప్పనాయుడి కాలంనాటి సంగతి ఇది. పవాడప్పనాయుడి కొలువులో రామాజిపెగడ అని వకీలు

వుండేవాడు. ఒకసారి కడప మయాణావారి తట్టు నుండి స్వల్ప ఫాజుతో పెద్దశిరివిరికి పోతున్నారు, కడప ఫాజుదార్లు అయిన సర్దార్ ఖాన్, అల్లీఖాన్, మహమ్మద్ ఖాన్. పోతూపోతూ అనంతపురానికి అరకోసు మీద జూటూరువంక గడ్డన డేరా వేసుకుని దిగినారు. అప్పుడు, పవాడప్పనాయుడు తన వకీలు వెంట వారికి కానుక పంపించి నారు. రామాజి ప్రెగడ కానుక సమర్పించి ఊరుకుండినాడా?? లేదు. పవాడప్ప నాయుడు మీద కుట్ర చేసినాడు. అందుకు అతనికి రాజోద్యోగి అయిన కావల్ గార్ ఒకడు తోడ్చినాడు. ఆ కావల్ గార్ పేరు బోయ తిమ్మప్ప. ఇరవై గ్రామాల తలారులకు పెద్ద. గ్రామ పంచాయితీలు పరిష్కరించలేని సంక్లిష్టమైన తగాదాలని సంస్థానం దొరవారి సమ్ముఖానికి తీసుకురావడం అతని పని. శ్రీ క్రిష్ణదేవరాయలు కన్ను మూసిన తర్వాత నవాజీవరాయల పేరిట అళియ రామరాయలు పరిపాలిస్తున్న కాలమది. తనకు వ్యతిరేకంగా జరిగిన తిరుగుబాటులో సహాయపడిన హండే హనుమప్ప నాయుడిని అతడు అనంతపురానికి రాజుగా నియమిస్తే, ఆ హండే హనుమప్ప నాయుడు తనకోసం వీరోచితంగా పోరాడిన స్వర్ణలాపురం బోయ జెట్టిని కావల్ గార్ గా నియమించుకున్నాడు. ఆ బోయ కావల్ గార్ వారసుడే, ఈ కావల్ గార్ బోయ తిమ్మప్ప.

పవాడప్ప నాయుడిని కూలదోయడంలో తనకు అండగా నిలిస్తే, కడప ఫాజు దార్లతో చెప్పి అమర నాయక పదవి ఇప్పిస్తానని రామాజిప్రెగడ ఆశ పెట్టినాడు. అందుకు పూర్తిగా లొంగిపోయినాడు కావల్ గార్ తిమ్మప్ప.

రామాజిప్రెగడ కడప ఫాజుదార్లతో, “ఈ అనంతపురం దొర ఉత్తకైపుదారుడు. ఇక్కడ చైతన్యమేమిన్నీ లేదు. మీరు అవునంటే సంస్థానం మీ స్వాధీనమే అవుతుంది,” అని నూరిపోసి, అందుకు ఉపాయం కూడా తానే చెప్పినాడు. “మీరు ధణీ దర్శనము నకు వస్తున్నారని వర్తమానం చెప్పి, మిమ్ముల లోనికి పిలిపించుకుంటాను. మీరు వచ్చి, దర్శనమైన తర్వాత నవాబుగారికి పవాడప్పనాయుడు మూడు నాలుగు సంవత్సరముల నుండి బాకీ వున్న ఖండిణీ రూకలు వెంటనే చెల్లించవలసినది. లేక, మా వెంట రావలసినది, అని దొరను కూర్చుండబెట్టండి. ఆవల జాగా మీస్వాధీనం అవుతుంది,” అని చెప్పినాడు.

ఆ కుట్రయుక్తుల ప్రకారమే అంతా జరిగింది. రామప్పప్రెగడ ఫాజుదార్లను పిలుచుకు వచ్చి మేడమీద నిలిపినాడు. పవాడప్పనాయుడు గచ్చుపడసాలలోకి వచ్చి, వారిని పిలిపించుకున్నాడు. కొంతసేపు క్షేమసమాచారాలు జరిగినాయి. తరువాత కడప ఫాజుదారులు, “మా నవాబుగారి ఖండిణీ రూకలు ఇచ్చినాసరే! లేక మావెంట కడపకు వచ్చినాసరే! అని ఖండితంగా చెప్పినారు. అప్పుడు దొర, “ఇప్పుడు ఖండిణీ రూకలు ఇచ్చేదానికి లేదు,” అని వారిమీద అనుమానం వచ్చి, “నవాబు సాహెబుల వారి సన్నదు వుంటే ఇయ్యండి,” అన్నాడు. ఫాజుదార్లకు కోపంవచ్చి, “మేము వచ్చిన్నీ

సన్నదు కావలెనా?” అని దబాయించి. “నీవు మా వెంబడి రానేవద్దు. ఖండిణీ అచ్చుబడి రూకలు ఇప్పుడే ఇక్కడే ఇచ్చి లేచిపో!” అనినారు. దొర చిక్కిపోయినాడు.

అతడు ఒక్కడు. అతని ముందు సాయుధులైన ముగ్గురు ఫౌజుదార్లు. ఫౌజుదార్ల వెంటపచ్చిన పదిమంది సైనికులు కోటతలుపులను స్వాధీనం చేసుకుని వున్నారు. ఆ పదిమంది సైనికులను కోటలోని సైనికులు ఏమీచేయలేక పోయినారు. ఇక్కడ తాము కత్తులు దూస్తే, అక్కడ పవాడప్పనాయుడు బతికేదానికి లేదు. దొడ్డివాకిలి మటుకు ఆ పదిమంది సైనికుల స్వాధీనంలో లేదు. కోట వెలుపల వున్నవారు కమ్మరివానిని రప్పించి, ఆకురాయితో చదరు పడసాలాకి వుండే దొడ్డినాగ వాసం తెగకోసి, మార్గం ససూత్రం చేసినారు. ఆ రాత్రి నాలుగు ఘడియల మీద ఫౌజుదార్లు భోజనం నిమిత్తమై పోతూ ముగ్గురు సిపాయిలను కావలి వుంచి తాము లేచిపోయినారు. ఆ అదును చూసుకుని, అన్నోదకాలు తెచ్చిన నలుగురు ఆడవారు, దొడ్డి తలుపు చిలుకుతీసి ధణీని లోపలికి పిలుచుకుని అక్కడి నుండి అద్దే బయటికి తప్పించినారు.

ఇంక యుద్ధానికి ఏ అడ్డమూ లేకపోయింది. దివాణంలో నుండి కొందరు పావటీల మీదుగా సిద్ధరామేశ్వరుని మిద్దె ఎక్కి ముగ్గురు సిపాయిలను తుపాకులతో పడకాల్చినారు. ముగ్గురు ఫౌజుదార్లలో ఒకడు రాతి ఊరువాకిలి వద్ద, ఒకడు కొరారు వద్ద, ఇంకొకడు విరూపాక్షేశ్వరుని దేవాలయం వద్ద నేలకొరిగినారు.

కొన్నినాళ్లు జరిగినాయి. పవాడప్పనాయుడికి తనమీద రామాజి చేసిన కుట్ర అర్థమయ్యింది. ఆ దినం రామాజిపెగడ పెద్దకొడుకు పెండ్లి జరుగుతూ వుంది. పవాడప్ప తన సైనికులతో వెళ్లి పెండ్లింటిని దోచుకున్నాడు. పిమ్మట, రామాజి పెగడను, అతనికి అండగా నిలిచిన కావల్గార్‌ను ఖైదీలుగా పట్టుకున్నారు. వారి రెండు చేతులను మణికట్టు వరకూ రెండు కట్టెల రంధ్రములందుంచి వెదురు చీలలను బిగించినారు. కొలువులో విచారణ జరిగింది.

రామాజిపెగడ చేసిన ద్రోహానికి పవాడప్పనాయుడు కుతకుత ఉడికిపోయి పళ్లు పటపటా కొరికినాడు. రాజద్రోహానికి మరణమే శిక్ష అన్నాడు. కానీ, అతని ప్రధానులు చేతులు జోడించి, శాంతించండి మహాప్రభూ! అని విన్నవించినారు. “ఎంతటి నేరానికి పాల్పడినా, బ్రాహ్మణుడికి మరణశిక్ష కూడదని ధర్మశాస్త్రాలు చెబుతున్నాయి. అది మన విజయనగర రాజుల సంప్రదాయం కూడా. ఆ మరణశిక్ష రెండవ రాజద్రోహ అయిన బోయ తిమ్మప్పకు విధింపవచ్చు.”

పవాడప్పనాయుడు అసహనంగా తల ఆడించినాడు.

రెండవ రాజద్రోహ బోయ తిమ్మప్ప మోకాళ్ల మీద కూలబడి, “ప్రభూ, ఆ దుర్మార్గువు ఆలోచన, కుట్ర అన్నిటికీ ఈ బ్రాహ్మణ స్వాములవారే కారణం. నేను

నిమిత్తమాత్రుడిని. ఆయనకు లేని శిక్ష నాకు మాత్రం వేయడం న్యాయమా?? కనికరించండి,” అన్నాడు.

పవాడప్పనాయుడు ప్రధాని వైపు ఏమంటారు అన్నట్లు చూసినాడు. ప్రధాని, “రాజద్రోహికి అండగా వుండేది కూడా రాజద్రోహమేకదా ప్రభూ!” అన్నాడు.

పవాడప్ప సాలోచనగా తల ఊపినాడు. “రాజద్రోహం చేసిన నేరానికి ఈ బోయ తిమ్మప్పను నడివీధిలో నిలబెట్టి తల నరకండి. అదే రాజద్రోహం చేసిన ఈ బ్రాహ్మణుడిని కారాగారంలో పెట్టండి.”

మరుసటిరోజు భటులు బోయ తిమ్మప్పను సంతపేటలో నిలబెట్టి, తల నరికి వేసినారు. రామాజిప్రెగడను బుక్కరాయ సముద్రం కోటమూల ఎర్రబురుజులో భద్రం చేసినారు.

ఏడెనిమిది దినాలు గడిచినాయి. రామాజిప్రెగడ చేసిన రాజద్రోహాన్ని మరువ లేకపోతున్నాడు పవాడప్పనాయుడు. ఒకదినం బుక్కరాయసముద్రానికి స్వారీ పోయి, నీవు స్వామిద్రోహిని అని దుర్భాషలాడినాడు. రామప్పప్రెగడ మాటకు మాట జవాబు చెబితే, కోపము వచ్చి నాలుక కోయించి వచ్చినాడు. అప్పటికీ అతని కోపం చల్లార లేదు. కానీ, తెల్లవారేటప్పటికి చేరిన వార్తతో అతని కోపం చప్పుగా చల్లారిపోయింది. కారాగారంలో ఈ మొండి జీవితం బతకలేనని రామాజిప్రెగడ నాలుకను బుడానికి పెరుక్కుని చచ్చిపోయినాడు. పవాడప్పనాయుడు ఆ శవాన్ని అక్కడే వున్న ఒక పాడు గుంటలో వేయించి మన్నారాయి వేయించి, అనంతపురం చేరేసరికి రామాజిప్రెగడ ఆత్మహత్య, తనను బ్రహ్మహత్యగా వెంటాడుతున్నట్లు అతనికి కన్పింపసాగింది.

సాయంత్రానికి సంధి కొట్టింది. ఎముకలలో నుండి చలి పుట్టింది. గజగజా వణికిపోయినాడు. ముచ్చెమటలు పోసి ప్రేలాపిస్తున్నాడు. “మడిబట్ట కాలిపోయింది. యజ్ఞగుండం ఆరిపోయింది. అదిగో బ్రహ్మరాక్షసి, గుడ్లు ఊమి చూస్తూ వుంది. వచ్చే వచ్చే... పట్టుకోండి...”

అతడు అన్నంముద్ద నోట్లో పెడితే వెల్లగక్కుతాడు. నోటిలో వెంట్రుకలు మొలుస్తూ వుంటాయి. అరిచేతులు చూసుకుంటాడు. చర్మంలో నుండి పురుగులు బయటపడుతుంటాయి. మద్యం తాపి పడుకోబెడితే, నక్కమాదిరి ఊళలు వేస్తాడు.

బ్రహ్మహత్యాపాతకం తిరుగులేనిది అన్నారు బ్రాహ్మణులు. బ్రాహ్మణులకు గోదానం, భూదానం, సువర్ణదానం చేస్తే పాపం శమించవచ్చని సలహా ఇచ్చినారు. అట్ల, ఆ దానంలో భాగంగా రామాజిప్రెగడ సంతానానికి సంక్రమించినదే ఆ అగ్ర హారం. దేవారపు రామాజిప్రెగడ బ్రాహ్మణ్యం ఎంత గొప్పదోకానీ, అగ్రహారం దాన మిచ్చినా పవాడప్పనాయుడిని చుట్టుకున్న బ్రహ్మహత్యాపాతకం వదలలేకపోయింది.

‘అదిగో బ్రహ్మరాక్షసి... మీదిమీదికి వస్తూ వుంది. గొంతు పట్టుకుంటూ వుంది...’ అని తన గొంతు తనే పిసుక్కుని చచ్చిపోయినాడు పవాడప్పనాయుడు.

రామాజిప్రెగడకు రెండవకొడుకే నాగప్పప్రెగడ. తన అన్న చనిపోయిన పిమ్మట అతడు అగ్రహారానికి సొంతదారుడు అయినాడు. నాగప్పప్రెగడ ఎర్రగా సన్నగా, బాస పొట్ట మీద జంధ్యం వేలాడుతూ పొట్టిగా వుంటాడు. అతడు అన్న చనిపోయిన తర్వాత, వదిన సహగమనం చేస్తుందని ఆశించినాడు. కానీ అట్లు జరగలేదు. తాను సహగమనం చేస్తే తన కూతురికి ముద్దు ముచ్చట్లు ఎవరు నేరపుతారు? అని ఆమె తన కూతురిని పట్టుకుని ఏడిస్తే, నిప్పులలోకి తోయకుండా వదిలిపెట్టినారు. అప్పటికి ఆమె కూతురికి పదకొండు సంవత్సరాల వయసు. సంవత్సరం కిందట ఆ పాప పెండ్లి జరిగి వుంది. పాప పెండ్లి చేసిన ఆరునెలలకే పాప తండ్రి అనారోగ్యంతో చనిపోయినాడు.

నాగప్పప్రెగడకు వదిన దంతపుపేటికలో వున్న బంగారం మీద ఆశ పోలేదు. వదిన కూతురి ఒంటిమీద వున్న సువర్ణం మీద కూడా ఆశ పోలేదు. అతడు మాయ మాటలు చెప్పి, వదినను మెల్లగా వశపరచుకున్నాడు.

శృంగారంతో నిమిత్తం లేకుండాగానీ, శృంగారం తర్వాతకానీ భర్తను అతుక్కుని పడుకోవాలనుకుంటుంది భార్య. అట్లు పడుకోవడంలో ఇల్లాలు ఏదో భద్రతతో కూడిన హాయిని అనుభవిస్తుంది. ఆ హాయిని వదినకు వాగ్దానం చేసినవాడు నాగప్పప్రెగడ.

ఒక రాత్రి బోడిగుండు కొట్టించుకుని, ముసుగు వేసుకుని మూల పడుకున్న వదిన దగ్గరకు పాకుకుంటూ పోయినాడు. ‘వదినా నేనే!’ అన్నాడు గుసగుసగా. నిద్ర నుండి ఉలిక్కిపడి లేచి ఆమె ఎక్కడ అరుస్తుందో అని, ఆమెను మెల్లమెల్లగా మెలకువలోకి తెచ్చినాడు. ‘మా అన్నకూతురు నా కూతురు కాదా?’ అని ప్రేమ ఒలక బోసినాడు. ‘నాకు కొడుకులు తప్ప, కూతుర్లు లేరు. నా భార్య తర్వాత, ఆ బంగారు ఆభరణాలన్నీ నీ కూతురికే కదా!’ అని నమ్మబలికినాడు. వారగా పడుకున్న ఆమె నడుముపైకి చేయివేస్తే పక్కకు నెట్టేసింది. కప్పుకున్న ముసుగులో నుండి మెల్లగా ఏడ్పు ప్రారంభించింది. ఆడవారు పరపురుషునికి అవకాశం ఇవ్వడానికే ఏడుస్తారు కొన్నిసార్లు. వారిని అనునయించే నెపం మీద అంగాంగాలూ తాకుతూ లైంగికానందం పొందజూస్తారు పురుషులు. అది ముసుగులో క్రీడ. పర పురుషుడికి లొంగుబాటు అనే స్థానంలో, పురుషుడికి అర్పించుకోవడం అనే హుందాతనాన్ని ఈ క్రీడ స్త్రీకి సాధించి పెడుతుంది.

తన పాప సమర్థ కాగానే, గర్భదానం జరిపి అత్తవారింటికి పంపాలని ఎదురు చూస్తూ వుంది ఆ విధవరాలు.

అగ్రహారం గ్రామానికి తూర్పున కొండబండ, పడమర చెరువు, ఉత్తర దక్షిణ దిక్కులలో వాకిటిబండ, మూలబండ ఎల్లలుగా వున్నాయి. వాకిటిబండ మీద

పవాడప్పునాయుడు తన దాన శాసనం చెక్కించినాడు. ఆ శాసనం ప్రకారం, ఆ ఊరి లోని ఉత్పత్తులు, ఆదాయకందాయాలూ అన్నీ దేవారపు వంశానికే చెల్లుతాయి. దేవారపు వంశంవారే అగ్రహారానికి ప్రభువులు. ఆ దాన శాసనంలో ఈ భూదానానికి ఎవరు తప్పినను, ఆ తప్పినవాని ఆలిని గుర్రం పట్టేవానికి, గొడుగు పట్టేవానికి, ఇచ్చినట్లే! అని కూడా చెక్కించినారు.

కొండబండ మీద గులిగానప్ప దేవళం వుంది. పొద్దున, పొద్దుమునిగే ముందు నంబుల పూజారి ఒకరు దేవళంలో దీపం పెట్టిపోతాడు. సంవత్సరానికి జరిగే పరస తప్ప, దేవళంలో వేరే ప్రత్యేక పూజలు ఏం వుండవు. ఆ దేవళం పక్కన నేలమాళిగ ఒకటి వుంది. ఆ నేలమాళిగలోనే భోగేశ్వరిమాత విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించి వున్నాడు నాగప్పప్రెగడ. పెళ్లికాని కన్యలు మంచి వరుడు దొరకాలని, పిల్లలు కలగని ఇల్లాండ్రు సంతానవంతులు కావాలని ఆ గర్భగుడిలో దిగి, అయిదు రోజులు ఆకుపూజ చేస్తారు. ఆ పూజలు నిర్వహించడానికి ఒక పురోహితుడు వున్నా, నాగప్పప్రెగడ అప్పడప్పడూ రంగంలోకి దిగుతూంటాడు. కళ్లకు బిగువుగా, పొంకంగా కన్పించే స్త్రీల కోసం తానే స్వయంగా ప్రత్యేక పూజలు నిర్వహిస్తాడు.

నాగప్పప్రెగడ ఆరోజు పంచాయితీ సభ తీర్చినాడు. బ్రాహ్మణులే పంచాయితీ పెద్దలు. విజ్ఞానేశ్వరీయం వారి న్యాయశాస్త్రమైనా నాగప్పప్రెగడే పంచాయితీ పెద్దలను పరిపాలించే శక్తి. సభలో ధనోద్భవ, హింసోద్భవ, అభియోగాలను విచారిస్తారు. అమర నాయకులు పాలించే గ్రామాలలో పంచాయితీ సభ తీర్పులను రాజు పునర్విమర్శ చేయవచ్చు. కానీ అగ్రహారంలోని పంచాయితీ సభలు ఇచ్చిన తీర్పులలో రాజు కూడా జోక్యం చేసుకోకూడదు. అది అన్ని రాజ్యాలకూ వర్తించే సామాన్య ధర్మసూత్రం.

అగ్రహారం మధ్య, రావిచెట్టు కింద రచ్చకట్ట వుంది. ఆ రచ్చబండ మీద కూర్చున్నారూ బ్రాహ్మణ పెద్దలు. ముందు వరుసలో కోమట్లు, కాపు రైతులు, వారి వెనక వృత్తికులాలు కూర్చుంటే, చిట్టచివర మాలమాదిగలు చేతులు కట్టుకుని నిలబడి వున్నారు. మాల మాదిగలను సాధారణంగా పంచాయితీ సభలకు పిలవరు. కానీ, వారికోసమే ముఖ్యంగా ఆ దినం సభ జరుగుతూ వుంది.

మాదిగలు చేతిపని వారు. చెప్పలు కుడతారు. తాళ్లు పేసుతారు. మోట గూనలు తయారుచేస్తారు. వారు అగ్రకులాలకేకాదు, గ్రామానికే బానిసలు.

వారందినాల తర్వాత గులిగానప్ప పరస జరగబోతూ వుంది. గులిగానప్ప పరసకు, మాదిగలకు ఆ అగ్రహారంలో ఒక చారిత్రక సంబంధం ఏర్పడి వుంది. కొత్తగా పెళ్లి చేసుకున్న మాదిగ జంటలు ఆ పరసలో గుండ్లు కొట్టించుకుని, గుండు చుట్టూ సున్నంబొట్టు పెట్టించుకుని, రెండు కాసులు అగ్రహారస్వామికి అపరాధ సుంకం చెల్లించవలె. ఈ ఆనవాయితీ నాగప్పప్రెగడకు మునుపు అతని అన్న కాలం నుండీ

కొనసాగుతూ వస్తూ వుంది. ఇంకా చెప్పవలెనంటే, అసలు ఆ ఆనవాయితీని ప్రవేశ పెట్టినవాడు, శిలాశాసనంగా మార్చినవాడు కూడ నాగప్పప్రెగడ అన్నగారే!

ఒక్క మాదిగ చేసిన తప్పుకు, ఆ ఊరి మాదిగ కుటుంబాలు అన్నీ నేరసుంకం చెల్లించవలసి వస్తూ వుంది. ఆ నేరం ఏమిటయ్యా అంటే...??

పదియేండ్ల క్రితం అగ్రహారంలో ఒక మాదిగ యువకుడు వుండేవాడు. ఆకర్షణీయమైన కళ్లతో, నల్లగా నిగనిగలాడేవాడు. అతడు నవ్వితే, నల్లమబ్బు నిండు చందమామను ప్రసవించినట్టు వుండేది. పరిసరాలు తళుక్కుమనేవి. ఆడువారు క్షణం పాటు నాగస్వరం విన్న నాగుపాము మాదిరి చూపు తిప్పుకోలేకపోయేవారు. కాంతి, కళ్ల మీద పడిన కుండేలు మాదిరి చేష్టలుడిగి నిలబడిపోయేవారు. మళ్ళీ, మాదిగ కదా! అని గుర్తు తెచ్చుకుని, శరీరాన్ని అయిష్టంగా అక్కడి నుండి నడిపించుకుపోయే వారు. దీనిని కాపులు గమనించినారు. ఈ అందమైన మాదిగ యువకుని నుండి తమ ఆడువారిని కాపాడుకోవడం ఎట్లా? వీడు చేతికి ఎప్పుడు దొరుకుతాడు?? అని అసహనంతో కాచుకుని కూచున్నారు. ఆ సందర్భం రానే వచ్చింది.

ఏదో పనిమీద అగ్రహారానికి కుంభిణీ దొర ఒకడు వచ్చినాడు. వాడు అందరి మాదిరి జుట్టు పెంచి ముడి వేసుకోలేదు. క్రాపు చేయించుకుని వున్నాడు. అది చూసిన మాదిగ యువకుడు ముచ్చటపడి కొండ మంగలితో కొప్పు తీయించుకుని తాను కూడా క్రాపు పెట్టుకున్నాడు. ఆ యువకుని భార్య అతని క్రాపు చూసి మురిసి పోయింది. కాపు ఇల్లాండ్రు ఆ యువకుడిని మరింత ఎగబడి చూసినారు. అది కాపు లకు కంటగింపయ్యింది. బ్రాహ్మణులకు మహాపరాధం అయ్యింది. వెంటనే అతనికి బోడిగుండు కొట్టించి, గుండుచుట్టూ సున్నంబొట్టు పెట్టించి, గ్రామ బహిష్కరణ చేసినారు. కొప్పు స్థానంలో క్రాపు చేయించుకోవడమే మాదిగ యువకుడు చేసిన నేరం. అది ఒక సాకు మాత్రమేనని ఊరివాళ్లకు తెలుసు. మిగిలిన మాదిగలకు కూడా బుద్ధి వచ్చేటట్టు చేయాలని అగ్రహారీకుడు వారికి ఒక నియమం పెట్టినాడు. అగ్రహారంలోని కొత్త మాదిగ జంటలు గులిగానప్ప పరసరోజు గుండ్లు కొట్టించుకోవలె. గండు నిండా సున్నం బొట్టు పెట్టించుకోవలె. రెండు కాసులు తనకు నేరసుంకంగా చెల్లించవలె. ఆ శాసనం రానురానూ అగ్రహారం మాదిగలకు విశ్వాసంగా మారిపోయింది. కొత్తజంటలు గుండు కొట్టించుకోకుంటే, సున్నంబొట్టు పెట్టించుకోకుండా వుంటే, అపరాధ సుంకం చెల్లించకపోతే, తమ వంశం నిర్వంశం అవుతుందని నమ్ముతూ వచ్చినారు.

నాగప్పప్రెగడ పంచాయితీ సభ ముగిస్తూ, “ఈ గులిగానప్ప పరస నుండి మాదిగలు నేరసుంకంగా మూడు కాసులు చెల్లించవలసినది,” అని ప్రకటించి, పంచాయితీ కట్ట దిగిపోయినాడు. అగ్రహారం మాదిగలు ముఖాలు ముఖాలు చూసుకున్నారు.

అది ఎర్ర కొండాపురం.

ఆ గ్రామం చుట్టూ పదిగ్రామాలకు అమరనాయకుడు నల్లనాగిరెడ్డి.

మామూలుగా అమరనాయకులు తమ పరగణాకు ప్రతినిధిని నియమించి, రాచనగరులోనే నివాసం వుండి, ప్రభువుకు అందుబాటులో వుంటారు. ఆ విధంగా నల్లనాగిరెడ్డి అనంతపురం రాజు కొలువులో వుంటే, అతని తండ్రి వీరనారాయణ రెడ్డి ఎర్రకొండాపురానికి ప్రతినిధిగా పనులు చక్కబెడుతూ వున్నాడు. కొడుకు అమర నాయకుడు కాకమునుపు ఎర్రకొండాపురానికి అతడే అమర నాయకుడుగా వుండే వాడు. ప్రస్తుతం అతడు నడివయసులో వున్నాడు.

వీరనారాయణ రెడ్డికి ఇరవై అయిదు సంవత్సరాల కిందట ఆ అమర నాయక పదవి దక్కి వుంది. అది పండ్రెండుయేండ్ల సిద్ధరామప్పనాయుడు కొత్తగా రాజు అయిన సందర్భంలోనే.

అది, అనంతపురం రామప్పనాయుడు బళ్లారి రామప్పనాయుడి కుట్రకు బలి అయిన కాలం.

బళ్లారి రామప్పనాయుడు, అనంతపురం రామప్పనాయుడి కుమారుడైన సిద్ధరామప్పనాయుడిని, అతడి అల్లుడైన కరిహుళి బసవప్పను బళ్లారి కొండ మీద బంధించి, దివాణంలో వున్న కొదవకుమాళ్లను కొట్టి పారవేసినాడు. తనవారిని అనంత పురం కోటకు నియామకం చేసి, బొక్కసాన్ని, ఆయుధగారాన్నీ ఊడ్చుకుని బళ్లారి వెళ్లిపోయినాడు.

నాలుగు నెలలు గడిచినాయి. సిద్ధరామప్పనాయుడు, బసవప్పగారు ఉభయు లకు కలిసి ఇతని కుడికాలుకు, అతని ఎడమకాలుకు ఒకటే బేడీ వేసి వున్నంది. కరిహుళి బసవప్ప చౌకీపహరా వారిని మభ్యపెట్టి, తమకు ప్రాణదానమిచ్చి, సంస్థానం నిర్వాహకం చేస్తే మీకు అనంతపురం కొలువులో పదవులిస్తామని ఆశపెట్టినాడు. చౌకీపహరా వారు ఆశపడి, ఇరువురి కాలుకు వున్న బేడీ విరగగొట్టి చెరసాల నుండి తప్పించినారు. ఆ మామా అల్లుళ్లు ఇద్దరూ, దొంగమార్గాన నాగలచెరువు బయలుకు వచ్చి హిరేహాళ్ మార్గంలో పరిగెత్తసాగారు. తెల్లవారింది. పండ్రెండు యేండ్ల చిన్నవాడైన సిద్ధరామప్పనాయుడు డస్సిపోయినాడు. ఒక రైతు పంటపొలంలో కూలబడినాడు. దూరంగా గుర్రాలమీద బళ్లారి జెట్టీలు వీరిని వెదుకుతూ వస్తున్నారు. తిరుగా వీరికి చిక్కేకాలమాయే అని కరిహుళి బసవప్ప చింతిస్తూ వుండగా, అప్పుడు... సరిగ్గా అప్పుడు ఆ ఇద్దరినీ కొర్రగడ్డిలో దాచిపెట్టి, కాపాడినాడు ఒక యువకుడు. ఆ యువ రైతే, ఈ వీరనారాయణరెడ్డి.

కరిహుళి బసవప్ప బయన్నగారి అనంతయ్యశ్రేష్టిని కలిసి పండ్రెండేండ్ల సిద్ధరామప్పను పట్టుపుదొరను చేయడానికి మంతనాలు జరిపినాడు. తన కూతురి

దుగ్గతికి కారణమైన స్త్రీ లోలుడు సిద్ధప్పనాయుడిని చంపినందుకు అనంతయ్యశ్రేష్టి, రామప్పనాయుడిపట్ల అభిమానంతో వుండినాడు. ఆ అభిమానం చాటుకోవడానికి ఇప్పటికి అతనికి అవకాశం దొరికింది. రామప్పనాయుడి కొడుకైన ఈ సిద్ధరామప్ప నాయుడిని అనంతపురం సంస్థానానికి దొరను చేస్తే, తాను రామప్పనాయుడికి మేలు చేసినట్లే అనుకున్నాడు. అతడు అప్పటికి బాగా వృద్ధుడై వున్నాడు. కరిహుళి బసవప్ప ముందు ధనరాశులు గుమ్మరించినాడు. తన వర్తకశ్రేణులను కూడా లోగుట్టుగా సమాయత్తపరిచినాడు. ఆ ధనంతో కరిహుళి బసవప్ప కైజితగాళ్లుగా సైన్యాన్ని సమకూర్చుకుని బుక్కరాయ సముద్రం మీద జేరుముత్తిగే వేసి అనంతపురం కోటను అల్లునికి సాధించిపెట్టినాడు. విరూపాక్ష రథోత్సవంనాడు కొరుకొళ్ల నుండి కూడేటికి వచ్చి, కూడేటి నుండి అనంతపురం పిల్లిగుట్ట దగ్గర దిగిన అల్లునికి పట్టాభిషేకం చేసినాడు. ఆ పట్టపు దొర అభిమానానికి పాత్రులైన వారిలో బయన్నగారి అనంతయ్య శ్రేష్టితో పాటు ఈ వీరనారాయణరెడ్డి కూడా ఒకడు.

వీరనారాయణ రెడ్డి బక్కపలుచగా వున్నా, ఒంట్లో బిగువు సడలలేదు. ఇనుప కడ్డీ మాదిరి వుంటాడు. దుబ్బుమీసాలు చెంపల మీదికి మెలితిప్పి వుంటాడు. అతని మొదటి కొడుకు అనంతపురం రాజుకు, కరెండం చేతపట్టి, తాంబూలం అందించే అవసరాల ఉద్యోగిగా వుంటే, అతని చిన్నకొడుకు అతని దగ్గరే వుండి సాముగరడీలు నేర్చినవాడు. ఇంకా నూనూగు మీసాల లేప్రాయంవాడు. అతడింకా ఏ బాధ్యతా తీసుకోలేదు. అతని పేరు ఎర్రనాగిరెడ్డి.

వీరనారాయణరెడ్డి వ్యవసాయ పన్నును ధాన్యరూపంలోనూ, ఇతర పన్నులను ద్రవ్యరూపంలోనూ వసూలు చేస్తాడు. అవసరమైనపుడు రాజుకు సైన్యాన్ని సమకూరుస్తాడు.

అతనిది చతుశ్శాలాభవంతి. ఆ భవంతి చుట్టూ పెద్ద పడసాల వుంది. వాకిలికి రెండువైపులా, ఎత్తైన అరుగులు వున్నాయి. ఎంత ఎత్తరి మనిషి అయినా, వాటిమీద కూర్చోవాలంటే, ఒక్క ఎగురు ఎగిరి కూర్చోవలసినదే! చెక్కతో చేసిన బరువైన తలుపులకు ముందు, మోకాలి ఎత్తున రాతిగడప వుంటుంది. గడప దాటి లోనికిపోతే విశాలమైన మొగసాల. మొగసాల చుట్టూ గదులు వుంటాయి. గదుల మధ్యగుండా పోతే, సొరంగం వంటి ఆ దారికి ఇరువైపులా పడక గదులు వుంటాయి. ఇంటి వెనక దొడ్డి వాకిలి. విశాలమైన పెరడు. ఇంటి చుట్టూ ఆరడుగుల ఎత్తుగడ. గ్రామంలోని రైతులు తమ కాడెద్దులను, పాడి పశువులను ఇంటిలోనే కట్టి వేసుకుంటే, వీర నారాయణరెడ్డి పాడి పశువులు మాత్రం బయట పశువులకొట్టంలోనే కట్టివేసి వుంటాయి.

అతని కింద వెట్టి చేసేవారితో అదేవిడి సందడిగా వుంటుంది. ధాన్యాన్ని దంచే వారు దంచుతుంటే, చేటలో చెరిగి పోసేవారు చెరిగిపోస్తూ వుంటే, గాదెలలో నింపే వారు నింపుతుంటారు. దేవిడికి సరుకులు చేరవేసేవారు, వంటపని చేసేవారు,

పొలాలలో పనిచేసేవారు, నూలు, ఉన్ని తీసుకుపోయి దారం ఒడికి ఇచ్చేవారు, పశువుల కింద పేడకసువు ఎత్తి వేసేవారు, రకరకాల పనిచేసే అనేక కులాలవారూ వుంటారు. మాదిగ, మాలలు బయటపని చేసేవరకే పరిమితం.

ఆ సాయంత్రం వీరనారాయణరెడ్డి పడసాలలో చేదబావి పక్కన కూర్చుని, ఒళ్లు మద్దనం చేయించుకుంటున్నాడు. ఒకవైపు పొయ్యి మీద పెద్ద బానలో నీళ్లు కాగుతున్నాయి. కంబళి శరభుడు అనే మాలమనిషి వంటచెరకు కొసం కట్టెలు చీల్చేస్తూ వున్నాడు. అతడు ఆరు అడుగుల ఆజానుబాహుడు. ఎత్తైన ఛాతీ, గుండ్రటి భుజాలు. అతడు ఎంత ప్రసన్నంగా వున్నా, కళ్లు ఉరుముతున్నట్టు వుంటాయి. జులపాలు వెనక్కి నెట్టి, కొప్పు కట్టుకున్నాడు. చల్లాడం మాత్రం వుంది. అర్ధనగ్న దేహం. మెడలో రాగిది కంటే వుంది. మొద్దు మీద గొడ్డలిని వేసినచోటే వేస్తూ కొంచెం పగులు రాగానే ఆ చీలికలోకి సీల దించి, ఆ సీల మీద సమ్మెటతో బాది ముక్క చెక్కలు చేస్తున్నాడు.

మామూలుగా అయితే, వీరనారాయణరెడ్డికి అంగమద్దనం ఉదయం పూట జరిగేది. కానీ, ఆరోజు ఒక విశేషం వుంది. ఆరోజు అతన్ని శోభనం పెళ్లికొడుకును చేస్తున్నారు. తనను శోభనం పెళ్లికొడుకును చేస్తూన్న పనిలో మునిగిన ఆడవారి వైపు చూస్తున్నాడు వీరనారాయణరెడ్డి. ఒకటి, రెండు, మూడు, నాలుగు... అని, తన చేయి పడిన ఆడవారిని లెక్కపెట్టి వింత మానసిక ఆనందం పొందటం అతనికి అలవాటు. వారితో పొందు సందర్భాలలో ఏ స్త్రీ ముఖంలో ఎటువంటి కవళికలు వస్తాయో గుర్తు తెచ్చుకుని, కొర్కను హెచ్చవేసుకోవడం కూడా అతనికి అలవాటు. పొట్టి, ఎత్తు, లావు, సన్నం, ఏ స్త్రీ శరీరాకృతికి... ఏ శృంగార భంగిమ సరిపోతుందో అతనికి కొన్ని లెక్కలు వున్నాయి. కానీ, ఆరోజు అతడు ఆడవారివైపు చూస్తున్నాడన్న మాటేగానీ, అతని మనస్సంతా రాత్రి జరగబోయే శోభనం మీదే లగ్నమై వుంది.

అతడు శోభనం పెళ్లికొడుకు అయితే, శోభనం పెళ్లికూతురు మాదిగ మారెన్న గారి మొట్టమొదటి కూతురు గంగమ్మ, గంగమ్మ, వారం కిందట ఈడేరింది. ఆరోజు ఉదయమే బసివినిగా మారింది.

ఆ దినం మారెమ్మగుడి పూజారి దేవతను అలంకరించినాడు. పసుపు, కుంకుమ పెట్టి, టెంకాయ కొట్టినాడు. నల్లపూసల తాళిబొట్టుకు బొట్లుపెట్టి, మట్టి ప్రమిద చుట్టూ మూడుసార్లు తిప్పినాడు. ఆ తరువాత లేచి నిలబడినాడు. తాళి బొట్టును రెండు చేతులతో ఎత్తి పట్టుకుని, అందరికీ చూపించి మాదిగ మారెన్నగారి పెద్ద కూతురు గంగమ్మ మెడలో మేళతాళాల మధ్య మూడుముడులు వేసినాడు. పూజారి తాళి కట్టిన మొదలు, గంగమ్మ మారెమ్మ దేవత సొంతమయ్యింది. బసివినిగా మారింది. ఆ రాత్రి వీరనారాయణరెడ్డితో ఆమెకు కన్నెరికం జరగవలసి వుంది.

గంగమ్మ, బసివినిగా మారడానికి ఒక కారణం వుంది.

పెంపుడు పిల్లని అడవిలో వదిలిపెడితే అది, అడవిపిల్లిగా మారడానికి ఎంతో కాలం పట్టదు. రైతు వృత్తి నుండి అమరనాయక పదవిలోకి మారిన తర్వాత, వీరనారాయణరెడ్డి విషయంలో కూడా అదే జరిగింది. అధికార దర్పం అలవాటుగా మారింది.

అది మాదిగ మారెన్నకు కొత్తగా పెండ్లి అయిన కాలం. ఒక దినం, దేవిడీ ముందు నుండి పోతున్నాడు. దగ్గు వచ్చింది, దగ్గినాడు. దగ్గితే, నోటిలోకి గల్ల వచ్చింది, ఉమిసినాడు. అది వీరనారాయణరెడ్డి కంటపడింది. చర్నాకోల తీసుకుని, వీపు పగల గొట్టినాడు. పై మీద వాతలు తేలినాయి. కింద పడిన గల్లను మళ్ళీ నోటిలో వేసుకుని మింగమన్నాడు. పంచాయితీ పెట్టి తప్పు వేసినాడు. మారెమ్మ తల్లికి అతడికి మొదటగా పుట్టే కూతురును బసివినిగా వదిలిపెట్టమని ప్రాయశ్చిత్తం చెప్పినాడు. అప్పటికి మారెన్న భార్య ఎనిమిది నెలల పూర్ణ గర్భిణి.

మారెన్న ఆ రీతిగానే, తనకు పుట్టబోయే మొదటి కూతురును మారెమ్మకు ఇస్తానని మొక్కుకున్నాడు. అట్టే జరిగింది. భార్య తొలికాన్పులో కూతురే పుట్టింది. ఆ పాపను మారెమ్మకు వదిలివేసినాడు. ఆ పాపే ఈ గంగమ్మ.

బసివిని గంగమ్మకు ఇప్పుడు పదిహేను యేండ్లు.

పదిహేనుయేండ్ల కిందట మాదిగ మారెన్నకు ఇరవై యేండ్లు. వీర నారాయణ రెడ్డికి ముప్పై ఏండ్లు. అంటే... పిల్లనిచ్చే తండ్రి కంటే, పిల్లకు శోభనం జరిపే వీర నారాయణరెడ్డి పది ఏండ్లు పెద్దవాడన్నమాట.

గంగమ్మ చిన్న శిశువుగా వున్నప్పటి నుండి వీరనారాయణరెడ్డి చూస్తూనే వస్తున్నాడు. గంగమ్మకు అయిదేండ్లప్పుడు వీరనారాయణరెడ్డి వయస్సు ముప్పై అయిదు ఏండ్లు. గంగమ్మకు పదియేండ్లప్పుడు అతని వయస్సు నలభై ఏండ్లు. ప్రస్తుతం గంగమ్మకి పదిహేను, అతనికి నలభై అయిదు.

ఒక విషయం ఇట్లా వుంటుంది- ఒకనికి గొర్రెల మంద వుంటుంది. వాని అనుమతితో వాని మందలోకి మరొకడు చిన్న గొర్రెపిల్లను వదులుతాడు. ఆ గొర్రె పిల్లను ఎవడో మేపుతుంటాడు. అది ఎక్కడో పెరుగుతుంటుంది. ఆ గొర్రెపిల్ల, ఎంత పెద్దగా అయ్యిందీ, ఎంత కండ పట్టిందీ అని తెలుసుకోవడానికి మాత్రం అతను అప్పడప్పుడూ మందలోకి వచ్చి చూసి పోతుంటాడు. వీరనారాయణరెడ్డి గంగమ్మను అట్టే చూస్తూ వచ్చినాడు. పెరిగి పెద్దయిన తర్వాత, ఇది తన ఆహారమే కదా! అని మీసం దువ్వేసాడు. ఆ సందర్భం ఇప్పుడు వచ్చింది. గొర్రె పక్షానికి వచ్చింది. ఇంక సుష్టుగా భోజనం చేయవచ్చు.

వీరనారాయణరెడ్డి చెంతకు అతని భార్య రెడ్డెమ్మ వచ్చింది. కాపు ఇల్లాళిగా వున్నప్పుడు జొన్నచేలకు మంచె వేసి కావలి కాచేది. మధ్యాహ్నం రాటం తిప్పేది. ఇప్పుడు అవేవీ లేవు. అమరనాయకుని భార్యగా ఇప్పుడమెకు దొరసానితనం

వచ్చింది. ఆమె నొక్కుపూసల పేరు, కుందనపు కమ్మలు, బంగారు నాను, వెండి కడియాలు, కెంపు రవ్వల ఉంగరమూ ధరించింది. ఎర్ర అంచుగల తెల్లచీర కట్టుకుంది. కుడిపైట లోపల సిస్ట్రు రవిక తొడిగింది. ఆమె మోటాటి రెడ్డి స్త్రీ. మోటాటి రెడ్డి స్త్రీలు కుడిభుజం మీదకే కొంగు వేసుకుంటారు.

ఆడ పనిమనుషులు పసుపుగిన్నె అందిస్తే, భర్త ముఖానికి, చేతులకు పసుపు రుద్దింది. తలమీద నలుగుపెట్టి, చెంబులు చెంబులు నీళ్లు గుమ్మరించింది. భర్తను శోభనం పెళ్లికొడుకును చేస్తున్నంతసేపూ రెడ్డెమ్మ, ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూనే వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి, మజ్జం ధోవతి మీద పాడవు అంగీ తొడిగి, నడుముకు పట్టీ కట్టుకున్నాడు. భుజాన ఉత్తరీయం వేసినాడు. తలపాగా చుట్టినాడు. చెవులకు దుద్దులు, మెడకు హారాలు, వేళ్లకు ఉంగరాలు తొడిగి, కిర్రు చెప్పులు వేసుకుని, దంతం పిడి గల చేతికర్ర చేతపట్టినాడు. ఒక భుత్తుడు తెల్లగొడుగు పడుతుంటే, ఊరికి ఒక మూల కొత్తగా కట్టించిన బసివిని కొట్టం వైపు రీవిగా అడుగులు వేసినాడు. బసివిని ఇంక ఆ కొట్టంలోనే వుండవలె. తల్లిదండ్రుల దగ్గర వుండడానికి వీలులేదు. పూలు, పండ్లు, అతిరసాలు, పళ్లాలలో తెస్తున్న ఆడువారు, ఇతర బంధువులు అతనిని అనుసరించినారు. బసివిని గంగమ్మను కొట్టం ముందు కూర్చుండబెట్టుకుని, మర్న గర్భంగా మాట్లాడుతున్న మాదిగ ముత్తైదువలు రెడ్డి రాకతో నిశ్శబ్దంగా లేచి నిలబడినారు. బసివిని కూడా లేచి నిలబడింది.

బసివిని గంగమ్మ చెక్కిన శిల్పం మాదిరి వుంది. కోడేరిన ముక్కు, పాడవాటి చుబుకం, కాటుక దిద్దిన సోగకన్నులతో, రెడ్డి ఇంటి నుండి వచ్చిన కొత్తబట్టలు ధరించి వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి వెంట వచ్చిన బంధువులు పూలు, పండ్లు, తీపి పదార్థాలు అన్నీ కొట్టంలో అమర్చి వచ్చినారు. వీరనారాయణరెడ్డి గంభీరంగా కొట్టంలో ప్రవేశించినాడు. అక్కడ అలంకరించిన పక్క సిద్ధంగా వుంది. మాదిగ ముత్తైదువులు బసివిని గంగమ్మను లోనికి నెట్టినారు. కొట్టం తలుపు మెల్లగా మూసుకుపోయింది.

ఆ ఉదయం గంగమ్మను బసివినిగా మార్చే తంతులో ఆమె ఎదిగి ఎదగని శరీరాన్ని చూపులతో తడుముతూ వుండినాడు వీరనారాయణరెడ్డి. అప్పుడు అతని పక్కనే నిలబడి బసివిని వైపు ఆశగా చూస్తూ వుండిపోయినాడు అతని చిన్నకొడుకు ఎర్రనాగిరెడ్డి. అప్పుడు ఎర్రనాగిరెడ్డికి పజ్జెనిమిదేండ్ల వయసు.

6

ఎట్టకేలకు బిల్లే ఎల్లప్పు గుర్రమెక్కినాడు. ఎల్లప్పుజెట్టిగా మారినాడు. ముందు కులపెద్దలు ఒప్పుకోలేదు. కురువలు గుర్రం ఎక్కకూడదు అన్నారు. గుర్రం ఎక్కినాడు జెట్టిగా పనికిరాడు కదా! అన్నారు.

ఎల్లప్పుజెట్టి కులపెద్దలకు తన మందలోని యాటలు పట్టించి, తమ గాదె లోని ఒడ్డు కొలిపించి, జెట్టిగా అందుకునే మొదటి జీతం మీకే సమర్పించుకుంటానని మాటిచ్చి, పంచాయితీ పెద్దలను మంచి చేసుకున్నాడు. గొర్రెలు కాసే కురవోడు గుర్రమెక్కకూడదు కానీ కొలువుచేసే కురవోడు గుర్రమెక్కవచ్చు అని మాట తిప్పేసి నారు పంచాయితీ పెద్దలు. హరిహరరాయలు గుర్రమెక్కలేదా! బుక్కరాయలు గుర్రమెక్కలేదా! వారంతా గుర్రమెక్క యుద్ధాలు చేయగా లేనిది, మన బిల్లే ఎల్లప్పు చేస్తే తప్పా? అని, కులం కట్టడి సవరించి తీర్పు చెప్పినారు.

ఎల్లప్పుజెట్టి అనంతపురం సంస్థానంలో చేరి, కత్తి తిప్పినాడు. బల్లెం విసిరి నాడు. ముష్టిపాతాలు నేర్చినాడు. ఇప్పుడు అతడు ఐదు ఆరు ఆమడలు అవలీలగా గుర్రపుస్వారి చేసి రాగలడు. స్వారి చేస్తున్నపుడు, ఒక గుర్రం మీద నుండి మరొక గుర్రం మీదకు లంఘించగలడు. సానాకత్తి చేతపట్టుకుంటే, అవతలివాడు ఎంత మొనగాడు అయినా, ఆయువుపట్టులో దెబ్బ తీయగలడు. సైనిక తర్ఫీదు ముగిసే సరికి, సంస్థానంలో పేరుకెక్కిన పదిమంది జెట్టీలలో తానూ ఒకడిగా రాటుదేలినాడు. ఇంతలో, అనంతపురం సిద్ధరామప్పనాయుడికి యుద్ధం చేయడం అవసర మయ్యింది.

ఒకపక్క పీష్వా వాండ్లున్నూ, ఇంకొకపక్క శ్రీరంగపట్నంలో వున్న హైదరుఆలీ నవాబు వారున్నూ ఖండిణీరూకలను ఇమ్మని రెండు దిక్కులా ఢక్కా తగిలించినారు. సంస్థానంలో వున్న నగదు, వెండి, బంగారం, గుర్రాలు సహా విక్రయించి, పీష్వావారి రూకలు చెల్లించినాడు. హైదరాలి నవాబు దగ్గరికి వచ్చేటప్పటికి, సంస్థానంలోని బొక్కసం ఖాళీ అయిపోయింది. ఆ బొక్కసం నింపుకోవడం ఇప్పుడు సంస్థానానికి అవసరం. ఆ అవసరం తీరవలెనంటే, మరి ఒక సంస్థానాన్ని దోచుకోక తప్పదు. హైదరు నవాబు తరపున వచ్చిన సుబేదారు ఖండిణీ బాకీ రూకలు వసూలు కాకుండా వెనక్కు తిరగడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు, దళవాయి సుబ్బరాయుడు ఇద్దరూ సమాలోచన జరిపి, తాడిమిరి వారి యెల్లుట్ల గ్రామాన్ని కొల్లగొట్టాలని అనుకున్నారు. అందుకు పాత పగ కూడా తోడయ్యింది.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు ససైన్యంగా యెల్లుట్ల మీద పడినాడు. తాడిమిరి రామప్పనాయుడు తమ గుర్రాన్ని, మందిని తీసుకుని దోవకు అడ్డం వచ్చి తగలగా, వారికీ వీరికీ యుద్ధం అయింది. ఆ యుద్ధంలో ఒక్క మెరుపు మెరిసినాడు ఎల్లప్పుజెట్టి. గుర్రమెక్కి కత్తి రుఖిపించి, అవైపు జెట్టీలను తునుమాడినాడు. వారి గుండెల్లో దడ పుట్టించి ఫాజును విరిచేసినాడు.

ఎల్లప్పుజెట్టిలో వృత్తి స్వభావము, వ్యక్తి స్వభావము మిశ్రితమై వున్నాయి. గొర్రెల మందను నక్కలు, పులుల నుండి కాపాడుకోవలె. దొంగలబారి నుండి కాపాడుకోవలె.

ఆ రీతిగా, గొర్రెలు కాసే వృత్తిలో అతనికి అత్యుత్తమ ధోరణి సంక్రమించి వుంది. కానీ అతని రక్తంలో గుప్తంగా వున్న ఆక్రమణ ధోరణి జెట్టివృత్తి చేపట్టిన తర్వాత విజృంభిస్తూ వుంది. నిజానికి అతని స్వభావంలో దోపిడీ లేదు. కానీ ఇప్పుడు యుద్ధం చేస్తున్నదే దోపిడీ కోసం. ఆ దోపిడీ చేయడమే ఇప్పుడు అతనికి రాజధర్మంగా మారింది.

ఎల్లప్పజెట్టి యెల్లుట్ల వారి పశువులూ, గొర్రెలు పట్టుకున్నాడు. యెల్లుట్ల అధికారిని పట్టుకున్నాడు. కాపుల వద్ద దండుగలు పుచ్చుకున్నాడు. వారి గాడెలలో ధాన్యం దోచినాడు. సేద్యం పనిముట్లు దోచినాడు. నగా నట్రా దోచితెచ్చి దళవాయి సుబ్బరాయుడి ముందు కుప్పపోసినాడు.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు, ఎల్లప్ప జెట్టి పట్టి తెచ్చిన పశువులూ, గొర్రెలు విక్రయించి, ధాన్యం, నగానట్రా విక్రయించి, దుడ్డు జమ చేసినాడు. బందీగా పట్టు కొచ్చిన యెల్లుట్ల అధికారి నుండి నాలుగువేల రూకలు అపరాధ రుసుము వసూలు చేసినాడు. అవిధంగా, హైదరునవాబు వారి ఖండిణీరూకలు బాకీ తీరగా, సిద్ధరామప్ప ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు. తెల్లవారేటప్పటికి ఎల్లప్పజెట్టి పది గ్రామాలకు అమర నాయకుడు అయినాడు.

జెట్టి అంటే సైనికుడే అయినా, వీరుడు అనే అర్థంలో అతన్ని ఎల్లప్పజెట్టి అనే పిలవడం మొదలుపెట్టినాడు దళవాయి సుబ్బరాయుడు.

7

గులిగానప్ప పరస!

గులిగానప్ప అంటే, వెంకటేశ్వరస్వామి అని అంటారు. కానీ వెంకటేశ్వరస్వామి పేర్ల చిట్టాలో ఆ పేరు కాగడా పెట్టి వెతికినా కనిపించదు.

పరసకు వచ్చిన బంధువులు, పక్కగ్రామాల వారితో అగ్రహారగ్రామం సందడిగా వుంది.

అగ్రహారం చుట్టూ మట్టిగోడ నిర్మించబడి వుంది. ఆ మట్టిగోడ వెలుపల మాదిగల ఆవాసాలు వుంటాయి. అట్లాంటి మాదిగ కుటుంబాలలో మీనుగుల పెన్నప్ప కుటుంబం కూడా ఒకటి. అతడు చెప్పలు, తోలుదట్టిలు తయారుచేస్తాడు. అగ్రహారం ప్రజలకు సమకూర్చగా మిగిలిన వాటిని సంతలో అమ్ముకువస్తాడు. కానీ అప్పటికి కాలం మారుతూ వుంది. ఈస్ట్ ఇండియా వారి పుణ్యమా అని చెప్పలు, తోలుదట్టిలకు బదులు పరిశ్రమలలో తయారైన చెప్పలు, బూట్లు, బెల్టులు, తోలు సంచులు వచ్చిపడినాయి. దానితో అతని వృత్తికి, మునుపటి గిరాకీ లేక ఆర్థికంగా చితికిపోయి వున్నాడు.

మీనుగుల పెన్నప్ప కూడా పరసకు బంధువులను పిలిచినాడు. ఆ పరసలోనే, కొత్త పెళ్లి జంట అయిన అతని కూతురుకి, అల్లుడికి తలలు బోడిగుండ్లు కానున్నాయి.

ఆ కొత్త పెళ్లికూతురు పుష్పవతి అయ్యి వారందినాలయింది. మొదటిరాత్రి కార్యం ఇంకా జరగనేలేదు. కార్యం జరిపించి, పాపను అత్తవారింటికి పంపుదాము అనుకు నేంతలోనే, ఈ బోడిగుండ్ల పరస వచ్చిపడింది. మీనుగుల పెన్నప్ప కూతురుని తన మేనల్లుడికే ఇచ్చినాడు. ఆ మేనల్లుడిది కూడా అగ్రహారం గ్రామమే. అతనికి మేన మామ కూతురు అంటే వల్లమాలిన నెర్లు. కానీ మేనమామ మాత్రం, 'రెండు మాడలు ఓలీ ఇస్తే తప్ప పిల్లనిచ్చేదిలేదు పోవయ్!' అన్నాడు. ఆ మేనల్లుడు ఒక మాడ ఇస్తానని బేరమాడి, మేనమామ కూతురిని లగ్నం చేసుకున్నాడు. అంత బ్రతిమలాడే ఖర్మ మనకేం పట్టిందిరా? వారు మీనుగుల వాళ్లు అయితే, మనము మాదిగ దాసులం అని తండ్రి రెచ్చగట్టేదానికి చూసినాడు. కానీ ఇతడు వినలేదు. నేను చేసుకుంటే మా మామ కూతుర్నే చేసుకుంటానుగానీ, ఇంకొకత్తెను చేసుకోను అని హఠంపట్టి మరీ మరదలిని పెళ్లి చేసుకున్నాడు.

మేనమామ కూతురంటే అతనికి ఎందుకంత పిచ్చి అంటే ఆ పాప తలకట్టు! ఆ పాప కేశ సౌందర్యం!! ఆ మామ కూతురు, తలకు చమురు రాసి, బిరుగా దువ్వి ముప్పేట జడ వేసుకుంటే, ఆ జడ నేలను ముద్దాడుతుంది. కానీ, ఆ మరదలి పిల్ల మరొరకంగా జడ వేసుకుంటే అతనికి ఇంకా ఇష్టం. ఆమె నీళ్లకోసం బావి దగ్గరికి వచ్చినపుడు అటూ ఇటూచూసి, 'ఇట్ల నూనె రాయవద్దు, ఇంత బిరుగా దువ్వవద్దు. చెంపలజడ వేసుకో ఇంకా బాగుంటావు,' అనేవాడు గుసగుసగా. ఆమె ఆ చెంపల జడను ఎప్పుడో తలస్నానం చేసినరోజు మాత్రమే వేసుకుంటుంది. తల వారగా వంచి, వెంట్రుకలు విదలగొట్టుకుని ఆరబెట్టుకుంటుంది. ఆ పొడి వెంట్రుకలను జడ మీద నుండే ఈ చెవిమీద నుండి వెనక్కు ఒక పాయగా, ఆ చెవి మీద నుండి వెనక్కు ఒక పాయగా తీసుకుని బంధిస్తే, సన్నటి మెడ మీద వదులుగా పొంగుతుంది చెంపల జడ. పెళ్లికి వచ్చిన పక్క ఊరి బంధువు, ఆమె కేశసంపద చూసి ఆశ్చర్యపోయింది "సెల్లెలా! ఎంత పొడవు జుట్టే నీది! ఎంత లావు జడే నీది! నలుగురి ఆడువారి జుట్టు నీకు ఒక్కదానికే వుందిగదే... నా మరిది ఎంత పుణ్యం చేసుకున్నాడే!" అని పలవరించింది. అటువంటి జుట్టు ఇప్పుడు బోడిగుండు కావలసి వుంది. అది కూడా, ఆమె శోభనం జరగక మునుపే!

కొత్త పెళ్లికొడుకుకు బోడిగుండు, కొత్త పెళ్లికూతురుకూ బోడిగుండు. ఆ బోడిగుండ్ల జంటకు వారం లోపల శోభనం. వారి బోడిగుండ్ల శోభనం, పెద్దవారికి నవ్వుటాలుగా వుంది కానీ, పెళ్లికూతురి పరిస్థితి మాత్రం అందుకు భిన్నంగావుంది.

గులిగానప్ప పరసకు రెండుమూడు దినాల ముందే ఆ కొత్తపెళ్లికూతురు ఏడుపు ప్రారంభించింది. మొదట మూగనోము పట్టింది. ఆ తరువాత అన్నం విడిచి పెట్టింది. మోటు దుప్పటి నిండా కప్పకుని వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది. 'చచ్చినా గుండు కొట్టించుకోను,' అని మొండికేసింది. తల్లిదండ్రులు మొదట నవ్వినారు. ఆ తరువాత

ఇది మన కులాచారం అమ్మా అని అనునయించినారు. కూతురు ఇంకా మొరాయిందేదీ చూసి, 'గుండు కొట్టించుకోకపోతే ఇంటికి అరిష్టమే దర్భేసిదానా!' అని రంక లేసినారు. ఆమె కేశపాశానికి బద్ధుడయిన ఆ శోభనం పెళ్లికొడుకు కక్కలేడూ మింగలేడు. గుటకలు మింగుతూ చూస్తుండిపోయినాడు. ఇంక ఆ కొత్త పెళ్లికూతురు ఏడుపును పట్టించుకున్నది ఒకే ఒక్కడు. వాడు పదమూడు యేండ్ల పనివాడు! ఆ పెళ్లికూతురి తమ్ముడు! పేరు గురవడు! అక్కడి చామనఛాయ రంగు. గురవడిది ఎర్రని ఎరుపు. గురవనికి తల్లి రంగు వస్తే, అతని అక్కకు తండ్రి రంగు వచ్చింది.

గురవనికి అక్క అంటే ప్రాణం. అక్క తనకు బువ్వ పెడుతుంది, బువ్వతినై మూకుడు కడుగుతుంది. కట్టెలు కొట్టుకుని వస్తూ వస్తూ చింతకాయలు, రేణిగాయలు పీకుకుని వచ్చి పెడుతుంది. తమ్ముడు తన కంటే రెండేండ్లు మాత్రమే చిన్నవాడు. అయినా ఆ అక్క మాత్రం ఆ పిల్లవాడిపట్ల చాలా పెద్దరికంతోనే వ్యవహరిస్తూ వుంటుంది. గురవనికి అక్క అంటే దేవత మాదిరి. మూడుదినాల నుండి అక్క ఏడుపు చూసి దిగులు పెట్టుకున్నాడు. ఏంచేయాలో తోచక, అక్క చుట్టుకారమూ కాలుగాలిన పిల్లి మాదిరి తిరుగుతున్నాడు.

ఆ దినం కురువ, గొల్ల, బోయ, ఈడిగ వంటి అన్ని వాడలూ తీసి వాసనలతో ఘుమఘుమలాడుతున్నాయి. అడువారు నసుకులోనే నిద్రలేచి, తలంటు పోసుకుని, తడి తలకు తుండుగుడ్డ చుట్టుకుని, ఇంటి బయట అరుగుల మీద రుబ్బుడు గుండు ముందు కూర్చున్నారు. వారు అట్ల మోకాళ్లు వంచి కూర్చుని రుబ్బుతుంటే, వారి తేటకాళ్ల మీద వెండి గొలుసులు వింతగా మెరిసి, చూసే మగవారికి గుబులు పుట్టిస్తున్నాయి.

రాత్రి నానబెట్టిన శెనగబేడలు గుండు కింద నున్నగా మెదిగి మెదిగి, బెల్లంతో కలిసి ఏలకుబుడ్డల వాసనతో చుట్టూ తీయగా వ్యాపిస్తూ వుంది. ఆ పూర్ణంతో కుడుములు, ఓళిగలు చేసుకుంటారు. కానీ మాదిగ, మాలవాడలలో ఓళిగ వాసనల కంటే పరమాన్నం తీసివాసనలే ఎక్కువ. మామూలుగా జొన్నసంగటి తినే మాదిగలు ఆ దినం వరిబువ్వ వండుకున్నారు.

మీనుగుల పెన్నప్ప ఇంట్లో మాత్రం సద్దికుడాలు చేసుకున్నారు. కానీ అందులోకి ఏలకుబుడ్డలూ లేవు, గసగసాలూ లేవు. పెన్నప్ప ఇంట్లో అందరూ నున్నటి రాతితో, శరీరం నుండి నల్లమన్ను తేలేటట్లు తోమి తోమి స్నానాలు చేసినారు. దినమూ స్నానంచేసే వారికంటే, ఏ వారానికో పది దినాలకో స్నానం చేసినపుడు మాత్రమే కనిపించే తేటదనంతో వారు మెరిసిపోతున్నారు. అడువారు రంగు వెలిసిపోయిన పాత కోకలనే ఉతికి కట్టుకున్నారు.

ఆవైపు, ఈవైపు వియ్యాలవారు కొత్త పెళ్లిజంటను బయలుదేరదీసినారు. కొత్త పెళ్లికొడుకు పక్కన కొత్త పెళ్లికూతురు ముభావంగా నడుస్తూ వుంది. వారికి

ముందు నడుస్తున్నారూ మీనుగుల పెన్నప్ప, అతడి వియ్యంకుడు. ఆ ఇద్దరూ, రెండు కర్రచెక్కలని ఛట్ ఛట్... మని కొడుతూ వున్నారు. ఆ శబ్దం మాదిగలు వస్తున్నారని అని, ఇతర కులాలవారికి పంపుతున్న సంకేతం. ఆ శబ్దం విని, ఇతర కులాలవారు జాగ్రత్తపడి పక్కకు తొలగిపోతున్నారు. ఆ కొత్త పెళ్లికొడుకు శోభనానికి ముందు, ఇదే చివరిసారి అన్నట్లు, ఆమె కేశసంపదను చూస్తున్నాడు. అతని చుట్టూ ఆమె కేశపాశపు కారు నలుపు పరిమళం దట్టంగా అలుముకుంటూ వుంది. అతడు రెండు బోడిగుండ్లతో జరగబోయే తమ శోభనం రాత్రిని ఊహించుకోలేకపోతున్నాడు.

అందరూ కొండ కిందకు వచ్చినారు. మాదిగలు కొండ ఎక్కితే దేవుడు మైల పడతాడు అని, వారు కొండ ఎక్కడం ఎప్పుడో నిశ్చయించి వున్నాడు నాగప్పప్రెగడ అన్న. కొండ ఎక్కేవారికి కొంచెం ఎడంగా వున్న తావులో ఒక చెట్టుకింద చేరినారు. అక్కడ, డొక్కలవారు జాంబవ పురాణాన్ని గానం చేస్తున్నారు. మాతంగ మహర్షిని కీర్తిస్తున్నారు. తమ మూలవాసీ రాజులను గుర్తు చేసుకుంటున్నారు. ఆ తావు నిండా బొచ్చు పడి వుంది. తడిసిన బొచ్చు కత్తిరించబడి, నేలమీద ముద్దలు ముద్దలుగా పడి వున్నాయి. ఆ బొచ్చును చూసి కొత్త పెళ్లికూతురు మరోసారి ఏడ్చింది. తల్లి, అత్త రెక్కలు పట్టుకుంటే విదిలించి పారేసి పరుగెత్త చూసింది.

‘ముండమోపుల్లారా దొంగనాసవతుల్లారా ఇడిసిపెట్టండి నన్ను,’ అని తిట్టిన తిట్టు తిట్టకుండా తిడుతూ లబలబా నోరు కొట్టుకుంది. ఇదంతా చూసి, ఆమె తమ్ముడు గురవడు కూడా బ్యారుమంటూ ఏడ్చినాడు. మా అక్కను ఇడిసిపెట్టండి అని తల్లిని వెనక్కు గుంజుతున్నాడు. అతని తండ్రి, “లేయ్ మధ్యలో నీ కత ఏందిరా? పక్కకు పో,” అని కొడుకును పక్కకు ఈడ్చి పారేసినాడు. ఈలోపల కొత్త పెళ్లికొడుకు గుండు కొట్టించుకున్నాడు. గుండు నిండా సున్నపుబొట్టు పెట్టుకుని పెండ్లాము వైపు మూగగా చూస్తూ నిలబడినాడు. “దామ్మా!... పాపా దా...!” అంటూ చాకును నీళ్లలో అద్ది నూరుతున్నాడు కొండ మంగలి. ఆ మంగలి కళ్లల్లో ఆశ. ‘ఎంత పొడుగు జడ! ఎంత లావు జడ!! ఈ సవరపు వెంట్రుకలను సంతలో అమ్మితే మంచి దుడ్లు వస్తాయి కదా!’ “దామ్మా పాపా దా. జాగు అవుతూ వుంది,” అని తొందరిస్తూ వున్నాడు. కొత్త పెళ్లికూతురు రెక్కలు పట్టుకున్న అత్త ఒక్కసారిగా విదిలించి పారేసి గట్టిగా అరిచింది. “ఇడిసిపెట్టు వదినా నీ కూతుర్ని. ఇదేమీ గుండు కొట్టించుకోవద్దులే... మనకు గులిగానప్ప శాపం తగలనీలే. బాపనోల్ల శాపం తగలనీలే. నా కొడుకు ఆయుష్షు మూడి సావనీలే.. అదంతా దీనికి ఏంపట్టె?”

భర్త ఆయుష్షు ప్రస్తావన వచ్చేసరికి గమ్మున అయిపోయి, వున్నచోటనే కూలబడింది కొత్త పెళ్లికూతురు. మొదట కొండమంగలి కత్తిర తీసుకుని కరినాగు మాదిరి నేలమీద చుట్టలు చుట్టుకుని లేచిన ఆ బలమైన జడను కత్తిరించి జాగ్రత్త చేసుకున్నాడు. జడ పోయి, తలమీద ఒత్తుగా మిగిలిన జుట్టుతో ఎలుగొడ్డు చర్మపు

కిరీటం తొడుక్కున్న గౌరవయ్య మాదిరి కనిపించింది కొత్త పెళ్లికూతురు. మంగలి ఆమె తలను బొటనవేలితో ఒత్తిపట్టి, చాకుతో పుణక మీద కర్ణుమనిపించినాడు. దట్టమైన తలవెంట్రుకల మధ్య అంగుళం చర్మం బయటపడి, పేనుకొరుకుడు వ్యాధిని తలపింపజేసింది. ఇంతలో ఒక రాయి సూటిగా వచ్చి, కొండమంగలి తలకు తగిలింది. అబ్బా!! అంటూ తల పట్టుకుంటే, అతని అరచేతి కిందుగా రక్తం ధార కట్టింది. కణత మీద నుండి చెంపల మీదికి జారి, నేలమీద బొట్టు బొట్టుగా కురిసింది.

“అయ్యో అపచారం. ఆ పిల్లవాడిని పట్టుకోండి... మన మనేగాన్ని పిలవండి. తలారిని పిలవండి,” అని గాభరాపడి అరిచినారు తోటిమాదిగలు. తలారి గురవని వెంట పడినాడు. గురవడు తలారి పైకి రాళ్లు రువ్వి, అటకాయిస్తూ ముందుకు పారిపోయినాడు. దినాలు గడిచినాయి. గురవడు కొండలూ, గుట్టలూ దాటినాడు. వాగులూ వంకలూ దాటినాడు. ఊర్లు దాటినాడు. డస్సిపోయినాడు. ఆకలి దప్పులతో తూలుతూ నడుస్తున్నాడు. ఇంతలో గురవడిని రెండు చేతులు వెనకల నుండి వచ్చి పట్టేసినాయి. ‘నేను రాను... నేను రాను...’ అని గింజుకున్నాడు. “నన్ను రచ్చుకొట్టంలో వేస్తారు, కొడతారు,” అని ఏడ్చినాడు. ఆ చేతులు విడిపించుకుని వెనక్కు చూసినాడు. అతని వెనుక తగర జోగి! ముందు భాగాన ఎత్తుముడి కట్టిన కొప్పు, ఫణకు విభూతి, చెవులకు కమ్మలు, ఎడమకాలిలో గగ్గిరి, కుడికాలికి గజ్జలు, ఎడమ చేతిలో తగురు నుండి విడదీసిన కొమ్ము, కుడిచేతిలో బెత్తం, భుజం పైన కంబిడి. అతడు కురవ సమాజానికి చెందిన జానపద కళావిదుడు.

కులభేదాన్ని నిర్మూలించినవాడు బసవడు. అతని శిష్యుడే, కురవ జనాం గమునకు చెందిన రేవణ సిద్ధేశ్వరుడు. ఆ వీరశైవుల పరంపరలోనివాడే ఈ తగరజోగి కలకేతు ముత్తయ్య. ఆ తగరజోగి గురవని బెదురు పోగొట్టడానికి మేకలేళ్ళరలింగ పదాలు పాడినాడు. మంచి మాటకారితనంతో హాస్యం చేసి నవ్వించినాడు. చివరికి ప్రేమతో గురవని తల నిమిరి అన్నాడు-

“శివుడే మన కులం. శివుడే మన మతం. మా సిద్ధరామేశ్వరుని మఠానికి వస్తావా? మా సద్గురువును చూస్తావా??”

8

తెల్లవారితే ఇమ్మడమ్మ పెండ్లి, అమరనాయకుడు ఎల్లప్పు జెట్టితో!

బాలకొండ బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మ సంతోషంతో ఉబ్బిపోతున్నారు.

మొదట తమ కూతురిని నీరావరి వున్న ఊరికి ఇస్తున్నామనుకున్నారు. కానీ రాజు కొలువులో పనిచేసే జెట్టికి ఇస్తున్నామని అనుకోలేదు.

ఆపైన అతడు పది గ్రామాలకు అమరనాయకుడు కూడా అవుతాడని కల కూడా కనలేదు. అన్నీ ఒకదానికి ఒకటి కలిసి వచ్చినాయి.

ఇమ్మడమ్మ మొదట తల్లిదండ్రులు ఎంత చెప్పినా వినలేదు. ఎల్లప్పు జెట్టితో వివాహానికి ఒప్పుకోలేదు. “కోడెనీలడులో ఏముంది? భూమికి జానెడెత్తు లేడు. ఆ ఊరిలో చెరువు లేదు, పంటలు లేవు, నీళ్లకోసం ఆడువారు అరకోసు దూరం నడవ వలె. ఉత్త దరిద్రపు కొంప. నూలుదారాలు తెచ్చుకోవలె. దుప్పట్లు నేసి అమ్ముకోవలె. వారు కురువ శాలీలు అయిపోయినారు. బిల్లే ఎల్లప్పును చూడు. వీరుడు. జెట్టి అయినాడు. అమరనాయకుడు అయినాడు. అతని ఇల్లే ఒక కోట మాదిరి వుంటుందంట. అతని కింద యాభైమంది సైనికులున్నారంట. ఇంటినిండా పనివాండ్రు. ఎడమకాలితో చూపిస్తే కుడిచేత్తో పని చేసుకుపోతారు. నగలూ చీరెలతో మహాలక్ష్మి మాదిరి వుంటావు. ఎల్లప్పును చేసుకోవమ్మా.” అని ఎంతో చెప్పి చూసినారు తల్లిదండ్రులు. ఇమ్మడమ్మ గిమగిమా అంటే చేసుకోనంది. ఆమె శరీరం అప్పటికే కోడెనీలడి చూపుల స్వర్ణతో ధన్యుడై వుంది. ఆమె మనస్సు అతని ధ్యాసలోనే సంతోషమై వుంది. కోడెనీలడి రూపజపం నుండి ఆమెను బయటికి లాక్కువచ్చే శక్తి ఎల్లప్పు జెట్టికి లేకపోయింది. అతని హోదాకు, సంపదలకు కూడా లేకపోయింది.

బుక్కరాయ సముద్రం నుండి ఎల్లప్పుజెట్టి పెత్తనానికి వచ్చినపుడు, అతని వైపు తల తిప్పిచూడలేదు ఇమ్మడమ్మ. ఆ తరువాత కొన్ని దినాలకు మంచిమాటల చేసుకోవడానికి వచ్చినపుడు ఆచారం ప్రకారం పెళ్లికూతురి ఇంట సొత్తు వేయవలసి వున్నది. అప్పుడు ధగధగలాడే మూడుపేటల గొలుసు పెడితే, దానిపక్క కన్నెత్తి కూడా చూడలేదు ఇమ్మడమ్మ.

ఎల్లప్పుజెట్టి ఇప్పుడు అమరనాయకుడు. అతని స్థాయికి తగినట్లు పెండ్లి చేసే చైతన్యం, బాలకొండ బీరపుకు లేదు. దానిని మనసులో పెట్టుకున్న ఎల్లప్పుజెట్టి, మేనమామ పదిమాడలు ఓలి అడిగితే, ముప్పైమాడలు ఓలి ఇచ్చుకున్నాడు. పెళ్లి ఘనంగా జరిపించాలని మాత్రం కోరుకున్నాడు. అంత ఘనమైన ఓలిని కూడా లెక్క చేయలేదు ఇమ్మడమ్మ.

పెండ్లికి ఇంక పదిదినాలు వుంది అనగా, కొంచెం కథ జరిగింది. ఆ ఊరికి ఒక గౌరవయ్య వచ్చినాడు. గౌరవయ్య కురవకులం కళాకారుడు. మల్లేశ్వరుని భక్తుడు. అతడు కంబళితో తయారుచేసిన నిలుపు అంగీ తోడిగినాడు. కరడి చర్మంతో చేసిన ఎత్తుటోపీ తొడుక్కున్నాడు. పులిచర్మంతో తయారుచేసిన బండారు తిత్తి, కుడిచేతిలో డమరుకం, ఎడమచేతిలో పిల్లనగోవి, కాలిగజ్జెలు, ముఖమంతా కుంకుమ, బండారు రాసుకుని, వీవున ఇత్తడిది అయిన పాలుదోణి తగిలించుకుని వింతగా కనిపిస్తూ పిల్లలను జడిపిస్తూ వస్తున్నాడు.

వచ్చివచ్చి ఇమ్మడమ్మ ఇంటిముందు ఆగినాడు. అతడు పిల్లనగోవి వాయిస్తూ, పిల్లలు కొంచెం దగ్గరచేరగానే హఠాత్తుగా డుబుడుబు మంటూ డమరుకం శబ్దాన్ని పెంచుతాడు. పిల్లల గుంపు చెల్లాచెదురు అయిపోతుంది.

గొరవయ్య సంసారం ఏదో ఒక పల్లెలో వుంటుంది. ఇతడు నెలలో పక్షం రోజులు సొంత ఊరు విడిచి పక్క ఊర్లలో భిక్షాటన చేస్తూ వుంటాడు. యాచకవృత్తి అతని కులధర్మం. పిల్లల గుంపు చెల్లాచెదురయిన ఆనంక, అతడు మైలారలింగని పదం అందుకున్నాడు.

పాలకా వెళ్ళొచ్చి- పంచనా దిగినాయి

గగ్గయ్యను లేపరమ్మ- శివగంగి

మాళమ్మ- మల్లయ్యను లేపరమ్మా!

ఇంటిలో ఇమ్మడమ్మ తల్లిదండ్రులు లేరు. ఇమ్మడమ్మ చేటనిండా జొన్నలు పోసుకుని వచ్చి, “పట్టు గగ్గయ్యసామీ,” అంది. చాటనిండా ధాన్యం చూసి, గొరవయ్య అబ్బురపడిపోతూ జోలి చాచినాడు.

జోలెలోకి జొన్నలు పోసి, చేట పక్కన పెట్టింది ఇమ్మడమ్మ. కనుగుడ్డలో నీళ్లు కక్కుకుని, చేతులు జోడించి అంది, “గగ్గయ్యసామీ! మా ఇంట్లో నాకు ఇష్టంలేని పెండ్లి చేస్తున్నారు. నీళ్లు లేని కొండాపురంలో మా అత్త కొడుకయిన బావ వున్నాడు. పేరు కోడెనీలడు. ఇంటిపేరు ఆర్వేటివారు. కందుకూరి ఉజ్జనప్ప గుడికట్టకు బలి వాండ్రు అంటే ఊళ్లో ఎవరయినా చెబుతారు. పున్నమిపోయిన ఏడు దినాలకు ఊరి బయట వుంటాను. అతగాడినే నమ్ముకున్నానని చెప్పింది.” కోడెనీలడి పేరు ఉచ్చరించడానికి ఆమెకు సిగ్గు ముంచుకొచ్చింది. అయినా చెప్పక తప్పింది కాదు. పున్నమి పోయిన ఏడు దినాలకు అని, ఆమె గడువు చెప్పడానికి ఒక కారణం వుంది. పున్నమి పోయిన ఏడో దినం ఇమ్మడమ్మ తండ్రి ఇంట్లో వుండడు. బుక్కరాయ సముద్రంలో, తన వియ్యంకుడు జరిపే చెట్టుదేవరకు అతడు పోవలసి వుంది. పెండ్లికి ముందు మగపెళ్లివారు చెట్టుదేవర జరుపుతారు. అది కురువల కులాచారం.

పున్నమి తర్వాత ఏడవదినం రానేవచ్చింది. చెట్టుదేవర ఇంటిలో జరిపే పూజ కాదు. అడవిలో చేసే పూజ. ఆ దినం అర్ధరాత్రి కాగడాలు పట్టుకుని వారు అడవిలోకి పోయినారు. అడవిలో కంబళి పరిచి తంగేడుచెట్టుకు పూజ చేసినారు. అప్పటికప్పుడు చెట్టు కింద ఒక రాయిని పొందించి, పసుపు కుంకుమ పూసి దానిముందు మట్టి స్రమిదలో దీపం పెట్టినారు. టెంకాయ కొట్టినారు. ఈలోపల ఆకాశం మధ్యలో చంద్రోదయం అయింది. చంద్రుడు పుట్టిన తరువాత తప్ప, యాటను కొట్టకూడదని కులాచారం. మెడ తిప్పుడానికి కూడా సందు లేకుండా బలిసిన గొర్రెను ఒక్కవేటుతో నరికి వేసినాడు ఎల్లప్పుజెట్టి. పిమ్మట దాని ముందు కాళ్లు రెండూ తెగగొట్టి, మొండెం నుండి వేరుపరచిన దాని తలలోని నోటిలో ఆ రెండు కాళ్ళూ అడ్డంగా దూర్చి, చెట్టు దేవర ముందు పెట్టినాడు. పక్కన టెంకాయపీచు మీద సాంబ్రాణి అంటించినారు. చుట్టూ చీకటి. సాంబ్రాణి పొగ వాసన. దూరంగా నక్కల ఊళలు. కాగడాల కింద వెలుగు నీడలు. కొంచెం ఎడంగా ఇద్దరు మనుషులు కర్రను చెరి ఒక భుజాన మోసుకున్నారు.

ఆ కర్ర మధ్య, గొర్రె వెనుక కాళ్ళను కట్టి, తలక్రిందుల వేలాడదీసినారు. పేగులు విడదీసి,వాటిలోకి నీళ్లెత్తి శుభ్రంచేసి గొర్రె మాంసాన్ని తునకలు తునకలుగా కోసి, మూడురాళ్ల పొయ్యి మీద ఎక్కించినారు. కూర ఉడికి, అందరి భోజనాలు అయ్యే టప్పటికి తొలరూము దాటింది. ఈ తతంగమంతా ముగిసి, బాలకొండ బీరప్ప ఇల్లు చేరేటప్పటికి ఇమ్మడమ్మ కోడెనీలడితో లేచిపోయి వుంది.

కోడెనీలడు వుంటున్న నీళ్లులేని కొండాపురం వీరనారాయణరెడ్డి అమరనాయక గ్రామాలలో ఒకటి. ఆ ఊరి వ్యవహారాలన్నీ అక్కడి కరణము, రెడ్డి చూసుకుంటుంటారు.

ఎల్లప్పజెట్టి గుర్రము ఎక్కి, మందీమార్పలంతో కోడెనీలడి ఇంటి ముందు ఆగినాడు. ఎల్లప్పజెట్టి తలపాగ మీద దాసనపు పువ్వు వుంది. పొడుగాటి అంగీ మీద నడుము చుట్టూ చుట్టిన దట్టీనుండి కత్తి ఒర వేలాడుతూ వుంది. అతని బంటులు పదిమంది ఆ ఇరుకు ఇంట్లోకి దూరి, కోడెనీలడిని బయటికి లాక్కుని వచ్చినారు. ఇమ్మడమ్మ సిగ్గుతో, అవమానంతో బయటికి తొంగిచూడలేకపోయింది. అప్పుడు కోడెనీలడి తల్లిదండ్రులు ఇంట్లో లేరు. నూలుదుప్పట్లు అమ్ముకు రావడానికి వారం సంతకు పోయి వున్నారు. ఊరు చావిడిలో పంచాయితీ జరిగింది. రెడ్డి, కరణము, వైశ్యుడు, ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు పంచాయితీ పెద్దలు. ఎల్లప్పజెట్టి, తమ పక్క పరిగణాకు అమరనాయకుడు. అటువంటిది, తమ పరగణాలోకి చొరబడి, తమ గ్రామస్తుడిని ఇంటి నుండి బయటికి ఈడ్చుకు రావడాన్ని ఆ పంచాయితీ పెద్ద మనుషులు జీర్ణం చేసుకోలేకపోయినారు. ఆమాట అడిగితే ఎల్లప్పజెట్టికి కోపం వస్తుందేమో అనికూడా వారి భయం. అయినా ఎల్లప్పజెట్టితో, 'మీ అభియోగాన్ని నిర్భయంగా చెప్పుకోవచ్చు,' అని మేకపోతు గాంభీర్యం ప్రదర్శించినారు. ఎల్లప్పజెట్టి వీరత్వాన్ని అప్పటికే వారు విని వున్నారు. పైగా అతని వెంట పదిమంది జెట్టీలు వున్నారు. ఈవైపు చూస్తే పంచాయితీ పెద్దమనుషులకు అండగా ఇద్దరు తలారాలు తప్ప ఇంకెవ్వరూ లేరు. ఒకడు ఊరి బయటి కావలివాడు, రెండవవాడు ఊరి లోపలి కావలివాడు. ఎల్లప్పజెట్టి, ఎర్రకొండాపురం పోయి వీరనారాయణరెడ్డి జరిపే పంచాయితీకి హాజరు కావడానికి సుముఖంగా లేడు. ఎల్లప్పజెట్టి అమరనాయకుడు కాక పూర్వం ఒక మామూలు భటుడిగా తర్ఫీదు పొందినది ఎర్రకొండాపురంలోనే, వీరనారాయణరెడ్డి సమక్షంలోనే. తన కొడుకు అమరనాయకత్వం కింద తర్ఫీదు పొందిన ఎల్లప్పజెట్టి, తన కొడుకు అంత సరిసమాన స్థాయిలో అమరనాయకుడు కావడం వీరనారాయణరెడ్డికి ఇష్టంలేదు. అతని కొడుకు నల్లనాగిరెడ్డికి కూడా కంటగింపుగానే వుంది. పైగా ఒకానొక పోటీలో తాను లొంగదీసుకోలేని తురకీయ గుర్రాన్ని ఎల్లప్పజెట్టి లొంగదీసుకున్నప్పుడు, రాజు ఎదుట తల ఎత్తుకోలేకపోయినాడు నల్లనాగిరెడ్డి. ఇదంతా

కడుపులో దాచుకోలేక నల్లనాగిరెడ్డి తనపట్ల ప్రదర్శించే అక్కసు ఎల్లప్పజెట్టికి తెలియ నిదికాదు. అటువంటి నల్లనాగిరెడ్డి తండ్రి వీరనారాయణరెడ్డి జరిపే పంచాయితీకి పోయి చేతులు కట్టుకుని నిలబడతాడా ఎల్లప్పజెట్టి!!

ఎల్లప్పజెట్టి, పంచాయితీ పెద్దమనుషులను ఓరగా చూసి మీసం సవరించు కున్నాడు.

“మొదట మీ పంచాయితీ మీరు చేయండి. ఆపైన, ఎర్రకొండాపురం పంచాయితీకి పోతానో లేక రాజుగారి న్యాయస్థానానికే పోతానో తరువాతి సంగతి.”

ఎల్లప్పజెట్టికి రాజుగారి దగ్గర ఎంత పరపతి వున్నదో ఆ ఊరి పెద్దమనుషులకు తెలియనిది కాదు. వారు పంచాయితీ మొదలుపెట్టినారు.

“నీళ్లులేని కొండాపురం వాస్తవ్యుడు, కురువకులం ఆర్వేటి గోత్రంవాడు, బలివాండ్లు అయిన ఈ కోడెనీలడు మీద మీ అభియోగం ఏమిటి?”

ఎల్లప్పజెట్టి తన అభియోగం వినిపించినాడు. “కొత్తపల్లె వాస్తవ్యుడు, కురువ కులం పూలగంప వారైన బాలకొండ బీరప్ప నా మేనమామ. ఆయన కూతురు ఇమ్మడమ్మ నా మరదలు. ఆ పిల్లతో నాకు నిశ్చితార్థం జరిగింది. కానీ వీడు... కోడె నీలడు, ఆ పిల్లను లేపుకు వచ్చినాడు.”

“నిశ్చితార్థమే కానీ పెళ్లి కాలేదు కదా!”

“నిశ్చితార్థంలో సొత్తు పెట్టి, పిల్లను నాది అనిపించుకున్నాను.”

“నాది అనిపించుకున్నంత మాత్రాన, నాది అయిపోదు కదా!”

“ముప్పై మాడలు ఓలి కూడా ఇచ్చుకున్నాను.”

“అయినా, పెండ్లి జరిగితే తప్ప పెండ్లాము కాదుకదా!”

“ఎందుకు కాదు? ఆ పిల్ల నాయన ఎప్పుడయితే ఓలి తీసుకున్నాడో అప్పుడే వారు ఆ పిల్లను నాకు ధారబోసినట్టు లెక్క.”

పంచాయితీ పెద్దమనుషులు, తమ గ్రామస్థుడైన కోడెనీలడి వైపే మాట్లాడు తున్నారని ఎల్లప్పజెట్టికి అర్థమైపోయింది. పంచాయితీ పెద్దలు కోడెనీలడిని నీ సమాధానమేమిటని అడిగినారు. కోడెనీలడు, ఎల్లప్పజెట్టి వైపు తిరస్కారంగా చూసి, “ఇమ్మడమ్మ నాకు మేనత్త కూతురు. నాకూ మరదలే! నా మరదలి మీద నాకూ హక్కు వుంది,” అన్నాడు.

“నీది ఏం హక్కు? ఆ హక్కు నాకుంది. ముప్పై మాడలు ఓలి ఇచ్చుకున్నాను. మూడు కాసుల నాకొడుకువి! ముప్పై మాడల గురించి నీకేం తెలుసు?” అన్నాడు ఎకసెక్కంగా ఎల్లప్పజెట్టి.

కోడెనీలడు జబ్బుచరిచి ఒక్క అరుపు అరిచినాడు, “మూతిమీద మీసమున్న వాడివే అయితే, ద్వంద్వ యుద్ధానికి రారా!”

ఎల్లప్పజెట్టి ఎగిరి తొడగొట్టి అరిచినాడు, “నేను తలుచుకుంటే నిన్ను ఒక్క గుడ్డుతో చంపుతాను, రారా...!”

పంచాయితీ పెద్దలు ద్వంద్వయుద్ధానికి అనుమతించే అధికారం తమకు లేదని, అందుకు హండే రాజుగారికే అధికారం వుందని చెప్పినారు. “సరే! రాజుగారి దగ్గరికే పోదాం,” ఇద్దరూ ద్వంద్వయుద్ధానికి పై అంటే పై అంటూ బయలుదేరినారు. వరుసకు అన్నదమ్ములైన వారిరువురూ చిన్నప్పడు చిల్లాకట్టె, బొంగరాలు ఆడుకున్న అనుంగు మిత్రులే! ఈ లోపల పంచాయితీ పెద్దల అనుమతితో ఎల్లప్పజెట్టి, ఇమ్మడమ్మను ఆమె తల్లిదండ్రుల దగ్గరికి పంపించే ఏర్పాటు చేసినాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి ఎప్పుడో చిన్నప్పడు కోడెనీలడితో కుస్తీపట్టి ఓడిపోయి వుండవచ్చు. కానీ అతని ప్రస్తుత పరిస్థితి వేరు. సైనిక తర్ఫీదు పొందిన తర్వాత అతనికి పట్టుబడిన ఒడుపులతో కోడెనీలడిని ఓడించగలిగిన అవకాశం ఇప్పుడు ఎల్లప్పజెట్టికి వుంది. కానీ ఎల్లప్పజెట్టి ఇంకొక రకంగా ఆలోచించినాడు.

కోడెనీలడూ తానూ వరుసకు అన్నదమ్ములే కావచ్చు. కానీ అతనికి తనతో ద్వంద్వయుద్ధానికి తలపడే స్థాయి లేదు. తానేమో పది గ్రామాలకు అమరనాయకుడు. కోడెనీలడేమో సాధారణమైన కురవ సాలెవాడు. వియ్యానికైనా కయ్యానికైనా సమ వుజ్జీలు కావాలంటూరు పెద్దలు. కోడెనీలడు వంటి చిన్నాచితకా మనిషితో ద్వంద్వ యుద్ధం చేస్తే, రాజుగారి దృష్టిలో తాను ఎంత లోకువైపోతాడు!

కోడెనీలడు, ఎల్లప్పజెట్టి గుర్రం పక్కన బోర విడుచుకుని నడుస్తున్నాడు అమాయకంగా! ద్వంద్వయుద్ధంలో తాను ఎల్లప్పజెట్టిని ఓడించగలడు అని అనుకుంటున్నాడు.

ఇమ్మడమ్మను తన ఊరికి తీసుకునివచ్చి పొరపాటు చేసినాడా తను? అటు నుండి అబే ఎక్కడికో వెళ్లిపోయి వుంటే, ఈపాటికి మరదలు తనదే అయిపోయి వుండేది కదా! కానీ తాను ఇమ్మడమ్మను చేసుకోవడం తల్లిదండ్రులకు ఇష్టం. అందుకే వారి కోసం ఇంటికి తీసుకురావలసి వచ్చింది. అయినా ఇప్పుడు మాత్రం మించి పోయింది ఏముంది? ద్వంద్వయుద్ధంలో తాను ఎల్లప్పను మట్టి కరిపించేది నిజం. ఇమ్మడమ్మను సొంతం చేసుకునేది అంతకన్నా నిజం. ఆ విధంగా అతని మనస్సు ఊరూతలు ఊగుతుండగా....

ఎల్లప్పజెట్టి తన బంటులకు సైగ చేసినాడు. హఠాత్తుగా పదిమంది జెట్టీలు కత్తులూ కటార్లూ దూసి, కోడెనీలడిని చుట్టుముట్టినారు. మోసం! అంటూ బూతులు తిట్టే అతడిని అదిమిపట్టి, రెండు చేతులకు సంకెలలు తగిలించినారు. అక్కడి నుండి అనంతపురం సంస్థానానికి బదులు చెరువులోపల్లికి తీసుకుపోయినారు. చెరువులోపల్లి ఎల్లప్పజెట్టి అమరనాయక గ్రామం. చెరువులోపల్లిలో బొండకొయ్య తగిలించి, రచ్చ కొట్టంలో బంధిస్తే కోపంతో బుసలు కొట్టినాడు కోడెనీలడు.

పొద్దున పెండ్లి అనగా, ఆ రాత్రి వక్కాకు శాస్త్రం జరుగవలసి వుంది.

బాలకొండ బీరప్ప ఇంటి ముందు నాలుగు గుంజలు నాటినారు. గుంజల పైన వెదురు తడకలు పరిచినారు. తడకల పైన తంగేడు ఆకులు పరిచినారు. నాలుగు గుంజలకు నాలుగు టెంకాయపట్టలు కట్టినారు. పందిరి కింద కమ్మిడి పరిచి బియ్యం పిండితో ముగ్గు వేసినారు. అది రెండు రెండు గీతలతో వేసిన చతురస్రపు ముగ్గు. చతురస్రపు అంచులలో పదహారు మామిడి పిందెలు వేసినారు. ముగ్గు చుట్టూ నాలుగు తమలపాకుల కట్టలు వుంచినారు. ఆ తమలపాకులు పెళ్లికూతురి వారి తరపున తెచ్చినవి.

ముగ్గు ముందు పూజారప్ప కూర్చున్నాడు. అతడు నుదుటికి అడ్డనామాలు పెట్టి, బట్టతల వెనకల జాలపాలను కొప్పుకట్టి వున్నాడు. ఆ ఊరిలో బీరప్ప దేవునికి పొద్దున, సందకాడ దీపం పెట్టేది అతడే. అతడు మాంసము ముట్టడు. చెప్పాలు వేసుకోడు. తల్లికానీ, భార్యకానీ వండిన వంట తప్ప ఇతరులు వండిన వంట తినడానికి వీలులేదు. అతడు నడివయసులో వున్నాడు.

చుట్టూ ఇలాయికట్లు వెలుగుతున్నాయి. కోలుకాళ్లు ముందుకు వచ్చినారు. వీరు గురువుల యోగక్షేమాలు చూసేవారు. వక్కాకు శాస్త్రాన్ని దగ్గరుండి జరిపెస్తారు. ఎనిమిదిమంది కోలుకాళ్లు లేచి, ముగ్గుకు ఆవైపు ఈవైపు కూర్చున్నారు. ఇంతలో ఒక పెద్ద ముత్తైదువ బరువైన ఒడితో వచ్చి మోకాళ్ల మీద కూర్చుని, ముగ్గు మధ్య ఒడిని జారవిడిచింది. పసుపుకొమ్ములు, బెల్లపుంటలు కలిసిన వక్కలు కుప్ప పడినాయి.

పూజారప్ప కుంకుమ, పసుపు పూసిన టెంకాయ కొట్టినాడు. ముగ్గుకు నాలుగు వైపులా అక్షింతలు వేసి, కోలుకాళ్లు లేవండప్పా! అన్నాడు. పెళ్లికూతురి వైపు నుండి, పెళ్లికొడుకు వైపు నుండి చెరి ఒక కోలుకాడు నిలబడి, తలకు పేటా చుట్టుకుని తమ వంశనామాలూ గోత్రాలూ చెప్పుకున్నారు. పెండ్లికి పరస్పర అంగీకారాలు తెలియ జేసుకున్నారు. ఆ తరువాత వియ్యంకులు ఇద్దరూ లేచి నిలబడి ఒకరి నుదుట ఒకరు బండారు దిద్దుకున్నారు. వక్కలాకులు ఇచ్చిపుచ్చుకున్నారు. ఆ తరువాత పూజారప్ప చెప్పమన్నట్లుగా చెప్పినారు. ఫలానా కులం, ఫలానా వంశం, ఫలానా గోత్రంవారితో వియ్యమొందడానికి సమ్మతిస్తున్నట్లు పూజారప్ప మాటలను వల్లె వేసినారు.

ఇమ్మడమ్మను ఇంటిలో నుండి నడిపించుకు వచ్చినారు ఇద్దరు ముత్తైదువలు. అప్పటికి ఇమ్మడమ్మ రాయిమాదిరి మారిపోయి వుంది. పెండ్లికార్యాలన్నీ ఆమె ప్రమేయం లేకుండా జరిగిపోతున్నాయి. కలలో ఏదో జరిగిపోతున్నట్లుంది. కాగడా వెలుగు ఆమె ముఖం మీద ధగధగా మెరుస్తూ వుంది. కాగడా వెలుగులో నడిచి వస్తూంటే, ఆమె నీడ సాగిసాగి, పిన్న పెద్దలను తొక్కుకుంటూ పరిగెత్తింది. ఇమ్మడమ్మ,

అచారం ప్రకారం ముగ్గు మధ్య వక్కులను ఒడిలోకి ఎదుర్కోవలసి వుంది. ఎన్ని వక్కులని ఒడిలోకి లాక్కంటే, ఆ పెళ్లికూతురు అంత సమర్థవంతమైనది అని కురవల విశ్వాసం. అమెకు వరసైనవారు ఒక్క పెట్టున అరిచి, భయపడించి అమె ఒక్కలు ఒడిలోకి ఎక్కువగా నూకుకోకుండా అడ్డుపడజూసినారు. ఇమ్మడమ్మ భయపడలేదు కానీ, అమె పరధ్యానంలో వక్కులను ఎక్కువగా ఒడిలోకి ఊడ్చుకోలేకపోయింది. 'ఎయ్ మీ బాలకొండవారి పాప మెతువు. మా బిల్లేవాడికి తట్టుకోలేదు,' అని మగపెళ్లి వారు తమ వియ్యంకులని ఏత్తేసినారు.

ఇమ్మడమ్మ సిగ్గుపడదు. నవ్వుదు. ఒక్కమాట మాట్లాడదు. అమె మనసు ఈ లోకంలోనే లేదు.

మరుసటిరోజు పెళ్లికూతురిగా అలంకరించేటపుడు కూడా అమె పరిస్థితి అట్టే వుంది. ఆ పెళ్లిదినం ఒక మేకపోతును నరికి దాని తలను పెళ్లింటి గడపమాను మీద పెట్టినారు. అది కురువల పెండ్లి ఆచారం. బెంకాయపట్టల పచ్చివాసనల మధ్య, ఆ మేక తల కురువల పౌరాణిక గాథను ఒకదాన్ని గుర్తుచేస్తూ వుంది. భారత ఇతిహాసంలో ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారిదేవితో పెండ్లి కుదురుతుంది. కానీ, గాంధారిని పెండ్లి చేసుకున్నవారికి ప్రాణగండం వుంటుందని చెబుతారు జ్యోతిష్కులు. అప్పుడు గాంధారికి మొట్టమొదట మేకపోతుతో పెండ్లి జరిపించి, పిమ్మట దానిని వధించి ధృతరాష్ట్రునితో మారుపెళ్లి జరిపిస్తారు. ఆ కథకు గుర్తుగా కురువల పెండ్లింట మేకపోతుకు పూజ చేసి, నరికి, దాని తలతో గడపమానును అలంకరించిన తర్వాత తప్ప పెండ్లిండ్లు జరుపరు.

ఇంటిని, పందిరిని పూవులు, మామిడాకు తోరణాలతో అలంకరించినారు. ఇంటి ముందు నేల మీద ఎర్రమన్నతో పీట వేసి వివాహవేదికపై బియ్యం పోలుపోసి, బిల్లే ఎల్లప్పజెట్టిని, ఇమ్మడమ్మను పక్కపక్కన కూర్చుండబెట్టినారు. ఇద్దరి చేతులలో జీలకర్ర, బియ్యము వుంచినారు.

ఎల్లప్ప జెట్టి సంబరంగా ఆమెపైకి నువ్వులు చల్లితే, ఇమ్మడమ్మ అతని మీదికి నువ్వులు చల్లడానికి ఆసక్తి కనబరచలేదు. వారు, అలంకరించిన బండ్లిపై మెరవణ అవుతూ వుంటే, భోగం స్త్రీలు నృత్యాలు చేసినారు. ఇమ్మడమ్మను జయించినట్టు ఎల్లప్పజెట్టి మీసం మెలేస్తూ వుంటే, తనచుట్టూ ఏం జరుగుతూ వుందో ఇమ్మడమ్మకు ధ్యాసే లేదు. బంధువులు రంగులు చల్లుకుని వసంతాలు ఆడినారు. నాలుగు దినాలు పంచభక్ష పరమాన్నాలు తిని గడిపినారు. మొదట తియ్య కూరలతో, తరువాత మధుర వ్యంజనములు, ఆ తరువాత ఆమ్లసార శాకములతో అన్నం తిన్నారు. అది రాజనాల వరిబియ్యం. తరువాత రసపాకాలు. చివర పెరుగన్నం. తమ కురువలలో ఎవరి పెండ్లి అంత ఘనంగా జరగలేదని చెప్పుకుంటూ వెళ్లిపోయినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి తల్లికి అంత ఓలి ఇచ్చుకుని మేనకోడలిని ఇంటికి తెచ్చుకోవడం సంతోషంగా వుంది కానీ, అతని తండ్రికి మాత్రం కోడలి కోసం అంత ఓలి ఇచ్చుకోవలసి వచ్చినందుకు సంతోషంగా లేదు. వక్కాకుశాస్త్రం రాతిరే, ఆ అక్కసు వెళ్లగక్కుకున్నాడు. “ముప్పై మాడలు ఓలి తీసుకుని మా ముఖానికి ఇన్నేనా ఆకులు పెట్టేది? ఐదారు కట్టలు పెడితే మీ సొమ్ము ఏమన్నా తరిగిపోతుందా??” అని ఆకుల మీద సాకుపెట్టి వియ్యంకుని మీద ఇంత ఎత్తుకు ఎగిరిపడినాడు. ఒక కొట్లాట కూడా లేకపోతే, అదేం పెండ్లి? అన్నట్లు ఆ సంఘటన చంద్రుడిలో మచ్చ మాదిరి పెండ్లికి మరింత శోభను సమకూర్చిపెట్టింది.

బంధువులు నాలుగుదినాల పెండ్లిలో తాము అనుభవించిన వైభవానికి తగిన స్థాయిలో తమ చదివినపులు లేకపోవడం గమనించినారు. పెండ్లికి వచ్చిన బంధువులు అందరిదీ అదే పరిస్థితి కావడంతో, అది ఎవ్వరికీ చిన్నతనం అనిపించలేదు.

శోభనం రాత్రి భోజనాల తర్వాత వధూవరులను కూర్చుండబెట్టినారు. వారి ఎదురుగా రకరాకాల పండ్లు, లడ్డూలు, కర్ణికాయలు, అతిరసాలు వంటి తీపి పదార్థాలూ! రకరకాల పువ్వులూ!!

పండ్లలో మూడురకాల పండ్లను మాత్రం బంధువులు ఆశ్చర్యపోయి చూసినారు. వాటిని కొత్తపల్లె ప్రజలు తమ జీవితంలోనే చూసి ఎరగరు. కనీసం విని వుండలేదు కూడా. అవి అనాస పండ్లు, బొప్పాయిపండ్లు, బత్తాయిపండ్లు. అనాస, బొప్పాయి అప్పటికి పోర్చుగీసు వ్యాపారుల నుండి వస్తే, బత్తాయిపండు డచ్చివారి నుండి వచ్చింది.

పేరంటరాండ్రు గోరువెచ్చని చమురు అంటుకుని, శిరస్సైనమాడి, కొత్తబట్టలు కట్టి, కంటికి కాటుక పెట్టి, సింధూరతిలకం తీర్చి, కొప్పులో పువ్వులు పెట్టుకుని, తాంబూలం నమిలిన ఎర్రటి పెదవులతో నవ్వుతూ కళకళలాడుతున్నారు. వారు పాటలు పాడినారు. పరిహాసాలు ఆడినారు. పెండ్లికొడుకు, పెండ్లికూతురిని పేర్లు చెప్పమన్నారు. ఎల్లప్పజెట్టి చిరునవ్వుతో సిగ్గుపడి ఇమ్మడమ్మ పేరు చెబితే, పేరంట రాండ్రు మురిపెంగా నవ్వినారు. ‘ఇప్పుడు పెండ్లికూతురు పెండ్లికొడుకు పేరు చెప్పవలె,’ అన్నారు. ఇమ్మడమ్మ నవ్వలేదు, సిగ్గుపడలేదు. తలవంచుకుని ముఖావంగా వుండిపోయింది. పేరంటరాండ్రలో గుసగుసలు మొదలయినాయి. పెండ్లి జరిగిన నాలుగు దినాలూ, ఇమ్మడమ్మ అనాసక్తిని చూసి వారు చెవులు కొరుక్కుంటూనే వున్నారు. రాత్రికి కార్యమైతే అన్నీ మరచిపోతుందిలే అని కిసుక్కుమని నవ్వి, ‘మంగళం ఇదే మాధవా మురారీ,’ అని వధూవరుల చుట్టూ హారతి తిప్పి, పేరంటం చాలు చేసినారు.

పేరంటానికి వచ్చిన ముత్తైదువులకు ఆకూవక్కా అరటిపండ్లూ చేతిలో పెట్టినారు. కానీ ముత్తైదువలు లేస్తూ లేస్తూ నారింజపండును ఒకరి తరువాత ఒకరు ఆసక్తిగా వాసన చూసినారు. ఆ మూడు కొత్త పండ్లవైపే వారు చూస్తూ వుండటం

గమనించింది ఇమ్మడమ్మ తల్లి. చురకత్తె తెప్పించి, పనసపండును కోయించి, పనస తొనలను అందరికీ పంచింది. పనసతొనల కమ్మని వింత వాసన ఆ ఇంటిని కాదు, వాడను కాదు, మొత్తం ఊరు ఊరినే ముంచెత్తింది.

గుడికట్ట మీద మట్టిమిదైల మీద అందరూ ఎక్కడివారు అక్కడ నిద్రకు సర్దుకున్నారు. ముత్తైదువలు ఇమ్మడమ్మను ఇంటిలోకి తోసి, తలుపులు వేసి ఏదో గోప్యత అవిష్కరించబడినట్లు గుసగుసా నవ్వినారు. ఆ ఇరుకు ఇంటిలో పొయ్యి అరుగు మీద విశాలమైన పరుపు పరుచుకుని కూర్చున్న ఎల్లప్పజెట్టి అరుగు దిగివచ్చి లోపలి గడియ పెట్టినాడు. ఇమ్మడమ్మ వైపు తిరిగినాడు.

“ఈ పండును చూసినావా... బత్తాయిపండు అంటారు. నీకోసమే తెప్పిస్తాను.”

ఇమ్మడమ్మ మాట్లాడలేదు.

భుజం మీద చెయ్యి వేసినాడు.

ఇమ్మడమ్మ తోసేసింది.

నడుము మీద చేయివేసి లాక్కోబోయినాడు.

ఇమ్మడమ్మ నెట్టేసింది.

ముఖానికి ముఖం రాయబోయినాడు.

ఇమ్మడమ్మ ముఖం తిప్పేసుకుంది.

ఎల్లప్పజెట్టికి తల కొట్టేసినట్లు అయింది.

లోపలి నుండి రోషం తన్నుకుని వచ్చింది.

ఇమ్మడమ్మ ముగ్ధమోహన సౌందర్యం పడగెత్తిన తాచు మాదిరి అతడిని ప్రశ్నిస్తూ వుంది. వెంటనే గుర్రమెక్కి చెర్లోపల్లెకు పోయి, కోడెనీలడిని కొరడాతో నాలుగు పీకితే తప్ప, మనసుకు ఊరట కలగదు అనిపించింది. కానీ అతనికి ఆ ఉపశమన మార్గం కూడా లేకపోయింది. పెండ్లి మొదటి దినమే అతనికి వీరనారాయణరెడ్డి నుండి కమ్మకాగితం అంది వున్నది. అందులో వర్తమానం ఏమిటంటే, తన ఇలాకా లోని గ్రామ వాస్తవ్యుడిని బందీగా పట్టుకుపోయే హక్కు ఎల్లప్పజెట్టికి లేదని, కోడె నీలడిని వెంటనే విడిచిపెట్టవలసినది అని, అట్ల జరుగకపోతే హండేవారి సంస్థానంలో అతని మీద అభియోగం మోపవలసి వస్తుందని వుంది. ఎల్లప్పజెట్టికి వెంటనే కోడె నీలడిని వదిలిపెట్టక తప్పిందికాదు.

9

కంబళి శరభడు కొత్తపెళ్లికొడుకు!

దసరా పండగకు ఇంకా పదిదినాలు వుందనగా, పండగ తాగడానికి అత్తవారింటికి వచ్చినాడు. మాల కుటుంబాలలో మగవారు వ్యవసాయం పనులు చేస్తే, ఆడువారు రాట్నం వడుకుతుంటారు. అతని అత్త ఇంటిలో కూడా అంతే.

కంబళి శరభడి భార్యది పక్కవూరు. వీరనారాయణరెడ్డి ఇలాకాలోనికే వస్తుంది. పెండ్లికూతురు కంబళి శరభడికి పాతబంధుత్వమే. మూడు సేర్ల బియ్యంతో పెద్దలు వారి పెండ్లిని అయిపోగొట్టినారు. మామకు కన్యాశుల్కంగా అరమూట ముండొడ్లు సమర్పించుకుని వున్నాడు శరభడు.

కంబళి శరభడు పుట్టుకతోనే బాలభీముడు. నోటిలోకి ఎంత సంగటి దురికినా మింగివేసేవాడు. అతడు ఎల్లగేసేవరకూ ముద్ద తినిపించడం తమ ఓపికకు పరీక్షగా భావించేవారు మాలగేరి ఆడువారు.

కంబళి శరభడు వారం సంతకు పోతే వేరే ఊరివారితో పందేలు కాస్తుంటాడు. ఆ పందేలు ఎట్టుంటాయంటే-

శేరు ఉలవలు పటపటా నమిలి తినగలవా?

మూడుశేర్ల బియ్యాన్ని బొక్కలాడగలవా?

గెల అరటిపండ్లను మింగివేయగలవా?

కంబళి శరభడు 'గలను' అని అంటాడు. అతడు ఏ పొద్దు పందెం ఓడిపోయి నదీ లేదు, పందెంలో దుడ్డును పోగొట్టుకున్నదీలేదు. కడుపుకు కడుపూ నిండేది, అంతో ఇంతో దుడ్డు చేతిలో పడేది. అతని ఊరిలో కంబళి శరభడు అని పేరుతో పిలవరు. బానపొట్టోడు అనే పిలుస్తారు.

కంబళి శరభడు పండగకు వస్తాడని అతడికి పిల్లనిచ్చిన మామ ఒక వుంజు కోడిని మేపి వున్నాడు. అతడు వచ్చినరోజు రాతిరి దాన్ని కోసి, కూర చేసిపెడితే, గిన్నెలు గిన్నెలు కూర, ముద్దలు ముద్దలు సంగటి గాలికి ఎగిరిపోతున్నాయి కానీ, ఇతడు మాత్రం మూకుడు ముందు నుండి లేవడు. ఇంకొక దినం చచ్చిపోయిన దూడను కోసి, ఉప్పుకారం కలిపి వండిపెడితే, కుండ అడుగును గరిటతో కెలికి చప్పుడు చేసే వరకూ మూకిడి ముందు నుండి లేవలేదు.

కంబళి శరభడి తిండిపుష్టి ఆ ఊరిలో మాలగేరి అంతటా పాకిపోయింది. ఆ ఊరిలో కూడా తిండిపందేలు మొదలయినాయి. అల్లుడిని మేపడానికి తలక్రిందులవు తున్న మామకు ఊరట లభించింది. ఆ ఊరిలో వారందినాలలో పందెంతిండ్లు తినీ తినీ, కట్టేసి మేపిన కోడిపుంజు మాదిరి తయారయివున్నాడు కంబళి శరభడు. మామ వరసైన వారు బలప్రదర్శనకు పిలిచినారు.

'చేటలు చేటలు తిని తట్టలు తట్టలు ఏరిగినట్లు కాదువయ్! నీ బలమెంతో చూపివ్వు,' అని సవాలు చేసినారు.

పెద్దకాగులో ఉలవలు పోసి ఎత్తుకోమన్నారు. రెండు చేతులతో పొదుపుకుని, అట్టే ఎత్తుకున్నాడు కంబళి శరభడు. గోనెసంచిన ఇసుకతో నింపి ఎత్తుమన్నారు. వంగి, ఇసుకమూటను మోకాళ్ల మీదకు ఎత్తుకుని, అపైన రొమ్ముమీదికి చేర్చి, అటు నుండి భుజాలకు ఎత్తుకుని, భుజాలపై నుండి వెనక్కు పడవేస్తే, ఆ నిండు మూట ఫట్..

మని పగిలిపోయింది. కంబళి శరభడి కండబలం గురించి మాలలు చోద్యంగా చెప్పుకున్నారు. కానీ అతని కీర్తి ఇసుకలో గుమ్మరించిన నీళ్లమాదిరి మాలవాడ వరకే పరిమితమైపోయింది. ఇక దసరా పండగ వస్తుందనగా, భార్యను వెంటపెట్టుకుని ఎర్రకొండాపురం చేరుకున్నాడు. మామ పండగ వరకూ వుండమని బంగపోయినా వినలేదు. దసరా పండగకు వచ్చి, పనిలోకి చేరకపోతే వీరనారాయణరెడ్డి చెర్నాకోలుతో పీకుతాడు.

ఎర్రకొండాపురం దసరా పండగతో సందడిగా వుంది. ఇంటింటికీ మామి డాకుల తోరణాలు! గడపగడపకూ ఎర్రమన్నుతో అలికి పెట్టిన పసుపూ కుంకుమ బొట్టు! తీసి వంటకం వాసనలు. దేవరమూల తలుగు వేసి, పితృదేవతలకు బట్టలు పెట్టుకుంటున్నారు. జాజిపత్రిని చేతుల్లో పెట్టి పెద్దల కాళ్లకు మొక్కుతున్నారు. పిల్లలను దీవించి వారి చేతుల్లో కానో, అరకానో పెట్టి సంతోషపడుతున్నారు పెద్దలు. ఊరు ఊరంతా పండగ కళ ఉట్టిపడుతూ వుంది. ఆ పండగకు అనంతపురం సంస్థానం నుండి నల్లనాగిరెడ్డి వచ్చివున్నాడు. మామూలుగా అయితే, దసరా పండగకు అనంతపురం రాజాస్థానం జరిపే ఆటపాటల పోటీలలో అమరనాయకులు జెట్టిలు పాలుపంచుకుంటారు. కానీ నల్లనాగిరెడ్డి తన ఇంటిలో పెద్దకొడుకు. పితృదేవతలకు బట్టలు పెట్టి టెంకాయ కొట్టి, మొట్టమొదట సాంబ్రాణి వేసే తంతును నిర్వహించ వలసిన బాధ్యత ఆ ఇంటి పెద్దకొడుకుదే. అందుకే, సిద్ధరామప్పనాయుడి అనుమతి తీసుకుని ఎర్రకొండాపురం వచ్చినాడు.

ఎర్రకొండాపురం జనాలు కడుపునిండా ఓళ్ళిగలు తిని, మధ్యాహ్నం ఒక నిద్ర తీసి, సాయంత్రానికి దసరా పోటీలలో పడినారు. నల్లనాగిరెడ్డి టెంకాయ విసిరినాడు. ఆ ఊరికి అర్ధకోసు దూరంలో సజ్జలదిన్నె వుంది. ఆ దిన్నె పైననే కురువల బయటి గుళ్లు వున్నాయి. కురువల పెద్ద పండగలో బీరప్ప దేవుళ్లు విడిదిచేసే బయలు అది. టెంకాయ పందెంలో టెంకాయ విసురుతూ ఆ హద్దు వైపు నడుస్తారు. ఎవరు టెంకాయను తక్కువసార్లు విసిరి ఆ బయటి గుళ్లు చేరతారో, వారు పందెంలో గెలిచి నట్టు లెక్క. ఆ పందెంలో నల్లనాగిరెడ్డి గెలిచినాడు. నల్లనాగిరెడ్డి విసిరినపుడు టెంకాయ ఎక్కడ పడుతుందో అక్కడికి భుజాలు వంచి పరిగెత్తుకు పోయి ఒక గుర్తు గీసి అక్కడే నిలబడి వుండి ఎర్రనాగిరెడ్డికి వినయంగా టెంకాయ అందించడం కంబళి శరభడి పని.

ఊరిలో కొందరు చిల్లాకట్టె బొంగరాలు ఆడినారు. కొందరు చింతపిచ్చెల ఆట ఆడినారు. ఇండ్లలో అడువారు, ముసలివారు బారాకట్ట ఆడినారు. కొందరు పెద్దవారు అరుగుల మీద కూర్చుని మేకా పులి ఆడినారు. పొద్దు చల్లబడే సమయానికి అసలు ఆట ఆరంభమయింది. ఊరిలో జనాలంతా తరలివచ్చి, చావిడి ముందు గుండ్రంగా పోగయి వున్నారు. ఆ గుంపు మధ్య బండి చక్రాలకు అమర్చే ఇరుసు

వుంది. పొడవయిన గడారు వుంది. అక్కడే మూడు రాతిగుండ్లు వున్నాయి. ఆ మూడు గుండ్లలో రెండు రాతిగుండ్లకు దశాబ్దాల చరిత్రలు వున్నాయి. ఎవరు ఏ గుండును ఎత్తుతారో, ఆ గుండుది ఆ మనిషి చరిత్రే అవుతుంది. మొదటి గుండును చిన్నగుండు అంటారు. ఆ చిన్నగుండును చాలామంది ఎత్తి వున్నారు. రెండవ గుండును నల్ల గుండు అంటారు. ఆ నల్లగుండును ఎత్తినవారు ఇద్దరు ముగ్గురు మాత్రమే వున్నారు. వారిలో ఒకరు ముసలివారైపోగా, మిగతా ఇద్దరు కాలమయినారు. ప్రస్తుతానికైతే, ఆ రెండవ గుండును ఎత్తగల మొనగాడు ఆ ఊరి మొత్తంమీద ఎవరూ లేరు. అదీ ఆ నల్లగుండు చరిత్ర. మూడవ గుండుని గండశిల అంటారు. ఇంతవరకూ ఆ గండశిలను ఎత్తిన మొనగాడు ఒక్కడు కూడా లేడు. ఆ గండశిలకు మానవచరిత్ర ఇంకా మొదలుకాలేదు. తనను భుజం మీదకు ఎత్తుకునే మొనగాడి కోసం ఆ గండశిల చాలాకాలం నుండి ఎదురుచూస్తూనే వుంది.

జనం గట్టిగా అరుస్తూ పొరుషంతో రెచ్చగొడుతూ వుంటే, కొందరు ఇరుసు తిప్పినారు. కొందరు ఒంటిచేత్తో గడారు ఎత్తి నిలబెట్టినారు. కొందరు కత్తిసాము, కట్టిసాము చేసినారు. కానీ ఈసారి కూడా నల్లగుండును ఎవరూ ఎత్తలేకపోయినారు.

‘అయ్యో! గండశిలను ఎత్తే మొనగాడు ఇంతవరకూ పుట్టలేదు సరే, నల్ల గుండును ఎత్తేవాడు కూడా కరువయిపోయాడే! అంత గొడ్డుపోయిందా మనఊరు? ఎవడైనా పక్కఊరివాడు వచ్చి నల్లగుండును ఎత్తితే మన పరువు ఏమికావలె?? ధూ ఇది పెంటినాకొడుకుల ఊరు,’ అని ఊరిపెద్దలు ఆత్మనిందలో పడినారు.

అప్పుడు... అప్పుడు వచ్చినాడు నల్లనాగిరెడ్డి. తలపాగా విప్పినాడు. సెల్లా తీసి వేసినాడు. దట్టీ విప్పినాడు. ఆరుబొందెల ముడులు వేసిన బారాబందీ విప్పినాడు. అవన్నీ ఒక సేవకునికి అందించి జబ్బులు చరచినాడు. పైకి ఎగిరి గాలిలో తొడ కొట్టినాడు. ప్రతిదినమూ కుసుమునూనెను ఒక గిన్నెడు తాగి, అదే నూనెతో అంగ మర్దనం చేయించుకుని, సాముచేసి సవారీచేసి కుస్తీ పట్టిన అభ్యాసం అంతా, అతని బలమైన తొడల్లోనూ, బాహువుల్లోనూ కండరాలుగా పొంగింది. రత్నాల చెవిపోగులు మెరుస్తుండగా దండెకండెములు ఒరుసుకుని కటకటమంటుండగా భూమికి మొక్కి మట్టి నుదుటికి రాసుకున్నాడు. జనం చుట్టూ చూసి మీసం తిప్పినాడు. నల్లగుండును తొడల పైకి చేర్చి, రొమ్ము పైకి చేర్చి, భుజం మీదకి చేర్చి వెనక్కు పడవేసినాడు.

“ఉన్నాడురా! నల్లగుండును ఎత్తే మొనగాడు. ఇప్పటికీ మనమధ్య ఉన్నా డురా!!” అని, నల్లనాగిరెడ్డిని కాపులు భుజాల మీద మోసినారు. అప్పటికీ పొద్దు మునిగింది. నల్లనాగిరెడ్డికి స్నానం చేయించి, కొత్తబట్టలు తొడిగించి, ధగధగా వెలిగే కాగడాల మధ్య ఎద్దులబండి మీద ఊరేగించినారు. తన యజమాని జబ్బుపుష్టికి పొంగిపోయినాడు కంబళి శరభడు. “మా రెడ్డిగారి అంతటి మొనగాడు ఈ చుట్టు

పక్కల మండలాలలోనే లేడు. అని, మాదిగవారి తప్పెట్లమోతల మధ్య స్వామిభక్తితో చిందులు తొక్కినాడు.

అర్ధరాత్రి దాటింది.

ఏకాదశి వెన్నెల ఊరంతా పరుచుకుంది.

పండగ సంబంధం అంతా సద్దుమణిగి నిశ్శబ్దం రాజ్యమేలుతూ వుంది.

గుడెసె బయట పడుకున్న కంబళి శరభడికి చటుక్కున మెలకువ వచ్చింది.

లేచి, పక్కనున్న ముంతలో నీళ్లు తాగినాడు.

భార్య బొంతలు కుట్టిన కంబళి కప్పుకుని నిద్రపోతూ వుంది.

మాలమాదిగల వాడలలోని మనుషులకు ఆరుబయట నిద్రపోయే అలవాటు వుండదు. వారి గుడిసెలు ఊరికి వెలిగా అడవిబయలుకు అంచులో వుండటమే ఒక కారణం. కానీ కంబళి శరభడికి కొట్టుంలో నిద్ర పట్టదు. ఆ ఈత ఆకుల కొట్టుం దీర్ఘచతురస్రంగా వుంది. కప్పు బండిగూడు మాదిరి వుంటుంది. ఎర్రకొండాపురం ఇతర రాజుల యుద్ధ సైన్యాలు ప్రయాణించే మార్గంలో లేదు. అందుకని వీర నారాయణరెడ్డికి తన గ్రామంలో కోట కట్టుకునే అవసరం లేదు. కానీ అందుకు బదులుగా ఊరికి చుట్టూ మనిషి ఎత్తు మట్టిగోడ లేపినాడు. దానికి మద్దిచెక్కతో చేసిన తలుపు బిగించినాడు. ఆ విశాలమైన తలుపు గుండానే గ్రామంలోకి రాకపోకలు వుంటాయి. బయటి కావలి తలారి, తలుపు మూసివేసే ముందు టముకు వేస్తాడు. వీరనారాయణరెడ్డి గడిలోని మోసాలపై మోగే ఘడియలను బట్టి ఆ టముకు వేస్తాడు. బయటి పొలాలలోకి పోయినవారు, పశువుల కాపర్లు, టముకు శబ్దం వినరాగానే ఊరి తలుపు చేరుకోవలె. లేకపోతే బయటివారు బయటే వుండవలసి వస్తుంది. ఒకసారి తలుపునకు బీగం పడిన తరువాత ఊరిలోవారు గ్రామం బయటికి పోయే అవకాశం కూడా లేదు. దీనివలన గ్రామంలోకి పులులు, హైనాలు వచ్చి కోళ్లనీ, గొర్రెలనీ ఎత్తుకుపోయే బెడద తప్పినట్టు అయింది. మాలమాదిగలు మాత్రం, పగలంతా ఊరిలో పనిపాటలు చేసి పొద్దుమునిగేసరికి గోడదాటి వెలికి వచ్చేయవలసి వుంటుంది.

కంబళి శరభడికి ఆరాత్రి జరిగిన నల్లనాగిరెడ్డి ఊరేగింపు గుర్తుకు వచ్చింది. చాకలివారు దివిటీలు పట్టగా, మాదిగవారు తప్పెట్లు కొట్టగా, తాను స్వామిభక్తితో కీర్తించి చిందులు వేయగా జరిగిన ఆ మెరవణి వైభవమంతా అతని కళ్ల ముందు కదలాడింది. నల్లనాగిరెడ్డి ఒంట్లో అలల మాదిరి పొంగిన కండలు గుర్తుకు వచ్చి ఒకసారి తన జబ్బులు చూసుకున్నాడు. ఆ సందేపొద్దు నల్లనాగిరెడ్డి కొంత ప్రయాసతో అయినాసరే, ఎత్తిపడవేసిన ఆ నల్లగుండు తననే దీర్ఘంగా చూస్తున్నట్టు అనిపించింది. ఇప్పుడు అదే నల్లగుండు, 'రావోయ్ మొనగాడా! ఒక పట్టు పట్టు. నీ బలమెంతో చూపించు. మీ రెడ్డి పేరు మాత్రమే కాదు, నీ పేరును కూడా నా చరిత్రలో లిఖించు

కుంటాను,' అని తనను పిలుస్తున్నట్లు కూడా వుంది. నల్లగుండు పట్ల ఎడబాటుతో అతడు ఒళ్లు విరుచుకున్నాడు. ఎముకల గూళ్లు పటపటా కదిలివాయి.

మాలమాదిగలు సాముగరిడీలోకి దిగరాదు. ఇరుసు తిప్పురాదు. గడారు ఎత్తరాదు. బరువులెత్తరాదు. చూడవలసిందే తప్ప, బలప్రదర్శనలో పాల్గొనరాదు. ఆ విధమైన కట్టుబాటు తప్పి గరిడీలోకి దిగితే తప్ప అవుతుంది, నేరము అవుతుంది. కంబళి శరభడికి పంచాయితీలో వీరనారాయణరెడ్డి విధించే శిక్షలు గుర్తుకు వచ్చినాయి. ఒక్కొక్క తప్పుకు ఒక్కొక్క శిక్ష. ఒక్కొక్క కులానికి కూడా ఒక్కొక్క శిక్ష వుంటుంది.

చిన్నదొంగతనాలు చేస్తే కాలూ చేయి నరికిస్తాడు. పెద్దదొంగతనాలు చేస్తే గొంతు కింద కొండీ కుచ్చి, ప్రేలాడగట్టి చంపిస్తాడు. రాజద్రోహం చేస్తే మూలాలను పొట్టలో పొడిచి, పైకి ఎత్తి చంపుతాడు. సుంకం కట్టలేనివాడిని వీపుపై బండలు ఎత్తించి దినమంతా వంగబెడతాడు. ఇక మాలమాదిగలు చిన్న తప్ప చేసినా, సాధారణంగా వారి తలలనే తెగ్గొడతాడు.

నల్లగుండును ఎత్తి పడవేయాలన్న అతని ఆలోచనే అతనిలో దడ పుట్టించింది. కానీ, తన భయం మీద తానే మొండిగా తిరగబడినాడు. అతడిని ఏదో దొమ్మ పొగురు ఆవేశించింది. నల్లగుండు ఎత్తడానికి సంసిద్ధుడైపోయినాడు.

మట్టిగోడ చుట్టూ తిరిగే బయటి తలారి అరుపు వినిపించింది. ఆ అరుపు దూరదూరంగా ఊరి వెనక్కు పోయేవరకూ కొట్టం వెనక నక్కి, ఆ తరువాత బయటికి వచ్చి ఒకసారి చుట్టూ కలయజూసినాడు. ఊరి కట్టుబాటు తప్పుతున్న ఆ మాల యోధుడిని ముచ్చటగా చూస్తున్నాయి ఆకాశంలోని చుక్కలు.

ఓ నాలుగయిదు అడుగులు వెనక్కిపోయి, పరిగెత్తుకు వచ్చి ఎగిరి మట్టిగోడ వెనక అంచును పట్టుకుని ఎగబాకి, కుడికాలు పైకిచాపి, ఎడమకాలు కూడదీసుకుని అట్టే గోడమీద బోరగిలా పడుకున్నాడు కొంతసేపు. మనిషి సాహసం చేసేటప్పుడు కూడా అతని గుండె భయంతో కొట్టుకుంటూనే వుంటుంది. సాహసానికి, భయానికి మధ్య వున్న లంకె అటువంటిది. మెల్లగా ముఖం తిప్పి ఊరిలోకి చూసినాడు. మట్టిగోడ లోపల కావలికాస్తున్న తలారి దాపులో లేడు. గోడ పట్టుకుని మెల్లగా కిందికి జారినాడు. నక్కినక్కి చావీడి ముందుకు వచ్చినాడు.

అదిగో సాముగరిడీ! నల్లనాగిరెడ్డి గుండు ఎత్తి మొనగాడు అనిపించుకున్న సాముశాల! భూమిని లోతుగా తవ్వి, మన్ను తీసివేసి, దానిలో సగము వరకూ ఇసుక నింపి, పైభాగాన్ని ఎర్రమట్టితో నింపిన సాముగరిడీల స్థలం! సాయంత్రం ఊరి యువకులు తిప్పిన గదలూ, సంగడాలూ ఎక్కడివి అక్కడే పడి వున్నాయి. మాల మాదిగలు వాటిని తమ జీవితంలో ఎప్పుడూ తాకి కూడా ఎరుగరు. ఆ సాముగరిడీల స్థలంలోకి కాలు మోపి కూడా ఎరుగరు. ఆ స్థలంలోకి కాలు మోపిన మొదటి

అస్పృశ్యుడు కంబళి శరభడు. అతని రక్తం జివ్యమన్నది. ఏదో విజయోత్సాహం అతని నరాలలోకి తన్నుకు వచ్చింది. నల్లనాగిరెడ్డి ఎత్తిన నల్లగుండు ఊరిస్తూ వుంది. దాని వైపు కదలబోతూ ఆగినాడు. దానికి ఎడంగా వుంది మూడవ గుండు! గండశిల!! ఇంత వరకూ ఏ మహాబలుడూ ఎత్తడానికి సాహసించని ఆ గండశిల; మానవుని కండ బలాన్ని పరిహసించడం ప్రారంభమయ్యే హద్దు. ఇప్పుడు నల్లగుండు కాదు... ఈ గండశిలనే తనవైపు చూస్తున్నట్లు వుంది. తనను ఆహ్వానిస్తున్నట్లు వుంది. నిన్ను చరితార్థుడిని చేస్తాను రా! అని ఉబ్బిస్తున్నట్లు వుంది. కొడితే ఏనుగు కుంబస్థలాన్నే కొట్టవలె అని అతనికి మనసులో నుండి వినిపించింది. సల్లాడం తొడుక్కుని, పైన అర్ధనగ్న దేహంతో వున్నాడు అతడు. గండశిల దగ్గరికి పోయినాడు. దానివైపు బాహువులు చాచినాడు. గండశిల చేతుల్లో ఒదిగిపోయింది. అది అతని విజయానికి తొలిమెట్టు అయింది. గండశిల ఆ విధంగా ఇంతవరకూ ఎవరి చేతుల్లోనూ ఒదగలేదు. నిటారుగా నిలబడితే కంబళి శరభడివి మోకాళ్లను దాటే చేతులు. అతని ఒడుపు అదే. సగంబలం అదే. ఏ బరువును ఎత్తవలసి వచ్చినా, ముందుగా అది చేతుల్లో ఇమడకుండా జరిగేవని కాదు.

కంబళి శరభడు మనసారా కౌగిలించుకుంటే గండశిల గడ్డం కిందికి వచ్చింది. 'హుప్...' అని బలం ప్రదర్శించినాడు. గండశిల ఒడిలోకి చేరింది. ఒడి నుండి రొమ్ముల మీదికి ఎత్తుకున్నాడు. అతని నల్లని శరీరం నుండి చమటలు కాలువలు కట్టినాయి. శ్వాసలో బుసలు ప్రారంభమయినాయి. రొమ్ము మీద బరువుతో కడుపు మీద కండరాలు అలలుగా ఎగిరి పడుతున్నాయి. ఆ గండశిలను అట్టే గుండెలకు ఆనించుకుని రొప్పుతున్న అతడికి, ఏదో ఆసరా కావలసి వచ్చింది. ఆ ఆసరాయేదో అతడి బుర్రలో తళుక్కున మెరిసింది. 'ఊ... ఊ... ఊ...' అనే బలప్రయోగంలో మూలుగు ఉబుకుతూ వుంది. ఆ మూలుగే, 'ఔ... మా..రెమ్మ... తల్లీ!...' అనే ఆసరా లోనికి మారిపోయింది. గండశిల భుజం మీదకు చేరింది. అతని శ్వాసలు విజయ గానం చేసినాయి. ఇప్పుడతడు భూగోళాన్ని భుజం మీద మోస్తున్న వీరుడు. కొంతసేపు అట్టే నిలబడినాడు. దూరంగా కుక్కలు భోమంటున్నా, అతడు ఈలోకంలో లేడు. పంటి బిగువున గండశిలను మోస్తూ, అసంకల్పితంగానే గుడ్డు ఉరుముతున్న అతని బాహుబలాన్ని చూసి అప్పటికే కొయ్యబారిపోయి వున్నాడు ఊరి తలారి. అతనినోట మాట పడిపోయి వుంది. మిడిగుడ్లు వేసుకుని కంబళి శరభడి వైపే చూస్తున్నాడు.

కంబళి శరభడు గండశిలను వెనక్కు వదిలివేసి ముందుకు తూలి నిలబడి నాడు. చమటతో జిగట జిగటగా మారిన అతని నల్లటి కాళ్లకు దాసోహమయ్యింది, ఒక మానవ విజయం! ఇప్పుడు గండశిలది భౌతిక చరిత్ర కాదు. మానవ చరిత్ర. ఒక మాలవీరుని చరిత్ర. ఇకమీదట, కంబళి శరభడి విజయగాథే ఆ గండశిల చరిత్ర!!

‘శరభా!’ అన్నాడు తలారి గొంతు పెగల్చుకుని. శరభడు చూసినాడు. తలారిని చూడగానే, అతనిలో ఏమూలో దాక్కున్న భయం మళ్ళీ మేల్కొంది. అతడికి అదురు చుట్టుకుంది.

“ఎట్లె ఎత్తినావు ఈ గుండు?... ఈ గండశిలని?”

ఎట్లె ఎత్తినావు అంటే ఏమి చెబుతాడు! అది ప్రశ్న కాదనీ, ప్రశ్నలోకి మారిన ఆశ్చర్యమని కంబళి శరభడికి తెలుసు.

“ఏమి తిని పెంచినావురా ఆ కండలు? అంత గుండును ఎత్తి పడవేసే ఆ వైనం ఎట్లె వచ్చిందిరా నీకు??”

కంబళి శరభడు సాముగరిడీలోకి దిగినపుడు అతని ప్రదర్శనకు అతడే ప్రేక్షకుడు. అతని బలప్రతాపాలకు అతడే సాక్ష్యం. కానీ అతనికి తెలియకుండనే ఊరి తలారి కూడా ప్రేక్షకుడిగా మారి వున్నాడు. అంత భయంలో కూడా, ఆ ఒక్కగా నొక్క ప్రేక్షకుడి గుర్తింపు కంబళి శరభడి విజయానికి సంతృప్తస్థాయిని చేకూర్చింది.

“శరభా నడు.”

శరభడు దీనంగా చూసినాడు.

“రచ్చకొట్టం వైపు నడు.”

శరభడు జాలి జాలిగా చూసినాడు. అది అర్థమయినట్లు కఠినమైన స్వరంతో హెచ్చరించినాడు తలారి. “నడు నడు...”

“వీడిని తప్పిస్తే నేను ఇరుక్కుపోవలసి వస్తుంది,” అని గొణుగుకున్నాడు. కంబళి శరభడిని రచ్చకొట్టానికి పట్టుకుపోయినాడు. అతని మెడనూ, చేతులను బొండు కొయ్యలోకి దూర్చినాడు. శీలలు బిగించి రచ్చకొట్టంలో పడవేసినాడు.

పొద్దున జరిగే పంచాయితీలో కంబళి శరభడికి ఏమి శిక్ష పడుతుందో అని ఎర్రకొండాపురంలోని చావిడి ఎదురుచూస్తూ వుంది.

10

ఆ దినం రాత్రంతా, రచ్చకొట్టంలో మగ్గిన కంబళి శరభడిని పంచాయితీకి కొనివచ్చినాడు తలారి.

అతని చేతులకూ మెడకూ బొందలకొయ్య ఇంకా తగిలించే వున్నది.

అంతా చావిడిలో కూర్చున్నారు.

పంచాయితీ పెద్దమనుషులలో వీరనారాయణరెడ్డి ఒకడు.

సాధారణంగా పంచాయితీలు ఊరి దేవాలయంలోనే జరుగుతాయి.

కానీ ఈరోజు నేరస్థుడు మాలకులం మనిషి కాబట్టి, పంచాయితీ పెద్ద మనుషులు ఊరి చావిడిలోనే కొలువు దీరినారు. అట్ల కొలువు దీరడానికి ముందు, అందరూ ఒక మాట కూడబలుక్కుని వచ్చినారు. గ్రామతలారి వచ్చి, కంబళి శరభడు

గండశిల ఎత్తినాడు అని చెప్పినపుడు, వారు అవాక్కయినారు. నల్లగుండు ఎత్తినంత మాత్రానే రాత్రి మేళతాళాలతో ఊరేగిన నల్లనాగిరెడ్డికి తల కొట్టేసినట్లు అయింది. వీరనారాయణరెడ్డి పంచాయితీ పెద్దమనుషులతో లోగుట్టుగా ఒక మాట అనినాడు. “కంబళి శరభడు గండశిల ఎత్తినాడనే విషయం బయటికి వస్తే, మనం వేసే శిక్షకు అర్థం వుండదు. ఇప్పుడు గనక వానికి శిక్ష వేయకుండా విడిచిపెడితే, గ్రామంలో కట్టుబాటు నిలవదు.”

“మరి ఏమి చేద్దాము?” అన్నారు పెద్దమనుషులు.

“తలారిని నోరు మూసుకోమని అందాము. వాడు గండశిలను ఎత్తిన విషయము బయటికి పొక్కితే, ప్రాణాలు తీస్తామని చెబుదాము.”

“ఒకవేళ కంబళి శరభడే గండశిలను ఎత్తినానని చెబితే ఎట్లా?” అని ఒక పంచాయితీ పెద్దమనిషి తన అనుమానం బయటపెడితే; ఆ సంగతి తనకు వదిలి వేయమన్నాడు వీరనారాయణరెడ్డి.

పంచాయితీ తీర్పు వివేదానికి గ్రామస్థులు గుమిగూడినారు. దూరంగా ఒక వారగా నిలబడి, మాలమాదిగలు బిక్కుబిక్కుమని చూస్తున్నారు. కంబళి శరభడి ఇంట్లోని ఆడవారు ఎవరూ పంచాయితీకి రాలేదు. ఆడువారిని పంచాయితీకి పిలవ కూడదు. వారు రాకూడదు. వార్త విని, కంబళి శరభడి మామ తన గ్రామం నుండి పరిగెత్తుకుని వచ్చినాడు. కంబళి శరభడు చేసిన నేరానికి తలారే సాక్ష్యం. అందునా రాత్రి, ఊరి చుట్టుగోడ బయట వుండవలసిన మాల మనిషి, ఊరి లోపలి తలారికి ఎట్లా చిక్కినాడు? అంతకంటే సాక్ష్యం ఎక్కువ అవసరం లేకపోయింది.

కంబళి శరభడు దేవుని మీద ప్రమాణంచేసి అంతా నిజమే చెబుతానన్నాడు.

“నువ్వేమీ చెప్పవద్దు, తప్పు ఒప్పుకుంటావా లేదా?” అని అనబోయి, రక్కన ఆగిపోయినాడు వీరనారాయణరెడ్డి. ఆవిధంగా మాట్లాడితే, ప్రజలలో తన పంచాయితీ తీర్పు విశ్వసనీయత కోల్పోవలసి వస్తుంది. పైగా, ఆ మాట హండే దొరవారికి చేరితే, తనకూ, తన పంచాయితీ సభకూ ఎంత అప్రతిష్ట!

కంబళి శరభడు అంతా నిజమే చెబుతానని అంటూ తాను గండశిలను ఎత్తినానని చెప్పగానే, గ్రామస్థులు మొదట బిత్తరపోయినారు! ఆ తర్వాత పకపకా నవ్వినారు. వీరనారాయణరెడ్డి, పంచాయితీ పెద్దమనుషులు కూడా నవ్వినారు.

“తక్కులు చెప్పవద్దురా! శిక్ష ఒకటికి రెండింతలు అవుతుంది,” అన్నాడు ప్రేమతో వీరనారాయణరెడ్డి.

నిజం చెబితే శిక్షపడుతుంది. కానీ, నిజాన్ని పూర్తిగా చెబుతున్నందునే తనకు రెండింతల శిక్ష పడబోతున్నదని కంబళి శరభడు ఎరుగడు.

“గుండును ఇప్పుడు ఎత్తి చూపించమంటే ఇప్పుడే ఎత్తి చూపిస్తాను దేవరా! నన్ను కాపాడండి.”

ఆ మాటకు పంచాయితీ పెద్దమనుషులు మందలించినారు

“నీది మాలపుట్టుక. నువ్వు ఒకసారి ముట్టుకుంటే మైలపడిన గుండు రెండవసారి ముట్టుకుంటే ఇంకెంత మైలపడుతుందో కదరా!”

“ఈసారికి నా తప్పు కాయండి దేవరా,” అని చేతులు జోడిస్తున్న స్వరంతో అని, “తలారి చూసినాడు. కావాలంటే అడగండి దేవరా,” అని కన్నీళ్లు పెట్టుకున్నాడు.

“ఎరా తలారి!” అన్నాడు వీరనారాయణరెడ్డి. తలారి చిన్నటి గొంతుకతో అన్నాడు, “ఏడు ఎత్తినది నల్లగుండేకానీ, గండశిల కాదు.”

“తలారి నల్లగుండు ఎత్తినాడు అంటాడు. నువ్వు ఏకంగా, గండశిలనే ఎత్తి పడవేసినానని అంటావు. తలారి చెప్పేది నిజమా నువ్వు చెప్పేది నిజమా? అసలు తలారికి నీమీద అపద్ధం చెప్పే అవసరం ఏమి?” అని, అప్పుడు బయటకి తీసినాడు తన ఆయుధం, వీరనారాయణరెడ్డి.

“నువ్వు చెప్పేదే నిజమయితే, అగ్నిదివ్వెకు నిలబడతావా?”

“చిత్తం దేవరా!” అన్నాడు అమాయకంగా ఆ సత్యసంధుడు. పరీక్ష మొదలయింది. కంబళి శరభడి మెడకూ చేతులకూ తగిలించిన బొందలకొయ్య చీలలను ఊడదీసినారు.

బ్రాహ్మణ పూజారి వచ్చినాడు. కంసాలికి పనిని పురమాయించినాడు. ఆ బ్రాహ్మణ పూజారి, నేలమీద తొమ్మిది గడులు గీసి కంబళి శరభడిని బయట నిలబెట్టినాడు. రెండు చేతులలో వడ్లుపోసి రుద్దమన్నాడు. కంబళి శరభడు రుద్దినాడు. అరచేతులలో గాయాలు అయినాయి. వాటిని రసం చేత గుర్తించి, వాటిపై ఏడు అశ్వద్ధ వృక్షం ఆకులను వుంచినాడు బ్రాహ్మణ పూజారి. వాటిని ఏడు తెల్లని దారాలతో చుట్టి, శమిపత్రాలు వేసినాడు. అక్షింతలు వేసినాడు. పూలు చల్లినాడు. ఆ తరువాత బ్రాహ్మణ పూజారి అగ్నిని అభిమంత్రించినాడు

“ఓ అగ్ని, నీవు ప్రాణుల శరీరాలలో వుంటావు. అన్నిటినీ పవిత్రం చేస్తావు. పుణ్యపాపాల సాక్షిగా సత్యాన్ని ప్రకటించు.”

అప్పటికి కంసాలి ఒక ఇనుపగుండును ఎర్రగా కాల్చి వుండినాడు. తలారి ముందుకు వచ్చి, ఎర్రగా కాల్చిన ఇనుపగుండును కంబళి శరభడి అరచేతులలోకి చేర్చినాడు. కంబళి శరభడు కణకణమండే ఎర్రని గుండును అట్లే అరచేతులలో వుంచుకుని, ఏడు గడులు దాటి ఎనిమిదో గడిలో నిలబడి తొమ్మిదవ మండలంలోకి వదలవలసి వుంటుంది. చేతులు కాలితే దోషి. కాలకపోతే నిర్దోషి. అదీ అగ్నిదివ్వె పరీక్ష.

కంబళి శరభడి చేతులు కాలి బొబ్బలు లేచినాయి. “దేవుడు సత్యం చూపించినాడు,” అన్నాడు వీరనారాయణరెడ్డి. ఆ విధంగా అగ్నిదేవుడు, కంబళి శరభడి నేరం రుజువు చేసినాడు. బ్రాహ్మణ పూజారి అతడు గండశిలను ఎత్తడం అపద్ధం అని

తేల్చివేసినాడు. ఆ తరువాత, పంచాయితీ పెద్దలు తీర్పు చెప్పినారు. ఆ తీర్పు ప్రకారం కొండమంగలిని పిలిచినారు. కంబళి శరభడికి సగం గుండు గీయించినారు. సగం మీసం గొరిగించినారు. ఆపైన ఎర్రకొండాపురం అమరనాయక మండలం నుండి శాశ్వతంగా బహిష్కరించినారు.

పదిమంది మనుషులు కంబళి శరభడిని తోలుకుపోయి మండలం పాలిమేర బయట ఒక చిన్నగుట్టలో విడిచిపెట్టి వచ్చినారు. ఆ చిన్నగుట్టకు ఆనుకుని ఒక గ్రామం పొలాలు వున్నాయి. గుట్ట వెనుక నుండి క్రోసుదూరం నడిస్తే కానీ, మళ్ళీ ఏ గ్రామమూ తగలదు. అంతవరకూ చిట్టడవి పరుచుకుని వుంటుంది.

పదిరోజులు గడిచినాయి. కంబళి శరభడి గురించి కొన్ని కథలు పుట్టుకు వచ్చినాయి.

కంబళి శరభడు బంతోడిగా మారిపోయినాడు. పొలాల మీద పడతాడు. గుడ్లు ఉరుముతాడు. పళ్లు పటపటా కొరుకుతాడు. రైతులను తంతాడు. రైతు ఇల్లాండ్రు చెరుస్తాడు, అని చెప్పుకుంటూ వచ్చినారు. కానీ, జరిగినది మరొకటి.

కంబళి శరభడిది ఒక వింత ప్రకృతి. బలం వున్న మనిషికి ధైర్యం వుంటుంది. ధైర్యమున్న మనిషి దౌర్జన్యం చేయగలడు. ఈవిధంగా మనిషిలో బలానికి, ధైర్యానికి, దౌర్జన్యానికి లంకెపడి వుంటుంది. కానీ, కంబళి శరభడి కండబలం ఈ ధైర్యం నుండి, దౌర్జన్యం నుండి మినహాయింపబడి వుంది. దెబ్బ కాచుకోవడం తప్ప, దెబ్బతీయడం అతని మాలపుట్టుకలో లేదు. మాలమనిషి ఒక వ్యక్తికి మాత్రమే బానిస కాడు. మొత్తం వ్యవస్థకే బానిస. ఆ బానిసత్వం నుండే అతనికి పెద్ద కులాల మనుషుల పట్ల భక్తి ఏర్పడింది. వీరనారాయణరెడ్డి పట్ల స్వామిభక్తి ఏర్పడి వుంది. పెద్ద కులాలవారి కాళ్ల కింద పడివుండడమే అతని కులధర్మం అయింది. ఆ కులధర్మం వలనే అతనిలో బలానికి, ధైర్యానికి, దౌర్జన్యానికి మధ్య సహజంగా వుండవలసిన గొలుసు బంధం తెగిపోయింది. కంబళి శరభడు ఇప్పటికీ కూడా మహాబలుడయిన ఒక పిరికివాడు మాత్రమే.

అర్థం గుండు గీయబడి, అర్థం మీసంతో నడిచివచ్చే కంబళి శరభడిని చూడగానే రైతులు బిక్కచచ్చిపోయి నిలబడేవారు. రైతు ఇల్లాండ్రు తమ భర్తల వెనుకకుపోయి నక్కి వుండేవారు. కంబళి శరభడు, వారి దగ్గరికి వచ్చేవాడు. వంగివంగి దండాలు పెట్టేవాడు. ఆకలి అవుతుంది అని సైగలు చేసేవాడు. ఆ రైతులు బతుకు జీవుడా అనుకుని, తాము తెచ్చుకున్న సంగటి ముద్దలు అన్నీ అతడి ముందుపెట్టి దూరం తొలగిపోయేవారు.

తమ మండలం నుండి వెలివేసిన వాడికి అన్నపానీయాలు ఇవ్వడం నేరమే. దాన్ని కప్పిపుచ్చుకోడానికి కంబళి శరభడి మీద వారు కథలు కల్పించవలసి వచ్చింది. మరికొందరైతే శ్రోతలను ఆకట్టుకోవడానికి లేనిపాని కల్పనలు చేసేవారు. తాము

ఎంత విషమ పరిస్థితి నుండి ఎంత గొప్ప గండం గడిచి బయటపడినారో కల్పించి కల్పించి చెప్పుకునేవారు. ఆ విధంగా శ్రోతల గుర్తింపునూ, సానుభూతిని పొందే ప్రయత్నం చేసేవారు.

కంబళి శరభడు మరోవైపు గుట్టలలో ఎలుకలు కొట్టేవాడు. కుందేళ్లను కొట్టేవాడు. ఉడతలు కొట్టేవాడు. ఎట్లో ఒక అట్ల కడుపు నింపుకుంటూ గుట్టలలోనే వుంటున్నాడు. అతడు ఎక్కడికైనా వెళ్లిపోవచ్చు. దూరంగా ఇతర జనావాసాలలో బతకవచ్చు. కానీ పుట్టి పెరిగిన ఊరి బంధం అతడిని వెంటాడుతూ వుంది. భార్య పాశం వెంటాడుతూ వుంది. కొత్త పెళ్లికొడుకు కదా, భార్యవైపు నరాలు పీకుతున్నాయి. ఊరిలో అడుగు పెడితే వీరనారాయణరెడ్డి మనుషులు చంపుతారని తెలుసు. అయినా ఒక రాత్రి ధైర్యం చేసినాడు. నక్కనక్క నడిచి ఎర్రకొండాపురం చేరినాడు. ఊరి చుట్టుగోడ బయట తిరుగుతూ తలారి పారాహుషార్ అంటున్నాడు. అతడు దూరము పోయిన తరువాత గుడిసె తలుపు తట్టి పెండ్లామును పిలుద్దామని అనుకున్నాడు. అట్టే నక్క వున్నాడు. ఇంతలో కొట్టము లోపల గుసగుసలు వినిపించి నాయి. ఎవరిదో మగగొంతు! తన పెండ్లాముతో గుసగుసలు పోతూ వుంది! అతనిలో భార్య మీద కోరిక చప్పుగా చల్లారిపోయింది. పరిసరాలు పరికిస్తున్నాడు. చెవి ఒగ్గి వింటున్నాడు. ఇంతలో తడక తలుపు తెరుచుకుంది. గుసగుసలు ఆగిపోయినాయి. కంబళి శరభడు కళ్లు విప్పార్చి చూస్తున్నాడు. అతని కొట్టం నుండి బయటపడినవాడు ఎర్రనాగిరెడ్డి! వీరనారాయణరెడ్డి చిన్నకొడుకు! అయితే ఎర్రనాగిరెడ్డి తన భార్యతో పడుకుంటున్నాడన్నమాట! ఎర్రకొండాపురం ఛాయలలో కంబళి శరభడు మళ్ళీ ఎప్పుడూ ఎవరికీ కనిపించలేదు.

11

అది రాయల చెరువు గ్రామం.

ఆ గ్రామానికి సోకే చిత్రలింగడు నాయకుడు.

అతని కూతురు హరియక్క.

అతనిది బోయ కులం. కొల్హాపురమ్మ వారి కులదేవత.

చిత్రలింగడి పూర్వీకులకు శ్రీకృష్ణదేవరాయల నుండి ఎనుములదొడ్డి గ్రామం సర్వమాన్యంగా అబ్బి వుంది. అది విజయనగరం దసరా ఉత్సవాల సందర్భంలోనే. ఆ ఉత్సవాలలో పోటీ ఎమిటంటే, ఒక గుహ వుంటుంది. ఆ గుహలో పాము, పులి వుంటాయి. ఆ గుహలో దూరి పామునూ, పులిని చంపి ప్రాణాలతో బయటపడవలె.

ఈ పరీక్షకు ఎవరూ ముందుకు రాలేదు. అప్పుడు ఒక బోయవీరుడు ముందుకు వచ్చినాడు. ఇంకో రెండు దసరా ఉత్సవాలలో కూడా ఇటువంటి సాహస కృత్యాలే చేసినాడు. అతడి వీరత్వానికి మెచ్చి, ఎనుములదొడ్డి గ్రామాన్ని రాయలు

జాగీరుగా ఇచ్చివున్నాడు. విజయనగర రాజులు పోయి, ముస్లిం పాలకులు వచ్చినారు. హండే రాజులు వచ్చినారు, పీష్వాలు వచ్చినారు. ఎవరు వచ్చినా పోయినా, ఆ భోయ వీరుని తరతరాలకూ ఆ గ్రామమాన్యం వారసత్వంగా సంక్రమిస్తూనే వుంది. తాను దానం ఇవ్వడం కంటే, ఇతరులు ఇచ్చిన దానాన్ని కాపాడటం మిన్న అనే ధర్మం అప్పటికి ఇంకా కొనసాగుతూ వుంది. తామ్రఫలకాలపై దాన విషయాలను చెక్కి, ఫలకాలన్నింటినీ ఒక ఉంగరానికి కూర్చి, ఆ ఉంగరంపై రాజముద్రను వేసి దానిని కవలికట్టల గదిలో జాగ్రత్తపరచడం రాజుల వాడుక. దాని నకలు ప్రతి ఒకటి చిత్రలింగడి దగ్గర భద్రంగా వుంది.

సర్వమాన్యం కనుక ఆ గ్రామం మీద చిత్రలింగనాయకుడు ఎవరికీ పన్ను కట్టవలసిన పనిలేదు. గ్రామానికి సంబంధించి ఎనిమిది అనుభవాలు, గ్రామానికి చెందిన భూమికి సంబంధించి ఎనిమిది అనుభవాలు, భూమిని విక్రయం చేయడానికి, కానుకగా ఇవ్వడానికి వుండే హక్కు ఇవన్నీ అష్టభోగతేజస్వామ్యులుగా అతనికి సంక్రమించినాయి. చిత్రలింగ నాయకుడి పూర్వీకులే ఆ ఊరికోసం చెరువు తవ్వించినారు. అప్పటినుండి ఆ ఊరికి మునుపువున్న పేరును తీసివేసి రాయల చెరువు అని పేరు పెట్టుకున్నారు.

చిత్రలింగనాయకుడి భార్య గతించింది. ఆమె వదలిపోయిన ఒక్కగానొక్క ఆడశిశువును మగబిడ్డ మాదిరి సాకినాడు చిత్రలింగ నాయకుడు.

హరియక్క మగదుస్తులలోనే పెరిగి పెద్ద అయింది. ఒక్కటే తేడా. సామాన్యులు అయిన మగవాళ్లు కింద చల్లాడం తొడుక్కుని పైన నగ్నంగానో, గొంగడి కప్పుకునో కనిపిస్తే; హరియక్క మాత్రం, రాజవంశీకుల మాదిరి పాడుగు అంగీ ధరించి, నడుముకు దట్టి కట్టేది. జులపాలను పెంచి మగవారి మాదిరి తనకూ మీసాలు రాబోతాయని ఎదురుచూసేది. తాను చూస్తూ వస్తున్న పరిచారికలు తనకంటే లైంగికంగా భిన్నజాతి వారని; తన తండ్రి తనకు యుద్ధవిద్యలు నేర్పే జెట్టిలు, తనతో లైంగికంగా సారూప్యత కలిగినవారని తలపోసేది. అందుకు తగినట్లే ఆమె తండ్రి, యుద్ధవిద్యలు నేర్పే మగ జెట్టిలు తన కూతురి మాదిరే పాడుగు అంగీ, దట్టి ధరించే ఏర్పాటు చేసేవాడు. చల్లాడం తప్ప పై ఒంటిమీద బట్టలు లేని మగవారిని చూసి నపుడు వారు తనకంటే కింది వర్గంవారు అని అనుకునేది కానీ, తనకంటే లైంగికంగా భిన్నమైనవారని అనుకునేది కాదు. కానీ పన్నెండేండ్లకు రజస్వల అయిన తరువాత ఆమె మనసులోకి అనుమానం ప్రవేశించింది. రొమ్ములు పెరిగే స్పృష్టికీయ ప్రారంభం కాగానే, తన పరిచారికల లైంగికవర్గానికే తాను కూడా చెందుతానని ఆమెకు అవగతమయింది. ఆమె తండ్రి కూడా, కూతురు ఈడేరిన పిదప మగజెట్టిలను మాన్పించి, ఆడజెట్టిలను ఏర్పాటు చేసేవాడు. అయినా హరియక్క మగదుస్తులను వదలలేక పోయింది. ఆడదుస్తులను ధరిస్తే తండ్రితో తన సామీప్యత తగ్గిపోతుందేమో అని

కూడా అనిపించింది. ఆమెకు తండ్రి అంటే అంత ప్రేమ, అంత పట్టు! తలకు చుంగుల రుమాలు చుట్టి, ధోవతి బిగించి, నడుము మీద దట్టికట్టి, కత్తులూ కటారులూ, చిన్ననీ చిక్కని అంగీ, వీపున డాలు తగిలించుకుని తన తండ్రి వారసత్వాన్ని కొనసాగించడంలోనే ఆమె తన జీవిత సార్థకతని వెదుక్కుంది. ఇట్లు వుండగా ఒక విషయం జరిగింది.

చెరువులోపల్లె మండలాన్ని అమరమాగాణిగా పొందిన ఎల్లప్పజెట్టి- పన్నులు, సుంకాలు వసూలు చేయవలసి వున్నది. స్వదేశ, పరదేశ సంచార వర్తకుల నుండి సుంకాలు; మగ్గరి, గానుగరీ, ఇల్లరీ, పుల్లరీ, వీరముష్టి వంటి పన్నులు వసూలు చేయడానికి అతని కింద ఉద్యోగులు వున్నారు. సుంక్య అధికారి, సుంకపు తలారి, సుంక మణియగాండ్లు, సుంకరవారు అందరూ కలిసి పన్నులు వసూలుచేసి ఎల్లప్పజెట్టి చేతుల్లో పోయడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. కానీ, ఎల్లప్పజెట్టికి పరిపాలనపట్ల ఆసక్తి ఏర్పడలేదు. ఎడముఖం పెడముఖంగా మసలుకుంటున్న భార్య ఇమ్మడమ్మ; పరిపాలనపట్ల అతని ఆసక్తిని వెనుకకు లాగుతూ వుంది. అతని మీద అతనికి న్యూనతాభావం కల్పిస్తూ వుంది. ఎందులోనూ కార్యమగు్నుడు కాలేక పోతున్నాడు. అందుకని మండలాన్ని వేలం వేసి, సుంకాల వసూలును గుత్తకు ఇచ్చివేద్దామని అనుకున్నాడు. భటులకు సాముగరడీ విద్యలు గరపడం మీద దృష్టిపెడితే చాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. చెరువులోపల్లె వేలం వార్త చుట్టుపక్కల మండలాలకు పాకింది. గ్రామమాన్యం, స్థలమాన్యం, చేనుమాన్యాలను నిర్వహించే నాయకులకు చేరింది. చెరువులోపల్లె మండలానికి సుంకగుత్తకాడుగా వుండడానికి చాలామంది పోటీపడి వచ్చినారు. వారిలో అగ్రహారం నాగప్పప్రెగడ వున్నాడు. కొత్తపల్లె పెమ్మసాని తిమ్మప్ప నాయుడు వున్నాడు. రాయలచెరువు నాయకుడు చిత్రలింగడు వున్నాడు. ఎల్లప్పజెట్టి అందరినీ ఆహ్వానించి, ఆసనాలపై కూర్చుండజేసి, తన సుంక్య అధికారిని వేలం ప్రారంభించమన్నాడు. అప్పుడు అనుకోకుండా ఒక ఘటన జరిగింది.

చిత్రలింగనాయకుడు యథాలాపంగా మీసం సవరించుకున్నాడు. అప్పుడు అనుకోకుండా అతని వైపు పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు చూసినాడు. చూసి, ఆహా! ఈ బోయ నాయకుడు నన్ను చూసి మీసం తిప్పేవాడా!! అని తాను కూడా మీసం తిప్పినాడు. అదిచూసి చిత్రలింగనాయకుడు బదులుకు బదులు అన్నట్లు మీసం తిప్పినాడు. వారి చూపులు రాసుకున్నాయి. కాకతాళీయంగా రాసుకున్న రెండు చెట్ల కొమ్మల మధ్య నిప్పు రాజుకున్నట్లు అయింది. ఇద్దరూ పరస్పరం మీసాలు దువ్వి మాటామాటా అనుకున్నారు. జటీపటి పట్టినారు. ఒకరికొకరు గతచరిత్రలు ఎత్తిచూపు కున్నారు.

పెమ్మసాని వంశానికి మూలపురుషుడు మొదటి తిమ్మానాయుడు. నిజానికి అతని వంశం పేరు ఆలంవారు. తల్లిదండ్రులు చనిపోయి, దిక్కులేనివాడయిన

తిమ్మానాయుడిని ఒక బోనకత్తె పెంచి పెద్దచేసింది. ఆమెపేరు పెమ్మసాని. ఆ బోనకత్తె పేరే చివరికి వీరి వంశనామము అయింది. మొదట వీరిది పావురాళ్లు పెంచే వృత్తి. పాళెగార్లు కాకమునుపు పెమ్మసానివారి గతచరిత్ర ఇది.

చిత్రలింగనాయకుడి గోత్రం మందల. వీరు ఉత్తరదేశం నుండి ఒక ఆటవిక తెగగా వచ్చిపడినవారు. క్రమంగా వైదిక చట్టంలో కలిసిపోయినారు. బోయలలోని పురోహితులు బ్రాహ్మణుల్లో కలిసిపోయినారు. బోయలలోని వ్యాపారులు వైశ్యులలో కలిసిపోయినారు. బోయలలో కత్తిపట్టినవారు క్షత్రియులుగా రూపొందినారు. వేట వృత్తిలో మిగిలిపోయినవారు బోయలుగానే వుండిపోయినారు. నిజానికి మందల గోత్రీకులు అయిన చిత్రలింగడి వంశము వారిది వట్టి, బోయకులం. వీరిని నల్లప్రజలు అని అంటారు. కానీ మందల గోత్రంవారు తాము మామూలు బోయలు కారనీ, బోయ బ్రాహ్మణులమనీ కులపురాణం రాయించుకున్నారు. నాయకులు కాక మునుపు వీరి వృత్తి దారిదోపిడి. మందలవారి గతచరిత్ర ఇది.

పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు, మందల చిత్రలింగనాయకుడు ఇద్దరూ ఒకరి చరిత్రను ఒకరు బయటికి లాగినారు. ‘నల్లప్రజలవాడా!’ అని తిట్టినాడు పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు. ‘పావురేవుల పియ్యలో పుట్టినవాడా!’ అని తిట్టినాడు చిత్రలింగ నాయకుడు. ‘నీది బోనకత్తె వంశం!’ అనినాడు చిత్రలింగనాయకుడు. ‘నీది దారిదోపిడి వంశం!’ అని తిట్టినాడు పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు. ఏలుకోలే అంటే ఏలుకోలే అంటూ జబ్బులు చరుచుకున్నారు. తొడలు కొట్టినారు. రగడరగడ అయింది. అవైపు నుండి కొత్తపల్లె బంటులు, ఈవైపు నుండి రాయలచెరువు బంటులు కలబడినారు. ఎల్లప్పుడెట్టి బంటులు రెండు పక్షాలనూ ఊరుకోబెట్టడానికి సతమతమై పోయినారు. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు, మందల చిత్రలింగనాయకుడు మధ్య మాటల యుద్ధం మాత్రం ఆగలేదు. కళ్ళల్లో నిప్పులు రాలుస్తూ బుసలు కొడుతున్నారు.

‘నువ్వో నేనో తెల్పుకుందారా,’ అనుకున్నారు.

“రా... నిన్ను ఒక గుడ్డుతో చంపుతా! ఈ బోయనాయకుడి దెబ్బ తెలుస్తుంది.”

“రా... ఒక్క గుడ్డు గుడ్డితే, నోట్లో నుండి రక్తం కక్కుకుని ఛస్తావ్! ఈ కమ్మ నాయకుడి దెబ్బ తెలుస్తుంది.”

ఇద్దరూ ద్వంద్వ యుద్ధానికి సిద్ధమవుతుంటే, ఎల్లప్పుడెట్టి అడ్డుకున్నాడు

“ఇది నా అమరనాయక మండలం. ఈ మండలంవారికి తప్ప, ఇక్కడ ఇతరులకు ద్వంద్వయుద్ధం చేసేందుకు హక్కులేదు. మీరు ఇద్దరూ నాయకులే. మీరు ద్వంద్వయుద్ధం కోరుకుంటే సిద్ధరామప్పనాయుడి దొరవారి అనుమతి తీసుకోవలసి వుంది,” అన్నాడు.

ఇంకా చెప్పకు వచ్చినాడు. “నేను కొత్తపల్లెకు అల్లుడిని. ద్వంద్వయుద్ధంలో మీలో ఎవరు కడా అయిపోయినా నాకే మచ్చవస్తుంది.”

ఇప్పుడే పోదాం దొరవారి కొలువుకి అని, వారు సిద్ధమవుతుంటే, రెండు దినాలు ఆగిపోతే మంచిదని నచ్చజెప్పినాడు ఎల్లప్పజెట్టి. దొరగారి కొలువులో ఎల్లప్ప జెట్టికి వున్న పరపతి వారికి తెలియనిది కాదు. ఇద్దరూ అతని మాటను మన్నించక తప్పిందికాదు. వేలంపాట వాయిదా వేసుకుని అంతా తిరుగు ప్రయాణం అయినారు. ఎల్లప్పజెట్టి ముందుగా కొత్తపల్లె అమరనాయకుడిని పోనిచ్చినాడు. రెండు ఘడియల తరువాత నాగప్పప్రెగడను పోనిచ్చినాడు. ఆ తరువాత మాత్రమే కట్ట కడపటికి చిత్ర లింగనాయకుడిని పోనిచ్చినాడు. ఆ విధంగా ఇరుపక్షాలవారు మళ్ళీ దారిలో కలబడ కుండా జాగ్రత్త తీసుకున్నాడు.

అగ్రహారానికి ఆనుకుని ఎర్రకొండాపురం గ్రామాలు వున్నాయి. ఎర్రకొండా పురం దాటిన తరువాత, పుట్టకనుమ దగ్గర తోవ రెండుగా చీలుతుంది. సీలుదావ ఒకటి కొత్తపల్లెకు పోతే, ఇంకొక సీలుదావ రాయలచెరువు జాగీరుకు పోతుంది.

చిత్రలింగనాయకుడు పుట్టకనుమలో పోతున్నాడు. నలుగురు అశ్వకులు తోడుగా వస్తుంటే, మిగిలిన పదిమంది బంటులు వెనకల కాలినడకన వస్తున్నారు. అశ్వకులకు బంటులకు మధ్య చాలాదూరం పెరిగింది. అశ్వకులు పుట్టకనుమ సగం దాటినారు. కనుమ సందుకు రెండువైపులా ఎత్తైన కొండచరియలు వున్నాయి. నడకకు కొంచెం ఎక్కువ అన్నట్లు మెల్లగా పరిగెత్తుతున్నాయి గుర్రాలు. ఆ అసురసంధ్య కాడ సూర్యుడు నిప్పుబంతి మాదిరి తేలుతూ దిగంతరేఖ మీద దొర్లుతున్నాడు. సరిగ్గా అప్పుడు కొండచరియల బండరాళ్ల వెనక నుండి ఒక బాణం దూసుకు వచ్చింది. అది చిత్రలింగనాయకుడి గుర్రం తొడకు గుచ్చుకుంది. గుర్రం సకిలించి వెనక కాళ్లను జాడిస్తే, కిందపడి పైకి లేచినాడు చిత్రలింగనాయకుడు. అతని రొమ్ములో ఇంకొక బాణం దిగబడింది. అది మామూలు బాణం కాదు. ఇనుప మొసని విషంలో ముంచి తీసిన బాణం.

హరియక్క ఆడపులి మాదిరి అరిచింది. అది భాషను మినహాయించిన అరుపు. భాషకు అందని క్రోధం. సముద్రం ఘూర్జిల్లినట్లుంది. ఆకాశం గుండె పగిలి చచ్చేటట్లు వుంది. హరియక్క, తండ్రి హత్యకు బదులు తీర్పుకోవడానికి సిద్ధంగా వుంది.

ఎల్లప్పజెట్టి సమక్షంలో ద్వంద్వయుద్ధానికి ఏర్పాట్లు జరిగినాయి. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు తలముడి చుట్టి కౌపీనం కట్టుకుని గరిడీలోకి దిగినాడు. హరియక్క కరకంచు వలిపము గట్టిగా బిగించి వక్షస్థలంలో రక్తపూసల పేరు, దండ తాయత్తులు ధరించి కనుగుడ్లు ఉరుముతూ గరడీలోకి దిగింది.

ఇద్దరి మధ్యా ద్వంద్వయుద్ధం. ఆ స్త్రీ పురుషుల మధ్య జరిగే మల్లయుద్ధాన్ని ఆస్వాదించడానికి చుట్టూ రాజోద్యోగులు, అమరనాయకులు, ప్రజలు ఆసక్తిగా

ఎదురు చూస్తున్నారు. ఆ ద్వంద్వయుద్ధానికి అనుమతి హండే రాజు నుండి అంత తొందరగా లభించలేదు.

తండ్రి చనిపోయిన పదకొండవ దినం, దినాల కార్యక్రమము ముగించుకుని, ఆ మీదట హరియక్క హండే సిద్ధరామప్పనాయుడిని కలిసింది. పెమ్మసాని తిమ్మప్ప నాయుడితో ద్వంద్వయుద్ధానికి దిగటానికి అనుమతి వేడింది.

నిజానికి, రాయలచెరువును సర్వమాన్యంగా అనుభవిస్తున్న ఆమె, అనంత పురం దొరవారి అనుమతి కోరుకోనక్కరలేదు. కానీ ఇక్కడ ద్వంద్వయుద్ధ విషయం ఆమెకు మాత్రమే సంబంధించినది కాదు. అనంతపురం సంస్థానంలోని వ్యక్తికి సంబంధించినది కూడా. సిద్ధరామప్పనాయుడి అనుమతి లేకుండా, అతని కొలువు లోని అమరనాయకునిపై ద్వంద్వ యుద్ధం చేయడం వేరే విపరిణామానికి దారి తీయవచ్చు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు దళవాయి సుబ్బరాయుడితో చర్చించినాడు. అతని సలహా ప్రకారం, ద్వంద్వయుద్ధానికి అనుమతి నిరాకరించినాడు.

హరియక్క, తాను తండ్రి హత్యకు బదులు తీర్చుకోవలసి వున్నది అని వివరించింది. సిద్ధరామప్పనాయుడు, “స్త్రీ పురుషుల మధ్య ద్వంద్వయుద్ధం తమ సాంప్రదాయం కాదు,” అన్నాడు.

“తండ్రి మీద ప్రేమ మగబిడ్డకు, ఆడబిడ్డకు వేరు వేరుకానపుడు, తండ్రి హత్యకు బదులు తీర్చుకునే హక్కు మగబిడ్డకు ఎట్లా వుంటుందో, ఆడబిడ్డకు అట్లే వుండదా?” అని ప్రశ్నించింది.

సిద్ధరామప్పనాయుడు ఒక మెట్టుదిగి, ‘మీ తండ్రిని హత్య చేసినది తిమ్మప్ప నాయుడే అనడానికి సాక్ష్యమేమి?’ అని అడిగినాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి సమక్షంలో జరిగిన వేలంపాట వివాదాన్ని ఆమె వివరించింది. సిద్ధరామప్పనాయుడు అది ప్రత్యక్షసాక్ష్యంగా నిలవదని తోసివేసినాడు. అప్పటికి హరియక్క మిన్నకుండిపోయింది కానీ, ఆమెలో పగ బడబానలం మాదిరి రగులు తూనే వుంది.

పదిదినాలు గడచినాయి. ఎల్లప్పజెట్టి చెరువులోపల్లె మండలం గుత్తకు మరో సారి వేలం నిర్వహించినాడు. ఆ వేలంపాటకు హరియక్క కూడా హాజరయింది. కానీ ఆమె దృష్టి, వేలం పాట మీదలేదు. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిని ద్వంద్వ యుద్ధానికి రెచ్చగొట్టే ఆలోచనలోనే వుంది. వేలంపాట మధ్యలో, ‘ఒక్కక్షణం...!’ అని, అందరి దృష్టి తనవైపు మరల్చుకుంది. మెల్లగా లేచి నిలబడింది. ఆమె ఏమి మాట్లాడుతుంది? ఎంత దుడ్డుకు గుత్త పాడుతుంది? అని ఆలోచించేవారు అక్కడ ఎవ్వరూ లేరు. చిత్రలింగనాయకుడి హత్య, అందుకు బదులు తీర్చుకోవడానికి హరియక్క హండేరాజును కలవడమూ, అందులో ఏపలం కావడమూ... ఇదంతా అక్కడ వేలంపాటకు వచ్చిన నాయకులకు తెలుసు.

హరియక్క, తన బంటుకు సైగ చేసింది. ఆ బంటు రెండు చేతులతో తాంబూలం అందించినాడు. హరియక్క తాంబూలం నోట్లో పెట్టుకుంది. ఏమీ మాట్లాడకుండా నమిలింది. ఒకసారి నాలుక చాపి చూసుకుంది. కొందరు మాత్రమే అట్ల తమ నాలుకను తామే చూసుకోగలరు. సున్నంతో కలిసిన ఆకూ, వక్కా ఎర్రగా పండింది. అట్ల నములుతూ నములుతూ మెల్లగా పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి వైపు అడుగులు వేసింది. ఎల్లప్పజెట్టి చూస్తున్నాడు. నాయకులంతా చూస్తున్నారు. ఆ రీతిగా అందరూ చూస్తూ చూస్తూ వుండగా, తాంబూలం నమిలి నమిలి పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి మీద 'ధువుఖ్...'మని ఉమ్మివేసింది. అతని అంగీ మీద ఎర్రటి తాంబూలం మరకలు. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు రాజు దగ్గరికి పరిగెత్తినాడు. హరియక్క చేసిన అవ మానం చెప్పుకున్నాడు. ఆమెతో ద్వంద్వయుద్ధానికి తాను సిద్ధమని అన్నాడు. అందుకు అనుమతి ఇవ్వమని వేడుకున్నాడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడికి ఆ విధంగా ద్వంద్వయుద్ధానికి అనుమతి ఇవ్వక తప్పిందికాదు. అనుమతి ఇవ్వడానికి ముందు, హరియక్కను పిలిపించి, ఆమె సమక్షంలోనే తన అనుమతి తెలియజేసినాడు. అతడు తన అనుమతిని ప్రకటించగానే, హరియక్క తొడగట్టింది. ఆచారం ప్రకారం ముందుగా తొడ చరిచిన హరియక్కకే ద్వంద్వయుద్ధం ఏ రోజున జరగాలో నిర్ణయించే హక్కు వస్తుంది.

'రేపు పొద్దననే' అని, పిడికిలి బిగిస్తూ ధృఢముగా అంది హరియక్క. ఇంక ద్వంద్వయుద్ధంలో ఇద్దరి కత్తులూ, డాలూ ఒకే కొలతలతో వుండేటట్లు చూసే బాధ్యత రాజుది. కానీ, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు లోపల హేళనగా నవ్వుకుని, బయటికి వినయంగా తన కోరిక విన్నవించుకున్నాడు.

"దొరవారు సన్నదు దయచేస్తే, నేను మల్లయుద్ధమే కోరుకుంటాను."

హరియక్క చురుక్కుమనేటట్లు చూసింది. సిద్ధరామప్పనాయుడి భృకుటి కూడా ముడిపడింది. ఒక స్త్రీ, ఒక పురుషుడు! ఇద్దరూ మల్లయుద్ధం!! అది యెట్లా సాధ్యం... అన్నట్లు చూసినాడు దళవాయి సుబ్బరాయుడు.

"నా ఇష్టం నేను చెప్పినాను. కానీ, ఈమె ఆడది కాబట్టి కత్తియుద్ధమో, మల్లయుద్ధమో కోరుకునే అవకాశాన్ని నేనే ఈమెకు ఇస్తున్నాను."

హరియక్క అంది- "వీరత్వానికి ఆడామగా తేడా యేముంటుంది? నేను మల్లయుద్ధానికి సిద్ధం."

రాజు, దళవాయి ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూసుకున్నారు. కాకపోతే ఒక మనవి అన్నది హరియక్క. ఏమిటి అన్నట్లు చూసినారు అందరూ.

"ద్వంద్వయుద్ధం జయాపజయాలతో ముగిసిపోకూడదు. అందుకని ఎవరూ ఓడిపోతే వారిని గెలిచినవారికి ఒప్పజెప్పవలసినది. రణంకుడుపు జరపడానికి అనుమతి చవలసినది! '

ఉలిక్కిపడినారు రాజు, దళవాయి. రణంకుడుపు ఎప్పటిమాట! ఎవరో చెప్పితే విన్నదే... ఎక్కడో గ్రంథాలలో చదివినదే.

సిద్ధరామప్పనాయుడు, “ఆ సంప్రదాయం మా సంస్థానంలో లేదు,” అన్నాడు.

పెమ్మసాని తిమ్మనాయుడు రోషంతో, “రణంకుడుపు నాకూ సమ్మతమే. ఏలినవారు సన్నదు దయచేయవలసినది,” అన్నాడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు, దళవాయితో మాట్లాడి, మధ్యేమార్గం చెప్పినాడు. “నా సమక్షంలో రణంకుడుపు జరపడానికి అనుమతించేదిలేదు. మీరు మరొక మధ్యవర్తిని ఎన్నుకుని, కార్యం నిర్వహించుకుంటామంటే మాకు అభ్యంతరంలేదు.”

అప్పుడు దళవాయి సుబ్బరాయుడు ఎల్లప్పజెట్టి పేరు ప్రతిపాదించినాడు. ప్రత్యర్థులు ఇద్దరూ, ‘వల్లే!’ అనినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి, తాను మధ్యవర్తిత్వం వహించడానికి మొదట ఒప్పుకోలేదు. రణంకుడుపు తన అమరనాయక గ్రామం అయిన చెరువులోపల్లెలో జరగడానికి అతనికి ఇష్టం లేదు. మొదట రణంకుడుపును ప్రస్తావించిన హరియక్క జాగీరులోనే ద్వంద్వ యుద్ధం జరిగితే, దానికి మధ్యవర్తిత్వం వహిస్తానని అన్నాడు.

శత్రువు ఓడిన స్థానంలోనే రణంకుడుపు జరగడం నియమం. స్త్రీ అయిన హరియక్క ఓడిపోవడం ఖాయమని ఎల్లప్పజెట్టి అభిప్రాయం. అదేజరిగితే, హరియక్కను రణంకుడుపు నుండి కాపాడటానికి ఆమె గ్రామమే సరి అయినది అని కూడా అతని ఆలోచనగా వున్నది.

గరిడీలోనికి దిగిన హరియక్క అరిచిన అరుపు ప్రకంపనలు సృష్టించింది. మగ అరుపులకు మాత్రమే అలవాటుపడిన జనాలకు ఆ స్త్రీ అరుపు ఒక అరుదైన ఖేతిని కలిగించింది.

ఎల్లప్పజెట్టి; హరియక్క వెనుక ఇద్దరు మనుషులనీ, పెమ్మసాని తిమ్మనాయుడు వెనుక ఇద్దరు మనుషులనీ ఏర్పాటుచేసినాడు. వెనుకదన్నుగా వున్న ఆ ఇద్దరూ తప్ప, మల్లయోధులతో ఇంక ఎవరూ మాట్లాడే అవకాశం లేదు. గరిడీకి ఆవైపు ఒకరు, ఈవైపు ఒకరు నిలబడి, భూమిని తాకి, మొక్కి, తొడగొట్టినారు. ఒంటి మీద లంగోటా తప్ప, మిగతా మనిషి మొత్తం నగ్నంగా వున్న పెమ్మసాని తిమ్మనాయుడు జబ్బులు చరిచి, కండలు చూపి, కూతలు పెట్టినాడు. పైన భోళీ, కిందన తొడల వరకూ బిగువైన చల్లాడమూ తొడిగిన హరియక్క ప్రత్యర్థి ముందు మరీ అంత తీసేసేదిగా లేదు. ఆమె శరీర ఆకృతిలో హస్తినీ జాతి స్త్రీ లక్షణాలు వున్నాయి. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి కంటే పొట్టిగా వున్నా, ఆ పొట్టిదనం వల్లనే ఆమె అతని కంటే లావుగా ధారుడ్యంగా కనిపిస్తూ వుంది.

మల్లయుద్ధం మొదలయింది. ముష్టిపూతాలు కురుస్తున్నాయి. ఇద్దరు మల్లులలోనూ దృష్టులు మారుతున్నాయి. పట్లు మారుతున్నాయి. ఒకరిలో గద్ద

చూపులోని నిశితత్వం వుంది. ఇంకొకరిలో దెబ్బలకు కాచుకునే చోరదృష్టి వుంది. ఒకరిలో పాము చూపులోని చురుకుదనం వుంది. ఇంకొకరిలో పట్టు తరువాత పట్టు మార్చే కపిదృష్టి వుంది. వారి తొక్కులాటల కాలిగురుతులు ఇసుకలో ప్రత్యక్షమవుతున్నాయి. ఆ తొక్కులాటలలోనే ఆ పాదముద్రలు చెరిగిపోతున్నాయి. వారి ఒడలు నిండా ఇసుకే ఇసుక. చుట్టూ జనం కేరింతలు కొట్టి అరుస్తున్నారు. 'అదీ పట్టు... అదీ దెబ్బ!...' అంటూ కూతలుపెడుతున్నారు. ఇద్దరూ పులులే... కానీ హరియక్క యవ్వనం దాటని కిశోరం. ఒక్కసారి పైకి ఎగిరి దూకింది. ఆమె బలమైన మోకాళ్లు అతని పక్కటెముకలను విరిచేసినాయి. ఇంకొకసారి, ఇంకొకసారి దూకింది. అతడు రక్తం కక్కుకున్నాడు. సన్నగా మూలుగుతూ చలనరహితంగా పడిపోయినాడు.

అదే దినం రాత్రి రణంకుడుపు. ఎల్లప్పుజెట్టి, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిని తనకు ఒప్పించమని కోరినా, హరియక్క సమ్మతించకపోవడంతో చేసేదిలేక చెరువులోపల్లెకు వెళ్లిపోయి వున్నాడు.

రాత్రి అయ్యింది.

చీకటి దట్టంగా అలుముకుంది.

కాగడాలు వెలుగుతున్నాయి.

అది, మల్లయుద్ధం జరిగిన అదే ప్రదేశం.

పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడు అపస్మారకంలో వున్నాడు.

ఇద్దరు జెట్టీలు అతన్ని, కాళ్లు పట్టుకుని బరబరా ఈడ్చుకు వచ్చినారు.

హరియక్క, గొర్రెనుకోసే వేటకత్తి పట్టుకుంది.

గరిడీ మధ్యలో శివంగి మాదిరి నిలబడి వుంది.

ఇద్దరు జెట్టీలు, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి గొంతు కింద పెద్దగిన్నె వుంచి నారు.

మరొక ఇద్దరు, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి కాళ్లను అడిమిపట్టినారు.

హరియక్క అతని గొంతును పరపరా కోసింది.

అతడి మొండెం నుండి తలను వేరుచేసి పక్కనపెట్టింది.

నెత్తురు ఎగజమ్మింది.

ఎగజమ్మిన రక్తాన్ని గిన్నెలోకి వైనంగా ఒడిసిపట్టినారు.

చర్మమంతా చెక్కివేసి, అతని తలను పొయ్యి మాదిరి చేసినారు.

కపాలంలో రక్తం నింపినారు.

ఆ రక్తమే ఎసురుగా అన్నం వండినారు.

నెత్తుటికూడు తయారయింది.

హరియక్క బట్టలు విప్పి నగ్నమయింది.

ఒడలంతా బూడిద పూసుకుంది.

జుట్టు పాలిండ్ల మీదికి విరబోసుకుంది.

రణంకూడు పాత్ర నెత్తిన పెట్టుకుంది.

ఊరి చుట్టూ దిశమొలతో తిరిగింది.

తిరుగుతూ తిరుగుతూ 'కోబలి..కోబలి...!' అని ఆ చీకట్లో భీకరంగా అరిచింది.

ఆ భూతబలిని తన కులదైవమయిన కొల్వాపురమ్మకు సమర్పించుకుంది.

12

పద్మసానికి ఒక చిక్కు వచ్చిపడింది.

అది, తన పెంపుడు కూతురు నాగసాని నుండి రాలేదు.

కన్నకొడుకు మన్నారదాసు నుండి వచ్చింది.

ఈ పదమూడేండ్ల కాలంలో ఆమెకు ఏ చిక్కుసమస్య ఎదురుకాలేదు. ఈ నడుమనే అది మొలకెత్తింది. కానీ ఆ సమస్య మొలకెత్తడమే, ముల్లుగా మొలకెత్తింది.

కూతురు నాగసాని వలన ఏ చిక్కులూ లేవు. మగపిల్లవాడి గురించే చిక్కు అంతా. తమ దేవదాసి కుటుంబాలలో సాధారణంగా మగపిల్లలు ఎదుర్కొనే సమస్య ఇది. మన్నారుదాసును, నాగసానిని తాను సమానంగా చూస్తుంది. ఇద్దరూ ఒకే రకం చదువులు చదువుతారు.

వారికి ఒక గురువు అలంకారశాస్త్రాలు చెబుతాడు. ఒక గురువు అంధ్రీరాగం నేర్పుతాడు. ఒక గురువు చిత్రకవిత్వం బోధిస్తాడు. ఒక గురువు ఫలకం తీసుకుని; దారం సహాయంతో గీతలు గీసి, శరీరాంగాల ఎత్తులు గీసి, ఆ కొలతలలోకి శరీరాంగాలను అమర్చి, ముఖాముఖి రూపం గీయడం నేర్పుతాడు.

క్రమక్రమంగా, ఆ చదువుల మీద మన్నారుదాసుకు శ్రద్ధ తగ్గిపోవడం గమనించి పద్మసాని. అందుకు కారణం తన దేవదాసీ కుటుంబమేనా? అని ఆమె అనుమానం. ఆ అనుమానం బలపడటానికి చాలా విషయాలు జరుగుతున్నట్లు దాసీలు వార్తలు మోసుకువస్తూనే వున్నారు.

సిద్ధరామప్పనాయుడి పెద్ద భార్యపేరు కళ్యాణమ్మ. ఆమెకు సహజంగానే తాను గిట్టదు. ఆమెకు పెదరామప్ప, చినరామప్ప, సిద్ధప్ప మొదలయిన కుమారులు వున్నారు. తల్లి కళ్యాణమ్మ ప్రభావమేమో, ఆ పిల్లలకు కూడా తన కొడుకు మన్నారదాసు అంటే గిట్టినట్లు లేదు.

అటలలో కలిసినపుడు పెద్దకొడుకులు ఇద్దరూ మన్నారుదాసును చూసే చూపు వేరు. వారి అపహాస్యపు చూపులని, ఎకసెక్స్యం నవ్వులను భరిస్తూనే వున్నాడు మన్నారుదాసు. ఇప్పుడు ఆ అపహాస్యమంతా వారి ద్వంద్వార్థపు మాటలలోకి కూడా వచ్చి చేరుతూ వుంది. ఆరోజు మిట్టమధ్యాహ్నం అందరూ చిల్లాకట్టి ఆడుతున్నారు. చిల్లాకట్టిలో ఓడిపోయిన మన్నారుదాసును గవ్వన్న పట్టించినారు.

గవ్వన్న గచ్చకాయ్...

నా పేరొంకాయ్...

గవ్వన్న పట్టలేక మన్నారుదాసు మధ్యలో ఆగి గాలి పీల్చుకున్నాడు. అప్పుడు పెద్దరామప్ప, మన్నారుదాసును తిట్టిన తిట్టు వేశ్యదాసి చెవిలో పడింది. ఆ వేశ్యదాసి వచ్చి, పద్మసాని చెవిలో ఊదించింది. కొడుకు వచ్చి, ఆ తిట్టు తిట్టినవారి మీద తనకు ఫిర్యాదు చేస్తాడని అనుకుంది పద్మసాని. కానీ, అట్ల జరగలేదు. ఆ తిట్టును మన్నారుదాసు, లోలోపలే దిగమింగడానికి చేసే ప్రయత్నాన్ని గమనించింది. 'నువ్వు ఒక అబ్బుకు పుట్టినవాడివే అయితే...' అనేది ఆ తిట్టు. నిజానికి వేశ్య కుటుంబాలకు అది తిట్టు కానక్కరలేదు. కానీ, వేశ్య కుటుంబంలోని మగపిల్లలు దానిని తిట్టుగా తప్ప, తమ వృత్తి లక్షణంగా స్వీకరింపలేరు. మన్నారుదాసును రాజు, తన అందరి సంతానం మాదిరి చేరదీయ్యడు. ముద్దు మరిపాలు చూడడు. చూసేచూడనట్లు చూసి వెళ్ళిపోతుంటాడు. తన కుటుంబానికి, బయటి ప్రపంచంలోని ఇతర కుటుంబాలకీ మధ్య మన్నారుదాసుకు ఇది తేడాగా కనిపించడం మొదలుపెట్టింది. ఆ పిల్లవానికి తండ్రి ఎవరో తల్లి అయిన పద్మసానికి తెలుసు! మన్నారుదాసుకు కూడా హృదయంలో ఎక్కడో తెలుసు. ఒకవేళ పద్మసాని చెప్పినా, మన్నారుదాసు బయటికి చెప్పకోవడానికి వీలులేదు. అదీ, రాజుగారికి వారసులు వుండగా! పద్మసాని ఒకసారి కొడుకు ముఖంలోకి తేరిపార చూసింది. విశాలమైన ఫణ; ఫణ దిగువ ఉబ్బెత్తు చెంపలు, రెండు చెంపలూ కలుసుకునే బవిరిగడ్డమూ పూర్తిగా రాజుగారి ముఖచక్రమే! ఆ ముఖ చక్రంలో కళ్లు, ముక్కు, మాత్రమే తనవి. మన్నారుదాసు ముఖంలో కనిపించే దైన్యం చూసి, ఆమె తల్లడిల్లిపోయింది. యక్షగానానికి తమ జక్కుల వంశం పెట్టింది పేరు. అటువంటి యక్షగానానికి మన్నారుదాసు పూర్తిగా విముఖుడు. సంగీతం, కవిత్వం, చిత్రలేఖనం... అన్నీ, ఉన్నత వంశాలు నేర్చుకునే విద్యలే! కానీ, ఆ విద్యలు ఉన్నత వంశాలవారి అభిరుచికి మాత్రమే సంబంధించినవి. వేశ్యా కుటుంబాలకు మాత్రం, ఆ విద్యలు వృత్తి కూడా! ఈ తేడా, ఏ మూలనో కొంచెం అర్థమయిన మన్నారుదాసుకు తన కుటుంబవ్యవస్థ పట్ల వున్న అయిష్టతే, ఆ కుటుంబం నమ్ముకున్న కళలపట్ల కూడా ప్రసరించింది. తమ దేవదాసి కుటుంబాలలో ఆడబిడ్డలకు వున్న భవిష్యత్తు మగబిడ్డలకు వుండదు. కుల స్త్రీలకు లేని ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం వేశ్యలకు వుంటుంది. నిత్య సుమంగళిగా వేశ్యలకు గౌరవం వుంది. రాజకీయంగా ప్రత్యేక సౌకర్యాలు వున్నాయి. తన వారసత్వం అందిపుచ్చుకునేది నాగసాని కానీ, మన్నారుదాసు కాదు. తన కుటుంబ వాతావరణం నుండి దూరంగా పెంచితేతప్ప మన్నారుదాసు జీవితానికి గౌరవం రాదు. అందుకు పద్మసాని ఒక నిర్ణయానికి వచ్చింది. ఆ నిర్ణయం తీసుకోవడానికి మాత్రం ఆమె మనసును కష్టపెట్టుకోవలసి వచ్చింది. మన్నారుదాసును దూరంగా పెంచడమేకాదు; తమ దేవదాసి కుటుంబం అనుసరిస్తున్న సంప్రదాయ

కళలకూ, విద్యలకూ కూడా అతన్ని దూరం జరిపితే తప్ప, అతనికి తనదైన వ్యక్తిత్వం అబ్బదు.

అప్పటికే కుంపిణీవారు మద్రాసు కార్పొరేషనులో, నల్లపేటలో దేశీయుల కోసం బడి పెట్టి వున్నారు. ఇంగ్లీషు భాషను మాట్లాడడం, రాయడం, చదవడం, లెక్కలు చేయడం, పద్దులు రాయడం నల్లవాండ్రు చిన్నవాండ్రకు నేర్పాలని భావించి వున్నారు. క్రైస్తవ జ్ఞానాభివృద్ధి సంఘం పెట్టి వున్న ఆ బడి, అప్పటికి ఇంకా కొనసాగుతూ వుంది. మన్నూరుదాసును ఆ సువార్త సంస్థ బడిలో చేర్పించింది పద్మసాని.

13

ఆర్యేటి కోడెనీలడు దేవరపోతు అయినాడు.

దేవరపోతు ఎవరి పంటపొలంలో అయినా పడవచ్చు.

ఏ ఎనుముగొడ్డునయినా ఎక్కవచ్చు. ఎవరి మీదయినా కొమ్ము విసరవచ్చు.

ఏం? అనేదానికి లేదు. చెయ్యిఎత్తి కొట్టేదానికి లేదు.

మహా అయితే దానిని సున్నితంగా అదిలించవచ్చు. లేక తామే దూరం జరిగి పోవచ్చు.

కోడెనీలడికి ఆ దేవరదున్న పదవి లభించింది.

మందల చిత్రలింగ నాయకుని మరణం తరువాత, పెమ్మసాని తిమ్మప్ప నాయుడు ద్వంద్వయుద్ధంలో అశువులు బాసిన తరువాత; సందిట్లో సమారాధన అన్నట్లు, చెరువులోపల్లె వేలంపాట నాగప్పప్రెగడకు దక్కింది.

చెరువులోపల్లె అమరనాయక గ్రామంలో చెరువు వుంది. ఆ చెరువు కింద మాగాణి భూముల మీద ఆశపడి మాత్రమే నాగప్పప్రెగడ వేలంపాట పాడినాడు. కానీ, వానాకాలం గడుస్తున్నా చెరువులోకి నీళ్లు రాలేదు. చెరువు నిండకపోతే మాగాణి పండదు. మాగాణి పండకపోతే పన్నులు వసూలు కావు. పన్నులు వసూలు కాకపోతే, ఎల్లప్పుజెట్టికి గ్రామం గుత్త కట్టలేడు. కట్టలేడు అంటే కట్టలేడు అనికాదు. తన చేతి నుండి వేసుకుని కట్టవలసి వస్తుంది. చెరువు వుంది అని ఆశపడి, పన్నుల వసూలుకు పాటపాడి ఇరుక్కుపోతినీ కదా! అనుకున్నాడు నాగప్ప ప్రెగడ.

మాగాణి భూముల మీద పన్ను ధాన్యం రూపంలోనూ, గానుగ సిద్ధాయం, ఈడిగ సిద్ధాయం, మంగలిపన్ను, వెట్టిపన్ను, సమయసుంకం వంటివాటిని ధన రూపం లోనూ వసూలు చేయవలసి వుంటుంది. నాగప్పప్రెగడ గుత్త తీసుకున్న తరువాత పన్నులు పెంచి వున్నాడు. ఎల్లప్పుజెట్టికి కట్టే గుత్త కట్టేసి, బాగా మిగిలించు కోవాలని ఆశ పడినాడు. కానీ, వర్షాల పరిస్థితి బాగలేదు.

చెరువులోపల్లెలో పంచాయితీ పెద్దలు నాగప్పప్రెగడను కలిసి, 'గాలిదేవర జాతర జరిపితే వానలు పడతాయి సామీ!' అని విన్నవించుకున్నారు.

‘దానికేమి? చేసుకో పోండి,’ అన్నాడు నాగప్పప్రెగడ.

‘గాలిదేవర అంటే ఇంటింటికి యాట కొట్టక తప్పదు. ఖర్చుతో కూడుకున్నది. గాలిదేవర జరుపుకుంటాము కాబట్టి ఈసారికి మహారాచతేవల పన్నును తీసివేయండి,’ అని వేడుకున్నారు. గ్రామదేవతల నైవేద్యానికి ఉద్దేశించిన ఆ పన్నును గాలిదేవర జాతర కోసం వదులుకోవచ్చు. కానీ, నాగప్పప్రెగడ ఒప్పుకోలేదు.

అప్పుడు ఎల్లప్పజెట్టి మధ్యలో కలగజేసుకుని, “నాకు చెల్లించే గుత్తలో ఈసారికి మహారాజతేవలు పన్నును వదులుకుంటాను. ఆ పన్నును మీరు అగ్రహారం స్వామికి కట్టే పనిలేదు, అతడు నాకు కట్టే పనిలేదు. పోయి నామాటగా చెప్పండి ఆయనకి,” అనినాడు.

“నేను ఎల్లప్పజెట్టికి కట్టవలసిన పన్నును ఎల్లప్పజెట్టి వదులుకోవచ్చు. కానీ, ఆ పన్ను మీద నేను పెంచిన దుడ్డును మాత్రం నాకు కట్టవలసినదే!” అన్నాడు నాగప్పప్రెగడ.

గాలిదేవర జరపడానికి పంచాయితీ పెద్దలు సమయ నిర్ధారణ చేసుకుని, ఎల్లప్పజెట్టి నిర్వహణలోనే జాతర జరపడానికి నిశ్చయించినారు. ఇది ఇట్టా వుంటే; ఎర్రకొండాపురం అమరనాయక గ్రామాలలో చెరువు లేదు. అన్నీ మెట్ట పొలాలే. ఒక్క సంవత్సరం వాన రాకపోతే తట్టుకునే శక్తి ఆ గ్రామాలకు లేదు. వానలకోసం గాలిదేవర జరపడానికి కూడా వారికి స్తోమత లేదు. వీరనారాయణరెడ్డికి, ఎల్లప్పజెట్టి అమర నాయకుడు అయినందుకు మాత్రమేకాదు, అతని అమరనాయక మాన్యంలో చెరువులూ, కుంటలూ వుండి, సుసంపన్నమైన మాగాణి భూములు వుండటం కూడా కంటగింపుగా వుంది. తన అమరనాయక గ్రామం నుండి ఎల్లప్పజెట్టి ఈడ్చుకుపోయిన కోడెనీలడు గుర్తుకు వచ్చినాడు. కోడెనీలడిని రెచ్చగొట్టి, ముందుకు ఎగవేసి, కార్యం జరిపించుకోవలె అనుకుని, కోడెనీలడిని పిలువనంపినాడు. అప్పటికే, ఎల్లప్పజెట్టి చేసిన మోసానికి పళ్లు నూరుతున్నాడు కోడెనీలడు- ‘ఎల్లప్పజెట్టికి నాతో ద్వంద్వ యుద్ధం చేసే ధైర్యం లేదు. చేప లేదు. పౌరుషం లేదు. నాతో ఎంగిలిపడిన దానిని పెండ్లి చేసుకున్నాడు. సిగ్గు శరమూ లేదు,’ అని చెప్పుకుంటూ తిరుగుతున్నాడు. అతనికి ఎల్లప్పజెట్టి మీద కుత్తికల వరకూ కోపము వుంది. తన ఇమ్మడమ్మను తనకు కాకుండా చేసినందుకు పగతో రగిలిపోతున్నాడు. ఇప్పుడు ఆ పగ తీర్చుకునే వెసులు బాటును వీరనారాయణరెడ్డి కలుగజేసినాడు. ఎల్లప్పజెట్టి ఇలాకాలోని గాలిదేవర ఫలాన్ని ఎత్తుకురావడానికి తనను మించిన మొనగాడు ఎవడు?

గాలిదేవర ఫలాన్ని ఎత్తుకువచ్చేవానికి ఊరి కట్టుబాట్లు ఏవీ వర్తించవు.

ఏ ఇంట్లో అయినా దూరవచ్చు.

ఎవరి చేతుల్లో ఏమి వున్నా గుంజుకోవచ్చు.

ఆడువారి మీద పడవచ్చు.

ఎవ్వరి మీద అయినా చెయ్యి చేసుకోవచ్చు.

ఎవరూ ఏమీ అనేదానికి లేదు! ఏమీ చేసేదానికి లేదు!!

కానీ, ఒకే ఒక నియమం వుంటుంది. దేవర మనిషిగా మారినవాడు నోరు తెరిచి ఒక్కమాట కూడా మాట్లాడకూడదు. ఎవరు మాట్లాడించినా సైగలతో కూడా జవాబు చెప్పరాదు.

14

హరియక్క స్త్రీగా మారింది.

అదీ, ఈ నడుమనే!

స్త్రీగా మారింది అంటే, ఇంతకుమునుపు పురుషుడు అని అర్థం కాదు.

పురుష లక్షణాలు కలది మాత్రమే అని!

పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడితో మల్లయుద్ధానికి దిగినపుడు ఆమెకు స్త్రీ స్వరూపం లేదు. అట్లని పూర్తిగా లేదనీ చెప్పలేము. మల్లయుద్ధంలో ఆమె వెనుకవైపు చోళీ చిరిగి వీపు బయటపడింది. తెల్లటి వీపు! అయినా, ఆమె లక్ష్యపెట్టలేదు. మగవాడి వీపునకూ ఆడదాని వీపునకూ మృదుత్వంలో తప్ప, ఆకారంలో తేడా వుండదు. మగవాని అవయవాలతో సామీప్యత వున్న చేతులూ, కాళ్లూ వంటి అవయవాలను దాచుకోవడం స్త్రీలకు అత్యవసరమేమీ కాదు. ఇది హరియక్క అంతర్గతంలో ఎక్కడో వుంది. కానీ, కొంచెంసేపటికి మల్లయుద్ధంలో ఒక చన్ను తెల్లగా బయటపడి నపుడు మాత్రం, ఆమె చోళీలోనికి దోపుకొని జాగ్రత్తపడకుండా వుండలేకపోయింది. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి దృష్టి ఆమె పాలిండ్ల మీద పడుతూ వుంది. పురుషుడు స్త్రీని కోపం తోనూ, కసితోనూ కూడా అనుభవించగలడు. కానీ అది స్త్రీ ప్రకృతిలో కనిపించదు. మొలకు పుట్టగోచి పెట్టుకుని తొడలు కొడుతూ అరుస్తూ తిమ్మప్పనాయుడు కూడా ఆ ఒక్క అవయవాన్ని దాచుకోవడం నుండి మాత్రం అతీతుడైనవాడు కాడు. కానీ, హరియక్క చూపు అక్కడ లేదు. స్త్రీ స్వరూపంలోని ఆమె, పురుష స్వరూపు అతీతం. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిలోని దుశ్చర్య, హరియక్క మీద లైంగిక దాడి చేసే విధంగా పరిణమించినా; చివరికి అతని లైంగిక దృష్టి అతని పొరాట బలహీనతగా మారింది. అతని ముష్టిపూతం ఆమె ఆయువుపట్టులో పడలేకపోయింది. ఇదే, హరియక్కకు బలంగా మారి, ఎత్తుపల్లాలు లేని అతని రొమ్ములో బలంగా గుద్దగలిగింది.

ద్వంద్వయుద్ధం తరువాత, తాను రోజువారీ చేసే కసరత్తులో హరియక్క, ఒక మార్పు చేసుకుంది. అంతకుమునుపు తన తండ్రి, తన సాముగరిడీల శిక్షణ కోసం ఏర్పాటుచేసి పోయిన ఆడజెట్టీలను తొలగించింది. పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిని మట్టికరిపించిన అనంతరం, హరియక్కకు ఆడజెట్టీలతో సాము చేయడానికి మనస్కరించలేదు. ఏనుగులు తినేవానికి పీనుగులు ఏమిలెక్క అన్నట్లుగా

తయారయింది ఆమె మనసు. అడజెట్టిల స్థానంలో మగజెట్టిలనే ఏర్పాటు చేసుకుంది. వారితోనే కట్టిసాము, కత్తిసాము, మల్లయ్యుద్ధం చేయసాగింది. చాలామంది పురుష బలవంతుల కంటే కొందరు స్త్రీలు మరింత బలాధ్యులుగా వుండవచ్చు. కానీ, బలాధ్యులయిన చాలామంది స్త్రీలకంటే చాలా చాలామంది పురుషులు చాలా చాలా బలమైనవారని ఆమెకు తెలియవచ్చింది. వియ్యానికయినా, కయ్యానికయినా సమాన ఉజ్జీలు కావాలంటారు నిజమే కానీ, ఒక విషయం సంభవించింది. ధ్వంధ్వయుద్ధంలో పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడి మీద వున్న పగ, కోపం, కసి, సామువిద్యలో సహచరులయిన జెట్టిల మీద ఆమెకు ఎందుకుంటుంది? సాముగరడీల ఆహ్లాదకర వాతావరణంలోనే హరియక్కకు మగజెట్టిల నుండి పురుష స్పర్శలు పరిచయం కావడం మొదలుపెట్టినాయి.

పురుషుని శరీర ఆకృతిని కొలమానంగా నిర్ణయించి మాత్రమే స్త్రీ శరీర ఆకృతికి వస్త్రధారణ నిర్ణయించింది మానవ సమాజం. నిజానికి స్త్రీ రొమ్ము పురుషుని రొమ్ము కంటే భిన్నమయింది. అట్లే, పురుషుని చదును రొమ్ము కూడా స్త్రీ రొమ్ముల నుండి భిన్నమయినది. కానీ, స్త్రీ నుండి భిన్నమయిన ఒక అవయవం పట్ల మాత్రమే పురుషుడు గోవ్యత పాటిస్తాడు కానీ, ఆమె చనుకట్టు కంటే భిన్నమయిన తన చదును రొమ్ముపట్ల మాత్రం గోవ్యత పాటించడు. కానీ, పురుషుడి కంటే భిన్నమైన తన ఎత్తైన రొమ్ముల పట్ల స్త్రీ గోవ్యత ప్రదర్శించక తప్పింది కాదు. అటవిక సమాజంలో మాత్రమే, స్త్రీ పురుషుల మధ్య సమానమైన గోవ్యత వుండేది.

పురుష స్పర్శల పరిచయంతో హరియక్కకు ఒక తలంపు కలిగింది. అప్పుడప్పుడు తన అడపరిచారికల వలెనే చీర, రవికలోకి దిగడం మొదలుపెట్టింది. అంత వరకూ మగ దుస్తులతో తన తండ్రిపట్ల సామీప్యత అనుభవించిన హరియక్కకు ఇంక ఆ అవసరం తీరిపోయినట్లు కూడా అనిపించింది. అడదుస్తులు ధరించడం మొదలవగానే ఆమె దేహం అలలతో విస్తరించిన తటాకము అయింది! కసరత్తులో కరినంగా బయటపడే ఆమె కండలు, ప్రస్తుతం కోర్కెతో మృదువుగా పొంగడం ప్రారంభించినాయి. ఆ మృదుత్వం పురుషుని నుండి ఏదో దృఢత్వాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నట్లు వున్నది.

ఒకదినం ఇద్దరు మగజెట్టిలను వెంటబెట్టుకుని, తన గ్రామ పాలిమేరలు చుట్టి రావడానికి బయలుదేరింది హరియక్క. పనిలోపనిగా, పంటల పరిస్థితిని కూడా విచారించుకుని రావాలని ఇద్దరు జెట్టిలతో గుర్రాల మీద బయలుదేరింది. ఆమె మగదుస్తులలోనే వుంది. కానీ, దొంగతనం చేయబోయేముందు మారువేషం ధరించి నట్లుగానే వున్నాయి ఆమె మగదుస్తులు.

రాయలచెరువు గ్రామానికి తూర్పున చెరువు వుంది. ఆ చెరువులోనికి చేరే ఏటి ప్రవాహం పడమటి నుండి వస్తుంది. ఉత్తరాన గ్రామ సరిహద్దులుగా వెలగచెట్లు

నాటించి వున్నాడు చిత్రలింగనాయకుడు. దక్షిణాన తన తండ్రి, రెడ్డికి దానం చేసిన చేనుమాన్యం వుంది. ఆ సరిహద్దులలో అదనంగా బాణపుగుర్తులు గల శిలాస్తంభాలు కూడా వున్నాయి. ఆమె అన్ని ఎల్లలనూ జాగ్రత్త చేసుకుని, చెరువు కింద మాగాణి పంటలనీ, మెట్టసేద్యం పంటలనీ చూసి, పరిస్థితి విచారించింది. మాగాణి పంటకు మూడింట రెండు భాగాలు, మెరకపంటకు మూడింట ఒక భాగము, ఆమె ధాన్యం వసూలు చేస్తుంది. కానీ, ఆ ఏడాది చెరువు కింద మాగాణి సగం బతికింది, సగం ఎండిపోయింది. మెట్టపొలాలు పూర్తిగా ఎండిపోయినాయి. వస్తూవస్తూ కానుగ చెట్లతోపు దగ్గరికి వచ్చి ఆగింది. ఆ కానుగచెట్లది హరియక్క వయస్సే! ఆమె పుట్టి నప్పుడు వాటిని నాటించి వున్నాడు చిత్రలింగనాయకుడు. అక్కడ తాముతప్ప వేరే మనుషులు లేరు. మనుషుల సమూహంలో అణగి వుండే లైంగికవాంఛ, ఏకాంతంలో అతిగా విజృంభిస్తుంది. ఆ వాంఛ, ఊపిరిలయను ప్రభావితం చేస్తుంది. ఆమెలో అప్పటికే ఊపిరి తీసుకునే వేగం పెరిగింది. ఒక బంటును తోపు ముందరే కావలి వుంచి; 'ఇక్కడ కొంత కునుకు తీస్తా,' అని, మరో బంటుతో లోనికి ప్రవేశించింది. కానుగచెట్ల తోపు నడుమ ఒక మంటపం వుంది. కానుగచెట్లు దట్టంగా పెరిగిన తరువాత బాటసారులకు ఆ సత్రం కనుమరుగయింది.

ఆ రాతిమంటపంలో ఎప్పుడో ఏ బాటసారులో వంట చేసుకున్న గుర్తుగా నల్లగా మసిబారిన మూడురాళ్ల పొయ్యి వుంది. కానుగచెట్ల చల్లదనంలో ఆమె ఒంటి లోని నెత్తురు వింతగా ఉడుకెత్తుతూ వుంటే; రెండు అరచేతుల మీద తల ఆనించి వెల్లకిలా విశ్రమించింది. యువ భటుడుని పిలిచింది. 'చెప్పండి దొరసానీ!' అన్నాడు వాడు వినయంగా.

“కాళ్లు పట్టవోయ్!”

కొంచెముసేపు జరిగింది.

ఒకసారి గట్టిగా ఊపిరి పీల్చి వదిలింది.

“కొంచెము పైన పట్టవోయ్!”

మరికొంచెముసేపు గడిచింది.

“ఊ...” అంటూ చేతులు జాడించింది. ఒళ్లు విరుచుకుంది.

“ఇంకొంచెము పైకి రావోయ్!”

“దొరసానిగారూ...” అని దీనంగా మూలగినాడు ఆ యువభటుడు.

హరియక్క, ఒక్కసారిగా రెండు కాళ్లు జాడించి లేచి కూర్చుని, ఆ మగజెట్టిని కిందకి తోసి పైకి చేరింది.

ఆరోజు రాత్రి నుండి హరియక్క పడకటింటి కాపలా మారింది. ఆడజెట్టిలు పోయి, కాపలాకు మగజెట్టిలు వచ్చినారు.

కోడెనీలడు గాలిదేవర మనిషిగా మారి పది దినాలు దాటింది.
 అతడికి అరాచకాలు తమాషా అయినాయి.
 అఘాయిత్యాలు మామూలు అయినాయి.
 అతని చేష్టలతో నీళ్లులేని కొండాపురం అట్టుడికిపోయింది.
 ఇమ్మడమ్మకు ఎల్లప్పజెట్టితో పెండ్లి జరిగినప్పటి నుండి అతడు గెడ్డం గీసు
 కోలేదు.

జులపాలు భుజం వరకూ పెరిగినాయి.
 ఒంటి మీద గొంగడి వేసుకోవడం మానేసినాడు.
 మనుషులతో మాటలాడేది పూర్తిగా విడిచిపెట్టినాడు.
 మాటలు మానేసిన తరువాత అతని చూపులు పదునెక్కినాయి.
 ఎవరు ఎదురయినా, కళ్లలోకి కళ్లుపెట్టి చూస్తాడు.
 ఆడువారు పారిపోతారు. మగవారు ముఖం తిప్పుకుంటారు.
 ఈవాడా ఆవాడా అని కాదు, గ్రామంలోని అన్ని వాడలలోనూ సంచరిస్తాడు.
 నడుస్తూ నడుస్తూ చప్పున ఆగిపోయి, ముక్కుపుటాలు ఎగరేస్తాడు.
 ఒక ఇంటిలో కోడికూర ఉడుకుతూ వుంటుంది.
 నేరుగా ఆ ఇంటిలోకి చొరబడతాడు.
 ఆడువారు కెవ్వుమంటారు. పిల్లలు పారిపోతారు.
 మగవారు నిస్సహాయంగా నవ్వుతూ నిలబడిపోతారు.
 కోడెనీలడు తినినంత తిని వెళ్లిపోతాడు.
 ఆడువారు నవ్వుతూ వచ్చి, ఎక్కడి సామానులు అక్కడ ఎత్తిపెట్టుకుంటారు.
 ఆ తరువాత పిల్లాజెల్లా ఒకచోట చేరి కోడెనీలడి రాకతో ఎవరు ఏవిధంగా
 భయపడినారో, ఎవరు ఏ విధంగా చావు అరుపులు అరిచినారో చెప్పుకుని పడిపడి
 నవ్వుతారు.

కోడెనీలడు జనాలపైకి కోతి మాదిరి దూకుతాడు.
 ఎవరి చేతిలో ఏమి కనపడినా గుంజుకుంటాడు.
 కోమటిశెట్టి అంగడిలోకి దూరతాడు. శెట్టికి పై ప్రాణం పైనే ఎల్లిపోతుంది.
 అవి తినీ, ఇవి తినీ కొవ్వెక్కి తిరుగుతున్నాడు.
 చేతులు ఉల ఉలమంటే గోడలు గుద్దుతాడు.
 ఎవరినయినా తన్నాలని అనిపిస్తుంది.
 కారణము వుండదు.
 తన్నడానికి సాకు కూడా వెదుక్కోకుండా, ఎదురయినవాడిని ఉన్నఫళంగా
 కొడతాడు.

దెబ్బలు తినిన వాడు నవ్వుతూ పారిపోతాడు.

కోడెనీలడు కనిపించగానే, గ్రామం రెడ్డి అటు నుండి అబే పారిపోతాడు.

గ్రామ కరణం, గబుక్కున ఎవరి ఇంటిలోనికో దూరి ఆశ్రయం పొందుతాడు.

రాసురానూ కోడెనీలడికి మదమెక్కింది.

ఎదకు వచ్చిన అంబోతు మాదిరి అడువారి మీద పడతాడు.

వారు కెవ్వుమని అరిచి పారిపోతారు.

అట్లు తమ అడువారి మీద పడినపుడు మాత్రం, మగవారు మనసులో నొచ్చు కుంటూ కోడెనీలడిని నవ్వుతూనే అదిలిస్తారు.

అట్లు అదిలించినపుడు మాత్రం, దొంగచేసులో పడిన గొడ్డు మాదిరి పక్కకు తప్పుకుంటాడు.

ఆ మనిషితో మళ్ళీ రవ్వంత కూడా దెబ్బలాడడు.

దెబ్బలాట కూడా సంభాషణే కదా!

రాత్రి టముకు వేసిన తరువాత గ్రామంలో ఎవరూ, ఇల్లువిడిచి వీధులలోకి రాకూడదు. అది గ్రామం కట్టడి. ఒకవేళ వస్తే, వారికి రాత్రంతా రచ్చకొట్టమే గతి. పొద్దున్నే పంచాయితీ జరుగుతుంది. వాడు దొంగతనానికి వచ్చినాడా, వ్యభిచారానికి వచ్చినాడా అని విచారిస్తారు. నేరాన్ని బట్టి శిక్ష. కానీ కోడెనీలడికి ఈ కట్టుబాటు వర్తించదు. యధేచ్ఛగా రాత్రిపూట గ్రామవీధుల్లో సంచరిస్తాడు. ఇప్పుడు అతనికి రెడ్డి భయము లేదు, కరణం భయము లేదు, తలారి భయము లేదు, సామాజిక భయము అస్సలు లేదు. ఈ నిర్భయత్వంలో నుండి అతని మనసులో ఏదో వికాసం మొదలయింది. మాట్లాడే పనిలేదు. జవాబు చెప్పే పనిలేదు. సమయమూ సందర్భాన్ని బట్టి ముఖం మార్చేపని లేదు, మర్యాదకయినా ముఖానికి నవ్వు పులుముకునే పనిలేదు. ఏ బాధ్యతలూ, ధర్మాలూ లేవు. అతనికి ఏదో బరువు దించుకున్నట్లు వుంది. జీవితం తేలిక పడినట్లు వుంది. ఆ వికాసం మొదలయినట్లే మొదలయింది కానీ అది అతనిలో క్రమోన్మీలనం పొందలేకపోయింది. అందుకు ఒక కారణం పనిచేసింది. గాలిదేవర మనిషి అయిన తరువాత తిండి పెరిగింది, శరీరం కొవ్వెక్కింది, అతనిలో ఇంద్రియ ప్రపంచం బలపడింది. అట్లు బలపడిన ఇంద్రియ ప్రపంచంలో జంతు ప్రకృతి ప్రవేశించి, మనోవికాసం వెనుకపడింది.

మానవునిలో ఆలోచనకూ దాని చర్యకూ మధ్య కొంచెం కాలవ్యత్యాసం వుంటుంది. కానీ అతనిలో ఆలోచనకూ చర్యకూ మధ్య వుండవలసిన విరామం తగ్గిపోయింది. వివేచన నామమాత్రంగా మిగిలిపోయింది.

గాలిదేవర పండగ దగ్గరపడుతూ వుంది.

కోడెనీలడు గ్రామం విడిచిపెట్టినాడు.

పల్లెలు పల్లెలు దాటిపోతున్నాడు.

కాపు ఇల్లాండ్రు ఎదురవుతారు.

వారి చేతుల నుండి సద్దులు పీక్కుని పోతాడు.

పొలాల్లోకి దూరి, చెట్లకు వేలాడే సద్దులు విప్పుకుంటాడు.

రైతులు, 'ఎవరు ఎవరు?' అని అరుస్తారు. ఇతడు వారిపక్కకు కూడా చూడడు.

తిక్కోడని రాళ్లు విసురుతారు. ఎనుపోతు మీద వాన కురిసినట్లు నిలబడతాడు.

భావరహితంగా చూసి, అక్కడ నుండి మెల్లగా కదిలిపోతాడు.

అతడు నడవగా నడవగా, రాయలచెరువు ఓని వచ్చింది.

ఓనికి రెండుపక్కలా కలబంద చెట్లు వున్నాయి.

ఆ చెట్ల మధ్య ఇసుకతోవ పోతూ వుంది.

వాన కురిస్తే సన్నటి కాలువ మాదిరి ప్రవహించే వంక అది.

ఇప్పుడు అది పూర్తిగా ఎండిపోయి వుంది.

ఆ ఓనిలో ఒక గూడుబండి పోతూ వుంది.

ఆ గూడుబండిలో హరియక్క కూర్చుని వుంది.

ఆమె చీరకట్టులోనే వుంది.

కలబంద చెట్ల వాభి నుండి ఒంటిస్తంభం నిగిడి, విత్తనాలు వెడలగక్కుతున్న సంతానసాఫల్య క్రమాన్ని ఆమె అసక్తిగా పరికిస్తూ వుంది.

అట్ల ఆమె పైకి చూస్తూ వుంటే, ఆమెనే చూస్తూ ఆమె బండి వెనకే నడిచి వస్తున్నాడు కోడెనీలడు.

బండిచక్రాలు ఇసుకలో దిగబడుతున్నాయి. ఎద్దులు బరువుగా బండి లాగు తున్నాయి. ఒకమనిషి నొగలు మీద కూర్చుని ఎద్దులను తోక మెలితిప్పి అదిలిస్తు న్నాడు. హరియక్క బంటు ఒకడు ముందు పోతుంటే, ఇంకొకడు వెనక వస్తున్నాడు. బండి వెనక పది అడుగుల దూరంలో అనుసరిస్తున్న బంటుని దాటుకుని హరియక్కను సమీపించబోయినాడు కోడెనీలడు. హరియక్క ఉలిక్కిపడి కిందికి చూసింది. ఆమె బంటు గబగబా ముందుకు వచ్చి

“ఎవరయ్యా నువ్వు? బండిలో మా నాయకురాలు వుంది, కనపడలేదా?? వెనుకకురా,” అని గద్దించి వెనక్కు గుంజినాడు. కోడెనీలడు ఆ భటుని పక్కకు కూడా చూడకుండా హరియక్క ముఖంలోనికే చూపులు గుచ్చిపట్టి వున్నాడు. బంటు అతడిని రెండు చేతులతో చుట్టేసి, వెనుకకు లాగినాడు. హరియక్క ముఖం నుండి, చూపులు మళ్లించకుండానే భటుడిని వదిలించుకుంటున్నాడు కోడెనీలడు. అట్ల వదిలించుకునే ప్రయత్నంలో అతని చూపులు హరియక్క కళ్లల్లోనికే నాలుకుపోయి వున్నాయి. ఆ గురితప్పని చూపులకు హరియక్క గుండెల్లో ఏదో తళుక్కుమన్నది.

అంతవరకూ ఏ మగవాడూ అట్ల ఆ రీతిగా ఆమె కళ్లల్లోనికి కళ్లు పెట్టి సూటిగా చూసి ఎరుగడు.

ప్రతి తాత్రి పూట హరియక్క తన పడకగదిలో ఒక నిద్ర తీసి మేలుకుంటుంది. మంచం మీద లేచి కూర్చుని, “ఎవరో అక్కడ... నీళ్లు తీసుకురా!” అంటుంది.

బంటు తెచ్చిస్తాడు.

ఆమె నీళ్లు తాగి పడుకోబోతూ, “కాళ్లు పట్టవోయ్!” అంటుంది.

వాడు తలవంచుకుని కాళ్లు ఒత్తుతాడు.

“కొంచెం పైకి రావోయ్!” అంటుంది.

కొంచెంసేపు ఆగి, “ఇంకొంచెం పైకి రావోయ్!” అంటుంది.

వాడు, “దొరసానీ!” అంటూ గొణుగుతాడు.

ఆమె రెండు కాళ్ళూ జాడించి లేచి కూర్చుని వానిని వెల్లకిలా తోసి పైకి చేరుతుంది.

ఆవిధంగా ఆమెకు పురుష స్పర్శలే తప్ప, పురుషుని చూపులతో అనుభవం లేదు.

కానీ, ఆ దినం అంతా తలక్రిందులయింది.

కొందరు స్త్రీలలో ప్రేమ తరువాత కోరిక పుడుతుంది. మరికొందరిలో కోరిక పుట్టి, ఆ తరువాత ప్రేమ ఉదయిస్తుంది. హరియక్కది రెండవ పరిస్థితి. తన స్త్రీ శరీరాన్ని మగదుస్తులలో దాచుకుని జీవించడము వలన, ఆమెకు శరరం పట్టే ఎక్కువ స్పృహ కలిగింది. శరీరం పట్ల వుండే ఆ ధ్యాస వలననే ఆమెలో ప్రేమ కంటే ముందు కోరిక ఉదయించింది.

ఆమెకు లైంగిక క్రియలో రాసుకోవడమూ పూసుకోవడములోని మృదుత్వం తెలియదు. మల్లయుద్ధంలో మాదిరి పురుషుడిని భల్లూకం పట్టుతో కరుచు కుంటుంది. వానిని కదలకుండా మెదలకుండా చేస్తుంది. ఈ లైంగిక ప్రక్రియ అంతా బాణంతో పండును కొట్టినట్లు వుండదు. పండుతోనే బాణానికి గురిపెట్టినట్లు వుంటుంది. ఇంత జరుగుతూ వున్నా, బంటు చేతులు ఆమె భుజాన్ని పట్టుకునే సాహసం చేయవు. ఒకనేళ అట్ల జరిగినా వాడి చేతిపట్టులో బలం వుండదు, ధృఢత్వం వుండదు, అనేశం వుండదు. వాటి స్థానంలో భయం వుంటుంది, వినయం వుంటుంది, లొంగి వుండటమే వుంటుంది. బంటు పరిస్థితి హరియక్కకు తెలుసు. కానీ ఒక్క మాట మాట్లాడని తన నిశ్శబ్దంతోనే వాడిని భయపెడుతుంది. వాడికి తాను అలుసు కాకుండా కాపాడుకుంటుంది. వాడిని తన అధికారం, అదుపు నుండి అంగుళం కూడా దాటిపోనివ్వదు.

ఇప్పుడు హరియక్క జీవితంలో మొదటిసారి సిగ్గుపడింది. కోడెనీలడి చూపు లకు ఆమె హృదయం ఒక తెలియని వింత అఘాతానికి గురి అయింది. ఆమె స్త్రీత్వం ద్రవించిపోయింది.

సృష్టిలో పురుషత్వం ఆక్రమించుకుంటుంది. స్త్రీత్వం అర్పించుకుంటుంది. మగవాడికి అర్పించుకోవాలనే ఇచ్చ హరియక్కలో బలపడసాగింది.

బండి ముందు నడిచే భటుడు కూడా వెనుకకు వచ్చి కోడెనీలడిని గద్దించి నాడు.

“ఏయ్! వస్తే వెనుక దూరంగా రా... లేకపోతే ముందుకు పో. మా దొరసాని దగ్గరకు పోయే పని ఏముందినీకు?”

కోడెనీలడి దుందుడుకు చిలిపితనం వలన బంటులలో ఒక మార్పు వచ్చింది. ఇంతకుమునుపు వారు హరియక్క ప్రాణరక్షణ కోసం తాము వున్నామని మాత్రమే తలచేవారు. కానీ వారు ఇప్పుడు అనుకోకుండా హరియక్క స్త్రీత్వపు గౌరవాన్ని కాపాడే క్రమంలోనికి కూడా నెట్టబడినారు. హరియక్కకు ఈ సన్నివేశం కొత్తగా వుంది. లోకం ఇంతవరకూ, తన స్త్రీత్వాన్ని గుర్తించింది లేదు. దొరసానిగా, యోధురాలిగా మాత్రమే గుర్తించింది. ఇప్పుడు కోడెనీలడి వల్ల, తన స్త్రీత్వం కూడా లోకంలో గుర్తింపు పొందుతూ వుంది. హరియక్కలో ఒక ఊహ తటిల్లతవలె మెరిసి మాయమయింది.

తన పడకగదిలో కోడెనీలడు ఒక నిద్ర తీసి మేలుకుంటాడు.

మంచం మీద లేచి కూర్చుని, ‘ఏయ్! ఎవరక్కడ... నీళ్లు తీసుకురా...’ అంటాడు.

తాను తెచ్చిస్తుంది.

కోడెనీలడు నీళ్లుతాగి పడుకోబోతూ, ‘కాళ్లు పట్టు,’ అంటాడు.

తాను కాళ్లు పడుతుంది.

‘కొంచెం పైకి రా,’ అంటాడు.

కొంతసేపు అగి, ‘ఇంకొంచెం పైకి రా!’ అంటాడు.

తనకు సిగ్గు ముంచుకు వస్తుంది.

మెలికలు తిరిగిపోతుంది.

‘స్వామీ!’ అని గొణుగుతుంది.

కోడెనీలడు రెండు కాళ్ళూ జాడించి లేచి కూర్చుని తనను వెల్లకిలా తోసి, పైకి చేరతాడు.

తరువాత ఏమి జరుగుతుంది? ముఖంలోకి ముఖం పెట్టి చూస్తాడు.

ఇదిగో ఇవే చూపులు. ఇట్టే కళ్లల్లోకి చూస్తాడు.

కళ్లల్లోకి కళ్లుపెట్టి చూసుకుంటే ఎంత హాయిగా వుంటుంది!

చూసి చూసి జెట్టీలు, కోడెనీలడి పైకి కత్తులు దూసి, ‘ఏయ్!’ అంటూ చివరిసారిగా హెచ్చరించినారు. ప్రమాదాన్ని గుర్తించిన హరియక్క,

“పాపం పిచ్చివాడి మాదిరి వున్నాడు. ఏమీ చేయకండి,” అంది. అప్పటినుండి ఒక ఆట మొదలయింది-

జెట్టీలు భయపడించడానికి కత్తులు ఎత్తుతారు.

కోడెనీలడు భయం నటిస్తూ పారిపోతాడు.

ఆ పారిపోవడం కూడా రెండు కాళ్ల మీద నిలబడి పారిపోయే ఎలుగ్గొడ్డు మాదిరి సొట్టసొట్ట అంగలు వేస్తూ పారిపోతాడు.

శరీరం కుంచించుకుని తీవ్రమైన భయాన్ని నటిస్తూ పారిపోతాడు.

మళ్ళీ దొంగ దొంగగా హరియక్కను సమీపించబోతాడు.

వారు మళ్ళీ కత్తులు ఎత్తుతారు.

ఈయన మళ్ళీ తీవ్రమైన భయం నటిస్తూ పారిపోతాడు.

ఈ ఆటలో కోడెనీలడు, హరియక్కకు ఎలుగ్గొడ్డు మాదిరి కనిపించినాడు.

ఆమె ఫక్కుమని నవ్వింది. ఒడలంతా రోమాలతో, పొట్టిగా దిట్టంగా వున్న కోడెనీలడు హరియక్క మనసులో ముద్రపడిపోయినాడు.

జెట్టీలు ఎంత తరిమినా, హరియక్క వెంటపడుతూనే వున్నాడు కోడెనీలడు.

గ్రామంలోకి ప్రవేశించినారు.

జెట్టీలకు భయపడని కోడెనీలడిని, కోడెనీలడిని చూసి నవ్వుతున్న హరియక్కను జనం విడ్డూరంగా చూస్తున్నారు.

పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిని చంపి, రణంకుడుపు క్రతువు నిర్వహించిన తరువాత, హరియక్క పట్ల మరింత భయపడిపోతున్నారు ప్రజలు.

హరియక్క దేవిడి చిన్నదుర్గం వంటిది. దేవిడి చుట్టూ రాతిగోడ కట్టినారు. ఒక ఇనుప తలుపును రాతిగోడకు ఎత్తుగా విశాలంగా అమర్చి వున్నారు. తలుపు గుండా గూడుబండి లోగాకు పోతుంటే, హరియక్క జెట్టీలు కోడెనీలడిని అక్కడే అటకాయించినారు. హరియక్క కోడెనీలడిని చూస్తూనే వుంది. ఆమె పెదవుల మీద చిరునవ్వు మొలకలెత్తుతూనే వుంది. ఆమె ఒకసారి మొఖం గంభీరంగా మార్చి, చప్పట్లు కొట్టింది. జెట్టీలు తిరిగిచూసినారు. వదిలేయండి లోపలికి అన్నట్లు తల ఊపింది. కోడెనీలడు గూడుబండి వద్దకువచ్చి నిలబడినాడు. ఆమె ఏమి? అన్నట్లు నొసలు చిట్టించి తల ఎగరవేసింది. నిజంగా ఆమెకు అట్ల నొసలు చిట్టించాలని లేదు. లోపల ఇష్టం పెట్టుకుని, బయటికి బింకంగా కనిపింపజూసే స్త్రీల కవ్వంపు ధోరణి ఆమెలో చప్పున చోటుచేసుకుంది. కోడెనీలడు ఆమె కళ్లల్లోనికే చూస్తున్నాడు. ఆ చూపులు పలకరిస్తున్నట్లు లేవు. తినివేసేటట్లు వున్నాయి. హరియక్కకు లోపల

ఏదో వింతహాయి అనిపిస్తూ వుంది. వెంబడించబడటమే స్త్రీ ప్రకృతి. ఆ స్త్రీ ప్రకృతి కృతార్థత పొందిన అనుభూతి ఆమెలో కలుగుతూ వుంది. తాను ఇతనికి చాలా చాలా కావలసిన వస్తువు అనిపించి, ఏదో భావ సంతృప్తిని పొందింది. తన వెంటపడీ వెంట పడీ, అవిధమైన భావసంతృప్తిని కలిగించిన పురుషుడికే, ఆమె తనను మనస్ఫూర్తిగా అర్పించుకుంటుంది.

“ఇతనికి స్నానం చేయించి, కొత్తబట్టలు తొడిగి, భోజనం పెట్టించండి,” అని జెట్టీలకు పురమాయించి, మొగసాల లోగాకు పోయింది హరియక్క. ఆరోజు రాత్రి నుండీ ఆమె పడకగదికి జెట్టీల కాపలా అవసరం లేకుండాపోయింది.

ఆమె రాత్రికి మొగ్గై నలిగి, పొద్దుటికి పువ్వు వికసిస్తుంది. ఆమెకు పగటి సూర్యుడిలో కూడా రాత్రి చంద్రుడే కనిపిస్తాడు. ఆమె మనసు ప్రియుని రూపజపంలో నిమగ్నమయి వుంటుంది. అనుభవానికీ అనుభవానికీ మధ్యవున్న కాలవ్యవధిని కూడా, ఆ అనుభవం గురించిన జ్ఞాపకాలే భర్తీ చేస్తూ వుంటాయి. కాలం కాలం అంతా ఏకంగా, ఒకటే అనుభవధార. తేనెధార! జీవితంఎక్కడా మడుగు కట్టదు. ఆమె వాయిద్యం, అతడు వాయిద్యకారుడు!! ఆమె తీపి ప్రకంపనలు అతనికే సొంతం!!

కోడెనీలడితో పెండ్లికి నిశ్చయించుకుంది హరియక్క.

తన గ్రామంలో వన్నులు వసూలు చేసే రెడ్డిగారిని పిలిపించింది.

కవిలికట్టలు రాసే కరణాన్ని పిలిపించింది.

ఆమె అభిప్రాయానికి చిత్తం... అన్నాడు రెడ్డి.

“కానీ...” అంటూ నసిగినాడు కరణం-.

“ఎక్కడివాడు? ఎందుకు వచ్చినాడు? ఏమి చేస్తుంటాడు? ఈ సమాచారం రాబట్టడం మనధర్మం.”

“అయిన మాట్లాడడు...” అంది హరియక్క.

“తమ అనుమతి అయితే, మేము తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేస్తాం.”

హరియక్క మాట్లాడలేదు. కొంచెంసేపు తరువాత, “సరే మీ ఇష్టం,” అని లేచి, లోనికి వెళ్లిపోయింది.

మరుసటి రోజుకే కోడెనీలడి గురించి సమాచారం వచ్చింది.

కరణం, హరియక్కకు నివేదించినాడు

“అతడిది నీళ్లులేని కొండాపురం గ్రామం అంట. అందరూ అతడిని మూగ వాడు అనుకుంటారు కానీ మూగవాడు కాడంట. పిచ్చివాడు అంటారు కానీ పిచ్చి వాడు కూడా కాడంట.”

హరియక్క నవ్వింది. అతడు మాట్లాడకపోయినా మూగవాడు కాడు... ఎంత విచిత్రంగా ప్రవర్తించినా పిచ్చివాడు కాడు... ‘అతడి బైకారితనం నాకు తెలియదా!’ అన్నట్లు నవ్వింది.

గ్రామ కరణం, “అతడిది కురువ కులమంట,” అన్నాడు.

“సరే!” అంది గంభీరంగా హరియక్క.

కరణం నసిగినాడు- “మీరు బోయలు, ఆయన కురువలు,” అని అర్థం తరంగా ఆపినాడు. హరియక్కకు సమస్య అర్థమయింది. గ్రామంలో కులం కట్టు బాటు తప్పడానికి లేదు. ఒకవేళ తప్పితే, కులం నుండి, గ్రామం నుండి బహిష్కారమే! ఎంతటివారికయినా ఈ శిక్ష తప్పదు. పైగా తాను కులం కట్టడులు, గ్రామం కట్టు బాట్లు కాపాడవలసిన స్థానంలో వున్నది. హరియక్క ముఖం చిన్నబోయింది.

‘అమ్మా! తల్లీ! కొల్వాపురమ్మా! ఇంతకాలానికి మనసుకు నచ్చినవాడు దొరికి నాడు. అతడితో నా మనువు జరిపించవమ్మా! అతడితో నా మనువు జరిగితే, నీ ముందే సిడిమాను ఎక్కుతాను తల్లీ! నీకు సిడిమాను మొక్కు చెల్లించుకుంటాను తల్లీ!’ -అని ఆ క్షణమే, తన కులదేవతకు మొక్కుకుంది.

హరియక్క, బోయకులం పెద్దలను పిలిపించింది. వారు జంకుతూనే అన్యాయ దేశంగా తమ అసమ్మతి తెలియజేసినారు. హరియక్క అంది-

“మీరు అనుకున్నట్లు నేను బోయకులం కాను.”

ఉల్లిక్కపడినారు బోయకులం పెద్దలు. మరీ!... అన్నట్లు చూసినారు.

“నేను క్షత్రియురాలిని.”

నోటమాట పడిపోయినట్లు చూసినారు బోయపెద్దలు. వారిలో ఒక కులపెద్ద సాహసించి, మరింత వినయం తెచ్చుకుని, విన్నవించుకున్నాడు

“మీ మాటకు సిద్ధరామప్పనాయుడి సంస్థానం ఏమంటుందో దొరసానిగారూ!”

కోడెనీలడు అనంతపురం సంస్థానం ఇలాకాలోనివాడు కాబట్టి, వారు సిద్ధ రామప్పనాయుడి అనుమతి గురించి ప్రస్తావించవలసి వచ్చింది.

“మీకోసం వారి అభిప్రాయం తెప్పిస్తాను.”

హరియక్క వెంటనే రాయసం ఉద్యోగిని పిలిపించింది. కమ్మ కాగితం రాయించి, ఇద్దరు జెట్టీలను అనంతపురం సంస్థానానికి పంపింది. ఆ కమ్మ కాగితంలో హండేరాజుకి వినయంగా ఒక ప్రతిపాదన చేసింది- ‘శ్రీకృష్ణదేవరాయల నుండి రాయలచెరువు గ్రామాన్ని తాము జాగీరుగా పొందివున్నామని, అది సర్వమాన్యము అని, తాము ఎవరికీ పన్నులు కట్టవలసిన పనిలేదు అనీ, అందువలన తమను క్షత్రియులుగా గుర్తించవలసినది అనీ తెలియపరిచింది. హండేవారి రాజ్యానికి మా సేవలు ఎప్పుడూ అందుబాటులో వుంటాయని కూడా విన్నవించుకుంది.

హరియక్క క్షత్రియత్వాన్ని నిరాకరించే పరిస్థితిలో హండే సిద్ధరామప్ప నాయుడు లేడు. హరియక్కను బోయకులానికి పరిమితం చేస్తే, తాము కూడా ‘హండే’ అనబడే కురువ కులానికే పరిమితం కావలసివస్తుంది కదా!

సిద్ధరామప్పనాయుడి నుండి ఆమెకు జవాబు సానుకూలంగా రాగానే, ఒకసారి ఊపిరి పీల్చుకుంది. కురువకులం పెద్దలు కోడెనీలడిని వెలి వేసేదానికి లేదు. ఎందు కంటే, క్షత్రియులైన స్త్రీకానీ, పురుషుడు కానీ ఏ కులం వారినయినా వివాహం చేసుకో వచ్చు.

కరణమూ, రెడ్డి చివరగా ఒక వార్త చేరవేసినారు. “అతడు గాలిదేవర మనిషి అని విన్నాము. కొందరు ఉద్యోగులకు మాత్రమే ఆ రహస్యం తెలుసునంట.”

“ఉండనీయండి...” అని లేచి వెళ్ళిపోయింది హరియక్క. అప్పుడు ఆమెకు ఒక ఆలోచనకు వచ్చింది. ‘తినే భోజనంలో మరులమందు కలిపి పెడితే సరి. ఎక్కడికి పోతాడు?’

వారి పెండ్లి జరిగింది. పెండ్లి తంతు జరుగుతున్నా, కోడెనీలడి చూపులో సంభాషణ లేదు. పెదవుల మీద పెండ్లికొడుకు నవ్వులేదు. ముఖంలో ఏ మార్పు లేదు.

పెండ్లి తరవాత, హరియక్క సిడిమాను మొక్కు తీర్చుకోవడానికి సిద్ధపడింది. ఆమె సిడిమాను ఎక్కబోతున్న వార్త తెలిసి, పక్క గ్రామాల నుండి ప్రజలు తరలి వచ్చినారు. అట్ల తరలి వచ్చినవారిలో ఇమ్మడమ్మ కూడా వుంది. చెరువులోపల్లె నుండి ఆమె మందీమార్బలంతో పరిచారికలను వెంట పెట్టుకుని వచ్చింది.

ఆరోజు హరియక్క జాము పొద్దుకే నిద్రలేచింది.

తలంటు పోసుకుంది.

లావు కొప్పు కట్టింది.

ముఖానికి పసుపు రాసింది.

పెద్ద కుంకుమబొట్టు పెట్టింది.

ఎద్దుల బండి ఎక్కింది.

ఎద్దులకు పసుపూ కుంకుమ పూసి, కొప్పెర్లు తొడిగి, వాటికి పట్టుకుచ్చులు కట్టి, వాటి వీపుల మీద అద్దంబిళ్లలు కుట్టిన రంగువస్త్రాలు పరిచి అలంకరించి వున్నారు.

బండికి నాలుగువైపులా వున్న గుంజలకు ఎర్ర వస్త్రాలు బిగించి వున్నారు.

బండి మీద అమర్చిన ఉన్నతాసనం మీద కూర్చుంది హరియక్క.

ఆమె నడుముకు బట్ట కట్టుకుంది.

ఎడమచేతిలో బాకు పట్టుకుంది.

చీరను గోచిపోసి బిగించింది.

ఆ గోచీలోనికి నిమ్మకాయలు పోసుకుంది.

మంగళవాయిద్యాలతో ఊరేగింది.

కొల్వాపురమ్మకు పూజచేసి మొక్కింది.

అప్పటికే బయట సిడిమాను చుట్టూ జనము గుంపు అయివున్నారు.
ఆడామగా... పిన్నపెద్దా... అందరూ సంబరంగా చూస్తున్నారు.
హరియక్క సిడిమాను వద్దకు పోయింది.

మొక్కింది.

బోయపూజారి, ఒక మోకుకు ఇనుపకొండీ గుచ్చినాడు.
సిదప, ఆ ఇనుపకొండీని ఆమె వీపుచర్మం లోనికి గుచ్చినాడు.
సిడిమాను స్తంభానికి తగిలించివున్న గిలక మీదికి ఆ మోకును లాగినాడు.
హరియక్క, చర్మానికి గుచ్చిన కొండీ ఆసరాతో గాలిలోకి లేచింది.
వేలాడుతూ వుంది.

రక్తం కాళ్ళ పొడువునా కారుతూ వుంది.

నేలపైకి కురుస్తూ వుంది.

సిడిమానును గుండ్రంగా తిప్పినారు.

హరియక్క గాలిలో గుండ్రంగా తిరుగుతూ కూతలు పెట్టింది.

చేతితో కత్తి తిప్పతూ భీకరంగా అరిచింది.

జనంలో ఒకవార ప్రత్యేకంగా నిలబడి వున్నాడు కోడెనీలడు. ఇమ్మడమ్మ
జనంలో నిలబడి కోడెనీలడిని చూసింది. కానీ, కోడెనీలడి దృష్టి సిడిమానుపై వేలాడే
హరియక్క పైనే లగ్నమయి వుంది. విషయం అర్థమయింది. ఆ తరువాత ఇమ్మడమ్మ
కోడెనీలడిని, హరియక్కను మార్చిమార్చి చూసింది. సిడిమాను గుండ్రంగా తిరుగుతూ
కోడెనీలడిని సమీపించినపుడల్లా, హరియక్క తలఎత్తి అతనితో చూపులు కలుపుతూనే
వుంది.

ఇమ్మడమ్మ గుండె బరువయింది. కన్నీరు మున్నీరయింది. ఆ మున్నీటి కిందన
బడబానలం రేగింది. తనకు పెండ్లి అయినా, భర్తను దరికి చేరనివ్వలేదు. కోడెనీలడినే
మనసులో పెట్టుకుని వుంది. కానీ, తన బావ చేసినపని ఏమిటి? తన బావ తనను
అప్పుడే మరచిపోయినాడా? తాను చేస్తున్న త్యాగానికి ఫలితం ఇదా? హరియక్కను
పెండ్లాడటానికి అతనికి మనసు ఎట్లా వచ్చింది? ఇమ్మడమ్మ రోషంతో ఏడ్చింది.
ఆమెకు విచిత్రంగా తన భర్త ఎల్లప్పుడెట్టి పదేపదే గుర్తుకు రాసాగినాడు.

హరియక్క చిట్టచివరిగా ఒక అరుపు అరిచింది

“అమ్మా కొల్హాపురమ్మా! నా మొక్కులు అందుకో తల్లీ...”

“నన్ను సుమంగళిగా వుండనీవమ్మా!”

హరియక్క గోచిలో పోసుకునివచ్చిన నిమ్మకాయలలో నుండి ఒక నిమ్మకాయ
తీసుకుంది.

సిడిమాను గుండ్రంగా తిరుగుతూ కోడెనీలడి వైపు వచ్చింది.

అట్లా రాగానే, “జై కొల్వాపురమ్మ తల్లీ!” అని, అతని పైకి నిమ్మకాయ విసిరింది హరియక్క.

సిడిమాను తిరుగుతూనే వుంది.

కోడెనీలడిని సమీపిస్తూనే వుంది.

హరియక్క అతడిని గురిచూసి, “జై కొల్వాపురమ్మ తల్లీ!” అని నిమ్మకాయలతో కొడుతూనే వుంది.

కొడుతూ కొడుతూ నెత్తుటి ధారల మధ్య కేకలు వేస్తూనే వుంది.

“కొల్వాపురమ్మా! నా భర్తను కాపాడవమ్మా!!”

16

ఇమ్మడమ్మకు ఎల్లప్పజెట్టి మీద విముఖత్వం పోయింది.

కనికరం కలిగింది.

అతనికి, తనను ఒప్పగించుకోవడానికి తన మనసు సంసిద్ధమవుతుందని ఆమె ఎప్పుడూ అనుకోలేదు.

కానీ, ఆమెకు తెలియకుండానే ఆమె మనఃస్థితి తారుమారయింది.

సిడిమాను దృశ్యమే ఆమె కళ్లల్లో కదులుతూ వుంది.

హరియక్క, కోడెనీలడుల దాంపత్యబంధమే ఆమెకు గుర్తుకువస్తూ వుంది.

హరియక్క, కోడెనీలడి మీద కురిపించిన అనురాగం చూసింది.

అట్లాంటి అనురాగమే కోడెనీలడికి కూడా హరియక్క మీద వుంటుందని అన్వయించుకుంది.

అది హరియక్క మీద అసూయగా మారింది.

కోడెనీలడి మీద కోపంగా మారింది.

తాళి కట్టిన భర్తమీద సానుభూతిగా పర్యవసించింది.

తాను బావను నమ్మింది. అతడే సర్వస్వం అనుకుంది. కానీ, తల్లిదండ్రుల మాటకు తల వంచింది. ఎల్లప్పజెట్టితో తాళి కట్టించుకుంది. అదిమాత్రమే తాను చేసిన తప్పు. ఎల్లప్పజెట్టిని మాత్రం ఇంతవరకూ తన దరిచేరనివ్వలేదు. కానీ తన బావ కోడెనీలడు ఏం చేసినాడు? మరొక ఆడదాన్ని పెండ్లి చేసుకుని కులుకుతున్నాడు. తాను అట్లాకాదు. పెండ్లి అయినా అతడినే మనసులో పెట్టుకుంది. ఎల్లప్పజెట్టి బుజ్జ గించినా, బుసకొట్టినా, అతనికి తన శరీరాన్ని ఒప్పగించలేదు. పెండ్లి అయి ఇన్ని మాసాలు గడిచినా ఇంకా కోడెనీలడి భ్రమలోనే పడి వుంది. కోడెనీలడు తనను మోసం చేసినాడు. తనకు అతని మీద వున్నంత నెర్లు అతనికి తనమీద లేదు. అతడి భ్రమలో పడిపోయేకదా, తాను కట్టుకున్న భర్తను దూరంపెట్టింది.

తనకు, తన పెనిమిటి ఎల్లప్పజెట్టి మంచితనం బాగా తెలుసు. దాసీలు చెప్పగా చాలాసార్లు విన్నది కూడా. అతడు దాసీలను కూడా కన్నెత్తి చూడడంట. ఎంత మంచి మొగుడమ్మా నీ మొగుడు... అని తన దగ్గర పడేపడే చెబుతుంటారు దాసీలు. వెల్లుట్ల మీద దాడికి పోయినప్పటి విషయాలను కూడా వారు చెబుతూ వుంటారు. నల్ల నాగిరెడ్డి, అతడి అమరనాయక సైన్యమూ వెల్లుట్ల స్త్రీల మీద పడితే, ఎల్లప్పజెట్టి మాత్రం, ఒక్క స్త్రీని కూడా ముట్టుకోలేదంట. అంతెందుకు? సొంత భార్య అయిన పుటికీ తనను ఎప్పుడూ బలాత్కరించింది లేదు. ఈ నడుమ తన గదికి వచ్చేది కూడా మానుకున్నాడు పాపం!

ఇమ్మడమ్మకు భర్త మీద జాలి కలిగింది. అతడి తలను ఒడిలో పెట్టుకుని లాలించాలని అనిపించింది. హరియక్క తన భర్త పట్ల ప్రదర్శించిన దాంపత్య ప్రేమనే, తాను కూడా తన భర్త పట్ల ప్రదర్శించాలనుకుంది. ఆ భావన ఆమెలో కలగడానికి కారణం, హరియక్క దాంపత్య ప్రేమ, ఇమ్మడమ్మ ఇల్లాలితనాన్ని ప్రశ్నించినందు వలననే. ఇన్నాళ్లకు ఇమ్మడమ్మ ఎల్లప్పజెట్టి పట్ల తన 'సతీ ధర్మాన్ని' నెరవేర్చాలని అనుకుంది. ఆమెకు ఎల్లప్పజెట్టి పట్ల కలిగిన జాలి, అనురాగంగా మారింది. కానీ ఆ అనురాగం, ఒకప్పుడు కోడెనీలడి మీద కురిసిన ప్రేమోద్వేగ మాత్రం కాదు. ఈ ప్రేమ ఇమ్మడమ్మలో వ్యవస్థీకృతమైన దాంపత్యప్రేమ మాత్రమే. దానితో ఎల్లప్పజెట్టికి కబురు పెట్టింది. తాను అతనిని చూడాలని అనుకుంటున్నట్లు చెప్పడానికి సిగ్గుపడ వలసి వచ్చింది. ఎల్లప్పజెట్టి కోసం బుగ్గలు ఎరుపెక్కడం ఆమెకు అదే మొట్టమొదటి సారి. ఎల్లప్పజెట్టి, తనవైపు తొంగి చూసేది మానివేయడం ఆమెకు ఎప్పుడూ అవమానం అనిపించలేదు. కానీ ఇప్పుడు అదే అవమానంగా అనిపిస్తూ వుంది. ఆమె మనసులోకి కొత్తగా సతీధర్మం భావన ప్రవేశించింది. కొంచెం ఆలస్యంగా అయినా, ఇల్లాలి పదవిని స్వీకరించింది. తన భర్త దూరంగా వుండిపోవడం ఏ ఇంటి ఇల్లాలికి అవమానకరంగా అనిపించదు? ఏ ఇల్లాలి మనసు గాయపడకుండా వుంటుంది?? ఆ విషయం ఇమ్మడమ్మ ఇల్లాలి మనస్తత్వానికి ఇప్పుడిప్పుడే అనుభవంలోకి వస్తూ వుంది.

ఎల్లప్పజెట్టి వచ్చినాడు. అప్పటికి కోటలో గాజుకుప్పెలలో దీపాలు వెలుగు తున్నాయి. వాటి వెలుగు కొంచెం దూరం ప్రసరించి పల్చబడిపోతూ వుంది.

ఇమ్మడమ్మ శోభనం రోజు కట్టుకున్న అదే తెల్లచీర, తెల్లరవికె కట్టుకుంది. తలలో మల్లెపూలు పెట్టుకుంది. కళ్లకు కాటుకరేఖలు దిద్దుకుంది. ఈ తెలుపు నలుపుల వర్ణవైరుధ్యంలోనే ఏదో ఒక విచిత్రమైన ఆకర్షణ అస్త్రత్వం పొందుతూ వుంది. నగలు అలంకరించుకుంది. అందంగా అలంకరించిన పట్టెమంచము మీద మోకాళ్ల మీద తల అన్ని కూర్చుంది.

జీవితంలో మొట్టమొదటిసారి పురుషుడిని తన దేహంలోనికి ఆహ్వానించబోతూ వుంది. ఆమె గుండెలు కొట్టుకుంటున్నాయి. మొదటిసారి పెనిమిటి కొగిట ఒదగబోతూ వుంది. తన సతీధర్మం స్థిరీకరింపబడుతూ వుంది.

ఎల్లప్పుజెట్టి తలుపులు తెరుచుకుని లోనికి ప్రవేశించినాడు. ఇమ్మడమ్మ, గబుక్కున లేచి నిలబడింది. అట్ల గబుక్కున లేచి నిలబడటంలో ఆమె హృదయంలో ఏదో భక్తిభావన జనించింది. ఆ భక్తిభావన దాస్యభావనకు మరీ దూరమేమీకాదు.

ఎల్లప్పుజెట్టి దగ్గరకు వచ్చినాడు. ఇమ్మడమ్మ తన ఎర్ర అంచు తెల్లపైటను భుజాల మీదికి ఎగవేసుకుని వంగి అతని పాదాలను కళ్లకు అడ్డుకుంది. అతడు, ఆమెను స్పృశించలేదు. భుజాలు పట్టుకుని లేపలేదు. ఇమ్మడమ్మనే లేచి నిలబడింది. తల వంచుకుని పాలగిన్నె అందించింది. అతడు తాగకుండా పక్కకు పెట్టినాడు. తాంబూలం అందించింది. తినకుండా పక్కన పెట్టినాడు. అతని మనసు బాగాలేదు. ఇమ్మడమ్మ సిడిమానుకు పోయివచ్చినప్పటి నుండి అతని మనసు మరీ పాడయి పోయి వుంది.

గాలిదేవరమనిషి కాకమునుపు, కోడెనీలడు, 'నాతో ఎంగిలిపడిన దానిని చేసుకున్నాడు,' అని చెప్పుకుంటూ తిరిగినమాట ఆనోటా, ఈనోటా పడి ప్రస్తుతం ఎల్లప్పు జెట్టి చెవిలో పడింది. ఆ అవమానం అతని గుండెను సలుపుతూ వుంది. గోరు చుట్టుపై రోకటిపోటు అన్నట్లు, రెండవ విషయం జరిగింది. సిడిమాను చూడటానికి రాయల చెరువు పోయి వస్తానని ఇమ్మడమ్మ దాసీతో వర్తమానం పంపితే, తాను అనుమతించి అందుకు ఏర్పాట్లు చేసినాడు. తీరా తెలిసింది ఏమిటి? హరియక్క పెండ్లి చేసుకున్నది సాక్షాత్తు కోడెనీలడినే! అంటే... 'తన భార్య ఇమ్మడమ్మ, ఆ కోడెనీలడిని చూసి రావడానికే పోయినదన్నమాట!' అదే, అతని హృదయాన్ని శూలాలతో గుచ్చుతున్నట్టు వుంది. ఇమ్మడమ్మ పట్ల అసహనం పెరిగింది. గిరుక్కున తిరిగి వెళ్లిపోయినాడు. ఇమ్మడమ్మకు ఏమీ అర్థంకాలేదు. అవమానభారంతో మంచము మీద కూర్చుండిపోయింది.

17

ఆ పండ్రెండేండ్ల బాలికకు 'సతి' నిశ్చయమయింది.

అట్ల నిశ్చయపరిచినవాడు అగ్రహారికస్వామి నాగప్పప్రెగడ.

ఆ బాలికకు చిన్నాన్న.

కాపురానికి పోకుండానే ఆ పాపకు వైధవ్యం వచ్చింది.

నాగప్పప్రెగడ అన్నగారికి లేకలేక పుట్టిన సంతానం ఆ బాలిక. పుట్టినది ఆడ శిశువు అని తెలియగానే, అయ్యా! అని చప్పురించినాడు తండ్రి. నాగప్పప్రెగడ మాత్రం, తన అన్నకు మగశిశువు పుట్టనందుకు సంతోషపడినాడు. అటువంటి సంతోషాన్ని అన్న కూతురి పట్ల ప్రేమగా ప్రదర్శించడం అతనికి చాలా సులువు అయింది.

నాగప్పపెగడ అన్న తన భార్య గర్భవతి అని తెలిసినపుడు ఉబ్బతబ్బిబ్బి అయినాడు. ఇంటిలో ఆమెకు మూడునెలల ముద్ద పెట్టినారు. ఐదునెలల కుడుములు పెట్టినారు. 'ఇదిగో! బిడ్డ కుడిపక్క కదులుతూ వుంది,' అని ఆమె అంటే, పండంటి బిడ్డ పుడుతుందిలే అనేవారు తోటి ఆడువారు.

ఎంత తినినా తరగని పండు పిల్లల ముద్దు! ముద్దులు ఒలికే పండంటి బిడ్డ పుట్టింది. బొడ్డుతాడు కోసేటపుడు శిశువు నాభి మీద బంగారు నాణెం పెట్టినారు. నేతి తైలంతో తలపుర్తి తట్టినారు. నీళ్లు పోసినారు, కాటుక దిద్దినారు. చుక్కబొట్టు పెట్టినారు. గడప బయట నిప్పుల మీద పత్తిగింజలు పెట్టి అడ్డము తీసినారు. పచ్చకప్పురము పలుకులతో తాంబూలాలు పంచినారు.

రాసురానూ, తండ్రికి పాప మీద నెర్లు కలిగింది. ఆ పల్చటి చెంపలూ, కోల ముఖమూ, కళ్ళూ ముక్కూ నోరూ, అంతా అతని తల్లి పుట్టుబడి. కూతురుని చూస్తే అతనికి చనిపోయిన తల్లి గుర్తుకు వచ్చింది. తండ్రి రామాజిపెగడ ఆత్మహత్య చేసుకున్న తర్వాత నెలదినాలు తిరుగక మునుపే, ఆమె మంచము పట్టి చనిపోయింది. అతడు కూతురిని 'అమ్మా!' అనే పిలుస్తాడు. లక్ష్మిదేవమ్మ అని తన తల్లిపేరు పెట్టుకున్నాడు.

ఒక సభాబ్రాహ్మణుడికి నాలుగు కుంటలు భూదానంచేసి, గోదానము ఇచ్చి, తన ఇంటికి గురువుగా రావించుకున్నాడు. గురువు దగ్గర లక్ష్మిదేవమ్మ బాల రామాయణం చదివింది. పురాణాలలో సులభమయిన భాగాలు కూడా చదివింది. లక్ష్మిదేవమ్మకు వున్న దారణశక్తి, ఆమెకంటే పెద్దపిల్లవాడయిన నాగప్పపెగడ పుత్రుడికి కూడా వుండేదికాదు. కూతురు అమరకోశంలోని స్వర్గవర్గా, వ్యోమవర్గా, దిగ్ వర్గా, కాలవర్గలను ఏకధాటిగా ఒప్పజెబుతూ వుంటే ఆ తండ్రి మురిసిపాటు అంతా ఇంతా కాదు.

లక్ష్మిదేవమ్మకు పదియేండ్లు నిండగానే వైభవముగా పెండ్లి జరిపించినాడు. ఎంత వైభవముగా అంటే, నాలుగు దినాలు జరిగిన ఆ పెండ్లి విందును అగ్రహారం బ్రాహ్మణులు ఇప్పటికీ వెయ్యి నోళ్లతో చెప్పకుంటారు. బూరెలు, బొబ్బట్లు, కుడుములు, అప్పడాలు, వడియాలు, అరిసెలు, చక్కిలాలు, పనసతొనలు, ఖర్జూర, కదళికాఫలాలు, పానకాల వడ్డనలు జరిగినాయి. అత్తింటి పంపకాలపుడు తన ముద్దులకూతురుకి అరణముగా మంచము, పరుపు, పళ్లెలు, పీటలు, ఉయ్యాల మంచమూ, బిందెలూ, వక్కిలాకుల పెట్టెలు, పట్టుబట్టలు పంపినాడు. ఒక దాసీ దానిని కూడా పంపినాడు. అట్ల, కూతురుకి వైభవముగా పెండ్లి చేసిన తండ్రి, ఆరు నెలలు తిరగకుండానే గతించిపోయినాడు.

లక్ష్మిదేవమ్మ పుష్పవతి అయ్యేవరకూ పుట్టింటనే వుండిపోవలసి వచ్చింది. గురువు దగ్గర చదువు కొనసాగిస్తూనే వుంది. తోటి చెలులతో ఆటలు ఆడుకుంటూనే వుంది.

ఆరోజు లక్ష్మీదేవమ్మ పెరడులో తన తోటిపిల్లలతో గుజ్జనగూళ్లు ఆడింది. అచ్చెనకాయలు ఆడింది. ఇసుకలో మూరెడు కట్టచేసి గాజుపెంకు దాచి, దానిని కనుక్కునే గూఢపణి అట ఆడింది.

పొద్దు గూటిలో పడింది. ఆడిఆడి అలసిపోయి, ఆ బాలిక ఇంటిలోనికి వచ్చింది. ముఖమూ, కాళ్ళూ, చేతులూ కడుగుకుంది. తల్లి జడవేసి, చుక్కబొట్టు పెట్టి, కూతురిని అబ్బురంగా చూసుకుంది. రేపో మాపో సమర్థ అయితే, మేనా ఎక్కి కాపురానికి పోతుంది. పిల్లాపాపలతో సుఖంగా వుంటుంది. కూతురుకు చేసుకున్న వాడు కూడా అంత వయసు మీరినవాడేమీ కాదు. పాప కంటే పదియేండ్లు మాత్రమే పెద్ద. శాస్త్రం ప్రకారం, వరుడు పదహారేండ్లు పెద్దవాడు కూడా కావచ్చునంట. కూతురు తప్ప ఇంక తనకు ఎవరు వున్నారు? పిల్లాపాపలతో కూతురు సంసారం చేసుకుంటూ వుంటే, అంతకన్నా తనకు కావలసినది ఏమివుంటుంది?

బిడ్డ బంగారు భవిష్యత్తు గురించి ఆ తల్లి కలల్లో తేలిపోతూ వుంది.

తన వియ్యంకులు కూడా అగ్రహారీకులే. చిత్రావతి యేటి నుండీ యేతం తోడి, బంగారం పండిస్తారు. ఒక్క వియ్యంకుల కుటుంబమే, ఎనిమిది మంది వేద విద్యార్థులకు అన్నంపెట్టి, ఆశ్రయం కల్పిస్తూ వుంది. ఆ గ్రామము గ్రామము, వేదపాఠాలతో మారుమ్రోగిపోతూ వుంటుంది. భర్త బతికివున్నప్పుడు తాను, రెండుమార్లు వారి ఊరికి వెళ్లివచ్చింది. ఏమివైభవం? వారి మడులూ మాన్యాలు యేమి!... వారి నగలూ నాణ్యాలు యేమి!!... ఆ చీనీ చీనాంబరాలుయేమి!!! అల్లుడు కొంచెము బక్కగా కనిపిస్తాడు కానీ మంచి ఎత్తరి. ఎర్రని ఎరుపు, చక్కని రూపురేఖా విలాసాలు కలవాడు.

ఆరోజు ఇంటిలో అందరూ భోజనాలు చేసి నిద్రకు ఉపక్రమించినారు. దేవారపు నాగప్పప్రెగడ ఇంటిలో లేడు. భోగేశ్వరి ఆలయంలో రాత్రి పూజలు జరిగే ఐదు దినాలూ, అతడు రాత్రిళ్లు ఇంటిలో వుండడు. ఏ తెల్లవారుయూమునో ఎర్రటి కళ్లతో వచ్చి, స్నానాదికాలూ, సంధ్యావందనమూ నిర్వర్తించుకుని పూజ అనంతరం భోజనానికి కూర్చుంటాడు. అతడి భోజనం, ఊరిబిండి, జొన్ననంకటి కాదు... వానకాలం వస్తే కలమాన్నమూ, ఒలిచిన పప్పు, నాలుగయిదు పొగసిన కూరలు, వరుగులు, పెరుగు వడియాలు, నెయ్యి అతని భోజనం. వేసవికాలంలో నులివెచ్చని అన్నమూ, తియ్యని చారులూ, మజ్జిగ పులుసూ, చెరకుపాలు, అతిరసములు, వడపిందెల యూరగాయ అతని భోజనం. చలికాలంలో పుణుకుబియ్యపు అన్నమూ, మిరియపు పొడుల ఉడుకు కూరలు, ముక్కుకు ఎక్కు పూటు పచ్చళ్ళూ, పాయ సాన్నములూ, ఉడుకు నెయ్యి అతడి భోజనం. భోజనం తరువాత, భోగలక్షణ మయిన తాంబూల సేవనం తప్పనిసరి. యాలుక, పండిన వక్క, తెల్ల తమలపాకు, ముత్యాలు కాల్చిన సున్నం అతని తాంబూలం.

...అప్పుడు, ఆకుపూజకు మొక్కుకున్నది ఒక కాపు ఇల్లాలు. ఆ దినానికి నాలుగు రాత్రుల పూజలు ముగిసినాయి. అయిదవ రాత్రి పూజ మిగిలి వుంది.

సంతానవతి కాగోరువారు ఆ అయిదు రాత్రులు, గర్భగుడిలోనే నిద్ర చేయ వలసి వుంటుంది. ఆ అయిదురాత్రులూ, అయిదుమంది గంధర్వులు, తమ అంశ లతో స్త్రీ గర్భంలోకి ప్రవేశిస్తారని చెప్పుకుంటారు. వారి వెంట తోడుకు వచ్చినవారు, గర్భగుడి బయటనే పడుకోవలసి వుంటుంది.

ఆ కాపు ఇల్లాలికి పంచరాత్రి పూజలలో నాలుగు రాత్రులు పై మీద నెట్టు లేదు. ఆమెకు ఏదో మూలికనిచ్చి, మంత్రం ఉచ్చరించగానే, పూజ మధ్యలోనే ఆమెకు నెట్టు తప్పుతుంది. నిజానికి, ఆమెకు నెట్టు తప్పుడానికి మూలిక మాత్రమే చాలు! మంత్రం ఏమాత్రమూ అవసరము లేదు.

అయిదవరోజు రాత్రి పూజలకు మాత్రం ఒక విశేషము వుంది. ఈయన మూలిక ఇవ్వడు. ఆమె నెట్టు తప్పుదు.

ఆ పంచమరాత్రి అంతానిశ్శబ్దంగా వుంది. గర్భగుడిలో అఖండం వెలుగుతూ వుంది. భోగేశ్వరి మాత విగ్రహం ముందు నాగప్పప్రెగడ నిలబడి వున్నాడు. అతనికి ఎదురుగా సంతానాపేక్షతో వచ్చిన కాపు ఇల్లాలు చేతులు జోడించి నిలబడి వుంది. వారిద్దరి నీడలు గర్భగుడి గోడ మీద కదులుతున్నాయి. గర్భగుడిలో నిద్రచేసిన ఆ నాలుగు రాత్రులూ, తన శరీరాన్ని ఎవరో దేవతలు అవహిస్తున్నట్లు ఆమెకు లీలగా తెలుస్తూనే వుంది. ఆ దేవతలు తన కాపు జీవితంలో కనివిసి ఎరుగనంత సువాసన భరితంగా వున్నారు.

నాగప్పప్రెగడ పూజ ముగించినాడు.

“ఒక కథ వుంది విను,” అన్నాడు.

“ఆ కథను విన్నవారికి సంతానప్రాప్తి కలుగుతుంది,” అని చెప్పుకొచ్చినాడు.

కాపు ఇల్లాలు, చేతులు జోడించి వింటూ వుంది.

అది భారతంలోని కథ -

“కుంతికి అయిదుమంది కుమారులు. ధర్మరాజు యముని అంశతో పుట్టినవాడు. భీముడు వాయుదేవుని అంశతో పుట్టినవాడు. అర్జునుడు దేవేంద్రుని అంశతో పుట్టినవాడు. నకుల సహదేవులు, అశ్వినీదేవతల అంశతో జన్మించినవారు.

“ఈ అయిదుమంది దేవతల అంశలూ, ఈ అయిదవ దినం నా నుండీ నీ గర్భంలోకి ప్రవేశిస్తున్నాయి,” అని, ఆ కాపు ఇల్లాలిని మెల్లగా కౌగిలించుకున్నాడు.

గర్భగుడి లోపల గోడ మీద, వారి రెండు నీడలూ ఏకం అయినాయి.

కాపు ఇల్లాలు గజగజా వణికింది.

“భయపడకు...” అని, నాగప్పప్రెగడ ధైర్యం చెప్పినాడు.

ఆమె ముందు మరి ఒక పురాణకథను పరిచినాడు-

“సత్యవతి శంతనుడి భార్య. ఆమెకు ఇద్దరు కొడుళ్లు. ఆ కొడుళ్లు ఇద్దరికీ పిల్లలు కలుగరు. సంతానం కలగకపోతే వంశం నిలవదు. వారికి సంతానము ఇవ్వడానికి సత్యవతి; వ్యాసమహర్షిని పిలిపిస్తుంది.

“వ్యాసమహర్షి వస్తాడు. వ్యాసుడిని చూసి, మొదటి కొడులు కళ్లు మూసు కుంటుంది. అందువల్ల ఆమెకు అంధుడు అయిన ధృతరాష్ట్రుడు పుడతాడు. రెండవ కొడులు వ్యాసుడిని చూసి, గజగజా వణికిపోతుంది. అందువలన ఆమెకు పాండు రోగంతో పాండురాజు పుడతాడు.

“కాబట్టి భయపడవద్దు. చేతికి అందివచ్చిన దైవఫలాన్ని జారవిడుచుకోవద్దు.”

భోగేశ్వరి ఎదుట వెలిగే ఆ చమురు దీపాల మధ్య, పూజాద్రవ్యాల సువాసనల మధ్య ఆ కాపుస్త్రీకి ఏదో పవిత్రమయిన సంయోగానుభూతి కలిగి, నాగప్పప్రెగడ పాదాలకు ప్రణమిల్లింది.

జాముపాద్దు దాటింది. దేవారపు నాగప్పప్రెగడ కొండ దిగివచ్చి, స్నానాదికాలూ, సంధ్యా వందనం ముగించి, పూజ ముగించుకుని భోజనం చేసి, తాంబూలసేవనం చేసి, రాత్రి అనుభవాన్ని నెమరు వేసుకుంటూ ఉయ్యాల మంచంలో పడుకున్నాడు. ఇంతలో ఒక వార్త వచ్చింది. ఇద్దరు వార్తాహరులు అతడి వియ్యంకుల గ్రామము నుండి వార్త తెచ్చినారు. తన అన్నగారి అల్లుడు మరణించినట్లు వార్త. ఆ వార్త ఎప్పుడో ఒకసారి వినవస్తుందని అతనికి ఎప్పుడో తెలుసు. ఆ పిల్లవాడికి పెళ్లికి ముందే క్షయ! ఆ కమ్మకాగితంలో, ఇంకొక విషయం కూడా వుంది. కర్మకాండకు తమ కొడలిని, తమ ఇంటికి చేర్చవలసినది అని కూడా వుంది. అది, కొడలి మీద వారికి వున్న ప్రేమ కాదని నాగప్పప్రెగడకు తెలుసు. లక్ష్మీదేవమ్మవి బంగారు ఆభరణాలు, అత్తవారింటనే వుండిపోయినాయి. ఆమెకు అరణంగా పంపిన వస్తుసామాగ్రి, గోవులు కూడా అత్తవారింటనే వుండిపోయినాయి. దాసీ మాత్రమే, ఇప్పుడు తన దగ్గర వుంది. ఆ అత్తమామలు, కొడలికి గుండు కొట్టించి, ఇంటిచాకిరి అంతా చేయించుకుని, ఆమె బంగారు ఆభరణాలను, వస్తుసామాగ్రిని మింగబోతున్నారని నాగప్పప్రెగడ పసిగట్టి నాడు. అతడు ప్రత్యుత్తరంగా, కమ్మకాగితం రాసి పంపినాడు

‘తమ ఇంటి బిడ్డ సతికి సిద్ధపడిందని, ఆమె ధన కనక వస్తుసముదాయాన్ని, ఆమె ఇంటికే వారు చేర్చవలసి వుంటుందని, లేని పక్షంలో హండేవారి ఎదుట పంచాయితీకి వారు సిద్ధపడవలసి వస్తుంది,’ అని అందులో సారాంశం.

విధవరాలైన ఆ తల్లి, కొత్తగా వైధవ్యం ప్రాప్తించిన ఆ బాలిక, ఇంటిలో నేల మీద పడి రోదిస్తున్నారు. నాగప్పప్రెగడ భార్య, మరికొందరు ముత్తైదువలు వారిని ఓదారుస్తున్నారు. వారు, “దేవుడు నుదుటి మీద ఏమి రాసిపెడితే అదే జరుగుతుంది.

మనము పిల్లలను కనగలము కానీ, వారి రాతలను కనగలమా? ఊరుకో తల్లీ,” అని ఓదారుస్తుండగా, ఆ తల్లి ఆక్రోశించింది.

“నేను విధవముండని అయితే, నా కూతురు కూడా విధవముండ కావలెనా అమ్మా? అయ్యో... ముక్కుపచ్చలారని బిడ్డ... జీవితంలో ఏమీ చూడలేదే! ఒక అచ్చటా ముచ్చటా తీరలేదే!! గుండు కొట్టించి, ముసుగు వేసి మూలకూర్చోబెడితే నా కూతురును ఈ కళ్లతో ఎట్లా చూసేది తల్లీ.”

తన కూతురికి, తన మరిది అయిన నాగప్పపైగడ సతి నిశ్చయం చేసినాడని ఆ తల్లికి ఇంకా తెలియదు.

అగ్రహారస్వామికి అసాధారణ సౌకర్యాలు వుంటాయి. వారికి రాజ్యాధికారం లేకపోయినా, ప్రభుత్వాచారము కంటే బలమయిన పలుకుబడి వుంటుంది. ఇప్పుడు అగ్రహారంలో నాగప్పపైగడ ఎంత చెబితే అంత. ఏమి నిర్ణయిస్తే అది. అందులో రాజు కూడా జోక్యం చేసుకోవడానికి వీలులేదు.

వితంతువు తల్లి ఏడ్చిఏడ్చి సొమ్మసిల్లి పడిపోయింది. ఆ పండ్రెండేండ్ల బాలికకు, రెండు సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన పెండ్లి తంతు బాగా గుర్తువుంది కానీ, భర్త ముఖం లీలగా కూడా జ్ఞాపకం రావడంలేదు. ఎప్పుడో పెళ్లిలో చూసిన ముఖమే... అదీ స్పష్టంగా కాదు. తాను తల ఎత్తినప్పుడల్లా ముత్తైదువులు తన అమాయకత్వానికి సిగ్గుపడిపోయేవారు. ముసిముసిగా నవ్వుతూ, తల వంచు... తల వంచు... అని, తన తలను కిందికి అదిమి వేసేవారు. తనకు జరిగిన నష్టమేమిటో, తన తల్లికి అర్థమయినంతగా, ఆ బాలికకు అర్థం కాలేదు. తల్లి ఏడ్చినంత వరకూ తను కూడా ఆమెతో కలిసి ఏడ్చింది. తల్లి సొమ్మసిల్లి పడిపోగానే, తాను కూడా ఏడుపు మానేసి తల్లి వైపు చూస్తూ కూర్చుంది. ఆమె ముఖంలో, కళ్లల్లో ఇంకా పసితనం పోలేదు. నాగప్పపైగడ భార్య, ఒకసారి లోపలికి పోయి వచ్చింది. ముత్తైదువలతో గుసగుసలాడింది. ముత్తైదువలు ఒక్కసారిగా, చెంగును నోటికి అడ్డం పెట్టుకుని ఏడ్చినారు. బాలిక వారివైపు ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది. వారు బాలికను మెల్లగా, జలాటలోకి తీసుకుపోయినారు.

బాలిక నెత్తి మీద మూడుబిందెల నీళ్లు గుమ్మరించినారు.

కొత్త వస్త్రాలు తొడిగినారు.

ముఖానికి పసుపు పూసినారు.

కుంకుమ బొట్టు పెట్టినారు.

జడలో పువ్వులు తురిమినారు.

కళ్లకు కాటుక దిద్దినారు.

బంగారు సొత్తులు అలంకరించబోతుంటే- “శాస్త్రం కోసం కొన్ని పెట్టండి చాలు,” అని గుసగుసలాడిపోయింది నాగప్పపైగడ భార్య.

ఆ బాలిక మారుమాట్లాడకుండా వుంది.

“రామ్మా బండిలో కూర్చుండువు రా!” అని చిన్నాన్న ప్రేమగా పిలిచినాడు; బయట వసారాలో నిలబడి.

బాలిక, అమాయకంగా పోయి గూడుబండి ఎక్కింది.

ఆ బాలికతోపాటు ఆమె పిన్నమ్మ, ఇద్దరు దాసీలు కూడా ఎక్కినారు.

మొదట ఆ బాలిక, ‘వీరంతా తనతో ఏదో తంతు జరిపిస్తున్నారు కావలె,’ అనుకుంది. మళ్ళీ, తనను తన భర్త ఊరికి తీసుకొనిపోబోతున్నారేమో అని కూడా అనుకుంది. పెద్దలు ఏమి చెబితే అది వినవలసినదే కదా... “అమ్మ రాలేదే...” అని మాత్రం అడిగింది. నాగప్పప్రెగడ భార్య, ‘అమ్మ రాకూడదు కదా తల్లీ,’ అని చెప్పబోయి, “వెనకల వస్తుందిలే!” అని సర్ది చెప్పింది.

ఊరి బయట బండి ఆగింది. ముందు నాగప్పప్రెగడ భార్య దిగింది. ఆమె వెంట దాసీలు దిగినారు. “మెల్లగా దిగవమ్మా,” అని బాలికకు జాగ్రత్త చెప్పి, కిందకు దించినారు. బాలిక కిందకు దిగింది. అప్పటికీ ఆ పాపకు ఈషణ్మాత్రం అనుమానం కూడా కలుగలేదు.

తల్లులు అడపిల్లలకు కొన్ని విషయాలు నూరిపోస్తూ వుండేవారు. వాటిలో ఒకటి, ‘భర్త చనిపోతే అతనితోపాటు చితి ఎక్కి సహగమనం చేయాలనీ, పుణ్యవతి కావాలనీ, పుట్టినింటికి కీర్తి తీసుకురావాలనీ!’ కానీ విధవరాలయిన ఆ తల్లి, తన బిడ్డకు సతీ ఆచారాన్ని ఎప్పుడూ చెప్పినదికాదు.

బాలిక చుట్టూ చూసింది.

కొంత దూరంలో చితికోసం కట్టెలు పేర్చి వున్నాయి.

ఆ చితి పక్కన ఒక మనిషి దుత్త పట్టుకుని నిలబడి వున్నాడు.

పక్కన ఎనిమిదిమంది మనుషులు పొడుగాటి కట్టెలు పట్టుకుని నిలబడి నారు.

అవి అప్పటికే నూనెలో తడిపిన కట్టెలు.

ఒక మనిషి చేతిలో మాత్రం కాగడా వెలుగుతూ వుంది.

ఎప్పటిదో వినికడి జ్ఞానం గుర్తొచ్చి బాలికకు అర్థమయింది.

బ్యారముని అరుచుకుంటూ పరుగెత్తింది.

దాసీలను గదమాయించినాడు నాగప్పప్రెగడ-

“ఏమి చేస్తున్నారు మీరు? పట్టుకోండి.”

దాసీలు వెంటబడి పట్టుకున్నారు.

పాప, కిందకి వేలాడబడి నేలకేసి కాళ్లు తపతపా కొట్టింది.

“నేను రాను... నేను రాను...”

పాపను దాసీలు చితి వరకూ ఈడ్చుకుపోయినారు.

ఒకడు చితిపై నూనెదుత్త గుమ్మరించినాడు.
 ఇంకొకడు చితికి నిప్పంటించినాడు.
 గబుక్కున మంటలు పైకి లేచినాయి.
 దాసీలకు గుండె చెదిరింది.
 బాలికను పట్టు వదిలేసినారు.
 అరుస్తూ మళ్ళీ పరుగెత్తింది బాలిక.
 ఈసారి మగవారిని గద్దించినాడు నాగప్పగడ.
 “చూస్తారేమిరా?? పట్టుకుని తోయండి!”
 నూనె గుమ్మరించినవాడు, చితికి నిప్పంటించినవాడు ఇద్దరూ వెంటబడి,
 బాలికను ఈడ్చుకుని వచ్చినారు.
 బాలికను ఒకసారి గాలిలో ఊపి, మంటల్లోకి విసిరి వేసినారు.
 చితి చుట్టూ నిలబడిన ఎనిమిదిమంది మనుషులు చేతిలోని నూనెకట్టెలతో
 పాపను మూసివేసినారు.
 ‘అమ్మా!’ అనే అరుపులను కూడా ఆ కాలే కట్టెలు మూసివేసినాయి.
 మరురోజు ఉదయానికి చితి ఆరిపోయింది.
 ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు, పుల్లతో బూడిదను కెలుకుతూ ఏదో వెదుకుతున్నారు.
 ఒక బ్రాహ్మణుడు సంతోషంతో అరిచినాడు-
 “ఇదిగో నాకు చెవి కమ్మ దొరికింది.”
 కొంచెంసేపు గడిచింది.
 ఇంకొక బ్రాహ్మణుడు అరిచినాడు-
 “ఇదిగో నాకు రెండవ చెవి కమ్మ దొరికింది.”
 బ్రాహ్మణులు ఇద్దరూ బూడిదను కెలుకుతూ, ఇంకా వెదుకుతూనే వున్నారు.
 వారికి, ఆ బాలిక ముక్కెర ఇంకా దొరకాల్సి వుంది.

18

ఆ ఉదయం హరియక్క కళ్లు తెరిచింది.
 కోడెనీలడు పక్కనలేడు.
 ఆ దినం సిడిమాను దిగిన పిమ్మట, అమె వీపులోని గాయానికి కట్టుకట్టి
 వున్నారు.
 రక్తం చాలావరకూ పోయింది.
 మనిషి నీరసించింది.
 గాయం సలుపుతూ వుంది.
 వీపులో మొదలయిన నొప్పి, అన్నివైపులా వ్యాపిస్తూ వుంది.

ఒడలంతా పచ్చిపుండు మాదిరి లాగుతూ వుంది.

రాత్రంతా ఆ నొప్పికి నిద్ర రాలేదు.

పొద్దుపోయే వరకూ మేలుకునే వుంది.

బోర్లా పడుకుని, కోడెనీలడి బొచ్చు రొమ్ము మీద తల ఆనించి పడుకుని వున్నది.

ఆమెకు ఈసారి నెలముట్టు కాలేదు.

ఆమెలో ఏదో తీయని భావన! ఏదో హాయి!!

హరియక్క నాలుగుదిక్కులకూ భటులను పంపింది. కానీ, కోడెనీలడు అయిపు లేడు. అప్పటికీ హరియక్క, అతనికి మరులమందు కూడా పెట్టి వున్నది.

మర్లుమాతంగి అని తీగ వుంది. దానికి చిన్నచిన్న ఆకులు వుంటాయి. దానికి కాసే పండు ఎర్రగా, గురిగింజ అంత వుంటుంది. దానిలో దోసవిత్తుల మాదిరి రెండు విత్తనాలు వుంటాయి. ఆ విత్తులు రెండు ఎడముఖం పెడముఖంగా వుంటాయి. వీటితో తాంత్రిక క్రతువును కూడా జరిపించింది. ఇవి ఏవీ ఫలించినట్లుగా లేవు... లేకపోతే, తన పెనిమిటి తనను విడిచిపెట్టి వెళ్లిపోతాడా? అనుకుంది హరియక్క.

హరియక్క భటులు గుర్రాల మీద వస్తారని కోడెనీలడికి తెలుసు. తాను కాలి సత్తువకొద్దీ పరుగెత్తినా అశ్వికులకు దొరికిపోవడం తథ్యం. అందుకని అతడు ఒక యోచన చేసినాడు. హరియక్క గడి నుండీ బయటపడిన తరువాత అతడు ఎక్కువ దూరం పోలేదు. ఆరాత్రికి రాత్రే ఊరికి అనుకుని వున్న గుట్ట ఎక్కి నిద్రపోయినాడు. ఆ గుట్టమీదే పగలంతా గడిపినాడు. ఉయ్యాలలో పిల్లనాన్ని పెట్టుకుని ఊరంతా వెదికినట్లు అయింది అశ్వికుల పని. రాత్రి అయిన తరువాత గుట్ట దిగి, అప్పుడు నడక ప్రారంభించినాడు. చెరువులోపల్లె వైపు పడుతున్నాయి అతడి అడుగులు.

గాలిదేవర!

పోతులయ్య గుడి ముందర గాలిదేవర జరుగుతూ వుంది. గాలిదేవర చూసే దానికి మిద్దెలు ఎక్కి వున్నారు ప్రజలు. గుడి ఇరుకు సందులో కూడా జనాలు క్రిక్కిరిసి వున్నారు. ఆ దేవర చూసేదానికి ఇతర గ్రామాల వారికి అనుమతి వుండదు. కోటబురుజుల మీద కావలిగాండ్లు బల్లెలు పట్టుకుని తిరుగుతున్నారు. ఎల్లప్పజెట్టి; రెడ్డి, కరణం, కావల్ గార్, పెద్దతలారిలతో కలిసి తన కోటపైన నిలబడి చూస్తున్నాడు.

బోయకులం పెద్దలు రంగంలోనికి దిగినారు.

జరగండి... జరగండి... అని జనాలను గదిమినారు.

వీధి వారకు, ఇండ్ల అరుగుల మీదికి నెట్టినారు.

వారి నడుమ ఖాళీ జాగా ఏర్పడింది.

ఆ జాగాలో పెద్ద చతురస్ర పటము గీసినారు.

పటము ఎగువన ముగ్గులు గీసినారు.

ఆ ముగ్గులు అన్నీ బియ్యపుపిండితో గీసినవి.
 ముగ్గు మధ్య ఒక రాయిని పొందించినారు.
 ఆ రాయికి కుంకుమ, పసుపు పూసినారు.
 అదే, పోతులయ్య దేవుడు.
 ఆ దేవుడు శివుడికీ, మోహినికీ పుట్టినవాడని చెబుతారు బ్రాహ్మణులు.
 కానీ, శూద్రులు వేరే కథ చెబుతారు.
 ముగ్గు నాలుగువైపులా కలశాలు పెట్టినారు.
 వాటి మధ్య అవుపేడ, కంచుగిన్నెలో ఆవు పంచకము పెట్టినారు.
 కొబ్బరికాయ కొట్టినారు.
 “ఇంక రమ్మనండి మాదిగవాండ్రని,” అన్నారు.
 అప్పటికే, వాడుక ప్రకారం గ్రామస్తులు దేవరపోతును వదిలి వున్నారు.
 ఆ దేవరపోతును గాలిదేవర బలికి పట్టుకురావలసినవారు మాదిగలు.
 మాదిగలు దేవరపోతుతో రావలె!
 బోయలు దానిని బలి ఇయ్యవలె.
 అప్పటివరకూ దేవర పూర్తి కాదు.
 దేవర పరిసమాప్తం అయ్యేవరకూ, ఏ ఇంటిలోనూ యాటలు కొట్టరాదు.
 వంటలు వండరాదు.
 మాదిగలు తప్పెట్లు కొడుతున్నారు.
 బోయలు బాకాలు ఊదుతున్నారు.
 కాలం గడుస్తూ వుంది.
 మాదిగలు జాగుచేస్తూ వున్నారు.
 ఇతర కులాలు వారి మీద పళ్లు నూరుతున్నారు.
 కానీ, నిస్సహాయులు.
 ఆ దినం, మాదిగలను తిట్టకూడదు. పన్నెత్తి ఒక మాట అనకూడదు.
 అది గాలిదేవర ఆచారం.
 చివరికి దేవరపోతును పట్టుకు వచ్చినారు.
 అది దొంగచేనులలో పడి మేసి బలిసి వుంది.
 దాని మెడ పక్కకు తిప్పలేనంతగా కొవ్వెక్కి వుంది.
 అది అడుగులు వేస్తుంటే దాని తొడలలోని మాంసం అలల మాదిరి
 ఉబుకుతూ వుంది.
 పిక్కలు కండబట్టి వున్నాయి.
 గ్రామస్తులు మొత్తం తమకోసమే ఎదురుచూస్తున్నారని, తాము లేకపోతే
 గాలిదేవర పండుగే లేదనే భావంతో తమకు ఏదో గుర్తింపు వచ్చినట్లు ఉబ్బితబ్బిబ్బు

పడుతున్నారు మాదిగలు. దేవరపోతును నరకడానికి అప్పటికే ఒక యాటకొడవలిని ప్రత్యేకంగా తయారుచేసి పెట్టుకుని వున్నాడు ఊరి తలారి. దేవరపోతు కొమ్ములకు మోకు చుట్టి, కదలకుండా గుంజకు అదిమిపట్టుకున్నారు ఇద్దరు మనుషులు. ఒక వేటు పడింది. వెంట వెంటనే రెండు వేటులు పడినాయి. మూడవ వేటుకు కానీ, దానితల పూర్తిగా తెగి, కిందికి పడిందికాదు. గిలగిలా కొట్టుకునే దాని కాళ్లు అదిమి పట్టి, దాని గొంతు నుండి దుత్తలోకి నెత్తురు పట్టినారు. దాని తలను పోతులయ్య ముందు పెట్టి, “భూతబలిగాడిని రమ్మనండి!” అన్నాడు బోయపూజారి.

భూతబలిగాడు వచ్చినాడు.

వాడు నెత్తిపై నుండి కాలిగోరు వరకూ, ఒక్క వెంట్రుక లేకుండా గొరిగించు కుని వున్నాడు.

కనుబొమ్మలు కూడా గొరిగించుకున్నాడు.

నగ్గుడయినాడు.

ఒడలంతా విభూదితో వికృతంగా వున్నాడు.

వాడు, పోతులయ్య ముందున్న పొలిఅన్నములో రక్తము కలిపి, బోనము పెట్టినాడు.

ఆ అన్నం రాశిని కుండలో పెట్టుకుని, తలపై చేర్చి, “పాలి!... పాలి!!...” అని పాలికేక వేసినాడు.

కావలివారితో సహా, ఊరి పాలిమేరలలో పాలి అన్నము చల్లి, ఊరిలోకి తిరిగి వచ్చినాడు.

గాలిదేవర తంతు ముగిసింది.

అందరూ గుంపులు గుంపులుగా వస్తున్నారు.

పోతులయ్యకు దండాలు పెట్టుకుని పోతున్నారు.

“వాన రానీ గాలిదేవరా!... చెరువు నిండనీ గాలిదేవరా!... మమ్మల్ని సల్లంగ చూడు గాలిదేవరా!!” అని గొణుగుకుంటూ చెంపలు వేసుకుంటూ నుదుట బొట్టు పెట్టుకుని ఆత్రమాత్రంగా వెళ్లిపోతున్నారు. అంత ఆత్రంలోనూ దేవరపోతు తల నుండి వారి దృష్టి పక్కకు మళ్లడంలేదు. దాని అర్ధనిమీలిత నేత్రాలు గాలిదేవరను ధ్యాని స్తున్నట్లే వున్నాయి.

యాటలు తెగుతున్నాయి. ఇంటి ఇంటికి ఒకటి రెండు యాటలు! గొర్రెలూ, మేకలూ, పొట్టేళ్లూ... ఒక్కొక్క వేటుకూ ఒక్కొక్క దాని తల తెగిపడుతూ వుంది. వీధుల నిండా రక్తము ఏరులై పారుతూ వుంది. అక్కడక్కడ తగ్గులలో, రక్తం మడుగు కడుతూ వుంది. ఊరు ఊరంతా గుప్పమంటున్న నెత్తుటి వాసన.

ఇళ్ల ముందు యాటను భాగాలు భాగాలుగా కోసే మనుషులు. ఇద్దరు మనుషులు ఎదురెదురుగా నిలబడి, ఒక కర్రను ఇరువురి భుజాల మీదా మోసు

కుంటారు. ఆ కర్రకు తలలేని యాటను తలక్రిందులుగా వేలాడదీస్తారు. అప్పటికే ఆ యాట చర్మం ఒలచబడి, నగ్నంగా కనిపిస్తూ వుంటుంది. మరికొందరు, ఇళ్ల ముందు చెట్లకొమ్మలకు వేలాడదీసి, ఖండ ఖండాలుగా కోసి, కుప్ప పెడుతున్నారు. అప్పుడప్పుడే ఇళ్లల్లో చెవిగూగులు, నెరడు, దొమ్మలు కాల్చిన కమురువాసన మొదలవుతూ వుంది.

పొద్దు పైకి వచ్చింది.

గాలిదేవర ముందు దేవరపోతు తల తప్ప ఎవ్వరూ లేరు. కాళ్లు విప్పార్చి పడి వున్న దాని మొండెం చుట్టూ ఏదో జడత్వం ఆవహించినట్లు వుంది. దాని శిరస్సు చుట్టూ ఏదో నిశ్శబ్దం స్పందిస్తున్నట్లే వుంది. దానితోపాటు, మూడు దున్నపోతులను కొట్టినారు మాదిగలు. అవే వారి విందు! గొర్రెమాంసం వండుకు తినేటంత ఆర్థిక స్థావర వారికి లేదు. ఆ నాలుగు దున్నపోతుల బలులతో ఆ ప్రదేశమంతా రగా రక్త మయి వుంది. గొర్రె రక్తమయినా, దున్నపోతు రక్తమయినా, రెండింటిదీ ఒకటే పచ్చి వాసన.

ఊరు సద్దుమణిగింది.

అందరూ మాంసం కురాకు తిని విశ్రమించినారు.

వీధుల్లో ముసరనీళ్ల మీద గెంతుతూ, కాకులు ఉల్లాసంగా అరుస్తున్నాయి.

కొరికి పారవేసిన ఎముకల కోసం కాకులను తరుముతున్న కుక్కలు భౌ మంటున్నాయి.

పిల్లలు అన్నాలు తిని బొంగరాలు ఆడుతున్నారు.

ఎక్కడా పెద్దవారి అలికిడి లేదు.

గాలిదేవర పూర్తి ఒంటరివాడు అయిపోయినాడు.

అప్పుడు...

ఒక వ్యక్తి వచ్చినాడు.

తలమీద తుండుగుడ్డ వేసుకుని వున్నాడు.

ఆ గుడ్డ చంపల కిందికి వేలాడుతూ ముఖాన్ని మరుగుపరుస్తూ వుంది.

అతడు అటూ ఇటూ చూసినాడు.

కోట బురుజుపైకి చూసీచూడనట్లు చూసినాడు.

కాపలా భటుల దృష్టి ఇటువైపు లేదు.

ఎక్కడో ఊరి బయటికి చూస్తూ వున్నారు.

అతడు మెల్లగా గాలిదేవర ముందుకు వచ్చినాడు.

తుండుగుడ్డ మెడ కిందికి లాగుకున్నాడు.

పసుపుబొట్టు పెట్టుకున్నాడు.

పసుపుబొట్టు పైన కుంకుమ పెట్టుకున్నాడు.
 రెండు చేతులూ జోడించి మొక్కినాడు.
 ఆవు పంచకంలో బొటనవేలు అద్దినాడు.
 అదే వేలును ఆవుపేడలో అద్దినాడు.
 మనసులోనే, మౌనంగా అరిచినాడు-
 'జై గాలిదేవరా!...'
 కోట బురుజు పైకి చూసినాడు.
 కాపలా భటులు బయటికే చూస్తున్నారు.
 ఏమీ ఎరగనట్లు తలవంచుకుని నడచినాడు.
 ఎవరికీ అనుమానం రాకూడదని అతి మామూలుగా నడిచినాడు.
 చావిడి దాటినాడు.
 ఊరు బయట పడినాడు.
 మాదిగ గేరి దాటినాడు.
 చెరువు దాటినాడు.
 మాగాణి భూములు దాటి మెట్టచేనుల్లో పడినాడు.
 అతడిలో భయోత్సాహం ముప్పిరిగొంటూ వుంది.
 చెర్లోపల్లె వారికి అనుమానం వస్తే అక్కడికక్కడే చంపేయగలరు.
 దేవుడు కూడా అడ్డుపడలేడు.
 పరిగెత్తుదామని అనుకున్నాడు.
 చూసేవాళ్లకు అనుమానం వస్తుందని నిగ్రహించుకున్నాడు.
 కానీ నడక వేగం హెచ్చింది.
 అతనికి తెలియకుండానే వేగంగా నడుస్తున్నాడు.
 చేనులలో జనాలు ఎవరూ లేరు.
 'ఇంక పరుగెత్తవచ్చు... ఇదే అదను పరుగెత్తు...'
 ఇదంతా లోపల నుండి ఎవరో అరుస్తున్నట్లు వినిపించింది.
 పరిగెత్తుతున్నాడు అసంకల్పితంగా.
 చెర్లోపల్లె నుండి నీళ్లులేని కొండాపురం ఆమడ దూరంలో వుంటుంది.
 గొర్రెలమంద తోలుకు వస్తూ ఇద్దరు వ్యక్తులు ఎదురయినారు.
 ఎవరికయినా ఇంత ఎండపొద్దులో పరిగెత్తవలసిన అవసరం ఏముంటుంది.
 వారికి అనుమానం వచ్చింది.
 "య్యో... ఎవరయ్యా నువ్వు?" వారివైపు ఒకసారి తలతిప్పి చూసి, అగకుండా
 పరుగెత్తినాడు.

గొర్లవాళ్లు ఇద్దరూ వెంటపడినారు. కానీ, అతని పరుగును అందుకోలేకపోయి
నారు. ఇద్దరూ నిలబడి మాట్లాడుకున్నారు. ఒకడు మందలో ఆగిపోయినాడు.
మరొకడు అరుచుకుంటూ, చెల్లోపల్లి కోటవైపు పరుగెత్తినాడు.

కోడెనీలడికి విషయం అర్థమయింది.

గుర్రాల మీద వస్తారు.

వెంటాడి, వేటాడి పట్టుకుంటారు.

కాలిదోవ విడిచి, అడ్డదోవ పట్టినాడు.

గుట్టలెక్కి దిగినాడు.

వంకలకు అడ్డంపడినాడు.

తోపుల్లోకి దూరినాడు.

అడవుల్లో తేలినాడు.

దారి తప్పించి పరిగెత్తుతూనే వున్నాడు.

ఇంక నీళ్లులేని కొండాపురం కోసుదూరంలో వుంది.

ఘడియకాలంలో చేరుకుంటాడు.

తాను తన ఊరి పాలిమేరల్లో పడితే తనను చెల్లోపల్లెవాళ్లు ముట్టుకోవడానికి
వీలులేదు. అది గాలిదేవర సాంప్రదాయం.

విశాలమయిన మైదానం...

చమట్లు కక్కుతూ పరిగెత్తుతున్నాడు.

వెనుక గుర్రండెక్కల చప్పుళ్లు వినపడుతున్నాయి.

చుట్టూ చూసినాడు. బోసిపోయినట్లు వుంది మైదానం.

దాక్కోవడానికి ఏమీలేదు. అరకోసు పరుగెత్తితే ఒక గుట్ట.

ఆ గుట్ట ఎక్కితే, అశ్వికులు తనను ఏమీ చేసుకోలేరు.

పరుగెత్తినాడు. కానీ గుట్టకిందే దొరికిపోయినాడు.

నలుగురు అశ్వికులు చుట్టుముట్టినారు.

వారిలో ఎల్లప్పుజెట్టి వున్నాడు.

వారి మధ్య కోడెనీలడు రొప్పుతూ నిలబడినాడు.

ఎండ మండుతూనే వుంది. గుట్ట నిస్సహాయంగా చూస్తూనే వుంది.

పక్షుల అరుపులు లేవు.

చీమ చిటుక్కుమన్నా వినపడే నిశ్శబ్దం.

ఆ నిశ్శబ్దంలో అస్తిమితంగా కదిలే గుర్రాల డెక్కల చప్పుడు మాత్రమే
వినిపిస్తూ వుంది.

గుర్రాల మీద కూర్చుండి, వాటి కదలికలకు అనుగుణంగా కదిలే అశ్వికుల
దేహాలలో ఒక లయ కదులుతూ వుంది.

గుర్రమొకటి ముందు కాళ్ళ పైకెత్తి సకిలించింది.

అది సకిలించిన తరువాత మళ్ళీ అలుముకున్న నిశ్శబ్దం.

అశ్వకుడు ఒకడు గర్జించి, కత్తి ఎత్తబోయినాడు.

“అగు...” అని అరిచినాడు ఎల్లప్పజెట్టి.

ఆశ్చర్యంగా చూసినారు అశ్వకులు.

“ఈ వేట నాది!...”

ఎల్లప్పజెట్టి ఒకసారి కోడెనీలడి ముఖంలోకి చూసినాడు.

కోడెనీలడి చూపుల్లో అదే తిరస్కారం!... అదే హేళన!!...

ఎల్లప్పజెట్టి బల్లెమెత్తినాడు.

గాలి స్తంభించింది.

కొండ చూస్తూ వుంది.

చెట్లు స్థాణువులయి చూస్తూ వున్నాయి.

ఎల్లప్పజెట్టి బల్లెని కోడెనీలడి గుండెల్లోకి గురిపెట్టి విసిరినాడు.

అది కోడెనీలడి బొచ్చు రొమ్ములో దిగబడింది.

బల్లెం పట్టుకుని, ముందుకు వంగి పక్కకు ఒరిగిపోయినాడు కోడెనీలడు!

ఎల్లప్పజెట్టి గుర్రము దిగి కత్తి తీసి, అతని తలను మొండెం నుండి వేరు చేసినాడు.

అతడి జులపాల జుట్టు తలను చేతిలో పట్టుకుని, గుర్రాన్ని అధిరోహించినాడు.

తమ గాలిదేవర ఫలం తమకే దక్కింది.

ఆ విజయగర్వంతో, “పోలి... పోలి...” అని అరుస్తూ, అశ్వకులు తమ నాయకుడిని అనుసరించినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి హృదయం కూడా, ‘పోలి!... పోలి!...’ అంటూ వింతగా ఘూర్జిల్ల సాగింది. గుర్రాలు చెల్లెలల్లా వైపు దొడుతీసినాయి.

పోలి... పోలి... పోలి...

ఎల్లప్పజెట్టి మనసు శాంతించింది.

కానీ, పూర్తిగా శాంతించలేదు. కొంత కుదుటపడింది అంతే!

కోడెనీలడిని చంపినా, కోపం పూర్తీ చల్లారలేదు.

ఇమ్మడమ్మ కోడెనీలడి వస్తువు.

ఆ వస్తువును సొంతం చేసుకోనిదే కోపం పూర్తిగా ఎట్ల చల్లారుతుంది?

అంతదాకా కోడెనీలడి తిరస్కారపు చూపులు తనను వెంటాడుతూనే వుంటాయి.

ఇప్పుడు ఎల్లప్పుడెట్టికి ఇమ్మడమ్మ మీద మునుపటి అసహనం లేదు. కోడె నీలడిని చంపిన పిమ్మట, ఆమె మీద అసహనం పోయింది. పోయిందీ అంటే పూర్తిగా పోయిందని చెప్పలేము. మనసులోనే మరింత లోతుకు మునిగి, మరుగునపడి పోయింది. మొత్తానికి అతని మనసు యొక్క బహిఃప్రకృతికి ఏదో అడ్డు తొలగిపోయి నట్లు వుంది. తనపట్ల ఇమ్మడమ్మకు మనసు మారింది కదా! ఆ మార్పును స్వీకరించడానికి ఇప్పుడు తాను సిద్ధంగానే వున్నాడు.

అతనిలో కోరిక అలజడి చేయడం ప్రారంభించింది. కానీ, ఆత్మాభిమానం అడ్డుపడుతూ వుంది. ఆమె తనను అహ్వనించినపుడు కాదని వచ్చేసినాడు. ఇప్పుడు ఏ మొఖం పెట్టుకుని మళ్ళీ ఆమె దగ్గరికి పోగలడు? ఎంత అభిమాన హీనత్వం? ఎల్లప్పుడెట్టికి ఎబ్బెట్టుగా అనిపించింది. తన మీద తనకే చిరాకు కలిగింది. కానీ కోర్కెది గుడ్డి శక్తి. మానాభిమానాలను అది జయిస్తుంది.

అతనికి సాయంత్రపు స్నానాలు అలవాటులేదు. అసలు ఒకప్పుడు ఏ వారానికో పదిదినాలకో తప్ప స్నానం చేసేవాడు కాదు. గొర్రెలు మేపుకుంటూ, ఎక్కడయినా బావి కనిపిస్తే మాత్రం దూకి ఈతలు కొట్టేవాడు. రాజు కొలువులో చేరిన తరువాతే అతనికి దినవారీ స్నానం అలవాటు అయింది. ఆ దినం సాయంత్రం గంధపుపొడి, ఉసిరిక కలిపిన పిండితో స్నానం చేసినాడు. ఎర్ర అంచు తెల్ల వస్త్రాలు ధరించినాడు. చెవులలో ముత్యాల పెద్దపేగులు, కంఠంలో ముత్యాలహారము అలంకరించు కున్నాడు. ఆ దినం చేపతునకలలో మామిడికాయ ముక్కలు వేసి తాళింపు చేసిన భోజనము ముందు కూర్చున్నాడు. ఇమ్మడమ్మను భోజనానికి ఇక్కడికే రమ్మని కబురు పెడితే ఎట్లుంటుంది? అని ఆలోచించినాడు. ఒకవేళ ఆమె రాకపోతే, తాను ఆవమానాన్ని ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. ఆమె తనతో భోజనానికి తిరస్కరిస్తే ఇంక తాను ఆమె గదికి అస్సలు పోయే అవకాశం వుండదు కదా! అనుకుని ఆ యోచన విరమించుకున్నాడు.

ఇమ్మడమ్మ మీద కోర్కె జ్వలిస్తూ వుంది. భోజనం గొంతు దిగలేదు. ఒడలంతా చమటలు పడుతూ వుంది. తడిసిన ఇసుకలో పూడ్చిన బెంకాయ నీరు తాగి పైకి లేచినాడు. అతడు వస్తున్నాడని అప్పటికే ఇమ్మడమ్మకు కబురు చేరిపోయి వుంది.

కోడెనీలడి మరణవార్త చిన్నప్పటి నుండి ఆమె మంచినీళ్లు కూడా ముట్టలేదు. మనిషి మరణించిన తరువాతనే అతని గురించిన జ్ఞాపకాలు పూర్తి అస్తిత్వంలోకి వస్తాయి. ఇమ్మడమ్మ మనసులో కోడెనీలడి పట్ల ఇప్పుడు అదే జ్ఞాపకాల ప్రక్రియ జరుగుతూ వుంది.

కోడెనీలడుకు బిల్లే ఎల్లప్పుడు మధ్య చిన్నప్పటి కుస్తీపోటీ.

‘మీ ఇద్దరిలో ఎవడు గెలిస్తే, వాడికే నా కూతురునిచ్చి పెండ్లిచేస్తా.’

పోటీలో తన బావదే పైచేయి.

తన కోడెనీలడిదే పైచేయి.

అప్పుడే తాను అతని పరం అయిపోయింది.

అతడి చూపుల్లో సిగ్గు! తన చూపుల్లో సిగ్గు! తమ చూపులూ నవ్వులూ జత కట్టినాయి.

‘బావ ఏదో చెబుతాడంట వినిరా పో!’

సంతలో నమిలిన చెరకుగడలు.

అవి తిందామా... ఇవి తిందామా అని కొనుక్కొని తింటున్న బెండ్రూ బత్తాసులూ...

తాను తల్లిదండ్రులకు తెలియకుండా పొగాకుకాడ నమిలిందీ బావ దగ్గరే!

బావ రహస్యంగా మొదటిసారి పొగచుట్ట పీల్చినదీ తన దగ్గరే!

అన్నీ సంతలోనే.

ఎవరికీ తెలియకుండా తాము చేసిన తులగ పనులు, తమని ఎంత పడీపడీ నవ్వించినాయో కదా!

లోకాన్ని ఏమార్చగలిగినామని, తోడుదొంగలయిన తమలో ఎంత కులుకు!

ఎన్నెన్ని సంతలూ... ఎన్నెన్ని అనుభవాలు!!

‘చూడు బావా! వాడెప్పుడూ నాపక్కే చూస్తాడు... నిన్న వారం సంతలో సైగ చేసినాడు కూడా.’

ఒక్క దెబ్బతో వాడిని మట్టికరిపించినాడు బావ!

అప్పుడు తన ఆడతనం ద్రవించిపోయింది.

కానీ భటులు వచ్చి బావను అనంతపురం రచ్చకొట్టానికి పట్టుకుపోతే, తాను ఎంత పొగిలి పొగిలి ఏడ్చింది?

ప్రస్తుతం ఇమ్మడమ్మకు కోడెనీలడి మీద కోపం పోయింది. కోడెనీలడి మీద ప్రేమ, జ్ఞాపకాలలో పునరావృతమవుతూ వుంది. సిడిమాను సందర్భం లీలగా మాత్రమే గుర్తు. ఏమీ?... తన బావ హరియక్కను చేసుకుంటేనేమి? తాను పెండ్లి చేసుకున్న తరువాతనే కదా అతడు పెండ్లి చేసుకున్నాడు... ఎల్లప్పుడెట్టికీ మెడ వంచి తాళిబొట్టు కట్టించుకుని తానే బావకు ద్రోహం చేసిందేమో!!

ఇమ్మడమ్మకు ఆరోజే గుర్తుకు వస్తూ వుంది. అది ఇమ్మడమ్మను కోడెనీలడు లేవదీసుకుపోయిన రాత్రి. దారి మధ్యలో ఒక సత్రంలో ఆగినారు. అప్పుడు తాము తప్ప అక్కడ వేరే బాటసారులు లేరు. కోడెనీలడు ఆమెను దగ్గరకు తీసుకున్నాడు. వద్దు బావా! అని నసిగింది. గుండెలకు హత్తుకున్నాడు. తప్పు బావా అని గొణిగింది. నడుము దగ్గరకు లాక్కున్నాడు. బావా!... అంటూ ప్రాధేయపడింది. గట్టిగా ఒక ముద్దు పెట్టి తోసేసినాడు. ఆ ముద్దు ఇప్పుడు ఇమ్మడమ్మను వెంటాడుతూ వుంది.

ఇమ్మడమ్మ అచేతనంగా పడుకుని వుంది. దాసీ వచ్చి రెండు మూడుసార్లు పలకరించింది

“నీళ్లు తోడుదునా అమ్మా?”

“భోజనం తెస్తునా అమ్మా?”

“నాయకుడు వచ్చే సమయమయిందమ్మా...”

గుమ్మంలోకివచ్చి నిలబడినాడు ఎల్లప్పజెట్టి! దాసి బయటికి తప్పుకుంది. ఇమ్మడమ్మ అతని రాకను గమనించలేదు. మంచం దగ్గరకు వచ్చి దగ్గినాడు. తల తిప్పి చూసింది. ఎల్లప్పజెట్టి వస్తే ఒకప్పుడు ఆమె గబుక్కున లేచి నిలబడేది. అది అతనికి గౌరవంగా కనపడేది. ఇప్పుడు ఇమ్మడమ్మ అట్ల లేవలేదు. నింపాదిగా లేచి కూర్చుంది. ఆ తరువాత అంతే నింపాదిగా లేచి నిలబడింది. తల వంచుకోలేదు. అతని ముఖంలోకి నేరుగా చూస్తూ వుంది. ఇమ్మడమ్మను ఆ విధంగా చూస్తూ వుంటే, అతనికి కోడెనీలడి తిరస్కార చూపులు గుర్తుకు వచ్చినాయి. అతనికి లీలగా అర్థమయింది. ప్రియుడిని చంపిన వాడిని ఏ స్త్రీ లక్ష్యపెడుతుంది? ఇమ్మడమ్మ నిజంగానే నిర్లక్ష్యంగా చూస్తూ వుంది అతని వైపు. ఎల్లప్పజెట్టి కోరిక మెల్లగా కోపంలోకి మారింది. కానీ, ఆ కోపంలో కోరిక మాయం కాలేదు. పైగా హెచ్చవేయబడింది. ప్రస్తుతం, ఆమె మీద కోపం తీర్చుకోవడం అంటే, కోరిక తీర్చుకోవడమే!... పురుషుని లైంగిక క్రియలోనే ఆక్రమణ అనేది మౌలికంగా వుంటుంది. అది, దురాక్రమణలోకి మారడం చాలా సులువు.

ఎల్లప్పజెట్టి గిరుక్కున వెనుతిరిగినాడు. అతడు వెళ్లిపోవడమే తనకు ఉపశాంతి అన్నట్లు ఇమ్మడమ్మ మంచము మీద కూలబడింది. కానీ, ఎల్లప్పజెట్టి పోలేదు. తలుపులు బిగించి తిరిగి వచ్చినాడు. ఊహించని పరిణామానికి ఇమ్మడమ్మ నివ్వెర పోయి, సర్దుకుని లేవబోయింది. ఎల్లప్పజెట్టి తన బలిష్ఠమైన బాహువులతో ఆమెను కిందికి తోసి అదిమిపట్టినాడు. కాళ్లు తపతపా కొట్టబోతే, పైనబడి తన కాళ్లతో నొక్కి వేసినాడు. అతడికి కోడెనీలడి మీద వుండిన కోపమూ, కసి మళ్ళీ ఆవహించినాయి. ఆమె రవికెను చింపి పారవేసినాడు. కట్టుకున్న చీరను చించి, కాళ్లతో తొక్కివేసినాడు. అతడి మనసు అరుస్తూ వుంది. పెడబొబ్బలు పెడుతూ వుంది.

‘పాలి... పాలి... పాలి...’

ఇమ్మడమ్మ పుట్టినిల్లు చేరింది.

ఆమె తల్లిదండ్రులు దేశాంతరం పోయే ప్రయత్నాలలో వున్నారు.

వారితోపాటు మరికొన్ని కురువ కుటుంబాలు కదిలిపోతున్నాయి.

గొర్రెలకు మేత కరువయింది.

నీళ్లు కరువయినాయి.

తొలకరి వానలు పడలేదు.

గడ్డి పడలేదు.

వైశాఖం దాటిపోయింది.

గుక్కెడు నీళ్లు దొరకడంలేదు.

గొర్రెలు ఎండి రాలిపోయిన ఒక్కక్క గడ్డిపోచ కోసమూ గాలిస్తున్నాయి.

దప్పికతో ఎగతెగుతున్నాయి.

ప్రాణాలు కళ్లల్లో నిలుపుకున్నాయి.

ఎల్లప్పజెట్టి అప్పటికి రెండు మూడుసార్లు తన మామ బాలకొండ బీరప్పకు చెప్పి పంపి వున్నాడు. వారు తమ కూతురుతో పాటే వుండవచ్చు అన్నాడు. కూతురి దగ్గర వుండటం తమకు మర్యాద కాదు అన్నారు ఆ తల్లిదండ్రులు. తన అమరనాయక గ్రామాలలోనే పుల్లరి మేపుకోవచ్చు అన్నాడు. అది, అమరనాయకుడైన తమ అల్లుడికి గౌరవం కాదన్నారు.

ఎల్లప్పజెట్టి కానీ, ఇమ్మడమ్మకానీ, తమ మధ్యవున్న ఎడముఖం పెడముఖం సంబంధాన్ని ఎప్పుడూ బయటికి పోక్కనిచ్చినవారు కాదు. అంతా సవ్యంగా వుందిలే! అని అనుకుంటున్న సమయంలో తన తల్లిదండ్రులకు ఇమ్మడమ్మ తెగేసి చెప్పింది. ఇంక తాను ఎల్లప్పజెట్టి దగ్గరకు పోననీ, అతనితో కాపురం చేసేది లేదని. బాలకొండ బీరప్ప, ఉజ్జనమ్మలు ఈ పరిణామాన్ని ఎప్పుడూ ఊహించి వుండలేదు. అట్లని వారు, ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఆశ్చర్యపోతున్నది లేదు.

ఇమ్మడమ్మ కోడెనీలడి మీద మనసు పడిందన్న విషయం వారికి తెలుసు. కానీ, సంసారంలో పడి ఇప్పటికి అతడిని మరిచిపోయి వుంటుందిలే అనుకుంటున్నారు. కోడెనీలడిని చంపిన విషయానికి ఈమె భర్త మీద కోపంతో వచ్చేసింది. కొన్నాళ్లు పోతే, అంతా సర్దుబాటు అవుతుందిలే అని ఆశించినారు. కానీ తమ కూతురు ఎల్లప్పజెట్టితో ఇంతవరకూ కాపురంచేసి ఎరుగదని వారికి తెలియదు. ఇమ్మడమ్మ చెప్పలేదు. భర్త దగ్గరకు పోనంటే పోనని మాత్రం భీష్మించుకుని కూర్చుంది. కూతురు మొగుడిని వదిలేసి రావడం, బాలకొండ బీరప్పకు అంత అవమానకరమైన విషయమేమీ కాదు. కురువ కులంలో మారుమనువులు మామూలే! కానీ అతని బాధంతా ఒకటే... ఎల్లప్పజెట్టి అమరనాయక హోదా, ఆ దర్జా, వైభవమూ అన్నీ వదిలివేసి వచ్చింది కదా అని అతని చింత. అసలు తాను కోడెనీలడికి కాకుండా, ఎల్లప్పజెట్టికి ఇచ్చి చేసింది; ఇమ్మడమ్మ ఆ హోదా, దర్జా అనుభవిస్తుందనే కదా! బాలకొండ బీరప్పకు పంచాయితీకి ఎక్కడ తప్పలేదు. కులపెద్దలు ఎల్లప్పజెట్టికి వార్త పంపినారు. మీరు కులపంచాయితీకి వచ్చినారే, లేక కమ్మకాగితంలో మీ మనోభిప్రాయం తెలియజేసినా సరే! అని వార్త సారాంశం.

హరియక్క, పెమ్మసాని తిమ్మప్పనాయుడిని చంపిన తరువాత కొత్తపల్లి నాయకుడిగా, అతని తమ్ముడు పదవిలోకి వచ్చి వున్నాడు. అది వంశపారంపర్యపు పదవి కాకపోయినా, అందుకు హండే సిద్ధరామప్పనాయుడు అనుమతించి వున్నాడు. కానీ ఏ అమరనాయకుడు అయినా ఊరి పంచాయితీలలో తప్ప, కుల పంచాయితీలలో కలగచేసుకోవడానికి లేదు. అది ఎల్లప్పుడెట్టికీ తెలుసు. కులపెద్దల సమక్షంలో నిలవడానికి అతనికి అభిమానం అడ్డు రావలసిన అవసరం లేదు. అదేమీ చిన్నతనం కాదు. అయినా అతనికి కొత్తపల్లె పోవడానికి మనస్కరించలేదు.

కోడెనీలడి వస్తువును అనుభవించానన్న గర్వం అతనికి ఎంతోసేపు వుండలేదు. ఆరోజు ఆ గర్వం అట్లవచ్చి ఇట్ల వెళ్లిపోయింది. బాధతో ఇమ్మడమ్మ అరిచిన మూలుగు వంటి అరుపు అతడిని పశ్చాత్తప్తుడిని చేసింది. అతడి హృదయాన్ని దహించి వేయడం మొదలుపెట్టింది. ఇమ్మడమ్మ పుట్టినంటికి పోతూ వుంటే భేదపడినాడు. ఆమె ముఖంలోకి తలెత్తి చూసే ధైర్యం కూడా చేయలేకపోయినాడు.

‘ఇమ్మడమ్మ ఇష్టమే నా ఇష్టం,’ అని కులపెద్దలకు కమ్మకాగితం పంపినాడు.

ఆ దినం గొర్రెల మందలు బయల్దేలినాయి.

నాలుగుదిక్కులా నాలుగు మందలు.

ఒక్కొక్క మందలోనూ రెండు మూడు కుటుంబాలు తమ గొర్రెలను కలేసు కుని వుంటారు.

నాలుగునూర్ల గొర్రెలలోనూ వారు తమ ప్రతి గొర్రెనీ గుర్తుపట్టగలరు.

కురువల లెక్కప్రకారము, యాభై గొర్రెలకు ఒక పొట్టేలు చాలు. ఆ లెక్క ప్రకారము మందలో తక్కువ పొట్టేళ్లు వుంటాయి. సంతానోత్పత్తి చేసే గొర్రెలను అట్టే పెట్టుకుని, పొట్టేళ్లను మాత్రం అమ్ముకుంటూ వుంటారు. మేకలు, మేకపోతులకు కూడా ఇదే లెక్క వర్తిస్తుంది. గొర్రెలు మందమతులు. అవి మెల్లగా, గుడ్డిగా అను సరిస్తూ వుంటే, మేకలు చురుకుగా గెంతుతూ దారి చూపుతాయి. అందుకే, మందకు దారి చూపడానికి ఒక మేక అయినా వుండాలంటారు కురవలు.

పుష్కరకాలానికి ఒకసారి కురువల పెద్దపండగ జరుగుతుంది.

ఆ పండగకు ఎక్కడ వున్న కురవలూ వచ్చి కలుసుకుంటారు.

కష్టం నష్టం మాట్లాడుకుంటారు.

ఇప్పుడు ఈ పెద్దపండగ జరిగి రెండేండ్లు దాటింది.

అయితే, ఇప్పుడు వలసపోతున్న కురవలు పదియేండ్లకుగానీ తిరిగిరారన్న మాట!

ఒకవేళ రావాలన్నా, రాగలిగే పరిస్థితులు ఇప్పుడు లేవు.

కొత్తపల్లె, రాయలచెరువు, ఎర్రకొండపురం, చెర్లోపల్లి వంటి అన్ని మండలాల లోనూ పుల్లరి పన్ను విపరీతంగా పెంచివేసి వున్నారు.

పదియేండ్లకుగానీ, తాము తిరిగి రావడానికి అవకాశంలేని కొత్తపల్లె గ్రామాన్ని వెనక్కి తిరిగిచూస్తూ పోతున్నాయి గొర్లకుటుంబాలు. గంజు, గొర్లపెంటికలతో నిండిన ఆ వాతావరణమంతా, కురువల వృత్తివాసన వేస్తున్నాయి. గొర్రెలు, మేకల అరుపుల మధ్య దుమ్ము ధూళి తెరలు తెరలుగా పైకి లేస్తున్నాయి.

బాలకొండ బీరప్ప, ఒకసారి వెనుకకు తిరిగి ఊరివైపు చూసినాడు.

ఉజ్జనమ్మ కూడా వెనక్కు తిరిగి చూసింది.

ఆమె చేతివేలు పట్టుకుని నడుస్తూ వుంది, చిన్నకూతురు.

ఇమ్మడమ్మ, చేతిలో ఈతబర్ర పట్టుకుని గొర్రెలను అదిలిస్తూ వుంది.

గొర్రెలు కొండమలుపు తిరుగుతున్నాయి.

మలుపు తిరిగిన తరువాత మరి ఊరు కనిపించదు.

చివరిసారి అన్నట్లు ఒకసారి ఇమ్మడమ్మ ఊరివైపు తలతిప్పి చూసింది.

‘ఉస్!... ఉస్!...’ అని గొర్రెలను మల్లేసే శబ్దాలు ఆమె నుండి ఆగిపోయి నాయి.

దట్టంగా పైకిలేచిన దుమ్ము, ధూళి తెరల వెనుక ఒక వ్యక్తి గుర్రము మీద కూర్చుని ఆమె వైపే చూస్తూ వున్నాడు.

ఇమ్మడమ్మ తల తిప్పేసుకుంది.

‘ఉస్!... ఉస్!...’ ఆమె అరుపులు మళ్ళీ మొదలయినాయి.

ఆ గొర్రెలమందలూ, మనుషులూ కొండమలుపు తిరిగి అంతర్ధానమయి నారు.

ఆ అశ్వకుడు గాయపడిన హృదయంతో వెనక్కుతిరిగినాడు.

19

పుష్కర కాలం కాలస్వరూపుడిలో అణుమాత్రం కూడా కాకపోవచ్చు.

కానీ, అదే పుష్కరకాలం జీవితంలో అద్భుతాలు చేస్తుంది.

మనిషిని పుట్టిస్తుంది, చంపుతుంది.

విత్తును మొలకెత్తిస్తుంది, మొలకను వృక్షం చేస్తుంది.

నవ్విస్తుంది, ఏడిపిస్తుంది. మనిషితో లోపలాబయటా యుద్ధాలు చేయిస్తుంది.

మనసులోని భావాలను అటుఇటు సర్దుతుంది.

ఇటు కులస్వభావాన్ని అటు, అటు వ్యక్తి స్వభావాన్ని ఇటు పేర్చుతుంది.

మనిషి ప్రాధాన్యాలను తల్లక్రిందులు చేస్తుంది.

మనిషిని మరొక కొత్త మిశ్రమంగా మారుస్తుంది.

ఆ పుష్కరకాలం-

మనిషిని మునుపటి మనిషిగా వుంచకపోవచ్చు.

మనిషిని అసలు మనిషిగానే మిగిల్చకపోవచ్చు.

ఆ పుష్కరకాలం తన ఒడిలో పుట్టిన పిల్లవాడితో బొంగరాలు ఆడిస్తుంది.

గుజ్జనగూళ్లు అడే బాలికను నెరజాణను చేస్తుంది.

బాలకుడికి తండ్రి పదవి ఇస్తుంది, తండ్రికి తాత పదవి కట్టబెడుతుంది.

మనిషిని చివరికి నెట్టుకుంటూ వచ్చి, మరణం అనే పరమపద సోపానాన్ని ఎక్కిస్తుంది.

ఆ మరణంలోనే-

బతికి వున్న మనిషికి చనిపోయిన మనిషి జ్ఞాపకం కావచ్చు.

మరణానికి చేరువలో-

బతికి వున్న మనిషి, తనకుతానే జ్ఞాపకంగా మారిపోనూవచ్చు.

జ్ఞాపకం అంటే ఒక జీవితదశ మరణించడమే కదా!

ఒక జీవితదశ నుండి ఇంకొక జీవితదశకు మార్చే కదా!

ఉత్థానపతనాలను పక్కనపెడితే-

ప్రతి మనిషి జీవితమూ దశలు దశలు దాటుకు వచ్చిన సీతకోకచిలుక జీవిత క్రమమే కదా!!

శప్తభూమి

THE CURSED LAND

రాయలసీమ చారిత్రక నవల

ద్వితీయార్థం

నవలలోని సిద్ధరామప్పనాయుడు, కలిహళి బసవప్ప, దళవాయి సుబ్బ రాయుడు, ఛార్లెస్ బ్రౌను, మాడల కందప్ప వంటివారు ఒకప్పుడు నిజంగా జీవించిన చారిత్రక వ్యక్తులు. కానీ ఈ చారిత్రక వ్యక్తులు పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దానికి కాలసూచికలుగా మాత్రమే నవలకు ఉపయోగపడినారు. ఎల్లవ్వజెట్టి, కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మ, హరియక్క, పద్మసాని, కోమటి పడుచు, బ్రాహ్మణ ఇల్లాలు, వీరనారాయణరెడ్డి, కంబళి శరభడు వంటివారు చారిత్రక వ్యక్తులుకారు, చారిత్రక పాత్రలు! ఈ చారిత్రక పాత్రలు చారిత్రక వ్యక్తుల నుండి కాకుండా, చారిత్రక సంఘటనల నుండి కల్పించబడినాయి.

గురవడు గంపమల కొండ మీద నిలబడినాడు.

ధీరుడుగా నిలబడినాడు.

తల ఎత్తుకుని నిలబడినాడు.

గంభీరంగా వుంది అతడి ముఖం.

ఇప్పుడతనికి ఇరవైఅయిదు ఏండ్లు.

అతనిపక్క ఒక నల్లని కుక్క కూడా నిలబడి వుంది.

కొంత దూరంలో గులిగానప్ప కొండ వుంది.

ఆ కొండ కింద అతని అగ్రహార గ్రామం కనిపిస్తూ వుంది.

అతడు అగ్రహారం నుండి పిల్లవాడుగా పారిపోయి, పదియేండ్లు పైన రెండేండ్లు దాటింది.

ఇప్పుడతడు ఎర్రగా, సన్నటి బొజ్జతో అచ్చం బ్రాహ్మణస్వామి మాదిరి వున్నాడు.

ఒకప్పుడు జంధ్యం కూడా వుండేది.

అది వేరే కథ.

జంధ్యం వేసుకున్నది ఎందుకూ? అందువలన సాధించినది ఏమిటి?-

అని జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడల్లా, అతని ముఖంలో గర్వం తొణికిసలాడుతుంది.

శివసన్యాసి అయిన తరువాత జంధ్యం తీసివేసినాడు.

అతడు ధరించిన కాషాయం గుడ్డలు తూర్పున కురిసే కాషాయం రంగులో కలిసిపోతున్నాయి.

అతని మెడలో రుద్రాక్షమాల వుంది.

నుదుటి మీద, మెడ మీద, ముంజేతుల మీద విభూతితో తీర్చిన అడ్డబొట్లు వున్నాయి.

చేతిలో త్రిశూలం వుంది.

గడ్డమూ, మీసాలూ తీసివేసుకున్న అతని ముఖం లావుపాటి బుగ్గలతో ఎర్రగా ప్రకాశిస్తూ వుంది.

బ్రాహ్మణవర్ధుస్సు అంటారు. కానీ, ఆ తేజస్సు అతనికి కులం నుండి వచ్చినది కాదు. విద్య నుండి వచ్చినది.

అతని నియమాలూ నిష్ఠలూ కఠినమైన సాధనతో కూడిన తాంత్రిక అభ్యాసమూ, అతని మొఖానికి తేజోగాంభీర్యం తెచ్చిపెట్టినాయి. గులిగానప్పపరస నుండి పారిపోయిన మాదిగ గురవడు, ఆ తగరజోగి చేతిలో పడివుండకపోతే, ఆ శైవమతంలో చేరేవాడూ కాదు, ఆ శివగురువు దొరికివుండేవాడూ కాదు. ఆ విద్యా తేజస్సులు అబ్బి వుండేవీ కావు.

గురవడికి ఆశ్రయమిచ్చిన శైవమతము పేరు సిద్ధరామేశ్వర మతము. సిద్ధ రామేశ్వరుడు శివయోగి. పన్నెండవ శతమానమువాడు. రేవణ సిద్ధేశ్వరుని సమ కాలికుడు. సొల్లాపురము అతని జన్మస్థలం. శైవభక్తితోపాటు ఇతనికి జనహిత రక్తి వుండేది. ప్రతి సంవత్సరమూ వేయి కంబళ్లు దానం చేసేవాడు. తటాకాలు, సత్రాలు కట్టించి అన్నదానాలు చేసినాడు. పేదలకు పెండ్లిళ్లు జరిపించినాడు. వారి అప్పులు చెల్లించినాడు. పన్నెండవ శతమానంలో సామాజిక న్యాయం కోసం పెద్ద తిరుగుబాటు చేసినవాడు. చివరలో వీరశైవుడిగా మారినాడు అంటారు.

హండేవారి రాజ్యంలో వీరముష్టి పన్ను వసూలు చేస్తారు. ఆ పన్ను ఈ శైవమతాలకు అందుతూ వుంటుంది. ఇటువంటి శైవమతంలోకి వచ్చిపడినాడు మాదిగ గురవడు. అతని గురువు తుముకూరు నుండి వచ్చి, అనంతపురంలో మతము నెల కొల్పినవాడు. అతనికి యంత్ర తంత్ర విద్యలు కొట్టినపిండి. ఆ గురువు కింద గురవడు, ఏడు యేండ్లు సాధన చేసినాడు. భౌతికపదార్థానికి, శక్తికి మధ్యన వుండే మూల సూత్రాలను అభ్యసించినాడు. ప్రకృతి అతనికి గురువు. అది ఎన్నో రూపాలను తయారు చేస్తుంది. అటువంటి ప్రకృతి సూత్రాన్ని ఇతడూ అనుసరిస్తాడు. ఈ తాంత్రిక విద్యలే కాదు, అతడికి జనహిత రక్తి కూడా అబ్బింది. అది సిద్ధరామేశ్వర సంప్రదాయం... అతని గురుసంప్రదాయం.

అతడు గంపమలకొండ దిగినాడు. అతడు ఎక్కడికి పోయినా వెంబడిస్తూనే వుంటుంది అతని నల్లకుక్క. వచ్చివచ్చీ అగ్రహారం బయట ఆగినాడు. ఎంతకాలానికి చూస్తున్నాడు, తాను పుట్టి పెరిగిన మాదిగవాడ! ఈ పదీపండెండెండల్లో ఏమీ మార్పు లేదు. అవే గుడిసెలు. అదే మనుషులు. అదే ఉత్తబిత్తల పిల్లలు. అదే మురికి, దుమ్మూధూళీ!! గుడిసెల బయట ఆరబెట్టుకుంటున్న మృత పశువుల మాంసం ముక్కలు! వాటి మీద వాలే కాకులను 'హుష్...' మని తోలుతున్న ముసలివారు. తాను వాడ వదిలి పారిపోయినపుడు ఎట్లుందో, ఇప్పుడు కూడా ఆ వాడ అట్లే వుంది. తన వెలివాడ! ఏమార్పుల తాకిడీ సోకని జడపదార్థం బతుకులు. తల్లిదండ్రులు గుర్తుకు వస్తున్నారు. అక్కబావలు గుర్తుకు వస్తున్నారు. గులిగానప్ప పరసలో అక్క అరిచిన ఆరుపులూ, ఏడ్చిన ఏడ్పులూ చెవులలో గింగురుమంటున్నాయి. చేంతాడంత జుట్టు అక్కది. ఇప్పుడు ఎట్లుందో!

నల్లకుక్క అక్కడి కుక్కలను మొరిగి మొరిగి, మాదిగ గేరిని మూచ్చుసి మూచ్చుసి వచ్చింది. గురవడు ఊరు వాకిట్లోకి వచ్చినాడు.

“ఎవరు స్వాములూ మీరు?” అని వినయంగా అపినాడు తలారి.

గురవడు మాట్లాడకుండా చూసినాడు.

“ఎం పేరు స్వాములూ?”

గురవడు మాట్లాడలేదు.

“ఎక్కడి నుండి వస్తున్నారు స్వాములూ?”

గురవడు మాట్లాడలేదు.

“ఇక్కడ వుండటానికి వచ్చినారా లేక ఈదినం వుండి రేపు పోయేవారేనా?”

అప్పుడు నోరుతెరిచి చెప్పినాడు గురవడు-

“వుండటానికే వచ్చినాము.”

“రండి... చావిడిలో తలారి వుంటాడు. మీ ఊరు, పేరు రాయించుకుందురు రండి.”

చావిడిలో తలారి దగ్గరికి వచ్చినారు. నల్లకుక్క కూడా వచ్చింది. కవిలికట్టలో రాసుకోబోతూ అడిగినాడు తలారి-

“మీ పేరు స్వాములూ?”

సన్యాసిదీక్షలో గురవడి పేరుని శివానందస్వామిగా మార్చి వున్నారు. ఆ పేరే చెప్పకున్నాడు గురవడు.

“మీ ఊరు స్వాములూ?”

గురవడు మాట్లాడలేదు.

“ఊరిలో వుండాలంటే, మీ ఊరు పేరు రాయించుకోవలె కదా స్వాములూ...”

“ఇదే మా ఊరు.”

ఊలిక్కిపడినారు తలారులు.

“సాక్ష్యమెవ్వరు?” అన్నాడు మొదటి తలారి.

“నువ్వే!”

“ఎట్టెట్టా!”

“గులిగానప్ప పరసలో నా వెంటపడి పట్టుకోను వచ్చింది నువ్వేకదా...”

“ఎప్పుడు స్వాములూ?”

“పదీ పండ్రెండేండ్ల కిందట!”

“అంటే, మీరు... మీరు... నువ్వు... నువ్వు...” అంటూ తలారి తొట్రువడి నాడు. “నువ్వు మాదిగ పెన్నప్ప కొడుకువా?”

గురవడు తల ఊపినాడు.

“అయితే పంచాయితీకి రావలసిందే.”

గురవడూ, ఇద్దరు తలారులూ రచ్చకట్ట దగ్గరకు వచ్చినారు. ఏదో పంచాయితీ జరుగుతూ వుంది. సన్యాసిని చూడగానే, జనం భక్తితో లేచి నిలబడినారు. నాగప్ప

ప్రెగడ లేవబోయి కూర్చుని భృకుటి ముడిచి తలారులవైపు చూసినాడు. ఇంతలో, గురవని తల్లితండ్రి, అక్కా బంధువులు అక్కడికి పరిగెత్తుకుని వచ్చినారు. గురవని మొఖంలో పదియేండ్ల కిందటి గురవడిని వెతుక్కుంటూ అతని ఒడలంతా తడిమి తడిమి ఏడ్చినారు. గురవడి మొఖం కొంచెం చలించి అంతలోనే సర్దుకుంది. అతని ముఖంలో గాంభీర్యం మళ్ళీ యథాతథంగా చోటు చేసుకుంది.

నాగప్పప్రెగడ కుతకుతా ఉడికిపోయినాడు. ఒక మాదిగ ఏమిటి? సన్యాసిగా మారి, జనాలతో మొక్కులు అందుకోవడమేమిటి??

సన్యాసికి కులం వుండదు. మతం వుండదు. ఒక ఊరు వుండదు. తన వారంటూ ఎవరూ వుండరు. కానీ, గురవడి పాత జీవితంలోని కులాన్ని తవ్వకుండా వుండలేకపోతున్నాడు నాగప్పప్రెగడ. గురవడివైపు చూసినాడు. అతడి ముఖంలో భయమూ భక్తి లేదు. ప్రాధేయత లేదు. పదియేండ్ల కిందట అతడు చేసిన తప్పుకు అతని కుటుంబానికి శిక్ష వేసి వున్నాడు. అతని అక్కాబావలతో ఇప్పటివరకూ ఆ శిక్షలో భాగంగా వెట్టి చేయించుకుంటూనే వున్నాడు. పైగా, వారికి పుట్టిన మొదటి ఆడబిడ్డను బసివినిగా వదలమని ప్రాయశ్చిత్తం కూడా చెప్పి వున్నాడు. ఇప్పుడు ఈ సన్యాసిని తాను ఏ మిషమీద వెలివేయగలడు? అసలు సాధువులనూ సన్యాసులనూ పంచాయితీలలో తడుముకోరాదు. అది చిక్క, సమస్యలకు దారితీస్తుంది. కొంత కాలం వేచిచూద్దాములే అనుకున్నాడు. గురవడి తల్లిదండ్రుల వైపు తిరిగి, అధికార స్వరంతో అన్నాడు, “ఈసారి ఏదైనా తప్పు జరిగితే చూడండి. బయటికి గెంటివేస్తాను.” అప్పుడు మాదిగ గురవడు నాగప్పప్రెగడవైపు ఒక్కచూపు చూస్తే, నాగప్పప్రెగడ గతుక్కుమన్నాడు.

తల్లిదండ్రులు, అక్కాబావలు ఇంటికి రమ్మని బతిమాలినారు. గురవడు వీలు కాదన్నాడు. బసివినిగా మారనున్న మేనకోడలు వచ్చింది. నువ్వయినా పిలవవమ్మా మీ మేనమామను అని కూతురుని పట్టుకుని ఏడ్చింది ఆ అక్క. అక్క జుట్టుని పరిశీలనగా చూసినాడు గురవడు. పదియేండ్ల కిందట వున్నంత జుట్టు ఇప్పుడు లేదు. కానీ, ఆమె కొప్పు ఇప్పటికీ లావుగానే వుంది.

“ఇంటికి రా మామా!” అంది మేనకోడలు.

గురవడు, “తప్పమ్మా... నేను సన్యాసిని. బంధుత్వాలతో పిలవరాదు. స్వామీ అని పిలవవలె,” అని సరిచేసినాడు.

“నేను సన్యాసిని. నాకు తన పర అనే భేదం వుండకూడదు. జీవులందరూ నాకు కావలసినవాళ్లే!” అని, గంపమలకొండ వైపు వెళ్లిపోయినాడు. నల్లకుక్క అతడిని వెంబడించింది.

గంపమలకొండ మీద ఒక గవిమఠం వుంది. పాడుబడిన ఆ మఠాన్ని బాగు చేసుకున్నాడు గురవడు. గవిమఠం ముందు చిన్న మామిడితోపు కూడా వుంది. అక్కడికి మెల్లగా, అగ్రహారం మాదిగల రాకపోకలు ప్రారంభమయినాయి. మాదిగ

పిల్లలు కొండెక్కుతారు. గురవడు నేర్చే చిన్నచిన్న పద్యాలతో, పాటలతో తిరిగి వస్తారు. రాత్రి పడుకునేటప్పుడు, తాము వినిన కథలను పెద్దలకు చెబుతారు. ఆ కథలలో గొడగూచి, భక్తసిరియాళ వంటి శివకథలు వుంటాయి. పిల్లలు తాము నేర్చుకు వచ్చిన రాతలను నేలమీద మన్నులో రాసి చూపిస్తారు.

‘ఓం నమఃశివాయ శిద్ధం నమః’ అనే రాతలను వారి పెద్దలు భక్తితో కళ్లకు అద్దుకుంటారు. దిద్దుతారు.

ఆ మాదిగవాడకు మెల్లగా చలనం కలిగింది. శతాబ్దాల జడత్వం వదులుతూ వుంది. గురవడి బోధలు పనిచేయడం మొదలుపెట్టినాయి. మాదిగల ఇళ్లు శుభ్రమయినాయి. ముంగిళ్లు శుభ్రమయినాయి. జలాటలు శుభ్రమయినాయి. మనుషులు స్నానాలు చేస్తున్నారు. ఉన్న గుడ్డలనే శుభ్రంగా ఉతికి కట్టుకుంటున్నారు. రానురానూ గురవడి చుట్టూ, యువకులు పోగు కావడం మొదలుపెట్టినారు. కొందరు యువకులు, గురవడి దగ్గర ప్రత్యేక శిక్షణను పొందుతారు. అతడు నేర్పిన కథలనూ, పాటలనూ, బోధనలనూ, ఇతర గ్రామాలలోని వెలివాడలకు తీసుకునిపోతారు. అందుకు వారికోసం, ఒక గుర్రాన్ని కూడా ఏర్పాటుచేసినాడు గురవడు. గురవడు తెచ్చిన మార్పులన్నీ ఒక ఎత్తు అయితే, శిష్యులకోసం వార్తాహరుని వంటి గుర్రాన్ని ఏర్పాటుచేయడం ఇంకొక ఎత్తు. వెలివాడలలోని ప్రజలు అందరూ గురవడిని ‘నిడుమామిడిస్వామి’ అని పిలిచేది మొదలుపెట్టినారు.

విజయనగర రాజుల కాలంలో విప్రవిద్యులు అనేవారు వుండేవారు.

వీరు శూద్రుల కంటే ఎక్కువ, బ్రాహ్మణులకంటే తక్కువ.

వీరు బ్రాహ్మణవాడలో గారడివిద్యలు ప్రదర్శిస్తారు.

వారిని ఆహ్లాదపరిచి, విప్రవిద్యుల పన్ను వసూలు చేసుకునేవారు.

క్రమంగా వీరు సమాజంలో కనుమరుగయి పోయినారు.

ఎక్కడో ఒకటి అరాగా మిగిలిన విప్రవిద్యుల బృందం ఒకటి అగ్రహారం వచ్చింది.

అగ్రహారంలో గారడివిద్యలు ప్రదర్శించి బతికే ఒక కుటుంబం వున్నది.

వారిని మోడివాండ్లు అంటారు శూద్రులు!

వీరు ఊరూరూ తిరుగుతారు.

వీధులలోనూ సంతలలోనూ తమ మోడివిద్య ప్రదర్శిస్తారు.

కొత్తకొత్త గారడివిద్యలు నేర్చుకుని ప్రదర్శించాలని ప్రయత్నిస్తుంటారు.

ఆ మోడి కుటుంబం యజమానికి విప్రవిద్యుల గారడీ చూడాలని ఎప్పటి నుండో వుంది.

కుస్తీ ప్రదర్శనను ప్రేక్షకులు చూసేది వేరు, కుస్తీవిద్యను తెలిసినవారు చూసేది వేరు.

ఆ మోడీవానిది కూడా అదే దృష్టి.

పాతతరం బ్రాహ్మణులు విప్రవినోదుల బిందుమతి విద్య గురించి మాట్లాడగా, ఆ మోడీవాడు విని వున్నాడు. అందులో ఒక గారడివిద్య గురించి విని ఆశ్చర్యపోయినాడు. సాటి గారడివానిగా, తానే దానిని నమ్మలేకపోయినాడు కూడా! ఈరోజు ఆ విద్యను చూసే అవకాశం వచ్చింది. కానీ ఏంలాభం? విప్రవినోదుల విద్య కేవలం బ్రాహ్మణులకు మాత్రమే పరిమితం. ఇతర కులాలవారు చూసేదానికి అనుమతించరు.

ఆదినం పొద్దు మునిగిన తరువాత, బ్రాహ్మణులు అన్నాలు తిన్నారు. తాంబూలం నమిలినారు. ఆడామగా, పిన్నాపెద్దా, అందరూ చాపలు తీసుకుని ఇళ్లనుండి బయటపడినారు. కొందరు ఇంటి అరుగుల మీద చేరినారు. మరికొందరు చాపలు, దుప్పట్లు పరుచుకుని కూర్చున్నారు. అగ్రహారం స్వామీ, ఇతర పంచాయితీ పెద్దలు మాత్రం, జనం వారగా ఉచితాసనాలను అలంకరించినారు. వారి ముందు విప్రవినోదులవారు కాగడాలు పట్టుకుని నిలబడినారు.

విప్రవినోదులందరూ ఒక జట్టు. ఒకప్పుడు వారు వార్షికం వసూలు చేసేవారు. ఆ కాలం పోయింది. ఇప్పుడు రాత్రి విద్యను ప్రదర్శించి, ఉదయానికి దుడ్డో, ధాన్యమో సేకరించుకుంటారు.

గారడివిద్యలు ఒకటి తరువాత ఒకటి ప్రదర్శితమవుతున్నాయి. విప్రవినోదులలో ఒకడు నోటి నుండి మంటలు పుట్టించినాడు.

ఒకడు బుట్టలోన మనిషిని మాయం చేసినాడు.

ఒకడు మనిషిని గోనెనంచితో కట్టి, కత్తులతో పొడిచి చూపించినాడు.

ఇవన్నీ ఒకఎత్తు అయితే, ఒక విద్య మాత్రం ఇంకొక ఎత్తు.

విప్రవినోదులు కాగడాలమీద ఏదో పొడి చల్లినారు.

అవి ఒక్కసారిగా భగ్గుమన్నాయి. ఆ వెలుగులో ఒక దృశ్యం కనిపించింది.

ఆ దృశ్యం చూసి, అందరికీ గుండెలు అవిసిపోయినాయి.

ఒక అడ, ఒక మగ! మామూలు మనుషులకన్నా రెండింతల ఎత్తుతో వున్నారు.

బలిష్ఠుడయిన వస్త్రాదు కన్నా మూడింతలు లావుతో వున్నారు.

అటువంటి రాక్షసకారాలతో ఉత్తబిత్తల నిలబడి నరమాంసపు వంట వండుతున్నారు.

చివరికి మోడీవాడు ఎదురుచూసే గారడివిద్య రానే వచ్చింది. అప్పటికి మోడీవాడు తలారి కళ్లు కప్పి, అగ్రహారం స్వామి ఇంటి దొడ్డిలో దాక్కుని వున్నాడు. ఆ ఇంటిలో అలికిడి తగ్గిన తరువాత, మెల్లగా పడసాలలోకి వచ్చి నక్కి కూర్చున్నాడు. గారడివిద్య మొదలయింది. మట్టిగోడ పైకి తల రిక్కించి చూస్తున్నాడు. అంతకు మునుపు అతని గుండె భయంచేత కొట్టుకుంది. ఇప్పుడు తాను వినిన గారడి విద్యను ప్రత్యక్షంగా చూడబోతున్నాను కదా! అన్న ఉత్సాహం చేత గుండె కొట్టుకుంటూ వుంది.

మోడీవాడు అక్కడికి రాకుండా వుండటానికి చాలానే ప్రయత్నం చేసినాడు. అగ్రహారం స్వామి పంచాయితీలో వేయబోయే శిక్షలు గుర్తుకు వచ్చినాయి. భయం కలిగింది. కానీ, అతని వృత్తిలోని కళాత్మకత అతడిని ఊరికే వుండనీయలేదు-

‘పో... పో... ఆ బిందుమతి విద్యను చూడు. నేర్చుకో, ప్రదర్శించు,’ అని విప్ర వినోదుల ప్రదర్శన వైపు తరిమింది.

చిట్టచివరగా ప్రదర్శించే ఆ గారడీవిద్య విశేషం గురించి విప్రవినోదులు పదేపదే ప్రకటించి జనాలను సమాయత్తం చేస్తున్నారు. ఆ విద్యకు సంబంధించి ముందుగా ఒక కథను చెప్పుకొచ్చినారు.

“అనగనగా ఒకరాజు. ఒకనాడు ఒక వీరుడు ఆ రాజసన్నిధికి వచ్చే! వచ్చి, ‘రాజా రాజా!... నేను దేవసహాయార్థమై యుద్ధము చేయ వెళ్లుతున్నాను. నేను తిరిగి వచ్చే వరకూ నా భార్య సంరక్షణ నీది,’ అని భార్యను రాజుకు వప్పజెప్పి, తరువాత రాజు చూస్తూ చూస్తూ వుండగానే, ఆ వీరుడు ఒక త్రాటిని పైకి నిలుపుగా విసిరి. ఆ త్రాటిని అట్లే నిలబెట్టి, దానిపైకి ఎగబ్రాకి మాయమయిపోయె. కొంత వడికి ఆ వీరుని కాళ్ళూ చేతులూ తలా మొండెమూ తుంటలు తుంటలుగా కిందపడె. భర్త చని పోయినాడని, ఆ భార్య రాజు దగ్గర శెలవు పొంది, సహగమనం చేసే. వెంటనే, త్రాడు పైకి పాకిపోయిన వీరుడు పై నుండి కిందికి దిగివచ్చె. తన భార్యను తనతో పంపమని అడిగె. రాజు విచారగ్రస్తుడై, ఆమె సహగమనం చేసెనని చెప్పి, అదీ కథ!! ఇప్పుడు చూస్తారా? ఆ వీరుడు ఆకాశంలోకి తాడు విసిరి ఎట్లా నిలబెట్టినాడో! ఆ తాడుపైకి ఎట్లా పాకిపోయినాడో... చూడండి అగ్రహారికుల్లారా, మీ కళ్ళతో మీరే చూడండి.”

అందరూ నోళ్ళ వెళ్ళబెట్టి చూస్తున్నారు. మోడీవాడు నిశితంగా గమనిస్తున్నాడు. అతని దృష్టి అంతా, ఆ విద్యపైనే వుంది. ఆ విద్య వెనకల వారి పనితనాన్ని అర్థం చేసుకోవడం పైనే వుంది. ఎట్లయినా సరే, ఈ విద్యను తాను పట్టివేయవలె! అని ఆత్రుతగా వున్నాడు.

ఒక ఐంద్రజాలికుడు వచ్చినాడు. త్రాడును ఒకదానిని పైకి నిలుపుగా విసిరి, గాలిలో నిలబెట్టి దానిపైకి ఎగబ్రాకి మాయము కాగా, వాడి అంగములు ఖండ ఖండములుగా క్రింద పడినాయి. ఇదంతా చూసి, అగ్రహారం స్వామి ఇల్లాలు జడుసు కుంది. లఘుశంక తీర్పుకునేందుకు లేచింది. ఇంకొక స్త్రీని వెంటపెట్టుకుని, తన ఇంటి పడసాలలో అడుగుపెట్టింది. ఒకమూల చీకట్లో స్నానాలగది పక్కన ఏదో ఆకారం కదిలినట్లు అయింది. దయ్యం! దయ్యం!! అని వికృతంగా అరుచుకుంటూ పరుగెత్తింది. ఆ అరుపు విన్న మగవారు కూడా పంచెలు తడుపుకున్నారు. వీధిలో కూర్చున్న ఆడువారు, కలగుండు పడినట్లు చెదిరిపోయినారు. మోడీవాడు దౌడ్డివాకిలి వైపు పరుగెత్తి గోడ దూకినాడు. వీధికుక్కలు వెంటపడినాయి. ఈ గగ్గోలు విని, తలారి పరిగెత్తుకు వచ్చినాడు. ఆ దినం రాత్రి, బ్రాహ్మణ వీధిలోకి అడుగుపెట్టడం తలారికి కూడా నిషిద్ధమే! బ్రాహ్మణ వీధి మొగదలలోనే మోడీవాడు తలారికి దొరికిపోయినాడు.

తెల్లవారింది. పంచాయితీ మొదలయింది.

తలారి, మోడీవానికి బొండకొయ్య తగిలించి పట్టుకువచ్చినాడు.

అప్పటికే, విప్రవిన్దలు నానారభస చేస్తున్నారు.

‘శూద్రుడు చూడడంవల్ల, తమ విద్య మైల పడిపోయింది,’ అన్నారు.

తాము శుద్ధి కార్యక్రమం చేసుకోవలసి వుంటుందని అన్నారు.

అందుకు అగ్రహారీకులు తమకు అదనంగా దుడ్డు ముట్టజెప్పవలెనని పేచీ పెట్టుకున్నారు.

అగ్రహారం స్వామి అంటే అగ్రహారీకులకు భయం. ఊరూరూ తిరిగే విప్ర వినోదులకు ఏమి భయం?

నేరానికి శిక్షగా, దుడ్డు వసూలుచేయడం అగ్రహారం స్వామికి పరిపాటి.

కానీ ఇక్కడ మోడీవాని విషయంలో అది కుదరదు.

వాడు ఊరూరూ తిరిగి, కనికట్టు విద్యలు ప్రదర్శించి పాట్ల పోసుకునేవాడు.

అతడి ప్రాణాలు తోడినా, కాసు దుడ్డు రాలదు.

అగ్రహారం స్వామికి తనను చిక్కుల్లోకి నెట్టిన మోడీవాని మీద కోపం మండుకు వస్తూ వుంది.

“ఏమి శిక్ష?” అని పంచాయితీ పెద్దలు గుసగుసలాడుకుంటున్నారు.

రచ్చకట్ట దిగిపోతూ అగ్రహారం స్వామి అన్నాడు-

“వీని గుడ్లు పీకేయించండి.”

మోడీవాడు లబోదీబోమన్నాడు. అతని భార్యబిడ్డలు గొల్లుమన్నారు. పంచాయితీ ముగిసిందని అందరూ లేవబోతూ వున్నారు. అప్పుడు వెనక నుండి గంభీరమయిన పిలుపు వినిపించింది-

“కొంచెం తాలండి!”

నిడుమామిడి స్వామి, జులపాలు విరబోసుకుని చేతిలో త్రిశూలం పట్టుకుని నిలబడి వున్నాడు. అతడిపక్కన నల్లకుక్క.

“తినే వస్తువును తింటాం. చూసే వస్తువును చూస్తాం. అది సహజం. ఇందులో మోడీవాని తప్పులేదు.”

అతని గొంతులోని గాంభీర్యానికి ఉలిక్కిపడినాడు నాగప్పపైగడ.

“విప్రవిందం బ్రాహ్మణులకు మాత్రమే! అని చాటింపు వేసి వున్నాము కదా... గ్రామ నియమము తప్పితే శిక్ష వేయవద్దా?”

“గ్రామ నియమము తప్పినాడు అనుకున్నా, కనుగుడ్లు పీకేయించేటంత శిక్ష తగదు.”

“అతడు కళ్లతో చూడబట్టేకదా విప్రవిందుల విద్య మైలపడినది!”

“చూస్తే మైలపడేది అసలు విద్యేకాదు.”

“నీకు తెలియని విద్య గురించి నువ్వు మాట్లాడకూడదు.”

“నాకు తెలియదని మీకు ఎట్లా తెలుసు?”

“అయితే ప్రదర్శించు.”

“ప్రదర్శిస్తే మోడివాని శిక్ష రద్దుచేస్తారా?”

“ప్రదర్శించలేకపోతే, నీ కనుగుడ్లు పీకేయించమంటావా?”

“సరే...” అన్నాడు నిడుమామిడిస్వామి ధృఢంగా.

పంచాయితీ పెద్దలు కల్పించుకున్నారు-

“ప్రదర్శించడమంటే, చిన్నాచితకా విద్యలు ప్రదర్శించడము కాదు. విప్రవినోద శ్రేణికి సరితూగే విద్యలు ప్రదర్శించవలె.”

“అట్లే.”

ఆ దినం పుష్పగిరి మఠము నుండి ఒక వృద్ధస్వామి వచ్చి వున్నాడు. ఆ స్వామి మధ్యవర్తిగా, విప్రవినోదులకూ నిడుమామిడి స్వామికి మధ్య పోటీ జరుగవలసి వుంది. కానీ, విప్రవినోదులు బ్రాహ్మణైతరుల ముందు తమ విద్యను ప్రదర్శించడానికి ముందుకు రాలేదు. తమకు సమఉజ్జీగా ఏ విద్యలు ప్రదర్శిస్తాడో, ముందుగా నిడుమామిడిస్వామే ప్రదర్శించి చూపాలని పట్టుపట్టినాడు.

నిడుమామిడి స్వామి విద్యలు చూడటానికి ఊరుఊరంతా తరలివచ్చింది. విద్య చూపలేకపోతే నిడుమామిడి స్వామి కనుగుడ్లు పీకేయిస్తారంట... అంతా ఆసక్తిగా ఎదురుచూస్తున్నారు. పుష్పగిరి మఠం వృద్ధస్వామి ఉన్నతాననంపై కూర్చుని చూస్తున్నాడు.

నిడుమామిడి స్వామి ఒకసారి అందరినీ కలియజూసినాడు. వృద్ధస్వామికి చేతులు జోడించినాడు. వృద్ధస్వామి తెల్లగడ్డంలో నుండి నవ్వి, చేతులు ఎత్తి ఆశీర్వాదించినాడు.

నిడుమామిడి స్వామి ఒక విప్రవినోదకుడిని పిలిచినాడు.

అతడు వచ్చినాడు. ఒక రాయిని తీసి తన చేతిలో పెట్టమన్నాడు.

ఆ విప్రవినోదకుడు అట్లే చేసినాడు. ఆ రాయి కలకండగా మారిపోయింది.

ఇంకొక విప్రవినోదకుడిని పిలిచినాడు. వాడు వచ్చినాడు.

నిడుమామిడి స్వామి, కిందన వున్న ఇసుకను తన చేతిలోకి పోయమన్నాడు.

ఆ విప్రవినోదకుడు అట్లే చేసినాడు.

ఇసుక రేణువులు బాదంపప్పు, జీడిపప్పుగా మారిపోయినాయి.

పదార్థం నుండి శక్తిని తయారుచేసినట్లే, శక్తి నుండి పదార్థం తయారు చేయవచ్చు అంటారు శాస్త్రకారులు. అది కేవలం ఒక విజ్ఞానశాస్త్రం.

మరో ఇద్దరు విప్రవినోదకులను దగ్గరకు పిలిచినాడు. ఒకడిని, “నీవు దంత ధావనం ఎట్లా చేస్తావు?” అని అడిగినాడు.

వాడు చూపించినాడు.

“అట్లే తోముకుంటూ వుండు!”

మరొకడిని, “నీ గొంతును నీవే పిసుక్కో,” అన్నాడు.

ఒకడు పండ్లు తోముకుంటూ వుండిపోయినాడు.

ఇంకొకడు గొంతు పిసుక్కుంటూ వుండిపోయినాడు.

ఆ ఇద్దరినీ విప్రవినోదులు అడ్డుకున్నారు.

అడ్డుకున్న ఆ కొంచెంసేపూ వారు ఊరికే వుంటారు.

తరువాత వారిపని వారిదే; పళ్లు తోముకుంటూ, గొంతు పిసుక్కుంటూ...

గ్రామస్థులు పగలబడి నవ్వినారు.

నాగప్పప్రెగడ ముఖం జేవురించింది.

పెద్దమనుషుల ముఖాలు మాడిపోయినాయి.

పుష్పగిరి వృద్ధస్వామి మరొకసారి చేయి పైకి ఎత్తి, ఆశీర్వదించి అన్నాడు-

“ఇది మోడివారి కనికట్టువిద్య కాదు. విప్రవినోదుల గారడివిద్య కాదు.

తాంత్రిక విద్య. ఎంతో సాధన చేసిన వారికి తప్ప ఇది సిద్ధించదు. ఈయన గొప్ప తాంత్రికుడు.”

నిడుమామిడిస్వామి అగ్రహారంలో అడుగుపెట్టిన అయిదవ దినమే ఒక విషయం జరిగింది.

ఒక పద్మసాలి ఇంటి ఆడపిల్ల మాయమయింది.

ఆశ్చర్యం ఏమిటంటే, ఆమెతోపాటు ఆమె అన్న కూడా కనిపించకుండా పోయినాడు.

ఆ అన్నాచెల్లెళ్లకు వెనకాముందూ ఎవ్వరూలేరు. ఇలా చిన్ననాడే తల్లి దండ్రులు చనిపోతే, ఆ అన్న చెల్లెలిని పెంచి పెద్ద చేసినాడు. ఆ అన్నాచెల్లెళ్లు ఇద్దరూ తమ ఇంట్లోనే మగ్గంపని చేసి, పాట్ల పోసుకునేవారు.

చెల్లెలికి పెండ్లి చేయాలని ఈమధ్యే ప్రయత్నాలు మొదలుపెట్టి వున్నాడు అన్న. ఆ పద్మసాలి ఇంటి ఆడపిల్ల వారూవీరూ చెబితే, భోగేశ్వరి మాతకు మొక్కు కుంది. మంచి వరుడు దొరకాలని పంచమహారాత్రుల ఆకుపూజ కూడా నిర్వహించింది. నాలుగు దినాల పూజ అయిపోయింది. ఆ అయిదవ దినం రాత్రి నుండే, ఆ అన్నాచెల్లెళ్లు కనిపించలేదు.

కులవృత్తుల వారికి వర్తకులు అప్పులు ఇస్తుంటారు. అధిక వడ్డీలు గుంజు తుంటారు. ఆ అప్పులు చెల్లించలేకనే ఈ అన్నాచెల్లెళ్లు పారిపోయి వుంటారని అగ్రహారంలో ప్రచారం జరుగుతూ వుంది. కానీ, కొన్ని గుసగుసలు కూడా వినిపించడం మొదలుపెట్టినాయి.

మన్నారుదాసును మద్రాసు పంపించి పుష్కరకాలం దాటింది.

ఈలోపల అతడు గొప్ప అభ్యాసకుడు అయినాడు.

అతడు ఇంగ్లీషు, తమిళం, పార్సీకం, హిందుస్థానీ భాషలు క్షుణ్ణంగా నేర్చుకున్నాడు.

పద్మసాని అతనిని ధర్మబడిలో చేర్చినపుడు, మొదట ఇంగ్లీషు భాషకే పరిమితము అయినాడు.

అచ్చపడిన స్పెల్లింగు బుక్కులో చూసి, మొదట అక్షరాలు నేర్చినాడు.

ఉపాధ్యాయుడు, 'ఒకాబులరీ' పుస్తకం నుండి పాఠాలు చెప్పేవాడు.

'డైలాగు' అనే సంభాషణను బోధించేవాడు.

చాలామంది నేటిపులు ఒక నూరు మాటలను నేర్చుకునేవారు.

కొంచెం కుదురయిన దస్తూరీ నేర్చుకునేవారు.

ఆ తరువాత, కుంపిణీవారి కచేరిలో ఉమేదువారుగా చేరేవారు.

కానీ, మన్నారుదాసు చదువు ఈ సువార్తబడికి పరిమితం కాలేదు.

అందుకు కారణం ఒక ఇంగ్లీషు మిషనరీ. అతడు కుంపిణీ సిబ్బందికి, రాణువలోని సోల్జర్లకు, పురోహిత్యం చేసే చాప్లెన్.

ఇంగ్లీషు ఉద్యోగస్తుల కంటే, మిషనరీలే నేటిపు భాషలు ఎక్కువగా నేర్చుకునేవారు.

అది, వారి మతప్రచారానికి అవసరం కూడా.

ఆ ఇంగ్లీషు మిషనరీ చాలా నేటిపు భాషలు నేర్చి వున్నాడు.

కానీ అతనికి తెలుగు రాదు. అతనికి తెలుగు నేర్పడానికి మన్నారుదాసు దొరికితే, మన్నారుదాసుకు ఇంగ్లీషు భాషతోపాటు, మరిన్ని భాషలు నేర్పడానికి ఆ మిషనరీ లభించినాడు.

మన్నారుదాసు ఆ మిషనరీ ప్రాపకంతోనే హెడ్ రైటరుగా, ట్రాన్సులేటరుగా గొప్ప ఉద్యోగస్థాయికి ఎదిగి వున్నాడు.

ఇప్పుడతడు సంప్రదాయ చదువులకు, కళలకూ దూరం.

సువార్తబడిలో ఇంగ్లీషు చదువులు చదివినాడు.

పద్మసాని కొరుకున్నది అదే.

మన్నారుదాసు భాష మారింది. నేషం మారింది.

హిందూ సమాజంలో తనకు సంక్రమించిన దైన్యాన్ని తుప్పు మాదిరి వదిలించుకున్నాడు.

ప్రస్తుతం స్వయం వ్యక్తిత్వంతో మూర్తీభవించినాడు.

అతనికి తనవైన ఆలోచనలు వున్నాయి.

తనవైన భావాలు వున్నాయి.

సమాజంలో ఒకడు డాలు అడ్డుపెట్టుకుంటూ బతుకుతాడు.

రెండవవాడు కత్తి యుళిపిస్తూ బతుకుతాడు.

ఒకటి మనిషిని భీరువుగా మారుస్తుంది.

రెండవది ఎదురుదాడికి సిద్ధం చేయిస్తుంది.

మన్నారుదాసుకు ఇప్పుడు ఈ ఎదురుదాడి అలవడింది.

అతడు మద్రాసు నుండి అప్పుడప్పుడూ ఇంటికి వచ్చిపోతూనే వున్నాడు.

వచ్చినప్పుడల్లా ఈ మార్పును గమనిస్తూనే వుంది పద్మసాని.

కొడుకు ఎదురుదాడి పద్మసాని భావాల మీద, సంప్రదాయాల మీద, పాత వ్యవస్థ మీద, హిందూ దేవుళ్ల మీద.

మన్నారుదాసు చివరిసారి ఇంటికి వచ్చినపుడు అంత ఇష్టంగా వచ్చినట్లు కనపడలేదు పద్మసానికి, పొరుజాలక వచ్చినట్లు కనపడింది. తన దగ్గర వున్నన్నాళ్లా, ముళ్ల మీద కూర్చున్నట్లు కూర్చున్నాడు. అతనిలో అసహనం; తనపట్లే కాదు, చెల్లెలు నాగసాని పట్ల కూడా. నాగసాని తంజావూరు దేవదాసీ సంప్రదాయాన్ని తల్లి నుండి పుణికి పుచ్చుకుంది. సంగీతము, సాహిత్యము, చిత్రలేఖనాలలో మంచి ప్రవేశం సంపాదించుకుంది. మొదటగా పద్మసాని, తన కూతురుని లక్ష్మీనారాయణస్వామికి దానమిద్దామని అనుకుంది. కానీ, తన కూతురిని తానే గుడికి దానమివ్వడం సంప్రదాయం కాదేమోనని వెనుకాడింది. ఇంతలో, ఎవరో ఒక వర్తకశ్రేష్టుడే నాగసానిని పదివేల మాడలకు కొని, లక్ష్మీనారాయణస్వామి గుడికి దానం చేసినాడు. ఆవిధంగా, తన తరువాత తన కూతురు దేవదాసీ కావాలనే పద్మసాని కోరిక నెరవేరింది. ఇప్పుడు పద్మసాని నడివయసులో వుంది. రంగమంటపంలో ఆమె పాత్రను ఇప్పుడు నాగసానే పోషిస్తూ వుంది. చెల్లెలు దేవదాసీ అయిన తరువాత మన్నారుదాసు, ఇంటికి రావడం తగ్గించినాడు. అతడు ఇంటికి తిరిగి మల్లి చూడకుండా ఇప్పటికి రెండేండ్లు గడిచింది. పద్మసానికి కొడుకును చూడాలనిపిస్తుంది. కానీ, అతనిపైన తన కుటుంబపు నీడ పడకుండా వుంటే అంతే చాలని అనుకుంటుంది. అతడు ఇంటికి వచ్చినా సంతోషంగా వుండలేదు. తన భావాల మీద దాడిచేసి బాధపెట్టకుండానూ వుండలేదు. అసలు అతని మాటలకు తాను బాధపడుతున్నట్లుగా కూడా అతనికి తెలయదేమో...

‘ఎందుకమ్మా మీ దేవునికి నాలుగు చేతులు వుంటాయి?’ అంటాడు. ‘ఎందుకు ఆ దేవునికి తొండమూ, ఈ దేవునికి గుర్రం తల వుంటాయి? నాగుపాము దేవుడా? ఇంత కుంకుమ పూస్తే రాయి దేవుడవుతుందా?’ అంటాడు. ‘నువ్వు ఆరాధించే కృష్ణుడికి పదహారు వేలమంది భార్యలా? అంతమందితో ఎట్ల సంసారం చేసి వుంటాడబ్బా!’ అని అంటాడు. పద్మసానికి మనసు చివుక్కుమంటుంది. ముఖం చిన్నబోతుంది. తాను చిన్నబుచ్చుకుందని తెలిస్తే, అతనిప్పుడు మాట్లాడేది కూడా ఎక్కడ మానేస్తాడో అని కూడా ఆమెకు భయం. అతను మూగగా కూర్చుండినా చూడలేదు. పాపం... ఎన్నాళ్లుంటాడు ఇక్కడ? మాట్లాడనీలే... అనుకుంటుంది. అతని

మాటలు ములుకుల మాదిరి గుచ్చుకుంటున్నా. పైకి నవ్వుతూనే కనిపిస్తుంది. కానీ ఆ నవ్వు బలహీనంగా వుంటుంది. మన్నారుదాసుకు మాత్రం తల్లి తన ఓటమిని అంగీకరిస్తున్నట్లుగా అనిపిస్తుంది. అతని ప్రశ్నలకు ఆమె దగ్గర జవాబులు లేకపోలేదు. కానీ, అవేవీ అతని తర్కానికి నిలిచేటివి కావు. తర్కం, సత్యాన్వేషణకూ ఉపయోగ పడుతుంది, ఇతరుల విశ్వాసాల ఖండనకూ ఉపయోగపడుతుంది. మన్నారుదాసు ఇప్పటికీ మాత్రం, ఖండనోత్సాహంలోనే వున్నాడు. మద్రాసు వెళ్లబోతూ బైబిలు రాతప్రతిని తల్లి చేతిలో పెట్టిపోయినాడు. అప్పుడు అతడు అన్న మాటలే ఆమెకు శూలాల మాదిరి గుచ్చుకున్నాయి.

“మీ పాపాలు ప్రక్షాళనం చేసుకోండి! ఆత్మపరిశుద్ధులు కండి!”

ఆ మాటలు తనను, నాగసానిని ఇద్దరినీ ఉద్దేశించి అన్నట్లుగా వుంది. తన వేశ్యవృత్తి వ్యవస్థ ధర్మమా? స్వయంకృతమా?? పద్మసానిలో ఖేదం మొదలయింది.

ఈమధ్య ఇంకొక విషయం కూడా జరిగింది. సిద్ధరామప్పనాయుడు కొత్తగా ఒక దొమ్మరిపిల్లను చేరదీసినట్లు విని వుంది. తెలుగు దొమ్మరుల కుటుంబం ఒకటి రాయదుర్గం నుండి వచ్చింది. కూడేటి సంగమేశ్వరస్వామి రథోత్సవంలో గెడె వేసి ఆడుతుండగా, వారిలో బుజ్జమ్మ అనే చిన్నదాన్ని చూసి, మోహించి పిలిపించుకుని నగరిలో వుంచుకున్నాడు రాజు. అప్పటి నుండి పద్మసాని దగ్గరకు అతని రాకపోకలు లేవు. ఇదేమీ పద్మసానిని బాధపెట్టే విషయం కాదు. వేశ్యలు, పురుషుల ప్రేమ బంధాలలో అంత సులభంగా చిక్కుకోరు. ఎవరో ఒకరికి అర్పించుకుంటేనే భద్రత అన్న పరాధీనత వారికిలేదు. మగవాడిని ఆడించవలె. కానీ, అతనితో బంధంలో చిక్కి పోకూడదని వారికి చిన్ననాటి నుండి తల్లులు నూరిపోస్తారు. రాజుతో రెండు దశాబ్దాల లైంగిక సంబంధం కూడా, ఆమెకు రాజుతో బంధం వేయలేకపోయింది. అతడెప్పుడూ తనకు ప్రియుడిగానే వున్నాడు. కానీ, తన కొడుకుకు తండ్రిగా వ్యవహరించలేదు. అందుకే అతనిపట్ల తనకు వ్యవస్థీకృత ప్రేమ కలగలేదు. వ్యక్తిగత బంధమూ ఏర్పడ లేదు.

ఈ జీవితానికి అర్థమేమి? అనే ప్రశ్న అందరికీ ఎప్పుడో ఒకసారి ఎదురవు తుంది. పద్మసాని ఇప్పుడు అటువంటి జీవిత సందర్భంలో వుంది. ఆమె, జీవితాన్ని చూసింది. అనుభవించింది. ఇప్పుడు, తరువాత ఏమిటి? అనేప్రశ్న ఆమెను తొలుస్తూ వుంది. ప్రతి ఒక్కరూ ఈ భూమి నుండి నిష్క్రమించవలసిందే. పోతూ పోతూ వెంట తీసుకుపోయేది ఏమీ వుండదు. ఇక్కడ వదిలిపెట్టిపోయిన దానితో తనకు సంబంధమూ వుండదు. కానీ, తాను ఈ లోకం నుండి నిష్క్రమించిన తరువాత, తన గురించి పదిమంది మంచిగా చెప్పకోవడం అనేది మనసుకు ఏదో హాయిని కలగజేస్తుంది. కానీ, అట్ట హాయి అనిపించడం కూడా తాను బతికివున్నంతవరకే అని పద్మసాని అనుకోదు. ఆ కీర్తి తన మరణం తరవాత తనవెంట వచ్చి, పైలోకంలో సద్గుతులు కలిగిస్తుందనే నమ్మకం ఆమెకు చాలా వుంది.

ఎప్పుడో పదేండ్ల కిందట ఆమెకు గ్రామమాన్యం ఇచ్చి వున్నాడు రాజు. ఈ గ్రామానికి పాలం ఏర్పరిచి, అందులో పుట్టిన సువర్ణ ఆదాయం యావత్తూ పద్మసానికి సర్వమాన్యంగా ఇచ్చి వున్నాడు. పద్మసానికి అక్కడ తన తల్లి పేరిట చెరువు కట్టించి జన్మ సార్థకం చేసుకోవాలని వుంది. ఇప్పుడు అది సఫలీకృతమయ్యే సుడియ వచ్చింది. తన జక్కులవంశంలోని వృత్తివారు ఎన్ని అన్నదానసత్రాలు కట్టించి, పేరుకు ఎక్కినారో పద్మసానికి తెలియనిదికాదు. రాజుకు వార్త పంపింది. అతడు వచ్చినాడు. దొమ్మరి చిన్నది బుజ్జమ్మ ఊసు ఎత్తుతుందేమోనని ముఖం తిప్పకుని వున్నాడు. కానీ పద్మసాని, ఆ ఊసు ఎత్తకపోయేసరికి తెరిపినపడినాడు. ఏమి విషయం అన్నట్లు ఆమెను దగ్గరికి తీసుకున్నాడు. నిజానికి నడివయసుకు వచ్చినా, పద్మసానిలో పాంకం తగ్గలేదు. సిద్ధరామప్పనాయుడిలో బిగువు సడలలేదు. దొమ్మరి చిన్నదాని మీద మనసు పడినంత మాత్రాన అతనికి పద్మసానిపట్ల విముఖత్వం లేదు. కానీ, దొమ్మరి చిన్నదాని మీద కొత్తమోజులోనే మునిగిపోయి వున్నాడు రాజు! పొట్టిగా బలిష్ఠంగా వుండి, సన్నటి నడుముతో గట్టి చనుగుబ్బలతో ఊరించే ఆ చిన్నదాని పొందులో కొత్త రుచులు కనుక్కుంటున్నాడు. ఆ చిన్నదానిలోని సిగ్గు అతన్ని రెచ్చగొడుతుంది. ఆ సిగ్గులు ఇప్పుడు పద్మసానిలో కనిపించే అవకాశం లేదు. రాజు ఇప్పుడు పద్మసాని అందానికి దాసుడు కాదు. ఒక చిన్నదాని సిగ్గరితనానికి దాసుడు.

పద్మసాని తన మనోవాంఛ బయటపెట్టింది. ముద్దలాపురంలో వుండి చెరువు కట్టించడానికి అనుమతి వేడుకుంది. నిన్ను చూడకుండా వుండలేను అని అనలేదు రాజు.

“నువ్వు నా మనసులో వుంటావు!” అని మాత్రం అన్నాడు.

పద్మసాని నాగసానికి ఇల్లు ఒప్పగించింది.

సిద్ధరామప్పనాయుడి మొదటి ప్రధానమంత్రి కరిహుళి బసవప్ప.

అతడు చనిపోయేటప్పటికి అతనికి ఇరవై ఏండ్ల కొడుకు వుండినాడు.

అతని పేరు కరిహుళి బగురప్ప.

ఆ యువకుడు ఇప్పుడు సిద్ధరామప్పనాయుడికి అంగరక్షకుడు.

ఆ యువకుడు నాగసానికి వస్త్రాలు, సుగంధద్రవ్యాలు, ఆభరణాలు, మేకలు, ఆవులు వంటి అనేక కానుకలు పంపుతూ వుంటాడు.

నాగసాని భవంతికి రాకపోకలు సాగిస్తూ వుంటాడు.

నాగసాని, పద్మసానికి పెంపుడు కూతురు అయినా సిద్ధరామప్పనాయుడికి మాత్రం ఆమెతో పెంపుడుకూతురు సంబంధం లేదు. కానీ నాగసాని చిన్నశిశువుగా వుండినప్పటి నుండి చూడటం వలన అతనికి నాగసానిపట్ల మరొక దృష్టి కూడా ఏర్పడ లేదు. నాగసాని కంటే దొమ్మరి చిన్నది బుజ్జమ్మ వయసులో ఇంకా చిన్నది. ఆ చిన్న

దానితో ప్రణయానికి మాత్రం, అతనికి ఏ మానసిక అడ్డుతెరలూ లేవు. అతని ముగ్గురు కొడుకులూ కూడా నాగసానికి దూరంగానే వుండిపోయినారు.

పద్మసాని అనంతపురంలో వుండగానే, ముద్దలాపురంలో నివాసగృహం కట్టించుకుంది. వాస్తుశాస్త్రం ప్రకారం దూలము, శూల లేకుండా, వాకిళ్ళ సంఖ్య బేసిగా వుండకుండా ఆ కొత్త భవంతి కట్టించుకుంది. వంటశాలను తూర్పుగా పెట్టించింది. పెరడులో బావిని తూర్పువైపున తవ్వించింది. బ్రాహ్మణుడిని పిలిచి, ఇంటిలోని స్తంభాలకు స్వస్తి చెప్పించి, పుణ్యాహవచనం చేయించింది. బీదలకు అన్నదానం చేసింది. చివరన, ఒక్క తెల్లమచ్చ కూడా లేని నల్లమేకను వెతికి తెప్పించి కొత్త ఇంటికి బలి ఇచ్చింది.

పద్మసాని ఉనికి ముద్దలాపురం వాతావరణాన్ని పూర్తిగా మార్చివేసింది. అప్పటి వరకూ గ్రామంలో కాలాన్ని లెక్కపెట్టుకోవాలంటే, బ్రాహ్మణుల దగ్గరికి పరుగిత్తే వారు. కానీ పద్మసాని వచ్చిన పిమ్మట తన భవంతి మోసాల మీద ఘటికాయంత్రాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. నీటితో నిండిన పెద్ద పాత్రలో, సన్నని రంగ్రం వున్న చిన్నపాత్ర తేలుతూ వుంటుంది. ఆ చిన్నపాత్ర, నీరు ఎక్కి మునిగేటందుకు ఘడియకాలం పడుతుంది. ఈ సమయాలు సూచిస్తూ భవంతి మోసాల మీద ఆమె గంటలు కొట్టే ఏర్పాటు చేసింది.

పద్మసాని తల్లి పేరు కావేరమ్మ. ఆమె ఇంకా బతికే వుంది కానీ, పెనుగొండలో నివాసము వుంటుంది. కావేరమ్మ తన కూతురు పద్మసానికి తంజావూరు దేశపు సంప్రదాయాలు నేర్పింది. పద్మసాని మాతామహురాలు జక్కుల కల్పవల్లి. ఆమె గతించి ముప్పై సంవత్సరాలు దాటింది. ఆ జక్కుల కల్పవల్లికి ఆమె తల్లి వలన మధుర రాజ్యంలోని జీవిత సంగతులు తెలుసు. ఆ చారిత్రక సంగతులు జక్కుల కుటుంబానికి పరంపరగా అందివస్తూనే వున్నాయి. పద్మసాని, తన తల్లి పేరిట కావేరమ్మ చెరువు తవ్వించింది. ముద్దలాపురం పేరు మార్చి, తన వంశం పేరిట జక్కులూరు అని పేరు పెట్టింది.

చెరువు తవ్వించడానికి జలవిద్యలో పాండిత్యంకల బ్రాహ్మణుడిని రావించింది. చెరువుకు మూడు ఆమడల పొడవుగల ఏడినదుపాయం వుంది. రెండు వైపులా రెండు గుట్టలు, అనకట్ట కట్టడానికి అవకాశంగా వున్నాయి. ఆ గుట్టలలోనే కొండ రాళ్లు సమృద్ధిగా దొరుకుతాయి. చెరువు దిగువన, సాగుకు ఉపయోగపడే భూమి వుంది. తవ్వకం పని మొదలయింది. వందల కూలీలు! పదుల పదుల ఎద్దులబండ్లు! ఇనుమును కొని, కమ్మర్లతో పలుగు, పార పనిముట్లు తట్టించింది, దగ్గరున్న ద్రవ్యం అయిపోయింది. వర్తకశ్రేష్టులను పిలిచి బంగారు ఆభరణాలు, రత్నాలు, విలువయిన వస్త్రాలు అమ్మివేసింది. చెరువు పూర్తి అయింది. కాలువలు పూర్తి అయినాయి. చెరువు కట్ట కింద భూమిని అచ్చుకట్టు తీసినారు. చదును చేసి గట్టు వేసినారు. ఆ సంవత్సరం వాన పడింది. యేరు పారింది. చెరువులోకి నీళ్లు వచ్చినాయి. సాగు మొదలయింది.

పద్మసాని కొత్తగా సాగులోకి వచ్చిన భూమిని కౌలుదార్లకు పంచింది. మిగిలిన భూమిని ఉమ్మడి వ్యవసాయం కిందకు తెచ్చింది. ఆ గొంచితోటలో గ్రామస్తులంతా పనిచేస్తారు. తమ వృత్తుల ప్రకారం పంటలో భాగాలు పంచుకుంటారు. రైతులు అధికంగా స్థిరపడే వరకూ, అంటే... మూడుయేండ్లపాటు భూముల మీద పన్నును మినహాయించింది పద్మసాని.

ఒక దినం అగ్రహారం ప్రజలు జక్కులూరు గ్రామానికి వచ్చినారు.

వారు ఇరవైమందిదాకా వుంటారు.

వారిలో నూలునేత వారున్నారు, పట్టునేత వారున్నారు, స్వర్ణకారులు, గోసే సంచులు తయారుచేసేవారు, బుట్టలు అల్లేవారు వున్నారు. పంచాణంవారు వున్నారు, కౌలుదారులు వున్నారు.

వారి మీద నాగప్పప్రెగడ పన్నులూ, సుంకాలూ ఎక్కువగా పెంచి వున్నాడు.

ఇల్లరి, పుల్లరి, మగ్గరి, గానుగరి, ఈడిగసిద్దాయం వంటి పన్నులు ప్రజల మీద భారమయినాయి.

మెట్టసేద్యానికి మూడింట ఒక వంతు, మాగాణికి మూడింట రెండవ భాగము తీసుకుంటాడు.

కానీ చెరువు నిండకపోయినా, తన భాగం తనకు చెల్లించవలసినదే అంటాడు.

గోరుచుట్టు మీద రోకటిపాటు అన్నట్లు పెండ్లి పన్ను కూడా వేసినాడు.

గులిగానప్ప దేవళానికి కొత్తగా దేవదాసీని ఏర్పాటుచేసినాడు.

అందుకు ప్రజల మీద కొత్తగా లంజ కట్టం విధించినాడు.

ఈ పన్నుల ధాటికి తట్టుకోలేక కౌలుదారులు, కులవృత్తులవారు పద్మసానిని ఆశ్రయించినారు.

వారికి జక్కులూరులో ఆశ్రయమివ్వడానికి పద్మసాని అంగీకరించింది. కానీ దేవుడు వరమిచ్చినా పూజారి వరమివ్వడు అన్నట్లు నాగప్పప్రెగడ ఒప్పుకోలేదు. తనకు చెల్లించవలసిన పన్నులు మొత్తం చెల్లిస్తే తప్ప కదలనిచ్చేది లేదు అన్నాడు. పైగా వారి మీదికి వర్తకశ్రేణులను ఉసిగొల్పినాడు. వర్తకశ్రేణులు కులవృత్తుల వారికి రుణాలు ఇచ్చివున్నారు. తమ రుణాలను వడ్డీతోపాటు చెల్లిస్తే తప్ప, అగ్రహారం నుండి కదలనిచ్చేది లేదని నాగప్పప్రెగడకు వంత పాడినారు.

కష్టాలలో వున్నవారిని చూస్తే కరుణ పుడుతుంది. కరుణను చూపించేకొలదీ ఆ కరుణ మరింత ఉధృతమవుతుంది. పద్మసాని ఆ పరిస్థితుల్లో వుంది. మొదట ఆమె తన జక్కుల వంశం పేరు ప్రతిష్టలు నిలపాలనుకుంది. పదిమందిలో కీర్తి తెచ్చుకోవాలనుకుంది. పుణ్యం మూటగట్టుకుని మరణానంతరం సద్గతులు పొందాలనుకున్నది. కానీ, ఆపదలో వున్నవారిని చూడగానే అవన్నీ మరుగునపడిపోయినాయి. ఆపదల్లో వున్నవారిని ఆదుకోవాలనే కరుణ, ఆమె మనసులో సహజంగా

జనించింది. ప్రజలకు సాయపడేకొలదీ, ఆమెలో కరుణ మరింత మరింత హెచ్చింప బడుతూ వచ్చింది. పద్మసాని; కొలుదారులు, కులవృత్తులవారూ నాగప్పపైగడకు చెల్లించవలసిన పన్నులు చెల్లించింది. వారు వర్తకశ్రేణులకు కట్టవలసిన అప్పులు తీర్చింది. జక్కులూరు గ్రామంలోనే వారి జీవితకు ఏర్పాట్లుచేసింది. అవిధంగా అగ్ర హారం గ్రామం నుండి వచ్చి, జక్కులూరులో స్థిరపడిన కుటుంబాలలో ఒక మంగలి కుటుంబం కూడా వుంది.

అతడు మంగలి గంగన్న.

ఆమె మంగలి గైరమ్మ.

ఇద్దరూ దంపతులు.

గైరమ్మ, గంగన్నకు మూడవ భార్య

మొదటి ఇద్దరు భార్యలకు సంతానం లేదు.

గైరమ్మకు ఇప్పుడు ఇద్దరు బిడ్డలు.

గైరమ్మ కచ్చిది. సవతులను ఓర్చుదు.

‘మా మొగున్ని కొంగుకు కట్టేసుకుంది,’ అని మెటికలు విరుస్తారు ఆమె సవతులు.

కానీ బహిరంగంగా గైరమ్మతో తలపడే ధైర్యం వారికి లేదు.

గైరమ్మ సంతానవతి కాబట్టి, ఇంటిలోనూ బయటా ఆమెకే గొప్ప గౌరవం.

ఆ గౌరవం పెరగడానికి ఇంకొక కారణం కూడా వుంది.

గైరమ్మ గౌరవానికి ఆమె మొగుడు గంగన్న కూడా కారణం.

గంగన్న, గైరమ్మ ఒకరికోసం ఒకరు పుట్టినట్లు వుంటారు.

ఇద్దరూ గుండె ధైర్యం వున్నవాళ్లు.

ఇద్దరూ డవులుకారోళ్లు.

తమ ప్రత్యేకతలను, సాహసాలను వర్ణించి వర్ణించి ప్రచారం చేసుకుంటారు.

గైరమ్మ స్త్రీ కాబట్టి ఆమెకు ధైర్యసాహసాలను ప్రదర్శించే అవకాశం లేదు.

నిజానికి గంగన్నకు కూడా అంతే. అతనిది మంగలి వృత్తి.

యుద్ధాలకు పోయినవాడు కాదు, వేటకు పోయి పులులు, సింహాలను చంపినవాడూ కాదు.

మంగలి వృత్తి మనిషి ధైర్యసాహసాల ప్రదర్శనకు ఏం అవకాశం ఇస్తుంది? కానీ, గంగన్న; సాహసాలకు అవకాశం కల్పించుకుంటాడు.

మనుషులను రెచ్చగొట్టి పందేలు కాస్తాడు. ‘గులిగానప్ప గుహ నుండి దూరి, కొండ బయటికి రావలె! ఎవరు దూరి వస్తారు?’ అని అడుగుతాడు. ఎవరూ ముందుకు రారు. ‘నేను దూరి వస్తాను పందెం కట్టండి,’ అంటాడు.

‘అర్ధరాత్రి సృశానంలోకి పోయివస్తారా ఎవరయినా?’ అంటాడు. ఎవరూ ముందుకు రారు. ‘నేను పోయి వస్తాను పందెం కట్టండి,’ అంటాడు. అన్నట్లే, అన్ని

సాహసాలూ చేసి చూపిస్తాడు. పేరుకు పేరు, దుడ్డుకు దుడ్డు. అతని సాహసాలు విని తల్లితండ్రి కేకలేస్తారు. పెద్దపెండ్లాలు ఇద్దరూ భయంతో నోరు కొట్టుకుంటారు. గంగన్న వినడు. సాహసాలు మానడు. గైరమ్మ వుండనే వుంది. భర్త సాహసకార్యాలన్నీ ఆమె రక్తాన్ని ఉడుకెత్తిస్తాయి. భర్త మీద మరింత శృంగారోద్దీపన కలిగిస్తాయి. భర్తను ఆకాశానికెత్తుతుంది. తన భర్త అంతటి వీరుడూ శూరుడూ ఈ జగాన లేడు అంటుంది. తోటి అమ్మలక్కల దగ్గర భర్త సాహసకార్యాలను చిలవలుపలవలు చేసి చెబుతుంది. గుహలో గంగన్న దోకుతూ దోకుతూ పోతుంటే, పోనుపోనూ గుహ వెడల్పుయిందంట. గుహలో ఒక మూల రుషులు తపస్సు చేసుకుంటూ కనిపించినారంట అని చెబుతుంది. ఒకసారి బండరొడ్ల సందులో దూరి కనిపించిందట ఖడ్గమ్మగము. బాకు చేతి లోకి తీసుకుని పొడవబోతే పుసుక్కుమని పిత్తు వేసిందంట. ఆ వాసనకు ఎవరయినా మూర్ఛ పోవలసిందేనంట అని చెబుతుంది.

గైరమ్మ పుట్టిన ఊరిలో గాజులమ్మ పరుస జరుగుతుంది.

గాజులమ్మ బ్రాహ్మణ ఇల్లాలు.

ఆమె పేరు నిజానికి వేరే వుంది.

ఆమె భర్తతో సతీసహగమనం చేసింది.

అప్పటి నుండి ఆమెకు గాజులమ్మ అని పేరు వచ్చింది.

అప్పటినుండి ఆ ఊరికి గాజులమ్మ ఊరిదేవతగా మారింది.

గైరమ్మ చిన్నప్పటి నుండి- గాజులమ్మ పదాలు వింటూ పెరిగింది. గాజులమ్మ పదాలు పాడుతూ పెరిగింది. గాజులమ్మ మహిమలు వింటూ పెరిగింది.

గాజులమ్మ పండగకు ముందు, ఇప్పటికీ మూడుదినాల ఉపవాస వ్రతం పాటిస్తుంది.

గాజులమ్మ తనకు రాత్రి కలలో కనిపిస్తుందని కూడా చెబుతుంది.

గంగన్న సాహసవంతుడే కానీ, బలవంతుడు కాడు.

జీవితంలో ఎవరు ఎంత కష్టించినా బలంలో పోటీకి మాత్రం దిగడు.

కానీ ఆ లోపాన్ని అతను ఇంకొకరకంగా పూడ్చుకుంటాడు-

పందెం కోళ్లు మేపుతాడు. బరిలోకి వదులుతాడు.

పాపురాలు సాకుతాడు. పందేలు కాస్తాడు.

ఆ కోళ్లు, పాపురాళ్లు పందేలలో గెలుస్తాయి.

అవి గెలిచినపుడు- అవతలి ప్రత్యర్థిని మల్లయుద్ధంలో గెలిచినంతగా గర్వపడతాడు.

గంగన్న తలకాయ పెద్దది అని చెప్పుకుంటారు జనాలు. వారు గంగన్న తెలివికి భయపడతారు. మోసం చేస్తాడని జాగ్రత్తపడతారు. గంగన్నకు తెలివిగా మోసం చేయడం ఉగ్గుపాలతో వచ్చిన విద్య. ప్రస్తుతం మంగలి గంగన్న, మంగలి గైరమ్మ సాహసాలు జక్కులూరి గ్రామాన్ని అలరించబోతున్నాయి.

ఈమధ్య తండ్రికొడుకులు ఒకే కంచంలో అన్నం తినేది మొదలుపెట్టినారు.

వీరనారాయణరెడ్డి జాడే, కొడుకు ఎర్రనాగిరెడ్డికి వచ్చింది.

అది జాడ పక్కన జాడకాదు. ముద్ర పక్కన ముద్ర కాదు.

జాడ మీద జాడ, ముద్ర మీద ముద్ర.

ఒక స్త్రీ చుట్టూనే తండ్రికొడుకుల రతికలాపాలు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి పదియేండ్ల కిందట తమ దేవిడిలో పనిచేసే రైతు ఇల్లాండ్ర వైపు ఆశగా చూసేవాడు.

సిగ్గుసిగ్గుగా చూసేవాడు. చూసీచూడనట్లు చూసేవాడు.

తాను ఆడువారివైపు చూస్తుండగా, తండ్రి చూస్తేనో? అని జంకేవాడు.

తల్లి చూస్తేనో?? అని బిడియపడేవాడు.

ఇప్పుడో! ముప్పైయేండ్ల ప్రౌఢ యువకుడిగా రాటుదేలి వున్నాడు.

అతనికి పెండ్లి అయింది. ఒక కూతురు వుంది.

తమ పూర్వస్థానము అయిన హిరేహాళ్లోనే, తన మేనత్త కూతురిని మనువాడి వున్నాడు.

వీరనారాయణరెడ్డి దేవిడి మొగసాలలో మగవారు ధాన్యం కొలుస్తూ వుంటారు. ఇద్దరు గోనెసంచి పట్టుకుంటే, ఇంకో ఇద్దరు కొలిచి పోస్తుంటారు. అట్ల కొలిచిన ధాన్యాన్ని గోనెసంచుల్లో మూతులు కట్టి ఒక విశాలప్రాంగణంలోకి చేరుస్తారు. ఆ ప్రాంగణంలో ఎనిమిది, పదిమంది ఆడువారు వుంటారు. వారు ధాన్యాన్ని చెరిగి కుప్ప పోస్తుంటారు. ముగ్గురు ఆడువారు ఆ ధాన్యాన్ని గంపలకు ఎత్తుకుని లోపల చీకటిగదిలోని గాదెలలో నింపుతుంటారు.

పండిన ధాన్యంలో అయిదుంపావు భాగము ఆయగాండ్లకు పోతుంది. రాజుకు పదవ భాగము పోతుంది. మిగిలిన ధాన్యంలో అమరనాయకునికి సగం, కొలుదార్లకు సగం. వీర నారాయణరెడ్డి రాజు భాగానికి వచ్చే ధాన్యాన్ని రాచగాదెలలో నిలువ చేస్తాడు. ఆ రాచగాదెలు మరొకమూల ప్రత్యేకంగా వుంటాయి. ఆ ప్రాంగణం వెనకల, రెండు చీకటి గదులు వున్నాయి. ఆ గదులకు కిటికీలు వుండవు. గవాక్షాలు తెరిస్తే వచ్చే వెలుగుతో మాత్రమే ఆ గదులలో మనక వెలుగు వ్యాపించి వుంటుంది. ఆ గదుల లోనికి ధాన్యపు గంపలు మోస్తూవుంటారు రైతు ఇల్లాండ్రు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి ఒకప్పుడు తండ్రి ధాన్యపు గాదెల దగ్గర వుండగా ఆ ఛాయలకు వచ్చేవాడు కాదు. ధాన్యపు గంపలు అందుకునే ముగ్గురు రైతు ఇల్లాండ్రలో ఒక స్త్రీ మాయమవుతుంది. అప్పుడు, ఇద్దరు రైతు స్త్రీల మధ్య గంపలు నడుస్తుంటాయి. అక్కడ ధాన్యం చెరిగే స్త్రీలకి, మోసే స్త్రీలకి ఆ మాయమయిన రైతు ఇల్లాలు ఎవరి కింద నలిగిపోతుంటుందో తెలుసు. అప్పుడు ఆ చీకటిగదిలో వీరనారాయణరెడ్డి వుంటాడు. కాలం గడుస్తూ వుంటుంది. మిసాలు దువ్వుకుంటూ వీరనారాయణరెడ్డి

బయటపడతాడు. ధాన్యం గంపలు మోసే ఇద్దరు ఆడువారిలోకి ఆ మూడవ స్త్రీ మళ్ళీ వచ్చి చేరి, గంపలు అందుకుంటూ వుంటుంది.

ఇప్పుడు ఎర్రనాగిరెడ్డి రాటుదేలి వున్నాడు కదా! తండ్రి అటుపోగానే ఇటు వస్తాడు. గాదెల వైపు మూలగదిలోనికి పోతాడు. ఈసారి గంపలు అందుకునే వారిలో ఇంకొక స్త్రీ మాయమవుతుంది. గంపలు మిగిలిన ఇద్దరి మధ్యే నడుస్తుంటాయి. ఆ మాయమయిన రైతు స్త్రీ ఎవరికింద నలుగుతూ వుంటుందో అక్కడున్న ఆడువారందరికీ తెలుసు. ఎర్రనాగిరెడ్డి ముఖం తుడుచుకుంటూ బయట పడగానే, ఆ మాయమయిన రైతు స్త్రీ గంపలు అందుకునే స్త్రీల మధ్య మళ్ళీ ప్రత్యక్షమవుతుంది.

ధాన్యం చెరిగిపోసే ఆడువారిలో ఎక్కువమంది నడివయసువారు. వారికి లోపలి గది ఎప్పుడో ఒకసారి పరిచయము అయ్యే వుంటుంది. ఆ లోపలి గదికి వెనకల ఇంకొక చీకటి గది వుంది. ఆ చీకటి గదిలో, దొంతులు పేర్చి వుంటాయి. ఆ దొంతర్లలో దినం వాడుకకు నిలువ చేసుకునే ధాన్యం వుంటుంది. గాదెలు వున్న గదిలో నుండి దొంతరలు వున్న ఆ చీకటిగదిలోకి రైతు ఇల్లాండ్రను ఎప్పుడో ఒకసారి లాక్కుపోయి వుంటాడు వీరనారాయణరెడ్డి. ఆ గోనెసంచుల వాసన, ధాన్యం వాసన, మసక మసక చీకటి దొంతర్ల మధ్య ఒట్టి నేల, ఇవన్నీ ధాన్యం చెరిగే నడి వయస్సు రైతు ఇల్లాండ్రను పాత జ్ఞాపకాలలోకి తీసుకుపోతుంటాయి. అప్పటిలో వీరనారాయణరెడ్డిది చిన్న వయసు. పొట్లగిత్త మాదిరి వుండేవాడు. పూటకు ఒకరు చొప్పున, దినానికి ఇద్దరు ముగ్గురు స్త్రీలను ఎన్నిక చేసుకునేవాడు. ఇప్పుడతడు అంత పొంగు మీద లేడు కానీ, ప్రస్తుతం అతని కొడుకు ఎర్రనాగిరెడ్డి అట్టే తయారయినాడు.

ఒకే తట్టలో అన్నం తినే సీతిబాహ్యానికి ఆ తండ్రికొడుకులు ఎప్పుడూ పాల్పడలేదు. కానీ, ఈ పరిణామానికి ఒక గొల్లపిల్ల కారణమయింది. ఆ గొల్లపిల్ల నల్లటి నలుపు. నున్నటి నలుపు. నల్లటి నలుపు ముఖంలో, విశాలమయిన తెల్లటి లావు కళ్లు. మసకచీకటిలో ఆ తెల్లటి లావు కళ్లు మరింత ప్రకాశిస్తాయి. ఆ పిల్లకు ఇంకా పెండ్లి అయి వుండలేదు. ఆ పిల్ల మీద ఎర్రనాగిరెడ్డి మరులుగొన్నాడు.

ఆ దినం మొగసాలలో వడ్లు దంచుతున్నారు. అవి జక్కులూరు నుండి కొని తెచ్చిన వడ్లు. వీరనారాయణరెడ్డి ఇంటి వాడుకకోసము అవి. మూడు రోళ్లల్లో వడ్లు పోసి దంచుతున్నారు. రోలుకు ఇద్దరు రైతు ఇల్లాండ్రు. ఒకరి తరువాత మరొకరు 'అహా... ఊహా...' అంటూ రోకలిపోటు వేస్తున్నారు. ఆ ఆరుమంది రైతు స్త్రీలలో, ఈ గొల్లపడుచు వుంది. ఆ దినం వీరనారాయణరెడ్డి గ్రామంలో లేడు. రాచగాదెలలోని ధాన్యం అమ్మి, హండేరాజు బొక్కసానికి దుడ్డు చెల్లు వేయడానికి పోయి వున్నాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి వడ్లు దంచే స్త్రీల మధ్య కాలుగాలిన పిల్లి మాదిరి తిరుగుతున్నాడు. గొల్లపిల్ల నడుము ఒంపులోని బిగువు అతని నరాలను లాగుతూ వుంది. ఒక ముసిలిది రైతు స్త్రీలు దంచిన ఒడ్లను చేటలోకి ఎత్తుతూ వుంది. ఆ ముసిలిది వీరనారాయణరెడ్డి కోసం రైతు స్త్రీలతో రాయబారాలు నడిపే దూతిక. ఆ దూతిక

వైపు ఒకసారి అర్థవంతంగా చూసి లోనికి పోయినాడు ఎర్రనాగిరెడ్డి. ముసిలిది బోసీ నోటితో ముసిముసిగా నవ్వింది. గొల్లపడుచుతో-

“లోగాకుపోయి రెండు గంపలు తీసుకురా పో పిల్లా!” అంది.

గొల్లపడుచు ఎర్రనాగిరెడ్డి లోపలి గదిలోకి పోయినది చూడలేదు. దంచుతూ దంచుతూ వున్న రోకలిని రెండవ మనిషి భుజానికి వాల్చి లోనికి వచ్చింది. రాచగాదెల మూలగదిలో, గంపలు చేతిలోకి తీసుకుంటున్న గొల్లపడుచుకు, “ఏయ్ పిల్లా!” అని వినిపించింది. గొల్లపడుచు చూసింది. ఎర్రనాగిరెడ్డి రెండవ చీకటిగది గడప మానుకు అవతల వున్నాడు. “రా లోపలికి!...” అన్నాడు. గొల్లపడుచు చూస్తూ నిలబడి పోయింది.

గొల్లపడుచు ఎర్రనాగిరెడ్డి కంటే పదియేండ్లు చిన్నది. ఆమెకు ఊహ తెలిసేటప్పటికే, ఎర్రనాగిరెడ్డికి పజ్జెనిమిదేండ్ల ఎలప్రాయం. దూడ పిల్లోడు. చిన్నప్పటి నుండి ఎర్రనాగిరెడ్డిని చూస్తూ చూస్తూనే, ఇప్పుడు ప్రాయానికి వచ్చింది గొల్లపడుచు.

గొల్లపడుచు అతనిని చాలా సందర్భాలలో చూసింది.

అతడు కుస్తీ పోటీలలో గెలిచినపుడు చూసింది.

అతనిని ఎద్దులబండి మీద ఊరేగించినపుడు చూసింది.

అతని పెండ్లి ఊరేగింపును చూసింది.

అతడు నవ్వుతుండగా చూసింది.

తొడ గొడుతుండగా చూసింది.

మీసం దువ్వుతుండగా చూసింది.

ఆమెకు అతనిపట్ల చిన్నప్పటి నుండి ఆరాధన ఏర్పడి వున్నది.

అదే ఇప్పుడు పెరిగి పెద్దయిన తరువాత మోహంలోకి మారింది.

ఎర్రనాగిరెడ్డి పనివాండ్రను తన్నేవాడు.

అతని అధికార దర్పం ఆమె స్త్రీత్వాన్ని పరవసింపజేసేది.

“పిల్లా! లోగాకురా!”

గొల్లపడుచుకు మైకం కలుగుతూ వుంది. గుండె కొట్టుకుంటూ వుంది. ఆమెను నెట్టు తప్పకుండా కాపాడుతున్నది ఆమెలోని భయమే.

తనకు ఇంకా పెండ్లి కాలేదు. ఏమయినా జరిగితే ఏమి దిక్కు? మొన్నమొన్ననే నేసేవారి వీధిలో తన ఈడు పడుచు చచ్చిపోయింది. ఎవరితోనో పడుకుని గర్భం తెచ్చుకుందంట! గర్భం దిగిపోయేదానికి ఏదో మందు మింగిందంట. కడుపులోని పిండం కరిగిపోయి రక్తం కాలువలు కట్టించింది. బిడ్డతోపాటు తల్లి కూడా చచ్చి పోయిందంట.

ఎర్రనాగిరెడ్డి దగ్గరకు వచ్చినాడు. గొల్లపిల్ల తెల్లటి లావుకళ్ళలోకి కళ్ళు పెట్టి చూసినాడు. పెండ్లి చేసుకుంటే ఎర్రనాగిరెడ్డి వంటి మగవాడినే చేసుకోవాలి. అది గొల్లపడుచులో వయసుతో పాటు పెరుగుతూ వచ్చిన ఆశ. కొన్ని యేండ్ల కల. కానీ,

గొల్లపడుచు అంత తొందరగా లొంగిరాలేదు. అతడిని వదిలించుకుని బయటికి పోబోయింది. వెనుక నుండి చుట్టేసుకున్నాడు. చీరాసారెలు కొనిస్తానన్నాడు. బంగారు సొత్తులు పెడతానన్నాడు. రెండవ పెండ్లి చేసుకుంటానని అన్నాడు. పెద్దలు ఒప్పుకోకపోతే, ఎక్కడికయినా పారిపోదామని అన్నాడు. చివరగా, నువ్వు లేకపోతే బతకలేను అన్నాడు. కరిగిపోయింది. నీవంటి అందగత్తెను అనుభవించకపోతే, రాచ జన్మలో పుట్టి ఏమి లాభం? అన్నాడు. పరవశించింది. అతని మాటలకు ఆమె స్త్రీ అస్త్రత్వం, గొప్ప గుర్తింపుతో ఒక్క వెలుగు వెలిగింది. అతని రొమ్ముల మీద మూర్ఛ వచ్చినట్టు సోలిపోయింది. ఎర్రనాగిరెడ్డి గొల్లపడుచును అట్లే వాడేసుకుని రెండవ చీకటిగదిలోని దొంతర్ల సందులోకి ఈడ్చుకుపోయాడు.

వారం దినాలు గడిచినాయి. తన స్థలకరణాన్ని వెంటబెట్టుకుని ఊరిలో దిగి నాడు వీరనారాయణరెడ్డి. అప్పటికి ఎర్రనాగిరెడ్డి, గొల్లపడుచుల ఎడతెగని మోహంతో నిండిపోయి వున్నాయి ఆ ధాన్యపుకొట్లు. దొంతరల మధ్య కటిక నేల వారి జ్ఞాపకాల తోనే స్పందిస్తున్నట్లు వుంది. తండ్రి రాకతో ఎర్రనాగిరెడ్డి పక్కకు తప్పుకోవలసి వచ్చింది. ఆ కొంచెం వ్యవధిలోనే, గొల్లపడుచు మీద వీరనారాయణరెడ్డి కన్నుపడింది. ఆ దినం, రోలు నుండి ధాన్యంతోడే చోట ఆ ముసలి దూతిక లేదు. వుంటే బావుండునే ముసలిది... కొత్తపిల్ల రచ్చ చేయదు కదా! అనుకుని లోపలికి పోయాడు.

వీరనారాయణరెడ్డి అనంతపురం గ్రామంలో కొత్త వార్తలు విని వున్నాడు. నాగసాని అందం గురించి విని వున్నాడు. ఆమె దగ్గరకు రాకపోకలు జరిపే కరిహుళి బగురప్ప గురించి విని వున్నాడు. హండేరాజు కొత్తగా చేరదీసిన దొమ్మరి చినదాని గురించి విని వున్నాడు. ఆ విన్న వార్తలతో అతని చెవులు వెచ్చగయినాయి. అక్కడికి ఒక రాత్రి పూటకూళ్ల ఇంటికి పోయాడు. ఆ పూటకూళ్ల ఇల్లు కోమటివీధిలో వుంది. ఆ పూటకూళ్ల ఇంటికి యజమానురాలు ఒక నడివయసు బ్రాహ్మణ వితంతువు. ఆ పూటకూళ్ల ఇంటికి కొత్తగా ఒక ఆడపిల్ల వచ్చి చేరిందని విని వున్నాడు. ఆ ఆడపిల్ల, ఒక బ్రాహ్మణ పడుచు. భర్త చనిపోయాడు. ఈమెను సతీసహగమనం చేయించ బోతే, ఇంటి నుండి పారిపోయి వచ్చింది. వీరనారాయణరెడ్డి లైంగిక అభిరుచులు బహు చిత్రమయినవి. స్త్రీలలోని రంగు, రూపురేఖలు, ఒడ్డు పొడవు, ఈ కొలతల వైవిధ్యమే కాకుండా, అతనికి ఇతరమయిన లైంగిక అభిరుచులు కూడా వున్నాయి. బ్రాహ్మణ స్త్రీని అనుభవించాలని అతని చిరకాలపు కోరిక. అతని లైంగిక అభిరుచు లలో ఆ కోరిక కూడా ఒకటి!

పూటకూళ్ల ఇంటి యజమానురాలిని కలిసినాడు. ఆమె ముఖం ఎక్కడో చూసి నట్లు వుంది. కానీ గుర్తుకురావడం లేదు. బ్రాహ్మణ వేశ్య పట్ల, తన కోర్కెను వెల్లడించి నాడు. యజమానురాలు లోపలికి పోయింది. బ్రాహ్మణ వేశ్యతో మాట్లాడింది. ఒక శూద్రునితో పడుకోవడానికి ఆ కొత్త బ్రాహ్మణ వేశ్య ఒప్పుకోలేదు. వేశ్యగా మారినా, తన బ్రాహ్మణ్యం పొగొట్టుకోవడానికి ఆమె సిద్ధంగా లేదు. ఆమెకు అంత అవసరం కూడా అనిపించలేదు.

వీరనారాయణరెడ్డి బేరమాడినాడు. అంతిస్తాను, ఇంతిస్తాను అని ఆశపెట్టి నాడు. బ్రాహ్మణ వేశ్య లొంగిరాలేదు. వేశ్యను అయినానారే, బలవంతపెట్టడం రాజ శాసనాలు ఒప్పుకోవు. చేసేది లేక, వీరనారాయణరెడ్డి వెనుకకు తిరిగి బయటకు వచ్చినాడు. అప్పుడు అతనికి చప్పున గుర్తుకు వచ్చింది! పూటకూళ్ల ఇల్లు నడిపే నడివయసు వితంతువు మరవరో కాదు...

నాగప్పపెగడ అన్న భార్య!

అతని వదిన!!

నాగప్పపెగడ, ఆమె పన్నెండుయేండ్ల కూతురిని చితిలోకి తోసిన తరువాత, ఆ విధవరాలైన తల్లి ఒక రాత్రికి రాత్రి ఇల్లు వదిలేసి వున్నది. వచ్చేటప్పుడు తన నగలు వెంట తెచ్చుకుంది. అనంతపురంలో ఒక పూటకూళ్ల ఇల్లు పెట్టుకుంది. అదీ కథ!

గొల్లపడుచు ధాన్యంకొట్టులోనికి వచ్చింది. ఆమె మనసులో ఎర్రనాగిరెడ్డి మెదులుతున్నాడు. ఏ పనిమీద ధాన్యంకొట్టులోకి వచ్చినా, అతని కోసమే గుండె కొట్టుకుంటుంది. దొంతర్ల సందు మధ్య అతని గుసగుస మాటలే వినిపిస్తుంటాయి. ఆమె మూటల మీదికి ఎక్కి గాదెలోకి ధాన్యం గంప గుమ్మరించింది. తరవాత కిందికి దిగింది. వీరనారాయణరెడ్డి వచ్చి చేయి పట్టుకున్నాడు. ఆ మసకచీకటిలో ఆమె మనసులో ధ్యానిస్తున్న రూపమే వీరనారాయణరెడ్డి ముఖంలో కనిపించింది. వీర నారాయణరెడ్డి చుట్టుకున్నాడు. గొల్లపడుచుకు అప్పుడు తెలిసి వచ్చింది. ఆ స్వర్గ కొత్తది. ఆ ఊపిరి కొత్తది.

“పెల్లా! దొంతర్ల సందులోకి పోదాం రా!!” - అయ్యో, ఈ గొంతు కూడా కొత్తది. అవునవును. ఈయన ఎర్రనాగిరెడ్డికాదు, అతని తండ్రి పెద్దరెడ్డి! వీరనారాయణరెడ్డి.

“అయ్యో తప్పు తప్పు... దేవరా!” అంటూ కాళ్ల మీద పడింది. “నేను నీ కొడుకు సొత్తును. నీకు కోడలివంటి దానిని. పెండ్లి చేసుకుంటానన్నాడు నీ కొడుకు. కనికరించు దేవరా!!”

వీరనారాయణరెడ్డికి విషయం అర్థమయింది. ముసలిది లేకపోవడంతో, భలే పని జరిగిందే!... అనుకున్నాడు. ఇంకొక సందర్భంలో అయితే కొడుకు సొత్తును వదిలి వేసేవాడేమో! కానీ, గొల్లపడుచు తన కొడుకుతో పెండ్లి ఊసు ఎత్తుతూ వుంది. వీర నారాయణరెడ్డికి కొడుకును గొల్లపడుచు నుండి తప్పించి, దారిలో పెట్టవలసిన బాధ్యత గుర్తుకు వచ్చింది. అతని పెద్ద కోడలు నిస్సంతు. రెండవ కోడలికి కూతురు తప్ప, కొడుకు కలగలేదు. ఇద్దరి కొడుకులకూ రెండవ పెండ్లి చేస్తే తన పంటరెడ్లలోనే చేస్తాడు. గొల్లలతోనూ, గొండ్లతోనూ చేస్తాడా? అసలు అది జరిగే విషయమా? ఒకవేళ తన కొడుకు ఈ గొల్లపడుచును ఉంపుడుగత్తెగా వుంచుకున్నాడే అనుకో, వారికి పుట్టే బిడ్డ తన వంశానికి వారసుడు కాగలడా? కొడుకుకూ, ఈ గొల్లపడుచుకూ పట్టిన తిక్కను వదిలించాలంటే ఒకటే దారి.

అతడు గొల్లపడుచును బలవంతంగా అదుముకున్నాడు.

“దేవరా నన్ను పాడుచేయవద్దు...”

వీరనారాయణరెడ్డి చేయి ఆమె నోటిని మూసివేసింది.

రెండు దినాలు గడిచినాయి... మూడు దినాలు గడిచినాయి. వీరనారాయణ రెడ్డి, కొడుకు ముఖాన్నే పరీక్షగా చూస్తున్నాడు. ఎర్రనాగిరెడ్డి ముఖం ప్రసన్నంగా వుంది. తన మీద పడిన ఏదో బరువును తండ్రి తొలగించినట్టు వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి, ధాన్యంకొట్టు దగ్గర వుండగా అతడు ఆ ఛాయలకు పోడు. తాను ధాన్యపుకొట్టు దగ్గర వున్నపుడు తండ్రి వస్తే తలవంచుకుని నవ్వి పక్కకు తొలగిపోతాడు.

గొల్లపడుచుకు విచిత్రమయింది. దుఃఖం పొంగుకు వచ్చింది. ఆమె చెప్పినది అంతా విని, ఎర్రనాగిరెడ్డి కిమ్మనలేదు. ఆమె చెవులలో నాగ్దానాలు చేసే అతనికి, ఇప్పుడు ఆ నాగ్దానాలు చేసే అవసరం లేదు. అతని నుండి గునగుసలు పూర్తిగా అగిపోయినాయి. నిశ్శబ్దంగా వచ్చిపోతాడు. గొల్లపడుచు మాట్లాడించబోయినా మాట్లాడడు.

గొల్లపడుచు వీరనారాయణరెడ్డిని రెండు మూడుసార్లు ప్రతిఘటించింది. ఇక ప్రతిఘటించి కూడా చేసేది ఏమీలేదని నిశ్చయమైపోయింది. నెలదినాలు గడిచినాయి. తండ్రి తరువాత కొడుకు, కొడుకు తరువాత తండ్రి వచ్చిపోతూనే వున్నారు. గొల్లపడుచు హృదయం ఒట్టిపోయింది. ఆమెలో మునుపటి కులుకు లేదు. తండ్రి కొడుకుల మధ్య ఆటబొమ్మగా మారిపోయింది.

ధాన్యంకొట్టులో ఏమి జరుగుతూ వుంటుందో వీరనారాయణరెడ్డి భార్యకు తెలియనిది కాదు. కానీ, తండ్రికొడుకుల ధాన్యపుకొట్టు తతంగం ఆమెకు కొత్తగా కనిపిస్తూ వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి, రాచగాదెలలోకి పోయినపుడు మొగసాలలో గొల్లపడుచే మాయం అవుతుంది. కొడుకు రాచగాదెలలోకి పోయినపుడు కూడా అదే గొల్లపడుచే మాయం అవుతుంది. ఒకే పడుచుతో ఆ తండ్రికొడుకుల వంతుల వారీ పొందు రెడ్డెమ్మకు భరించలేనిదిగానే వుంది.

ఒక దినం, గొల్లపడుచుకు అనుమానము వచ్చింది.

అప్పటికి రెండు నెలలు దాటింది. ఆమెకు ముట్టు రాలేదు.

ఇంతకూ, తన కడుపులోని బిడ్డకు తండ్రి ఎవరు?

‘ఇద్దరూనేమో,’ అనుకుంది అమాయకంగా!!

23

జక్కులూరులో దొంగలు పడినారు.

దొంగలు అంటే పూర్తి దొంగలు కాదు.

వారు వృత్తిపరంగా సైనికులు.

తాడిమర్రి సైనికులు!

సైనికులకు రాజ్యాన్ని కాపాడటమే పని.

కానీ, పొరుగు రాజ్యాన్ని కొల్లగొట్టడం కూడా సైనికుని ఇంకొక విధి.

ఊర్లను ఊర్లను కొల్లబెట్టడం నుండి హండేరాజులూ అతీతం కారు, తాడిమర్రి రాజులూ అతీతం కారు.

తమ దొంగతనానికి, వారు సాకులు చెప్పుకునే అవసరం కూడా లేదు.

కానీ తాడిమర్రి వారికి సాకు చెప్పుకునే అవకాశం ఏర్పడి వుంది.

అది కూడా పదియేండ్ల కిందటిది.

పదియేండ్ల కిందట, హండేవారు తమ ఎల్లుట్లను కొల్లగొట్టిన సంగతిని తాడిమర్రి వారు ఇంకా మరిచిపోలేదు.

కానీ, అనంతపురం సంస్థానం మీద ప్రత్యక్షదాడి చేయడానికి వారికి దొమ్మలు చాలలేదు.

ఇప్పుడు అగ్రహారంస్వామి నాగప్పప్రెగడ వల్ల వారికి ఒక గ్రామాన్ని కొల్లగొట్టే అవకాశం దొరికింది.

పద్మసాని మీద నాగప్పప్రెగడ బుస్సుమంటున్నాడు. తన ఊరి కొలుదారులు, కులవృత్తుల వారు పద్మసాని ఊరికి వలసపోయిన నాటి నుండి అతనికి దుర్గ్. అది కూడా... వారు వర్తకుల దగ్గర చేసిన రుణాలు చెల్లించి, తనకు కట్టవలసిన పన్నులు కూడా చెల్లించి వారిని జక్కులూరుకు పట్టుకుపోయింది.

అది తనకు మరీ అవమానమయింది.

హండే వారికి, తాడిమర్రి వారికి మధ్య రగులుతున్న కక్షలు అతనికి తెలుసు.

పద్మసాని, హండే సంస్థానంలోని దేవదాసి.

ఆమె మీద దాడిచేస్తే, సిద్ధరామప్ప మీద దాడి చేసినట్లే.

అది తాడిమర్రి వారికి విజయగర్వం.

పద్మసాని గ్రామాన్ని కొల్లబెడితే అది తనకు ఆమె మీద కక్షతీర్చుకున్నట్లుగా వుంటుంది.

తాడిమర్రి వారికి ఆర్థికలాభం!

తనకు మానసికమయిన ఉపశాంతి!!

నాగప్పప్రెగడ ఎక్కువమంది జెట్టీలను పోషించడము లేదు. ఎక్కువమంది జెట్టీలను పెట్టుకుని, వారికి జీతభత్యాలు ఇచ్చి పోషించడము వృధావ్యయం అనుకున్నాడు. అతను అట్ల అనుకోవడానికి కారణము వుంది. శూద్రులు, శూద్రుల వస్తువును ముట్టుకోవడానికి సాహసించినట్లు, బ్రాహ్మణుని వస్తువును దొంగలించడానికి చాలావరకూ సాహసించరు. అందుకే అతడు ఇద్దరు ముగ్గురు తలారులు, ఇద్దరు ముగ్గురు జెట్టీల కంటే ఎక్కువమందిని పెట్టుకోలేదు. అగ్రహారం గ్రామము

హండేవారు దానమిచ్చిందే అయినా, ఆ హండేవారి సైన్యాలు కూడా అగ్రహారం దరిదాపుల్లోకి రావడానికి వీలులేదు. అది చుట్టుపక్కల అన్ని సంస్థానాలకూ వర్తించే శాసనం. ఈ నిర్ణీతిని అవకాశంగా తీసుకున్నాడు నాగప్పప్రెగడ. జక్కూలూరును దోచుకోబోయే తాడిమిరి భటులకు ఆశ్రయమిచ్చినాడు. పదిమంది భటులు మూడు దినాలు గులిగానప్ప కొండలో నక్కి, జక్కూలూరి అనుపానులు కనుక్కున్నారు. ఒక రాత్రికి రాత్రి, జక్కూలూరి మీద పడినారు. జక్కూలూరిలో ఏ వైశ్యుని ఇల్లు, ఏ పెద్దరైతు ఇల్లు ఎక్కడ వుందో ఆ భగట్టా అంతా తాడిమిరి భటులకు ఇప్పుడు బాగా తెలుసు.

జక్కూలూరి రైతులకు, కులవృత్తుల వాండ్రకు పాత అప్పలు లేవు. కొత్త అప్పలూ లేవు. మాగాణి, మెట్టపంటల మీద ధాన్యం పన్ను కట్టే అవసరం మూడు సంవత్సరాల వరకూ లేదు. చెరువులోని నీరావరి వల్ల తోటల బావుల్లో కూడా నీరు సమృద్ధిగా వుంది. పండ్లతోటలు అభివృద్ధి చెందినాయి. కొలు రైతులు, కులవృత్తుల వారు అందరూ మిగులులో వున్నారు.

తాడిమిరి సైనికులు ఒడలు అంతా చమురు పట్టించుకున్నారు.

నీలి చల్లాడాలు తొడిగినారు.

ముఖాలకు మసి పూసుకున్నారు.

అ అర్ధరాత్రి అమావాస్య చిమ్మచీకటిలో, ఊరంతా నిద్రపోతూ వుంది.

రెండు గుర్రపు బండ్లతోనూ, రెండు ఎద్దుల బండ్లతోనూ వచ్చి ఊరి మీద పడినారు.

ఊరిలోని ఇద్దరు తలారులు, “దొంగలు...” అంటూ కేకపెట్టినారు.

పద్మసాని భవంతి మోసాలపైన కావలి భటులు కూడా కేకలు పెట్టినారు. కానీ, తమ నాయకురాలు పద్మసానిని వదిలి, ఆ దొంగల మీద పడటం భటులకు వివేకం అనిపించలేదు.

అందునా వారు నలుగురే వున్నారు.

ఆవైపు దొంగలు ధగ్గులో! ఎవరో!!

ఎంతమంది వుంటారో కూడా అంచనాలేదు.

అటుపంటప్పుడు, ఊరిని కాపాడుకోలేకపోయినా, తమ పద్మసాని అమ్మను కాపాడుకుంటే చాలు అన్నట్లు భవంతి పైనుండి కాగడాలు తిప్పి అరుస్తున్నారు.

దొంగలు ఎంతమంది వున్నారో తెలుసుకోవడానికి తమలో ఒక సైనికుడిని ఊరిలోకి పంపినారు.

తాడిమిరి సైనికులు పద్మసాని భవంతిని దోచుకోవాలంటే, అక్కడ వున్న సైనికులతో పోరాడవలసి వుంటుంది. కానీ వారు యుద్ధానికి రాలేదు. ఊరును కొల్ల బెట్టడానికే వచ్చినారు. పద్మసాని భవంతి మీద పడటంకన్నా, నిరాయుధులు అయిన వ్యాపారులు, రైతుల మీద పడి దోచుకోవడమే వివేకమైన పని. అందునా పద్మసాని,

ఇప్పుడు మునుపటి పద్యసాని కాదు. ఆమె దగ్గర పెద్ద సిరిసంపదలు ఏమీ వున్నట్లు లేవు.

తాడిమర్రి సైనికులు తమ బండ్ల దగ్గర, గుర్రాల దగ్గర ఇద్దరు సైనికులను భద్రం చేసినారు. మిగతా ఎనిమిదిమంది ఇండ్ల మీద పడినారు. ఊరి కుక్కలు 'భౌ...' మంటున్నాయి.

తాడిమర్రి సైనికులు ఒక ఇంటిని ఎంచుకుంటారు.

బయట నుండి తలుపులకు గడియపెడతారు.

ఆ తలుపుల దగ్గర ఒకడిని కాపలా పెడతారు.

మిగతావారు మిద్దెపైకి ఎక్కుతారు.

గవాక్షాలు తీస్తారు.

ఇద్దరు తాడు పట్టుకుంటే, నలుగురు రెండు కాగడాలతో ఇంటిలోకి జారు తారు.

కత్తులు దూసి బెదిరిస్తారు. భోషాణాలు పగులగొట్టి దోచుకుంటారు.

ఆరీతిగా గ్రామరెడ్డి ఇంటి మీద, కరణం ఇంటి మీద, పెద్దరైతుల ఇళ్ల మీద, నేతపని వారి ఇళ్ల మీదా పడి కొల్లగొడుతున్నారు.

ఇళ్లల్లోని బంగారు సొత్తులు, ధాన్యం మూటలు, వ్యవసాయం పనిముట్లు, బండ్లల్లోకి చేరవేస్తున్నారు.

గొర్రెలను, పశువులను ఒక మందగా పోగుచేస్తున్నారు.

ఏ ఇంటివారు ఆ ఇంటిలో బిక్కుబిక్కుమని అణుక్కుని వున్నారు. ఏ ఇంటిలో నుండో ఆడువారి అరుపులు, పిల్లల ఏడుపులు వినిపించినపుడల్లా వారి గుండెలు గుబగుబలాడుతున్నాయి. తమ వంతు ఎప్పుడు వస్తుందో అన్నట్లు ప్రాణాలు అరచేత పట్టుకున్నారు. బయటికి తొంగిచూసేదానికి కూడా ఎవరూ సాహసించలేకపోతున్నారు.

సాహసం అనేది ప్రకృతిలోని జీవికి విశేషమైన గుణమే కానీ, స్వాభావికమైన గుణం కాదు. జీవికి అసలుసినలు ప్రాకృతిక స్వభావం భయమే! ఈ భయములో ఇరుక్కుపోయి వున్నపుడు పిరికితనము వస్తుంది, ఈ భయాన్ని అధిగమించే ప్రయత్నంలో సాహసం వస్తుంది. పిరికితనమూ, సాహసమూ రెండూ కూడా భయానికి రెండు పార్శ్వాలే!

మంగలి గంగన్న కొట్టంలో పెద్దలూ పిల్లలూ అంతా గుంపుగా చేరి కూర్చున్నారు. బయట నుండి వినిపించే ఏడ్పులూ పెడబొబ్బలూ వింటూ గుసగుసా మాట్లాడుకుంటున్నారు. దొంగలు వారి పూరిపాక మీద పడే అవకాశం ఎంతమాత్రమూ లేదని వారికి తెలుసు. గంగన్న, గైరమ్మ గుసగుసలు చాలించి లేచి నిలబడినారు.

గంగన్నకు ఆ దినం గుర్తుకు వస్తూనే వుంది. తాను మంగలి పన్ను కట్టలేదని కాళ్లకు గొలుసులు వేయించినాడు నాగప్పపెగడ. ముంజేతికి సంకెళ్లు వేయించి,

భుజం మీదకు నల్ల రాతిగుండు ఎత్తించినాడు. తన ఇంటి ముందర పొద్దుగూకే వరకూ నిలబెట్టినాడు. అప్పుడు కదా! ఈ పద్మసాని తల్లి ఆదుకుంది. తాను అగ్రహారం స్వామికి బాకీపడిన మంగలిపన్ను చెల్లించి విముక్తి కలిగించింది! తాను ఆ దినం జరిగిన అవమానాన్నీ మరిచిపోలేదు, పద్మసాని తల్లి చేసిన మేలునూ మరిచిపోలేదు. పద్మసాని పట్ల అతని హృదయంలో కృతజ్ఞతాభావం నిండిపోయి వుంది. ఆమె తనకు తల్లి వంటిది. దేవత వంటిది. ప్రభువు వంటిది. ఆమె రుణం తీర్చుకోలేని బ్రతుకు ఎందుకు? ఆ దినం అగ్రహారంస్వామి సంకెళ్లు వేసి నిలబెట్టినప్పుడే, అంతవరకూ తాను చేసిన సాహసాలూ, తనకు దక్కిన కీర్తి, అన్నీ ఒక్కసారిగా తుడిచిపెట్టుకు పోయి నాయి. అతి సామాన్యుడిగా మిగిలిపోయినాడు. ఇంక అట్ల జరగదు. ఈ మంగలి గంగన్న గుండె ధైర్యం జక్కులూరి ప్రజలకు తెలియవలసినదే! ఆ అవకాశం ఇప్పుడు వచ్చింది. తన పేరు ఊరు ఊరంతా మారుమోగి పోవలసినదే!!

మంగలి గైరమ్మ, మొగునికి మంగలి కత్తి అందించింది.

ఇంటిలోని వారికి అర్థమయింది.

‘ఒల్లనాయనా ఒల్ల...’ అని తల్లి గుండెలు బాదుకుంది.

‘మాకు పుత్రశోకం కలిగించవద్దు,’ అని తండ్రి తుండుగుడ్డను నోట్లో దురుకు కున్నాడు.

‘వద్దు సామీ వద్దు... మమ్మల్ని అన్యాయం చేయవద్దు,’ అని పెద్ద భార్యలు ఇద్దరూ రోదించినారు.

గైరమ్మ, అత్తపక్క చూడలేదు, మామపక్క చూడలేదు. సవతులపక్క పళ్లు కొరికి గుడ్డు ఉరిమి చూసింది -

“ఘా... దొంగనాసవతుల్లారా! మీకు చీమూ నెత్తురూ లేదా? పద్మసాని అమ్మ అపదలో వుంటే, మాకేమి పట్టిందని గొంతుక్కుర్చుంటామా? మనిషిగా పుట్టినదానికి సార్థకత వద్దా?! నోరుముయ్యండి... పిరికిముండల్లారా!!” అని గుసగుసగా అరిచింది. ఆ తరువాత గుర్తుకువచ్చి, పిరికిముండలు అనేదానికి బదులు ‘పిరికినాసవతుల్లారా!’ అని సవరించుకుంది.

మామది ఊతకర్ర తీసుకుంది. దానికి మసిబట్టలు చుట్టి, నూనెలో తడిపింది.

గంగన్న నీళ్లు తాగే కంచు చెంబు తీసుకున్నాడు.

దానికి ములికి దిగగొట్టి, మూడు బొక్కలు పెట్టినాడు.

రెండు బొక్కలు పక్కపక్కనే, కళ్లు మాదిరి వుంటాయి.

వాటికి మధ్య, కొంచెం కిందుగా, నోరు మాదిరి ఇంకొక బొక్క పెట్టినాడు.

ఆ తరువాత తలను బోడిగుండు చేసుకున్నాడు. మీసాలు తీసివేసుకున్నాడు. కనుబొమలు గోకేసుకున్నాడు.

ఆ కొట్టానిది చుట్టూ మట్టిగోడ. పైన ఈతాకు కప్పు.

గంగన్న, గైరమ్మలు మెల్లగా వాకిలి తీసి బయటకు వచ్చినారు.
 బయటికి వచ్చేముందు గంగన్న, తన పిల్లల మొఖాలలోకి చూడకుండా
 వుండలేక పోయినాడు.

పైన, అమావాస్య ఆకాశం మిలమిలా మెరుస్తూ వుంది.
 దూరంగా, రైతుల ఇండ్ల నుండి అడువారి హాహాకారాలు వినిపిస్తున్నాయి.
 ఇంతలో ఒక తలారి చావుకేక వినిపించింది.
 ఆవైపు నుండే గుర్రం ఒకటి సకిలించింది.
 కొట్టము మీద కోళ్లు కేర్... మని అరిచి సర్దుకున్నాయి.
 గంగన్న మెల్లగా బచ్చలి బండ ఎక్కి, కొట్టము మీదికి పాకినాడు.
 ఒక కొడిని గబుక్కున ఒడిసి పట్టుకున్నాడు.
 అది కేర్... మని అరిచింది.

దాని జతలోని కోడి రెక్కలు విదిలించి కిందికి దూకింది.
 గైరమ్మ లోగాకు పోయి గిన్నె తెచ్చింది.
 గంగన్న చేతికి చిక్కింది వుంజుకోడి!
 కిందికి దూకిన పెట్టకోడి కొట్టానికి ఆవైపు కొక్కొక్కో... అంటూ అక్కడక్కడే
 తిరుగుతూ వుంది.

గంగన్న, కోడి మెడ తప్పించి దాని నెత్తురు గిన్నెలోకి పట్టినాడు. ఒడలంతా
 పూసుకున్నాడు.

ముఖానికి పూసుకున్నాడు. గుండుకు పూసుకున్నాడు.
 చల్లాడం విప్పి, ఉత్తబిత్తలుగా మారి, మర్మాంగాలకు కూడా పూసుకున్నాడు.
 గైరమ్మ నెత్తురును మొగుని వీపుకు పూసింది.
 మిగిలిన నెత్తురును మొగుని తలకు మరింత పూసి, గిన్నెను ఊడ్చేసింది.
 లోనికి పోయి కాగడా కర్ర వెలిగించి తెచ్చింది.
 కాగడా మీద బొక్కలు పెట్టిన చెంబును బోర్లేసింది.

గంగన్న కాగడా అందుకుని, దానివైపు పరీక్షగా చూసినాడు.

ఆ చెంబు కళ్ల నుండి, నోటి నుండి మంటలు విడుస్తూ భూతంమాదిరి వుంది.
 మంగలి గంగన్న కదిలినాడు. తలారి చావుకేక వేసిన దిక్కుగా అడుగులో
 అడుగు వేసినాడు. కుక్కల అరుపులు, పిల్లలూ, అడువాళ్ల అరుపులకు చుక్కలాకాశం
 చలించకుండా వుంది. ఊరి మొగదలకు వచ్చినాడు. అలికిడి వినిపించింది. ఎద్దులు
 కొమ్ములు టకటకలాడించే శబ్దం వినిపించింది. గుర్రాలు అసహనంగా తొక్కులాడే
 గిట్టల చప్పుడు వినిపించింది. కాగడా పైకి ఎత్తిపట్టి, ముందుకు నడిచినాడు. కళ్ల
 నుండి నోటి నుండి మంటలు చిమ్ముతూ, తమను సమీపిస్తున్న ఆకారాన్ని చూస్తూ
 వున్నట్లున్నారు. వారి గుసగుసలు భయంభయంగా వినిపిస్తున్నాయి. ఆ గుసగుసల

వైపే మెల్లగా నడిచినాడు. “ఎవరు?” భయంతో గొంతు పెగలక కీచుమనే వికృత శబ్దంలోకి మారింది ఆ మాట. దగ్గరగా... దగ్గరగా... దగ్గరగా... పోయిపోయి, ఒక్క సారిగా చెంబు ఎగురవేసి చావు అరుపు అరిచినాడు. వికృతమయిన అరుపుతో హఠాత్తుగా ప్రత్యక్షమయిన ఆ ఎర్రని నగ్నత్వానికి క్షణంపాటు దిక్కుతోచలేదు సైనికులకు. చేష్టలుడిగిన వాళ్లు తేరుకునేలోపే ఎగిరి ఒకని మీదికి ఉరికి, వాడి గొంతును మోచేతితో చుట్టి, తన మంగలి కత్తితో కసుక్కున కోసేసినాడు గంగన్న. వాడు గింజుకుంటూ వుంటే, గొంతును పరపరా కోసి వదిలేసినాడు. కింద పడిపోయిన కాగడా అందుకుని చూసినాడు. రెండవ సైనికుడు ఎప్పుడో పరుగులంకించుకుని వున్నాడు. కొంత దూరంలో, తమ ఊరి తలారి శవం కనిపించింది.

తాడిమిరి సైనికులు, తాము ఎక్కివచ్చిన గుర్రాలను ఎద్దులబండ్ల వెనుక కట్టివేసి వున్నారు. అవి పెనుగులాడుతూ వున్నాయి. గుర్రపు బండ్లు దిక్కుదివాణం లేకుండా దోడు తీసినాయి. గంగన్న ఎద్దులకు తలుగులు తప్పించి వాటి తోకలకు కాగడా ఆనించేసరికి అవి కూడా పరిగెత్తినాయి. గుర్రాలకు కట్టిన తాళ్లు విప్పగానే, కాగడా సెగకు అవి కూడా పరుగు అందుకున్నాయి. ఎద్దుల బండ్లలో అప్పటికే తాడిమిరి సైనికులు చేరవేసిన ధాన్యపు బస్తాలు, వ్యవసాయపు పనిముట్లు కనిపించినాయి. చనిపోయిన సైనికుడి పొట్టకోసి, పేగులు బయటకు తీసి, మెడకు చుట్టుకున్నాడు. చెంబును వెతికి కాగడా మీదకు బోర్లించుకుని రైతుల ఇంట్ల వైపు మళ్లినాడు. తన గురించిన వార్త తాడిమిరి సైనికులకు చేరిపోయినట్లు వుంది. తనవైపు మనుషులు పరిగెత్తుకొస్తున్న శబ్దం వినిపిస్తూ వుంది. వారి చేతుల్లోని కాగడా దుముకు లాడుతున్నట్లుగా వస్తూ వుంది. గంగన్నకు రహస్యం స్ఫురించింది. కాగడా వెలుతురులో వారికి తాను దూరం నుండి కనిపిస్తాడు... అప్పుడు వారు జాగ్రత్తపడతారు. గంగన్న చేతిలోని కాగడా ఆర్పివేసి, దుడ్డుకర్ర చేతబట్టి చీకట్లోకి మళ్లినాడు. మునివేళ్ల మీద పరుగెత్తి, ఏడ్పులు వినిపిస్తున్న ఇంటిని చుట్టుదారిలో చేరుకున్నాడు. ఆ ఇల్లు, పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టిది. ఇంటి కింద నిశ్శబ్దంగా చీకటిగా వుంది. ఇంటిలో కాగడాలు తిరుగుతున్న సూచనగా తలుపు సందుల్లో వెలుగు నీడలు దోబూచు లాడుతూ కనిపిస్తున్నాయి. గంగన్న, ఆ కోమటి ఇంటి తలుపు వైపే దీక్షగా చూసినాడు. ఏదో ఆకారం కదిలినట్లు అయింది. కదిలినపుడు తప్ప, చీకట్లో ఆ ఆకారం ఉనికి తెలిసిరాదు. ఆ ఆకారం తల ఏవైపు తిప్పి వుందో మాత్రం తెలిసి రావడంలేదు. ఏమయితే అది కానిమ్మని, మునివేళ్ల మీద మెత్తగా నడిచినాడు. ఆకారం తన వైపు ముఖం తిప్పి వుంటే, తాను అతని కళ్లలో పడవచ్చు. అతని చేతిలోని కత్తికి ఎర అయిపోవచ్చు. గంగన్న అదృష్టం. అతడి ముఖం పక్కన వున్న గడ్డివాము వైపు తిరిగి వుంది. అతని దుడ్డుకర్రకు పని దొరికింది. దుడ్డుకర్ర పైకి ఎత్తి సైనికుడి తల మీద ఒక్క వేటు వేసినాడు. ఆ సైనికుడి అరుపుకు, మిద్దెపైన తాడుపట్టుకున్న ఇద్దరూ

‘ఎవరూ? ఎవరూ?’ అంటూ మెట్ల మీద నుండి కిందికి దూకినారు. వారు తనను చేరుకునే లోపలే, కర్రదెబ్బ తిన్నవాడి గొంతును తన మంగలికత్తితో కనుక్కుమనిపించి నాడు. అప్పటికీ నిశ్శబ్దం పాటిస్తూనే వున్నాడు గంగన్న. ఇంటిపక్కకు పరుగెత్తి, గడ్డివాములో దూరినాడు. ఇద్దరుసైనికులు తారాడుకుంటూ వచ్చి గడ్డివామును కత్తితో పొడుస్తున్నారు. ఇంకతాను దొరికిపోతాడు. వారి కత్తికి చిక్కిపోతాడు. కానీ, చచ్చిపోయే ముందు ఇంకొకడి గొంతుని...!! గంగన్న మంగలికత్తి, ఒక సైనికుడి కంఠాన్ని చేరే లోపల, అతడి పొడుగాటి కత్తి అడుగు దూరం నుండే గంగన్న పొట్టను చీరేసింది?

ఇంతలో, పద్మసాని భవంతి నుండి కలకలం వినిపించింది. “మేమున్నాం... మేమున్నాం. బయటికి రండి. దొంగలు అయిదారుగురికంటే ఎక్కువ లేరు. వారు ధగ్గులు కారు. నరుకుదాము రండి ఒక్కొక్కడినీ!!”

అక్కడక్కడ ఇళ్ల నుండి పొలికేకలు వినిపించినాయి. ఊరిలోని ఇండ్ల తలుపులు ఒక్కొక్కటి ధడేల్... ధడేల్... మని తెరుచుకుంటున్నాయి. పెద కోమటి గౌరయ్యశెట్టి ఇంటిలోపలి నుండి తలుపులు దబదబా బాదుతున్న శబ్దాలు. గడ్డివాము దగ్గర వున్న తాడిమరి సైనికులు, పెదకోమటి శెట్టి ఇంటి గెడి తీసి, తాము గుర్రాలు, బండ్లు కట్టేసినచోటికి పరుగులు తీసినారు. కానీ, అక్కడ గుర్రాలూ లేవు, గుర్రపు బండ్లూ లేవు. వెనుకల మాత్రం ప్రజలు వెంటపడి తరుముకొస్తున్నారు.

ఆరోజు పొద్దు పొడిచింది.

మంగలి గంగన్న ఇంకా ప్రాణాలతోనే వున్నాడు.

పొట్ట మీద చర్మం తెగి, పేగులు బయటపడినాయి.

అతడిని చావిడిలో పడుకోబెట్టినారు.

బయటికి ఎల్లివచ్చిన పేగులమీద గుడ్డ కప్పినారు.

అతడు పడుకోలేడు.

అతి కష్టము మీద గోడకు ఆనుకుని కూర్చున్నాడు.

అతని ఇంటిల్లిపాదీ, అతని పక్కనే వుంది.

కాయస్థ వైద్యుడు వచ్చి చూసి, ఇంక బతకడని చెప్పి పోయినాడు.

తల్లీ, తండ్రి, ముగ్గురు పెండ్లాలూ బిడ్డలూ ఏడుస్తున్నారు.

గైరమ్మ మొదట్లో ఏడ్చింది. కానీ, మొగుడితోపాటు సహగమనం చేయాలని నిర్ణయించుకోగానే ఆమె ఏడుపు చిత్రంగా ఆగిపోయింది.

జక్కులూరి జనాలు, మంగలి గంగన్నను చూసి, చేతులు ఎత్తి దండాలు పెడుతున్నారు.

వారికి గుర్రపుబండ్లు ఊరి బయటే కనిపించినాయి.

ఆ గుర్రపుబండ్లలోనే, బంగారు సొత్తులు, ఖరీదయిన పాత్రలు, వస్త్రాలు వున్నాయి.

రెడ్డి, వైపులు, పెద్ద రైతులు ఎవరి సొత్తులూ సామానులూ వారు తీసుకున్నారు.

ఎద్దులబండ్లలోని ధాన్యాన్ని తిరిగి తమ ఇండ్లకు చేర్చుకున్నారు.

ఎవరిది వారు పంచుకునేటప్పుడు వారి మధ్య రెండుమూడు పేచీలు వచ్చినా, ఊరి కోసం పోరాడి, చావుబతుకుల మీద వున్న మంగలి గంగన్న స్పృహతో ఎవరూ రచ్చకెక్కలేదు ఆ సందర్భంలో.

ఒక ఊరి ప్రజలుగా తమలో తాము వాదులాడుకోవడానికి సిగ్గుపడినారు.

పద్మసాని చావిడిలోకి వచ్చింది. 'అమ్మ... అమ్మ...' గ్రామస్థులు పక్కకు తొలగిపోయినారు. మంగలి గంగన్న తన పేగులు కప్పిన గుడ్డ నుండి చేతులు ఎత్తి ఆమెకు దండం పెట్టినాడు. అతని హృదయంలో వీరభక్తి ఉప్పొంగింది. కనుబొమలు కూడా గొరిగేసుకున్న అతని గుండు అవతారాన్ని, అతడు ప్రదర్శించే ఊరిభక్తిని కలగలిపి చూసి, అందరూ విచిత్రపడుతున్నారు. జక్కలూరి ప్రజలు ఎద్దులబండ్ల దగ్గర ఒకడిని, పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టి ఇంటి తలుపు దగ్గర ఒకడిని చంపిన మంగలి కత్తి వీరత్వాన్ని ముచ్చటించుకుంటున్నారు. గంగన్న ఒంటికి కోడి నెత్తురు రాసుకుని, దొంగల మీద పడినపుడు చేసిన వికృతారావాన్ని తలపోసుకుంటున్నారు. అతడు ముందుచూపుతో గుర్రాలను పారద్రోలినందువల్లే, దొంగలు తమ చేతికి చిక్కి హతమయినారని, లేకుంటే ఆ గుర్రాల మీదే వారు పారిపోయి వుండేవారని చెప్పుకుంటున్నారు. తాము ఒక్కొక్క దొంగనీ, రోకలితో ఎట్లా బాదినదీ, కొడవలితో ఎట్లా నరికినదీ ఊత్సాహంగా చెప్పుకుంటున్నారు.

పద్మసాని భవంతి మోసాల నుండి మిట్టమధ్యాహ్నం గంటలు మోగేసరికి, గంగన్న అపస్మారకంలోకి పోయినాడు. మరో రెండు ఘడియల తరువాత, అతని ఊపిరి ఆగిపోయింది.

గంగన్న సమాధి అయిన తరువాత, అతని పెద్ద భార్యలు ముండమోసినారు. కానీ

గైరమ్మ బొట్టు తుడిచివేయలేదు.

గాజలు పగులగొట్టుకోలేదు.

మెట్టెలు తీసివేయలేదు.

తాళిబొట్టు తెంచలేదు.

పైగా, దినానికి ఒకతీరుగా అలంకరించుకుంది.

దిన్నమూ స్నానాలుచేసింది.

ఉతికిన బట్టలే కట్టింది.

తలకు నూనె రాసి దువ్వింది.

కొప్పులో చెండు మల్లెపూలు తురిమింది.

మరో మూడుదినాలకు, చితిని ఎక్కి భర్తను అనుసరిస్తానని ప్రకటించింది.

పద్మసాని, మంగలి గైరన్న జ్ఞాపకార్థం వీరగల్లును చెక్కించే పనిలో నిమగ్నమయి వుంది.

అప్పటికి నాగసాని కూడా జక్కులూరు వచ్చింది.

గైరమ్మ చితి ఎక్కిముందు భర్త వీరగల్లును కన్నులారా చూడాలనుకుంది.

శిల్పి, అగ్రహారం నుండి వచ్చి జక్కులూరులో ఆశ్రయం పొందినవాడు.

అతడు నడుమెత్తు నల్లరాయిని ఏరికోరి తెచ్చుకున్నాడు.

రాయి కఠినంగా వుండడం వల్ల పని ఆలస్యమవుతూ వుంది.

ముందుగా శిలను చదునుగా చెక్కినాడు.

ఆ బండ ఉపరితలంలో ఒకవైపు సూర్యుడిని చెక్కినాడు. ఇంకొకవైపు చంద్రుడిని చెక్కినాడు.

వాటి దిగువ మంగలికత్తి పట్టుకున్న గంగన్న బొమ్మ పూర్తయింది.

ఇక మంగలి గంగన్న ముగ్గురు భార్యలను శిల్పీకరించవలసి వుంది.

అందుకు గైరమ్మ ఒప్పుకోలేదు.

తన భర్త పక్కన తాను ఒక్కతే వుండవలె అంది.

తనకు జతగా సవతులు వుండటానికి వీలులేదని పట్టుబట్టింది.

పద్మసాని సర్దిచెప్ప జూసింది

“నీకంటే పెద్దవారయిన ఇద్దరు ఇల్లాండ్రను వదిలేసి, నిన్ను మాత్రమే చెక్కడం భావ్యం కాదు.”

గైరమ్మ వాదించింది

“సహగమనం చేస్తున్నాను కాబట్టి, భర్త పక్క వుండటానికి నాకు మాత్రమే హక్కు వుంది.”

పద్మసాని గైరమ్మతో, సహగమనం మానుకోవాలని హితవు చెప్పింది.

“నీ భర్తతోపాటు నువ్వు కూడా పిల్లలను వదిలేసిపోతే యెట్లా? వారిని అనాథలను చేయవద్దు,” అని నచ్చజెప్ప చూసింది.

అప్పుడు గైరమ్మ, చేతులు జోడించి ఒకమాట అంది-

“అమ్మా! పద్మసాని మాకేకాదు, ఈ ఊరందరికీ తల్లి. నీవు వుండగా నా పిల్లలు అనాథలు కారు.”

నాగసాని కూడా గైరమ్మకు చెప్పి చూసింది. కానీ, లాభం లేకుండా పోయింది.

నాగసాని తల్లితో అంది

“ఈ జక్కులూరు నీకు సర్వమాన్యంగా వచ్చినది. నీ అనుమతి లేకుండా, గైరమ్మ సహగమనం చేయడానికి వీలులేదు.”

అప్పుడు పద్మసాని అంది. “మంచిమాటలు చెప్పి మాన్పింపవచ్చును. కానీ నిర్బంధంగా మాన్పించడం తగదు. అది ఇప్పటి సమాజానికి విరుద్ధం. ప్రజల ఇష్టాఇష్టాలకు వ్యతిరేకమగును.”

గైరమ్మ సతీసహగమనం చేయబోతున్న సందర్భంలో పద్మసానికి ఒక విషయం గుర్తుకు వచ్చి, అంది-

“మనవంశంలో జన్మించిన మొదటి మగపిల్లవాడికి మన్నారుదాసు అని పేరు ఎందుకు పెట్టుకుందుమో తెలుసునా?”

నాగసాని, “ఆ విషయం మీరు ఎప్పుడూ చెప్పలేదు,” అంది. పద్మసాని, కూతురుకు తన వంశచరిత్ర చెప్పుకొచ్చింది.

“మన పూర్వులు తంజావూరుకు పోయి స్థిరపడిరి అని నీకు తెలుసును కదా...” నాగసాని కుతూహలంగా ఊగొట్టింది. పద్మసాని చెప్పుకొచ్చింది.

“అనాడు విజయరాఘవులు తంజావూరును పరిపాలించుచుండెను. అతనికి ఏడువందల మంది భార్యలు వుండిరి. అతనిమీద మధుర దళవాయి దాడి చేసెను. విజయరాఘవులు, కొడుకు మన్నారుదాసుతో పాటు యుద్ధానికి దిగెను. కానీ, ఆ తండ్రి కొడుకులకు యుద్ధంలో మరణం తప్పదని, ముందే తెలిసిపోయినది. మన్నారుదాసు ఎదుట, రాణివాసపు స్త్రీలు మందుకుండలు చుట్టూ పెట్టుకుని దగ్ధమయిరి. కొందరు పారిపోతుండగా, ఆడజెట్టీలు వెంటపడి, పట్టుకువచ్చి మన్నారుదాసు ముందు నిలిపిరి. వారిలో మా ముత్తవ్వ కూడా ఒకతె. తాను దేవదాసీని కనుక, వదిలివేయవలసినది అని, మన్నారుదాసును వేడుకొనెను. అప్పుడు, మన్నారుదాసు ‘ఉంపుడుగత్తెలు రాణివాసపు స్త్రీలలో చేరరు,’ అని అంగీకరించి, మా ముత్తవ్వను వదిలివేసెను. మిగతా రాణివాసపు స్త్రీలను మంటలలోకి తోయించెను. ఆ విధంగా జరిగి ఇప్పటికీ నూరుయేండ్లు గడిచినవి. మన జక్కులవంశంలో నాలుగు అయిదు తరాలు మారినవి. కానీ, అలనాటి మన్నారుదాసుకు కృతజ్ఞతగా, ఇప్పటికీ మన వంశంలో పుట్టిన మొదటి మగపిల్లవాడికి అతడి పేరు పెట్టుకుంటూ వచ్చి వున్నాము.”

నాగసాని అడిగింది- ‘మన వంశంలో జక్కుల ఉమాదేవి పేరు ఎక్కువగా వినిపించుచుండును. ఆ విషయమేమి?’

నాగసాని నోటి వెంబడి, ‘మనవంశం’ అని వినిపించడంతో పద్మసాని ఉలిక్కి పడింది. నాగసాని తనకు, కన్నకూతురుకాదు అనే సంగతి ఆమెకు హఠాత్తుగా గుర్తుకు వచ్చింది. మన వంశంలో... మన జక్కుల వంశంలో... నాగసాని కాకమునుపు ఈ నాగమ్మది ఏ వంశమయి వుండును? నాగమ్మ పుట్టుకలోనే, కళావంతుల కులం లేనపుడు జక్కుల వంశం ఏ విధముగా వచ్చును? నాగసానికి చిన్నపుడు తాను నాగమ్మ అయి వుండెనని తెలుసునా? కురువల పాప అయి వుండెనని తెలుసునా? తనను తల్లిదండ్రులు కరువులో అమ్ముకుండిరని తెలుసునా? అంతా తెలిసిన తనకు

కూడా నాగసాని, కన్నకూతురి మాదిరే కనిపించును. కళావంతుల కుటుంబమే అనిపించును. జక్కల గోత్రమే అనిపించును. నాగసాని తన దగ్గర రెండు మూడుసార్లు ఏడ్చి వుండినది. నేను నీ కూతురును కానట; పెంపుడు కూతురినట. అని ఏడ్చి వుండినది. నీవు నా బిడ్డవే... నా కన్నకూతురివే అని తాను అపద్ధం చెబుతూనే వచ్చినది. నమ్మిస్తూనే వచ్చినది. నాగసాని కూడా అదే నమ్మినది. తనను ఏడిపించుటకు లోకులు ఆ విధంగా అనేవారు అని, ఇప్పటికీ నవ్వుకుంటూ వుండును. తాను పద్మసాని బిడ్డ కాదని తెలిసిన; ఈమె ఈ పద్మసానిని ప్రేమించునా? తల్లిగా స్వీకరించునా??

పద్మసాని జవాబు చెప్పకపోయేసరికి, ఆమెకు కూడా జక్కల ఉమాదేవి గురించి తెలిసి వుండదేమో అని భావించింది నాగసాని. మరో విషయం అడిగింది- “కురువజాతి వారి నృత్యమే కురువంజె కదా! వారి తరువాత మన జక్కలవారే కురువంజెని నగరములలో ప్రయోగించిరట కదా. అదే ఇప్పటి యక్షగానం అయిన దని చెప్పుదురు.”

పద్మసాని సంతోషంగా నవ్వింది. తల్లి ఎందుకు నవ్వుతున్నదో, నాగసానికి అర్థంకాలేదు. తల్లి వైపు ప్రశ్నార్థకముగా చూసింది. నాగసాని చూపులు తప్పించు కుంటూ, పద్మసాని అంది-

“యక్షులనే పదము నుండే జక్కలు అనే పదం ఏర్పడినది అని కూడా చెప్పుదురు.”

పద్మసాని మనసు ఉల్లాసభరితం అయ్యింది. తనకూ, నాగసానికీ... కాదు కాదు... తనకూ, నాగమ్మకూ ఎంత అవినాభావ సంబంధము వున్నది? ఆ సంబంధము ఇప్పటిది కాదు. ఎప్పటిదో! ఆ సంబంధమును బట్టి చూసినా, కురువ కులములో పుట్టిన నాగమ్మ, తనకు తల్లి వంటిది. మొత్తం, తన యక్షగాన కుటుంబాలకే కురువ కులం తల్లి వంటిది. పద్మసాని పైకిలేచి, నాగసానిని కౌగిలించుకుని- “నువ్వు మా అమ్మవి!” అంది. నాగసాని పట్ల తాను కూతురి సంబంధం కోల్పోయినా నాగసాని పట్ల తనకు తల్లి సంబంధం మిగిలే వుంటుందన్న మాట! అదీ పద్మసాని ఉల్లాసానికి కారణం.

ఆ దినమే చెన్నపట్నం నుండి వచ్చినాడు మన్నారుదాసు.

మన్నారుదాసు ఇప్పుడు మన్నారుదాసు కాడు.

ఇప్పుడు అతని పేరు అధికానందమూర్తి.

అతడు కిరస్తాం మతము తీసుకుని వున్నాడు.

వాస్తవానికి కుంపిణి పాలకులకు కావలసినది వర్తకమూ, లాభాలే తప్ప క్రైస్తవ మత ప్రచారము కాదు. కానీ, క్రైస్తవ మత ప్రచారాన్ని నిషేధించే శాసనప్రతాన్ని అప్పటికి ఇంగ్లండు ప్రభుత్వం కుంపిణి వారికి ఇచ్చివుండలేదు. అప్పుడు-

తరంగంబాడి నుండి ఒక పరాసు పొదిరీ వచ్చినాడు.

అతడు కాథలిక్.

దక్షిణ భారతదేశంలో మత ప్రభోదకుడిగా సంచరించేవాడు.

అతడికి సంస్కృతం కూడా బాగావచ్చు.

హిందూ సన్యాసి వేషధారణలో వుండి, ప్రజలను కిరస్తాం వైపు ఆకర్షించేవాడు.

అతడు, 'ఏనుక్రీస్తును 'సర్వేశ్వరుడి యొక్క కుమారుడయిన యొజుస్సు క్రీస్తుస్సు అయ్యవారు,' అనేవాడు.

బైబిలును సత్యవేదం అనేవాడు.

ఇతడే, మన్నారుదాసుకు బాప్టిస్మం ఇచ్చినాడు.

అధికానందమూర్తి అని పేరుపెట్టినాడు.

అధికానందమూర్తి వెంట ఒక ఇంగ్లీషు యువకుడు వెంటవచ్చి వున్నాడు. అతని పేరు విలియం బ్రౌను. పద్మసాని అతనికికూడా వుండటానికి ఏర్పాట్లు చేసింది. విలియం బ్రౌను మద్రాసుకు వచ్చి, కుంపిణీలో రైటరుగా చేరి, ఉద్యోగాల మీద తెలుగుదేశంలో చాలా ఊర్లు తిరిగి వున్నాడు. తెలుగు పామరులు మాట్లాడే భాష, తమిళ శిష్టల భాష కన్నా శ్రావ్యంగా వుంటుందని అతని అభిప్రాయం.

తెలుగుభాష మీద వున్న అభిమానంతోనే, అతడు మదరాసులో మన్నారు దాసుకు దగ్గరయినాడు. కుంపిణీ పరిపాలన కోసమూ, సోల్జర్ల కోసమూ తెలుగు నేర్వడం అవసరం. అందుకని ప్రస్తుతం విలియం బ్రౌను, మన్నారుదాసు వంటి మిత్రుల సాయంతో తెలుగు వ్యాకరణాన్నీ, అంకపద సూచికనూ ఇంగ్లీషులో రాస్తున్నాడు. అతడు తెలుగువారిని 'జెంటూలు' అని పిలుస్తాడు.

కొడుకు కిరస్తాంలో చేరడం పద్మసానికి అభ్యంతరం లేకపోయింది. కానీ, తన అన్న కిరస్తాంలో చేరడం నాగసానికి ఏమాత్రం ఇష్టం లేకపోయింది. వేశ్యల కుటుంబాలకు చెందిన పురుషుడిగా, తన అన్న ఎదుర్కొన్న వివక్ష నాగసానికి ఇంకా అర్థం కాలేదు. అది అర్థమయిన పద్మసాని మాత్రమే, కొడుకు మతాంతరీకరణను ఆమోదించగలిగింది. హిందూమతంలోని కులవివక్షలో నుండి బయటపడటానికి మతాంతరీకరణ ఒక మార్గం అని ఆమెకు తెలుసు. కానీ, అధికానందమూర్తి భోజనాల దగ్గర-

‘పరమండలాల్లో వుండే మా తండ్రి,

మీయొక్క నామధేయము వడ్డింప వరవట్టుగానూ

మీయొక్క రాజ్యము రానీ

మీయొక్క చిత్తము పరమండలములో

సాధ్యపడవలెను. భూమిలోనున్నూ

సాధ్యపడునట్లుగానూ
నానాంట కలుగు మా భోజనము మాకు నేరు
ఇచ్చెండి' అని ప్రార్థనను వల్లెవేస్తుంటే, పద్మసానికి ఏదో దిగులుగా అనిపిం
చింది.

అది ఒక ఫాదిరీ తెలుగు అనువాదం!

భోజనాల తరువాత అధికానందమూర్తి, విలియం బ్రౌను, ఇద్దరూ చర్చలో
పడినారు. వారి మధ్యకు నాగసాని కూడా వచ్చి కూర్చుంది.

విలియంబ్రౌను- “అంధ్రభాషలో నిజానికి ఇరవై రెండు అక్షరాలేవున్నాయి,”
అన్నప్పుడు నాగసాని ఉలిక్కిపడింది. ఇంగ్లీషువారు తెలుగు నేర్చుకునే సౌలభ్యం
దృష్టిలో వుంచుకునే అతను మాట్లాడుతున్నాడని అర్థం చేసుకుంది. అరబ్బీలు, పార్సీ
భాషను ఎట్లా లొంగదీసుకున్నారో, సంస్కృతం కూడా తెలుగును అదేవిధంగా బానిసగా
చేసుకుందని బ్రౌను అంటే, నాగసాని అంగీకరించలేకపోయింది. ఎందుకంటే, ఆమె
దేవదాసీకులం శూద్రమే అయినా, ఆమె విద్యా, కళలూ, పాండిత్యం అన్నీ బ్రాహ్మ
ణీయమే. విలియం బ్రౌను, ఈ బ్రాహ్మణులే సంస్కృతాన్ని నెత్తినపెట్టుకుని తెలుగు
భాషపై మొట్టమొదట దాడి చేసినవారు. తెలుగుదేశంలోని గ్రామీణులు ఈ
సంస్కృతము మాటలను తిరస్కరించి, తమ తెలుగును తాము కాపాడుకున్నారని
చెబుతుంటే నాగసాని, శివకవుల జాను తెనుగువాడాన్ని ప్రస్తావించి, అతడిని ఆశ్చర్య
పరచింది. తెలుగులో పరిపాలన చేయడానికి, తెల్లదొరలను తర్ఫీదు చేయడానికి
అతడు రాస్తున్న ‘ఒకాబులరీ’ అనే పదసంకలనం ప్రస్తావనకు వచ్చినప్పుడు, అది
నిఘంటువు కాదా? అని ప్రశ్నించింది నాగసాని. తెల్లవారికి తెలుగు నేర్పడానికి జనుల
వాడుకలో వుండే పదాలు మాత్రమే, తాను సేకరిస్తున్నట్లు తెలిపినాడు విలియం
బ్రౌను. విలియం బ్రౌను తెలుగు యాస, ఆమెకి వింత గొలిపి నవ్వు తెప్పించింది.
పరభాషలో ఎంత ప్రావీణ్యము వున్నా, దానిని మాతృభాషీయులు పలికినట్లు పలక
లేరని అనుకుంది. గైరమ్మ, చితి ఎక్కి సహగమనం చేయడం గురించిన చర్చ కూడా
వారి మధ్యకు వచ్చింది. ఆ తరువాత వారు మాటలు చాలించి లేచినారు.

వీరశిల పూర్తి అయింది.

ఒక అరుగు, ఆ అరుగు మధ్య రెండు చెట్లు.

ఒకటి వేప, ఒకటి జువ్వ.

ఆ రెండు చెట్లూ శాఖోపశాఖలుగా కలిసిపోయి వున్నాయి.

దాని బుడమూ దీని బుడమూ ఏకమై, సంగమించి వున్నాయి.

ఆ చెట్లకు పెండ్లి చేసినారు జక్కలూరి ప్రజలు.

వాటి మహాబుడము దగ్గరికి వీరశిలను చేర్చినారు.

భర్త వీరశిల చూసి గైరమ్మ మురిసిపోయింది.

భర్త పక్కన జుట్టు విరబోసుకుని నిలబడిన తన శిల్పాన్ని చూసుకుని పులకించి పోయింది.

సూర్యచంద్రులు వున్నంత వరకూ ఈ వీరగల్లు వుంటుంది.

తమ అలూమగల పేరు చిరస్థాయిగా నిలబడుతుంది.

ఆమెకు తన ఆరాధ్యదేవత గాజులమ్మ గుర్తుకు వచ్చింది.

సహగమనం తరవాత తాను కూడా గాజులమ్మ అయిపోతుంది.

దేవతగా మారిపోతుంది.

ఊరి జనాల పూజలు అందుకుంటుంది.

ఊరి జనాల మొక్కులు తీరుస్తుంది.

గైరమ్మ భక్త్యానందం ముప్పిరికొనగా, గాజులమ్మ పదాలు ఎలుగెత్తి పాడింది.

మన్నారుదాసు, విలియం బ్రౌను ఆ సాయంత్ర గైరమ్మ ఇంటికి బయలు దేరినారు. విలియం బ్రౌను దారిలో నడుస్తూ పుర్రె, పాతర, కరువు వంటి పదాలను సేకరించడం మాత్రం మానలేదు. జక్కులూరు ప్రజలు పద్మసాని కొడుకును చూడటం ఇదే మొదటిసారి. అతడు ఒక తెల్లవాడితో ఆంగ్లంలో మాట్లాడుతుంటే ఆశ్చర్యం. కుంపిణిలో పెద్ద ప్రభుత్వ ఉద్యోగి అని తెలిసి భక్తి, అతనికి జీతమే ఎనబై వరహాలు వస్తుందంటే ఇంకా ఆశ్చర్యం. వారు అధికానందమూర్తి కనిపించగానే, తలకు చుట్టు కున్న గుండురుమాల విప్పి, చంకలో పెట్టుకుంటారు. భుజాలు కుంచించి, దండాలు పెట్టి, పక్కకు తొలగిపోతారు. పదియేండ్ల క్రితం తనను వేశ్యకొడుకుగా చూసిన లేకీ చూపులు ఇప్పుడు లేవు. అందుకు కారణం, తాను చదువుకున్న ఇంగ్లీషు అని అధికా నందమూర్తికి తెలుసు. కానీ, అతనికి దక్కుతున్న గౌరవంలో సగం భాగం తన తల్లి పద్మసాని నుండి వచ్చినదే అని అతను గుర్తించలేదు.

వారిద్దరూ, గైరమ్మ గుడిసె ముందుకు వచ్చినారు. గైరమ్మ ఇంటిల్లిపాదీ బయటికి వచ్చినారు. మన పద్మసాని అమ్మవారి కొడుకు అని చేతులు జోడించినారు. లోపల నుండి ఒక మోటు దుప్పటి తెచ్చి గుడిసె ముందు పరిచినారు. గైరమ్మ పిల్లలు ఆరేండ్ల కొడుకూ నాలుగేండ్ల కూతురూ అర్ధనగ్నంగా వున్నారు. ఆ పిల్లలు ఇద్దరూ విలియం బ్రౌను పక్క కళ్లు పత్తికాయలు అంత చేసుకుని చూస్తున్నారు. అప్పటికి గంగన్న చనిపోయి రెండు వారాలు దాటింది. భర్త చనిపోయిన మూడవరోజే, చితి ఎక్కుతాను అన్న గైరమ్మ రెండు వారాలు ఆగవలసి వచ్చింది.

గైరమ్మ తెల్లని చీర, ముక్కుపుడక, కమ్మలు, తలనిండా పువ్వులతో కొత్త పెండ్లికూతురు మాదిరి సింగారించుకుంది. గుడిసె తలుపుకు ఆనుకుని నవ్వుతూ నిలబడి వుంది. గంగన్న ముసలి తల్లిదండ్రులతో పాటు, ఆమె సహగమనాన్ని చూడ టానికి వచ్చిన పొరుగుూరి బంధువులు కూడా అక్కడ నిలబడి వున్నారు. వారిలో

గైరమ్మ మేనమామ కూడా వున్నాడు. వారి మధ్య సంభాషణ జరిగింది. విలియం బ్రౌనుది చాలావరకూ పుస్తక భాష. గ్రాంథిక భాష. గ్రాంథిక భాష అంటే, సంస్కృతంతో కూడిన గ్రాంథిక భాష కాదు. అచ్చమైన తెనుగు గ్రాంథిక భాష.

విలియం బ్రౌను: ఆత్మహత్య మహాపాపము కదా... సహగమనము వలదు.

గైరమ్మ: సహగమనము ఆత్మహత్యకాదు. పతివ్రత ధర్మం!

విలియం బ్రౌను: మీ భర్త మరణించెను. మీరు కూడా మరణించినచో పిల్లలను ఎవరు పెంచుదురు?

గైరమ్మ: మా మేనమామ, ఇతర బంధువులు పెంచుతారు.

విలియం బ్రౌను: మీకు చావు అంటే భయము కలుగదా?

గైరమ్మ: భయము ఎందుకు? స్వర్గానికి పోతాను. అక్కడ నా పెనిమిటిని కలుసుకుంటాను. అమృతం తాగుతాను. స్వర్గసుఖాలు అనుభవిస్తాను.

గైరమ్మ మేనమామ: మా కుటుంబంలో ఇటువంటి పాప పుట్టడం మా అదృష్టం. మా కులానికి కీర్తి.

విలియం బ్రౌను (గైరమ్మతో): మిమ్ములను సహగమనానికి ఎవరయినా బలవంతపెట్టిరా? ఎవరయినా ప్రోత్సహించుచున్నారా?

గైరమ్మ: ఎవరూ బలవంతపెట్టలేదు.

విలియం బ్రౌను: మరి ఒకసారి విజ్ఞప్తి చేయుచున్నాము. సహగమనం వలదు.

గైరమ్మ: మీరు నా సహగమన సమయానికి రావడం నా అదృష్టం అనుకుంటాను!

విలియం బ్రౌను: ఏల...?

గైరమ్మ: నా కీర్తిని మీ దేశానికి కూడా తీసుకునిపోతారు కదా! అది నాకు ఎంతో సంతోషం. చితి మీద వేసే కర్ర కొనడానికి మీ ఇంటికి వచ్చి విరాళము అడుగుతాను.

గైరమ్మకు స్నానం చేయించినారు.

కొత్త వస్త్రాలు ధరింపజేసినారు.

ముఖానికి పసుపు పూసినారు.

బొట్టు పెట్టినారు.

కొప్పులో పువ్వులు తురిమినారు.

గైరమ్మ ఊరి ప్రజల నుండి శలవు తీసుకుంది.

భాజాభజంత్రీలు మ్రోగినాయి.

గైరమ్మ నెత్తిన నూనెకుండ పెట్టుకుంది.

ఉమ్మెత్త రసం తాగినట్లు మత్తుగా ఊగింది.

ఏదో లోకంలో నడుస్తున్నట్లు నడిచింది.

చితి భగ్గున మండింది.

మంటలు పైకి లేచినాయి.

గైరమ్మ మంటల్లోకి ఉరికింది.

ఆమె ఉరుకుతుండగా నూనెకుండ తొలుకుతూ వుంది.

ఆమె మంటల్లోకి ఉరకగానే, మంటలు ఉవ్వెత్తున లేచినాయి.

నూనెకట్టలతో ఆమెను మూసివేసినారు.

ఇదంతా జరిగిన తరువాత, అందరూ ఒకసారి పెద్దగా ఏడ్చినారు.

ఆమె మరణానికి ఆమె బంధువులకంటే, మన్నారుదాసుకు ఎక్కువ దుఃఖం కలిగింది. స్త్రీల పట్ల మహా నిర్దయగా వున్న హిందూమతము దుష్టాచారాలను పదే పదే తిట్టుకున్నాడు.

నాగసాని అనంతపురం గ్రామం పోవడానికి ఏర్పాట్లు చేసుకుంటూ వుంది.

అధికానందమూర్తి విలియం బ్రౌనుతో కలిసి మద్రాసు వెళ్లిపోయి వున్నాడు.

ఒకప్పుడు అయితే అన్నయ్య వెళ్లిపోయిన తరువాత, ఆమెకు అన్నయ్యే గుర్తుకు వచ్చేవాడు.

ఇప్పుడు అతడు వెళ్లిపోయిన తరువాత ఆమెకు విలియం బ్రౌను గుర్తుకు వస్తున్నాడు.

బ్రౌనును మొదటిసారి చూసినపుడు తెల్లవాడు కదా! అన్న ఆసక్తితో చూసింది. కానీ అతనితో మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ వుండగా ఏదో ఇష్టం వంటిది కలిగింది. ఆ ఇష్టం తనకు, కరిహళి బగురప్ప మీద కూడా వుంది. కానీ, ఆ రెండు ఇష్టాల వెనుక తన మనోధర్మాలు వేరువేరు. తాను కరిహళి బగురప్పను మొదటిసారి చూసినప్పుడు ఇష్టమూ లేదు, అయిష్టమూ లేదు. అతనితో సంగమం ఏర్పడిన తరువాత మాత్రమే అతడంటే ఇష్టం ఏర్పడింది. బ్రౌను మీద అట్లాకాదు. ఓం ప్రథమంగానే ఇష్టం యేర్పడింది. ఆ తరువాత మాత్రమే, అది సంగమేచ్ఛలోకి పర్యవసిస్తూ వుంది.

ఒకరు వుండగా మరొకరి మీద మనసు పడటం తన కులధర్మానికి విరోధమేమీ కాదు. కానీ గృహస్థ ధర్మానికి వ్యతిరేకం. ఇటువంటి సందర్భంలో ధర్మం ప్రకృతికి సంబంధించినది అవుతూ వుందా? లేక వ్యవస్థకు సంబంధించినది అవుతూ వుందా?? ఒకరు వుండగా మరొకరి మీద మనసు పడటాన్ని తన కులధర్మం ఆమోదించినా, బ్రౌను కోసము తాను ఎందుకు ప్రయత్నించలేదు? కరిహళి బగురప్పతో పోషింప పడుతున్న తనను కూడా ఏదో ఒక వ్యక్తి ధర్మం పరిపాలిస్తున్నదేమో!

పద్మసాని వచ్చి కూతురితో, “మరియొక మూడు దినములు వుండిపోవచ్చు కదా అమ్మా!” అంది. నాగసాని తల్లివైపు చూసింది. తల్లి తనను మామూలుగా నాగా...

నాగా! అని పిలిచేది. కానీ, ఈసారి జక్కులూరుకు వచ్చినప్పటి నుండీ, ‘అమ్మా!’ అని పిలవడం ప్రారంభించింది.

పద్మసాని, “ఎర్రకొండాపురంలో కురువల పెద్దపరస జరుగబోతువుంది. చూసి వెళ్లవచ్చును కదా!” అంది.

“వెళ్లవచ్చును కానీ...”

“ఆ పరస వెళ్లి చూడవలసినది. కురువల పరసకదా! వారి కురవంజెకి, మన జక్కులవారి యక్షగానానికి సంబంధము వున్న చరిత్రను ఏవిధంగా మరువగలము?”

నిజానికి ఇప్పుడు, పద్మసాని చాలా మారిపోయి వుంది. ఆరోజు నాగసాని, యక్షగానానికి కురవంజె తొలిరూపము అని ప్రస్తావించినప్పటి నుండి ఆమెలో ఆ మార్పు ప్రారంభమయింది.

నాగసానికి తాను కన్నతల్లి కాదు, పెంపుడు తల్లి అని తెలిస్తే ఏమవుతుంది? తనమీద నెర్లు తగ్గిపోవచ్చును. తన తల్లిదండ్రుల గురించి ఆరా తీయవచ్చును. తనకు దూరము కావచ్చును అని పద్మసాని ఆలోచించేది. కానీ ఇప్పుడు నాగసానితో తనకు కొత్త సంబంధం ఏర్పడినట్లు గ్రహించింది. ఆ సంబంధములో నాగమ్మనే తల్లి. తాను కూతురు. ఆ భావన ఆమెలో అత్యబలం కలిగించింది. తాను, ఆమె కన్నతల్లి కానని చెప్పడానికి కావలసిన మానసిక స్థైర్యాన్ని సమకూర్చిపెట్టింది.

“అమ్మా, నీకొక రహస్యం చెప్పవలెను.”

ఉలిక్కిపడింది నాగసాని.

పద్మసాని కొంచెంసేపు మౌనం వహించింది. ఆ తరువాత మెల్లగా అంది.

“నేను నీకు కన్నతల్లిని కాను,” ఆ మాట అంటున్నప్పుడు ఆమె గొంతు కొంచెం బొంగురు పోకుండా వుండలేక పోయింది. చిన్నప్పటి నుండి తాను అప్పుడప్పుడు వింటూ వస్తున్నది నిజమే అని తెలిసి, నాగసాని చేష్టలుడిగి నిలబడింది. ఆ తరువాత ముందుకు నాలుగుడుగులు వేసి పద్మసానిని కౌగిలించుకుంది. ఎందుకో ఆమెకు ఏడుపు రాలేదు. నాగసాని అట్ట వచ్చి కౌగిలించుకోగానే, ఈసారి పద్మసాని ఆమెను అమ్మా... అని సంబోధించలేదు. పూర్వం మాదిరి, ‘నాగా!... నాగా!...’ అంటూ కూతుర్ని ఒళ్లంతా తడిమి ఏడ్చింది. ఆ సంబోధనతో నాగసాని కూడా ఏడవకుండా వుండలేక పోయింది.

పద్మసాని కళ్లు తుడుచుకుంది. ‘ఇదిగో!’ అంటూ, నాగసాని చేతిలో ఒక పత్రం వుంచింది.

“ఇందులో నీ తల్లిదండ్రుల సమాచారం వుంది. వారు ఎక్కడవున్నా, ఈ కురువల పరసకు వచ్చివుంటారు. నీకు నీ కన్నతల్లిని కలుసుకునే భాగ్యం కలగ వలెనని, ఆ భగవంతుడిని ప్రార్థించెదను.”

ఎర్రకొండాపురంలో కురువల పెద్దపండగ జరుగుతూ వుంది.

పండ్రెండేండ్ల తరువాత వచ్చిన పండగ పెద్దపరస.

గొర్రెల మేపుల మీద వలసపోయినవారు అందరూ, ఆ పండగకు తరలి వస్తున్నారు.

ఆ పండగ సజ్జలదిన్నె మీద, బయటిగుళ్లు సమీపంలో జరుగుతూ వుంది.

అప్పటికి కొన్ని శతాబ్దాల నుండి కురువల ఆ సజ్జలదిన్నె మీదే కలుసు కుంటూ వస్తున్నారు.

దిన్నె మీద నుండి కురువల అరుపులు వినిపిస్తూ వున్నాయి.

“రాగేవాళ్లు అరుగో! బండివాళ్లు అరుగో! తూర్పు దిక్కున బిల్లేవాళ్లు అరుగో! పడమటి దిక్కున అర్వేటివాళ్లు అరుగో... కొండ మలుపున వస్తున్నది బండారు వాళ్లేనా??”

నాలుగు దిక్కుల నుండి గొర్లు మల్లేసుకుంటూ వస్తున్నారు కురువలు. దిన్నె దగ్గరకు రాగానే, అయినవారిని చూసి కౌగిలించుకుని ఏడుస్తున్నారు. పండ్రెండేండ్ల యెడబాటు నుండి వారిలో ఎగదన్నుకుని వస్తున్నది దుఃఖం. అన్నాచెల్లెళ్లు, తల్లి కూతుళ్లు అందరూ ఒకరిని ఒకరు పట్టుకుని ఏడుస్తున్నారు.

‘అన్నా పెద్దమ్మ కనిపించదే?’

‘అత్తా మామ కనిపించడే?’

‘ఇంకెక్కడి పెద్దమ్మరా తమ్ముడా!’

‘ఇంకెక్కడి మామరా అల్లుడా!’

ఈ పండ్రెండేండ్లలో చనిపోయినవారిని తలుచుకునీ, తలుచుకునీ గుండెలు బాదుకుంటున్నారు. చావుకబుర్లు కొత్తగా విన్నవారు, తల పట్టుకుని కూలబడు తున్నారు.

“బావా ఎవరు ఈ పిల్లోడు??”

“నీ అల్లుడురా... ఎంత తీరినాడో చూడు. ఇస్తావా నీ కూతుర్ని.”

“అక్కా ఎవరీ పాప?”

“నీ మరదలురా... ఎంత పెద్దగయ్యిందో చూడు. చేసుకుంటావా?”

పండ్రెండేండ్లలో ఈడేరిన ఆడపిల్లలకూ, మగపిల్లలకూ సంబంధాలు కలుపు కుంటున్నారు.

“ఆ చిన్నపిల్ల వాడెవ్వరు?”

“వసికేరప్ప మనుమడు.”

“వసికేరప్పకు ఎంతమంది మనుమలు?”

“అయిదుమంది. అందరి సందునా, ఈ పిల్లవాడు ఒకడే బతికి బట్టకట్టి నాడు.”

గొర్రెలు కాసే కురవలు, తమది పాలమతము అని చెప్పుకుంటారు.

ఆది మతము అని చెప్పుకుంటారు.

తమ మతము నుండే అన్ని కులాలూ, వృత్తులను బట్టి ఏర్పడినాయి అని అంటారు.

వీరి కులదైవము కత్తి చేతబట్టి గుర్రమెక్కిన బీరప్ప.

బీరప్ప అంటే వీరప్ప! వీరభద్రుడు! శివుడి అంశ!

వీరు బీరప్పతో సహా, అయిదు గుర్రాల పీఠాన్ని కొలుస్తారు.

వీరికి పల్లె పల్లెలోనూ గుడులు వుంటాయి.

ముప్పైనలభై గుడులకు కలిసి, ఒక గుడికట్ట వుంటుంది.

అన్ని గుడికట్టలకూ పైన గురుపీఠం వుంటుంది.

అనంతపురం కురవలకు ‘శిరిపి పీఠం’ ముఖ్యమయిన గురుపీఠం.

ఆ కురవల పరసలో నాగసాని, మేనా నుండి కిందికి దిగింది.

ఆమె వెంట ఆమె పరివారము వుంది.

పద్మసాని పరసకు రాలేదు. ఆ విషయమే నాగసాని ఆలోచిస్తూ వుంది. తాను కన్నతల్లిని కలుసుకునే దృశ్యం చూడటానికి పెంపుడు తల్లిగా ఆమె ఇబ్బంది పడు తుండేమో! నిజమే... ఆ పరిస్థితిని తాను అర్థం చేసుకోగలదు. అమ్మ తనను ఎప్పుడూ తక్కువగా చూడలేదు. కన్నకొడుకు అని మన్నారుదాసును ఎక్కువగా చూడలేదు. ఆ మాటకు వస్తే, తనకే అమ్మ దగ్గర గారాబం ఎక్కువ. తనకు, తన తల్లిదండ్రుల సమాచారం ఇవ్వడానికి ముందు ఆమె ఎంత దుఃఖపడినదో! ఎంత మదనపడినదో!! నిజంగా తనకు, తన తల్లిదండ్రులను చూడాలని వుంది. తన తోబుట్టువులను కలుసు కోవాలని వుంది. తాను కన్నతల్లిని చేరుకున్నా, పెంపుడు తల్లిని మరచిపోగలదా? అట్లె ఎప్పటికీ జరగదు... అని ధృఢంగా అనుకుంది నాగసాని.

నాగసాని ఒక బంటును పిలిచింది

“బాలకొండ వారంట. పేరు బీరప్ప. అతని భార్య పేరు ఉజ్జనమ్మ. కొత్తపల్లి వాస్తవ్యులంట. పూలగంపవారంట. వారు ఎక్కడ వున్నారో కనుక్కురా. జాగ్రత్త. వారికి ఏమీ తెలియనివ్వకు.

పరస జరుగుతూ వుంది. బండారు నడిపేవాళ్లు ఆహ్వానించగా, వివిధ గ్రామాల దేవతలు తరలివచ్చినారు. అంతరంగంపపు, గోళ్లపల్లయ్య, కామారు పల్లయ్య, మద్దుల చెరువప్పా... పల్లెల పేరులే, ఆ పల్లెలలోని దేవర్ల పేర్లు.

బాలకొండ బీరప్ప;

కొత్త వెదురు గంపలో బెంకాయలు, పూలు, నిమ్మకాయలు, ఆవుపాలు, నెయ్యి, ఆకువక్కలు, వస్త్రాలు తెచ్చినాడు.

కోలుకాళ్లు, గురువలయ్యల యోగక్షేమాలు చూస్తున్నారు.

అలుగోల్లు, అలుగు కీర్తనలు పాడుతున్నారు.

రెండు ఇనుప కత్తులు చేతబూని, అలుగు కీర్తనతో దేవుడిని ఉద్రేకపరుస్తున్నారు.

దేవుడు కదలకపోతే ఆవేశంతో తల మీద, పొట్టలోనూ, కత్తులతో అలుగేసుకుంటున్నారు.

నలుగురు మనుషులు ఎత్తుకున్న దేవుడి కిరిదిండి, ఆ అరుపులకు గిరికీలు తిరుగుతూ వుంది.

డోళ్లు మ్రోగుతున్నాయి. డోలాసురుడు అనే రాక్షసుడు వుండేవాడు. అతడు, శివుడిని ఒక కోరిక కోరతాడు. తాను అతనిని మింగుతానని, అందుకు అనుమతించాలని కోరుకుంటాడు. శివుడు సరే అంటాడు. డోలాసురుడు మింగుతాడు. ముల్లోకాలూ ప్రళయమైనాయి. దేవతలు హాహాకారాలు చేసినారు. డోలాసురుని కడుపులో శివుడు దినదినానికీ పెరిగి, అతని డొక్కను చీల్చుకుని బయటపడతాడు. ఆ డొక్కల చర్మాన్ని డోలుగా చేసి, పేగులను తాడుగా చేసి డోలాసురుని కొర పీకి, శివుడు డోలు వాయిస్తాడు. గంభీరమయిన శబ్దం వచ్చే ఆ డోలును కురువలకు ప్రసాదించి వెళ్లిపోతాడు. ఆ డోళ్ళ పురాణం గురించి చెప్పుకుంటున్నారు కురువలు.

పిల్లనగ్రోవులు మ్రోగుతున్నాయి.

డమరుకాలు మ్రోగుతున్నాయి.

గురవయ్యలు లయబద్ధంగా అడుగులు వేస్తున్నారు. పాడుతున్నారు.

‘బారయ్యా శివనే నన్నాలీదమోదులే

మోదులాదకొనిగే నూరయ్యా!’

గురవయ్యలు, తాము మల్లయ్యను ఆరాధించే కుక్కలము అని చెప్పుకుంటారు. వారు, కాటమయ్యలు పాలుతాగే ఆట ఆడుతున్నారు.

కంబడి పరిచినారు.

దాని పైన అయిదు దోణీలు వుంచినారు.

ఆ దోణీల క్రింద ఒక్కొక్క కొత్త గుండురుమాల పెట్టినారు.

అయిదు తాంబూలాలు, వాటి కింద కొత్త పంచెలు వుంచినారు.

భక్తులు అయిదు దోణులలోకి పాలు, అరటిపండ్లు, చక్కెర, నెయ్యి వేసినారు.

గణాచార్యుడు, అయిదుగురు గురవయ్యలలో ఒకరికి మల్లన్నకుక్క అని పేరు పెట్టినాడు.

ఇంకొకరికి గంగమాళమ్మ కుక్క అని పేరుపెట్టినాడు.

ఆట ప్రారంభమయింది.

యుద్ధం మొదలయింది. గురవయ్యలు ఒకరి మీద ఒకరు పడినారు.

కుక్కల మాదిరి ఆర్భాటించినారు. రక్కుకున్నారు.

నాలుకలతో పాలు తాగుతున్నారు.

గంగమాళమ్మ కుక్క అని పేరున్న గురవయ్య, అందరు గురవయ్యలనూ రక్కినాడు.

రక్కిరక్కి తరిమివేసినాడు.

ఉద్రేకంతో ఊగిపోతున్నాడు.

గణాచార్యుడు బండారు చల్లినాడు.

అప్పుడు కానీ అతడు శాంతించలేదు.

వంశపారంపర్యం నుండి వచ్చే కుటుంబం నుండి, ఒక బాలుడిని పూజారిగా చేసినారు. దేవుడిని జల్లిమడుగుకు తీసుకుపోయినారు. బాలుడిని శుద్ధపరిచినారు. దేవుడి పూలహారం మెడలో వేసి, పసుపూ కుంకుమ పూసినారు. చేతికి వెండి సరిగలు తొడిగి, కొత్త వస్త్రాలు ధరింపచేసి పూజారిగా మార్చినారు.

చిట్టచివర బలివాండ్లు ఒకచోట చేరినారు.

దేవుళ్లకు తెర కట్టినారు.

లేత గొర్రెపిల్లను తల్లక్రిందులుగా పైకెత్తినారు.

ఒక్కతూరి ఘల్లున కూత వేసినారు.

దేవుళ్లను అదిలించినారు.

వేటకొడవలితో బలిపిల్లను అడ్డంగా నరికినారు.

ఆ రెండు భాగాలను మళ్ళీ నాలుగు భాగాలుగా నరికినారు.

తలా ఒక తుండు పట్టుకుని కూతలు వేసినారు.

చుట్టూ చేరి చూస్తున్న జనం భయంతో కకావికలమయినారు.

దేవుళ్లు పరుగులు పెట్టినాయి. బలివాండ్లు గట్టిగా అరుస్తూ వెంబడిస్తున్నారు.

‘కోబలి!... కోబలి!... కోబలి!...’

నాగసాని పంపిన బంటు బాలకొండ బీరప్ప వివరాలు కనుక్కుని వచ్చినాడు.

నాగసాని తల్లి, వలసకు బయలుదేరిన సంవత్సరమే కలరా వచ్చి చనిపోయిన విషయం తెలిసింది. ఆ వార్త వినగానే నాగసాని మనసులో ఏదో అనాసక్తి, ఏదో నిర్వేదం చోటు చేసుకున్నాయి. తండ్రిని చూడాలనే కాంక్ష ఆమెలో వుంది. కానీ బలంగా లేదు.

మనిషి,తనకు తెలిసినదానినే మరీమరీ అనుభవింప చూస్తాడు. తెలియని దానిని అనుభవించడానికి ఎక్కువ ఉబలాటపడడు. పంచదార రుచిని చూసినవాడికే,

దానిని మళ్ళీ చవిచూడాలనిపిస్తుంది. అసలు పంచదారే తెలియని వాడికి దానిని అనుభవించాలనే ఉబలాటం ఎందుకు కలుగుతుంది? నాగసాని పరిస్థితి అట్లా వుంది. ఆమెకు చిన్నవాటి నుండి తల్లి భావన మాత్రమే తెలుసు. తండ్రి గురించిన భావన ఆమెకు ఎప్పుడూ లేదు. ఆమెకు పద్మసానిలో తెలిసిన తల్లిభావననే కన్నతల్లి రూపంలో మరోసారి అనుభవానికి తెచ్చుకోవాలని అనుకుంది. పరిచయం లేని తండ్రి భావనను అనుభవానికి తెచ్చుకోవాలనే కోరిక ఆమెలో బలంగా లేకపోయింది. లోకసహజంగా, అందరికీ తండ్రి వుంటాడని తెలుసు. ఆమెరకే ఆమెకు తండ్రి అంటే కుతూహలం. ఆ కుతూహలం, చాలా ఉపరితలమయిన భావన.

నాగసాని, తండ్రి బాలకొండ బీరప్పను చూసింది. అతనివి దట్టమయిన కను బొమలు. ఆ కనుబొమలు తప్ప అతని పోలికలు ఏవీ తనకు వచ్చినట్లులేవు. బహుశా తనవి తల్లి పోలికలు అయివుంటాయి. కానీ తల్లి రూపము తెలియదు.

నాగసాని తన చెల్లెలిని చూసింది. ఆమెది అచ్చగుద్దినట్లు తన ముఖమే. చిన్నవయసు. అప్పుడే ఒక బిడ్డకు తల్లి అయింది. సజ్జలదిన్నె బయలులో ఒక వేపచెట్టు కొమ్మకు పాతచీరతో తొట్టికట్టి తన నెలల పసికందును ఊపుతూ వుంది. జోలపాట పాడుతూ వుంది.

కన్నతల్లి చనిపోయిందని తెలిసిన తరువాత, నాగసానికి తన పెంపుడుతల్లి పదేపదే గుర్తుకు రాసాగింది. తల్లి మరణవార్త తెలిసిన పిమ్మట ఆమెకు ఎవరిని పలుక రించడానికీ మనస్కరించడము లేదు. పోయి పద్మసాని ఒడిలో ఎప్పుడెప్పుడు వాలి పోదామా! అన్నట్లు వుంది ఆమె పరిస్థితి.

ఇమ్మడమ్మ అక్కడలేదు. ఇంకొకచోట వుంది అన్నాడు బంటు. బంటు దారి చూపిస్తుండగా నాగసాని కదిలింది. ఆ సజ్జలదిన్నె మీద కురువలు, కొన్ని సమూహాలుగా విడిపోయి వున్నారు.

ఆర్వేటి వారిది ఒక సమూహం, బిల్లే వారిది ఒక సమూహం, బాలకొండ వారిది ఇంకొక సమూహం. బండివారు, రాగేవారు, బండారువాళ్లు... అట్లే మరికొన్ని సమూహాలు. ఎవరెవరు సగోత్రీకులు అయితే వారందరూ ఒక సమూహమవుతారు. సామూహికమయిన విందు చేసుకుంటారు. అక్కడ పరస జరిగిన రెండు దినాలూ అన్నం వండి, ఒక కంబళి మీద రాశి పోస్తారు. ఆ రాశి చుట్టూ కూర్చుని అందరూ భోజనము చేయడం మొదలుపెడతారు. అదీ ఆ రక్తసంబంధ గోత్రీకుల ఆచారం.

నాగసాని కురువ సమూహాలను చూస్తూ, వాటిని దాటి సజ్జలదిన్నె చివరికి వచ్చింది. దిన్నె కింద ఒక వంక సన్నగా పారుతూ వుంది. వంక పాడుగునా ఈతతోపులు లేచినాయి. ఈత చెట్లకు కల్లుముంతలు బిగించి వున్నారు.

బంటు కిందికి వంగి, చిన్నని గొంతుతో నాగసాని చెవిలో ఏదో అన్నాడు. నాగసాని చూసింది. తన అక్క! తన అక్క!! ఇమ్మడమ్మ... కల్లు తాగుతూ ఎగురుతూ వుంది.

“అడవే అడవే ఎల్లమ్మ!...

అడవే అడవే ఎల్లమ్మ!...

జోగాలే జోగు!...

జోగాలే జోగు!!...” ఇమ్మడమ్మ జుట్టు అట్టకట్టింది.

ఆమె ముఖంలో మునుపటి మృదుత్వంలేదు. ఒడలు గిడసబారింది. ఎండకు ఎండి, కమిలి పోయిన లేత ఆకు మాదిరి వుంది. స్త్రీ సహజమైన సిగ్గు, బిడియాలు ఆమెలో అంతరించిపోయి వున్నాయి. ఆమె చూపుల్లో ఏదో లెక్కలేనితనము కనిపిస్తూ వుంది. ఆమె ఆ పదియేండ్లలో, ఏడుమంది పురుషులతో చీర కట్టించుకుంది. ఏడు పెండ్లిండ్లను చేసుకుని వున్నది. ఇప్పుడు ఇమ్మడమ్మ గౌడసానిగా మారింది. గౌడసాని అంటే ఎవరు? ఏడుగురు భర్తలను మార్చిన స్త్రీ. కురువ వాండ్లలో గౌడసానికి వున్న గౌరవం, గురువులయ్యలకు తప్ప మరొకరికి లేదు. ఏడుమంది పురుషులు, వారి స్వభావాలు, లైంగిక ప్రకృతులు, అనుభవించిన ఆమె ముఖంలో స్నిగ్ధత్వం మిగిలి వుండటానికి అవకాశం లేదు.

ఇమ్మడమ్మ తాగుతూ పాడింది. పాడుతూ ఆడింది. ఆడుతూ పాడుతూ తూలుతూనే వుంది. ‘జోగాలే జోగు!... జోగాలే జోగు!!...’ ఆసాదోల్లు, డిక్కుడిక్కుమని కొడుతూ ఇమ్మడమ్మను ఇంకా ఉత్సాహపరుస్తున్నారు.

ఇమ్మడమ్మ మొదట కోడెనీలడిని ప్రేమించింది. కోడెనీలడి కంటే, కోడెనీలడు తనపట్ల చూపిన ప్రేమను ప్రేమించింది. ప్రతి సంతలోనూ తన వెంటపడి అదో మాదిరిగా వెకిలిగా చూస్తూ వెంటడించిన వాడిని కోడెనీలడు తన్నినప్పుడు, కోడెనీలడికి ఏమయినా ఇచ్చుకోవాలని ఆమెకు తొలిసారిగా అనిపించింది. తరువాత ఎల్లప్పజెట్టిని పెండ్లి చేసుకోవలసి వచ్చింది. కానీ, అతనిని దగ్గరకు రానివ్వలేకపోయింది. కోడెనీలడు హరియక్కను పెండ్లాడిన తర్వాత, అతను అంతవరకూ, తన మీద చూపిన ప్రేమ ప్రశ్నార్థకమయింది. తన ఆరాధన పట్ల, ప్రేమ పట్ల కోడెనీలడి ‘అల్పత్వం’ ఆమె హృదయాన్ని బాధించింది. ఆమె మళ్ళీ ఎల్లప్పజెట్టి వైపు మొగ్గింది. ఆ మొగ్గుకు కారణం, ఎల్లప్పజెట్టిలోని ఔన్నత్యమే! తాను అతడిని చేరనివ్వకపోయినా, తనను అతను బలాత్కరించలేదు. పరరాజ్యము మీదికి యుద్ధానికి పోయినా, అక్కడ స్త్రీల మీద పడలేదు. తన భవంతిలోని దాసీలను కూడా వక్రదృష్టితో చూడడు. ఎల్లప్పజెట్టి ఉన్నతత్వం కోడెనీలడి అల్పత్వాన్ని మరీ ఎత్తిచూపితే, కోడెనీలడి అల్పత్వం ఎల్లప్పజెట్టి ఉన్నతత్వాన్ని మరీ అతిశయింపచేసింది. ఎల్లప్పజెట్టి, కోడెనీలడిని చంపిన తరువాత జ్ఞాపకముగా మిగిలిపోయిన కోడెనీలడి ప్రేమ ఔన్నత్యం, ఆమెకు మరోసారి గుర్తుకు వచ్చింది. జ్ఞాపకాలలోని కోడెనీలడి ప్రేమ, ఔన్నత్యం ముందు ఎల్లప్పజెట్టి మళ్ళీ వెలవెలబోయినాడు. అతడు, తనను బలాత్కారంగా అనుభవించడముతో, అతని మీద ఉన్నతత్వభావం పోయింది. ఆ అల్పత్వాన్ని జీర్ణించుకోలేకనే, ఎల్లప్పజెట్టిని

వదిలివేసింది. ఈ మానసిక ధోరణి, ఆమె తదుపరి వైవాహిక జీవితాల్లోనూ కొనసాగింది. తనను కట్టుకున్నవాడిలో ఎప్పుడు ఏ రూపంలో మరుగుజ్జుతనము కనిపించినా, అతనితో కాపురం చేయలేకపోయింది. ఈ క్రమంలోనే ఆమె ఏడుమంది భర్తలను మార్చింది. ఒక పురుషుని తరువాత మరియొక పురుషునితో చీర కట్టించుకున్న గౌడసాని అయింది. ఆమె ఒకరికి రెండవ భార్య అయితే ఇంకొకరికి మూడవ భార్య కూడా అయింది. కానీ, ఆమె ఒక పురుషుడికి భార్యగా వున్నంత వరకూ, మరొక పురుషున్ని, తన లైంగిక జీవితంలోకి రానిచ్చింది కాదు.

నాగసాని తన అక్క ఇమ్మడమ్మ వైపు విచిత్రంగా చూస్తూ వుంది. ఇంతలో ముప్పైమంది సైనికులు బల్లెలు పట్టుకుని చరచరా వచ్చినారు. జనాలు గగ్గోలుపడి పక్కకు పరుగెత్తినారు. ఆ సైనికులు ముందే వ్యూహం రచించుకున్నట్లు ఇమ్మడమ్మను చుట్టుముట్టినారు. ఇమ్మడమ్మ కనిపించకుండా గోడ మాదిరి నిలబడినారు. గోడకు తలుపులు తెరుచుకున్నట్లు ఇద్దరు భటులు పక్కకు తొలగినారు. అంతవరకూ డిక్కుడిక్కుమని, బుర్రుబుర్రుమని వాద్యాలు వాయించిన ఉరుములవాండ్లు, ఆసాదోల్తు, నిశ్శబ్దంగా బయటపడినారు. ఇంతలో ఎల్లప్పజెట్టి వచ్చినాడు. ఆ సందుగుండా అతడు, సైనికుల చుట్టుగోడలోనికి ప్రవేశించగానే, తలుపులు మళ్ళీ మూసుకుపోయినాయి. ఆ తరువాత సైనికులు బయటికి ముఖంతిప్పి నిలబడినారు.

నాగసాని ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ వుంది. ఆమె ఎల్లప్పజెట్టిని రెండు మూడు తూరులు చూసి వున్నది. అతనికి, తనఅక్కకు మధ్య సంబంధం ఏమిటా అన్నట్లు చూస్తూ వుంది. సైనికుల చుట్టుగోడ లోపల ఇప్పుడు ఇద్దరే వున్నారు. ఒకరు ఇమ్మడమ్మ, ఇంకొకరు ఎల్లప్పజెట్టి.

ఇమ్మడమ్మ తనను విడిచిపెట్టిపోయిన తరువాత, ఎల్లప్పజెట్టి మారుమనువు చేసుకున్నాడు. ఇద్దరు బిడ్డల తండ్రి కూడా అయినాడు. కానీ, ఈ పదియేండ్లూ అతడు అంత సుఖంగా లేడు. యుద్ధ వ్యవహారాలలో మునిగితేలినాడు. ఇమ్మడమ్మతో అతనికి ఒకసారి అనుభవమైనా అతనికి ఇమ్మడమ్మను పూర్తిగా ఆస్వాదించినట్టు లేదు. ఆమెను బలవంతంగా అనుభవించడము వల్ల ఆ పెనుగులాటలో ఆమె నుండి తను కోరుకున్నది ఏదో తనకు అందకుండా ఒలికిపోయినట్లు అనిపించింది. ఆ ఒలికిపోయిన దానిని మళ్ళీ పాత్రకు ఎత్తుకుని, సంపూర్ణంగా అనుభవించాలనే కోర్కె అతనిలో ఇన్నాళ్లూ గుప్తంగా వుండిపోయింది. ఆమెను మళ్ళీ పెళ్లి చేసుకుంటే, ఆమెను బలాత్కరించిన నేరభావనను కూడా మనసు నుండి తొలగించుకోవచ్చును కదా! అని అతని ఆశ.

ఘడియ దాటింది. చుట్టుగోడ నుండి విడివడి, ఇద్దరు భటులు పక్కకు తొలగినారు. ఆ తలుపు గుండా ఎల్లప్పజెట్టి, అవమానభారంతో ముఖం వేలాడేసుకుని

బయటకువచ్చి, గుర్రము ఎక్కి వెళ్లిపోయినాడు. నలుగురు అశ్వికులు అతడిని అనుసరించినారు. మిగతా కాల్బలం, వారి వెనుకగా తరలి వెళ్లింది.

గౌడసాని ఆట మళ్ళీ మొదలయింది. కల్లు తాగుతూ మళ్ళీ అదే పాట.. మళ్ళీ అదే నృత్యం.

‘ఆడవే ఆడవే ఎల్లమ్మా...

ఆడవే ఆడవే ఎల్లమ్మా...’

మరుదినం కురువలు, జొన్నలదిన్నె దిగి ఎవరి ఊర్లకు వారు వెళ్లిపోతున్నారు. రెండు గొర్రెలమందలు కొత్తవల్లె వైపు పోతున్నాయి. దుమ్మా ధూళీ, గంజూ గొర్రె పెంటికలు ‘మే.. మే..’ అంటూ మేకల అరుపులు. ‘హుస్.. హుస్..’ అంటూ గొర్రెవారి అరుపులు. నాగసానికి అర్థమయింది. వీరి వాతావరణము వేరు, తాను పెరిగిన వాతావరణము వేరు. వీరి ఆర్థిక సాంస్కృతిక స్థాయి వేరు, తన ఆర్థిక సాంస్కృతిక స్థాయి వేరు. తన విద్య, పాండిత్యం, కళలు వీరికి లేవు. వీరిమధ్య తాను జీవించలేదు, తన వాతావరణములో వాళ్లు బతకలేరు. తమ దేవదాసీలు సమాజంలో అందరి స్త్రీల కంటే సుఖంగా వున్నారు. రాజాంతఃపుర స్త్రీలకంటే స్వేచ్ఛగా, మామూలు స్త్రీల కంటే సంపన్నులుగా వున్నారు. తాను దేవదాసి కాకుండా ఈ కురవల మధ్య పెరిగి వుంటే, ఇప్పటి విద్యావివేకాలు తనకు కలిగివుండేవి కావు. నాగసానికి తన చెల్లెలు; చెట్టుకు కట్టిన ఉయ్యాలలో పాపను ఊపుతూ పాడిన పాట గుర్తుకు వచ్చింది.

“లాలి లాలీ... లాలీ...!!

లాలెమ్మ లాలీ...

ఏడవాకూ ఏడవాకూ ఎరినాతల్లీ...

ఏడిస్తే నిన్నెవరూ ఎత్తుకుంటారు...

ఏడిస్తే నీ కళ్ళూ నీలాలుకారూ...

నీలాలు కారితే నే చూడలేనూ...”

నాగసాని ఒక నిమిషం చప్పున అంతా మరిచిపోయింది. తనకూ, తన కురువ కుటుంబానికి మధ్య విద్య, పాండిత్యం, సంపదలలో గల సమస్త తేడాలూ తుడిచి పెట్టుకు పోయినాయి. ఆ కురువల వాతావరణములో పేదరికము వుండనీ, ఎంత అజ్ఞానమయినా వుండనీ... ఆ మాత్రు వాతావరణాన్ని కోల్పోయినట్టు ఆమె మనసులో ఏదో ఆర్తి జనించింది. తన చిన్నప్పడు కూడా, తన కన్నతల్లి మంచానికి తొట్టికట్టి, ఈ జోలపాటే పాడి వుంటుంది. ఆమె కళ్ళల్లో నీరు చిమ్మింది.

“బూచివాడా రారా బుట్టల్లుకోనీ

బుట్టలో పాపాయినీ మాకిచ్చిపోరా...”

ఇంతకూ, బుట్టలో పాపాయి తానేనా? మరి తనను తనవారి నుండి ఎత్తుకు పోయిన ఆ బూచివాడు ఎవరు?

ఉన్నది ఒకటి

లేనిది రెండు.

ఉన్నది ఒకటి

లేనిది రెండు.

ఉన్నది ఒకటి

లేనిది రెండు.

జక్కులూరులో ఆ అరుపులు మారుమ్రోగుతున్నాయి. కొండలలో గుట్టలలో, చెరువుకట్ట పైనా, పంటపొలాలలో అవే అరుపులు. నెలదినాల నుండి అరుపులే అరుపులు.

అతడు పుట్టగోచి పెట్టుకుని వుంటాడు.

భుజము మీద కంబళి వేసుకుని తిరుగుతుంటాడు.

తైల సంస్కారము లేని వెంట్రుకలు జడలు కట్టివున్నాయి.

ఒళ్లంతా మురికిగా వుండీ, ఈగలు ముసురుతుంటాయి.

కానీ, అతడు అవేమీ పట్టించుకోడు.

నడవడము మొదలుపెడితే, నిలబడకుండా నడుస్తూనే వుంటాడు.

కూర్చుంటే వారాలు, నెలలూ లేవనేలేవడు.

అతడు ఎప్పుడు ఏమిచేస్తాడో, ఏమిచేయడో ఎవరి ఊహాకీ అందదు.

అతడు ఎవరో, ఏ ఊరో, కులమతాలు ఏవో, తల్లిదండ్రులు ఎవరో ఎవరికీ తెలియదు.

అతడు భగవన్నామము స్మరిస్తుండగా ఎవరూ వినివుండలేదు.

భగవంతునికి మ్రొక్కుతుండగా, ఎవరూ చూసి వుండలేదు.

ఒక్కొక్కసారి అతని చేష్టలు చిత్రంగా వుంటాయి.

ఒక దినం అతని భ్రూమధ్యం వద్ద అసాధారణమయిన రీతిలో నుదురు ముడతపడుతుంది.

ఒక్కొక్క దినం మెడ పట్టుకుంటే విదిలించే రీతిలో, తన తలను వేగంగా విదిలిస్తూ వుంటాడు.

అయిదారు ఘడియలయినా, అట్ట ఉధృతంగా విదిలిస్తూనే వుంటాడు.

తనలో తాను గొణుక్కుంటాడు. మాట్లాడుకుంటాడు. జక్కులూరు అతనికి తిక్కస్వామి అని పేరుపెట్టింది.

‘సామికి అకలవుతూవుంది సామీ! ఇంత బువ్వపెట్టు,’ అని ఒక ఇంటి ముందు నిలబడతాడు. చేతిలో పెట్టించుకుని, తినుకుంటూ పోతాడు. కుక్క ఎదురయితే, ‘రావయ్యా కాటమయ్యా తిందాము,’ అని చేతిలోది తినిపిస్తాడు. కాకి కాన్... కాన్...

అంటే, 'పట్టవయ్యా నీక్కూడా,' అంటాడు. 'ఉన్నది ఒకటి, లేనిది రెండు,' అని అరుపు సమీపించగానే, భిక్ష పెట్టడానికి తయారయిపోతారు ఆ ఊరి ఇల్లాండ్రు. కానీ వారికి రానురానూ తిక్కస్వామి మీద ఆసక్తి తగ్గిపోయింది. అందుకు కారణం, అతడు మాదిగ ఇంట్లకు పోయి భిక్ష అడగటమే!

“సామికి ఆకలవుతూ వుంది సామీ! ఏమయినావుంటే పెట్టు,” అంటాడు.

“అయ్యోసామీ! అంబలి తప్ప ఏముంటుంది మా ఇంట్లల్లో?”

“నీకున్నదే, నాకూ అవుతుంది,” అని అంబలి తాగి వెళ్లిపోతాడు.

ఇంకొక దినం, ఇంకొక ఇంటి ముందు ఆగుతాడు-

“సామికి ఆకలవుతూవుంది సామీ... ఏమయినా పెట్టు.”

“అయ్యో సామీ! ఎండిన తునకలు తప్ప ఏమీలేవే!”

“అవే పెట్టు!”

“అయ్యో మీరు సాములు. మాంసము ముట్టరు కదా!”

“జీవము జీవాన్ని భుజించి పోషించుకుంటుంది. అది ప్రకృతి.”

“సామీ, ఆ తునకలు ఏ గొర్రెవో మేకవో కూడా కావు...”

“ఏదయినా, మాంసం మాంసమే కదయ్యా! తినే వస్తువు తినే వస్తువే కదయ్యా!!”

ఒకసారి ఒక రైతు ఇంటి ముందు నిలబడినాడు- “సామికి ఆకలవుతూ వుంది సామీ! ఇంత అన్నము పెట్టు.”

అప్పటికే ఆ ఇంటి నుండి అప్పుడే వండిన సంగటి వాసన కమ్మగా వస్తూ వుంది. రైతు ఇల్లాలు స్వామికి ఉడుకుడుకు సంగటి ఒక వడక పెడదాం అనుకుని, లేచి లోనికి వెళ్లబోయింది. అప్పుడామెను భర్త అడ్డుకున్నాడు.

“ముద్దాగిద్దా ఏమిలేదులే సామీ... పోయిరా పో,” అన్నాడు చిరాకుగా.

అప్పుడు తిక్కస్వామి, “అవునా... సామికి కడుపు నిండిందీలే!” అని వెళ్లబోతూ, తనలో తనే గొణుక్కున్నాడు- ‘లోకంలో అపద్ధము, అసంబద్ధము, ఎట్లుంటుంది అంటే...” అని, తనకు తానే చెప్పుకోవడము ప్రారంభించినాడు.

‘ఒక గొడ్రాలికి కొడుకు వుండెనంట.

అతడు రథము యొక్క నీడను అధిరోహించెనంట.

ఆకాశములోని అరణ్యములో పుట్టబోయే రాజును చంపి పారేసినంట.

ఎండమావుల నీటితో, స్నానము చేసెనంట.

కలలోని కామినితో క్రీడించెనంట.’

ఆ ఊరిలో పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టి రైతుల దగ్గర ధాన్యము తీసుకుని, కాసులు ఇస్తాడు. ఇచ్చేటపుడు ఆ కాసుల మీద, ఏదో ఒక గుర్తు పెట్టేవాడు. ఆ

కాసులు తిరిగి తిరిగి, మళ్ళీ అతని అంగడికే వచ్చేవి. అట్ల వచ్చేటట్లు అతడు వ్యాపారం చేసుకునేవాడు. ఆవిధంగా మంచి ధనికుడు అయినాడు. కానీ అతనిని కుష్టువ్యాధి పట్టుకుంది. అట్ల కుష్టువ్యాధి పట్టుకున్న తరువాతనే, అతడు మరింత సంపన్నుడు అయినాడు. కుంపిణీ వర్తకులతో నెరిపిన వస్త్రాల వ్యాపారంలో అతనికి లాభాలు కలిసివచ్చి, చాలా పెద్ద ధనికుడు అయినాడు. అతడు తారసపడినప్పుడల్లా తిక్క స్వామి, 'బాణము గుచ్చుకున్నవాడిని అప్పురస కౌగిలించుకున్నట్లు వుంది,' అని గొణుక్కుంటాడు.

ఉప్పు, చింతపండ్లు, తగరపు రేకులూ చుట్టి, పుటము పెట్టి, మరికొన్ని లోహాలతో చేర్చితే బంగారమవుతుంది అని నమ్మేవారు తిక్కస్వామి దగ్గరికి వస్తూ వుంటారు. వారు, రసవిద్య గురించి అడుగుతారు. అప్పుడు తిక్కస్వామి, 'బంగారము కావాలనుకుంటే భంగమయిపోతారు,' అంటాడు. అప్పుడు అతని ముఖము ఎంతో ఉదాసీనంగా కనిపిస్తుంది.

లోకానికి భయపడి సామాజిక విలువలను, సామాజిక సూత్రాలను మక్కీకి మక్కీగా అనుకరించేవారిని చూసినపుడు,

'అడగాడిద వెనుక మగ గాడిదపడినట్లు పోతూ వుంది లోకం,' అని మొత్తం లోకము పోకడల మీదే తీర్పు చెబుతాడు. అతడు జక్కులారినే అంటిపెట్టుకుని వుండడు. చుట్టుపక్కల గ్రామాలన్నీ తిరుగుతుంటాడు. అరోజు కొత్తపల్లెకు వచ్చినాడు. ఇమ్మడమ్మ చూసి గుర్తుపట్టింది. మా ఎరిసామి తాత తిరిగి తిరిగి ఇక్కడ తేలినాడే! అని సంబరపడింది. ఇమ్మడమ్మ కుటుంబం గొర్రెలమేపుకు వలస పోయినపుడు, తిక్కస్వామిని ఉరవకొండ ప్రాంతాలలో చూసి వుంది. బోధగవి, కొనకొళ్ల గ్రామాలలో గొర్లు తోలుకున్నపుడు ఈ తిక్కస్వామే అప్పుడు ఎరిస్వామిగా వున్నాడు.

అప్పట్లో బోధగవి ప్రాంతానికి కలరా సోకింది.

కలరా సోకడానికి మూడుదినాల ముందు, ఈశ్వరుని గుడికి, సృశానానికి మధ్య పదేపదే తిరిగేవాడు.

పగలనక, రాత్రనక నూరారుసార్లు ఊరికే సృశానానికి తిరుగుతూ వుండిన అతనిని చూసి ఈ వెర్రిబాగులవాడు ఇట్లెందుకు చేస్తాడబ్బా! అని అనుకునేవారు. ఎరిస్వామి తాత, 'అక్క వస్తుంది అక్షింతలు వేసుకో,' అని అరిచేవాడు.

ఇట్లెందుకు అరుస్తాడబ్బా! అని అనుకునేవారు ఊరి జనం.

ఊరిలో కలరా మొదలయింది.

ఒక్కొక్క ఇంటి నుండి పీనుగులు వెళ్లబారుతున్నాయి.

బోధగవి ప్రజలు, వ్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకున్నారు.

కలరా మొదలయినకాడి నుండి ఎరిస్వామి తాత, ఇళ్ల మీదికి రాళ్లు రువ్వడం ప్రారంభించినాడు.

ఊరివాళ్లు, 'ఏమి తాతా! కలరా ఎప్పుడు నిలిచేది?' అని అడిగేవారు.

ఎరిస్వామితాత, 'అక్షింతలు వేసి పంపండయ్యా!' అనేవాడు.

వారు, 'తాతా! ఇట్లు ఇంకా ఎన్ని ఇండ్లల్లో పీనుగులు ఎల్లల్ల?' అని అడిగేవారు. ఎరిస్వామి తాత కిందన ఏవేవో గీతలు గీసి, 'ఇంకా లెక్కలు తయారు కాలేదయ్యా,' అనేవాడు.

గొంగటి వీరమ్మ అని ఒక ఇల్లాలు వుంది. ఆమె ఇంట్లో ఇద్దరికి కలరా తగిలింది. 'తాతా, ఏమిచేసేది,' అని ఆమె అంగలార్చింది. ఎరిస్వామి, ఆమెను చెవులు పట్టి ఎత్తి నేలకు కుక్కినాడు. 'ఇంకపో!' అన్నాడు. ఆమె ఇంట్లో వారికి కలరా వదిలింది. కానీ, అది ఎరిస్వామి తాతకు చుట్టుకుందంట. ఎరిస్వామి వీరమ్మను అడిగి ఇంత మజ్జగ, అంబలి కలుపుకుని తాగితే అది నయమయి పోయిందంట.

బోదగవిలో వున్నపుడే, ఇమ్మడమ్మ తల్లి కలరా సోకి మరణించింది. ఆమెకు ఎరిస్వామి తాతను చూస్తే బోదగవి గుర్తుకు వస్తుంది, తల్లి గుర్తుకు వస్తుంది, తల్లి చనిపోయిన ఆ బోదగవిలోనే తాను చీర కట్టించుకున్న హంపణ్ణ గుర్తుకు వస్తాడు.

బోదగవిలోని బీరప్పగుడి, చుట్టుపక్కల ఇరవై బీరప్పగుళ్లకు గుడికట్ట. ఆ గుడికట్ట కింద జరిగిన కురువల పరసలోనే, తాను మొదటిసారి గోసల హంపణ్ణను కలిసింది. గోసల హంపణ్ణ, తనను చూసి, మెచ్చి మనువాడతానన్నాడు. తాను ఊఁ కొట్టకపోయేసరికి, తల్లిదండ్రులతో కూడా మాట్లాడినాడు. ఇమ్మడమ్మ, తాను మళ్ళీ పెళ్లి చేసుకుంటానని అనుకుని వుండలేదు. బిల్లే ఎల్లప్పని పెళ్లి చేసుకోమని బలవంత పెట్టినట్లే, హంపణ్ణ విషయంలో కూడా ఇమ్మడమ్మను బలవంతపెట్టినాడు ఆమె తండ్రి.

నిజానికి గోసల హంపణ్ణ అంత తీసివేసే మనిషికాదు. నూటికి పైగా గొర్రెలకు యజమాని. ఇంటిలో పాడి వుంది. పాలూపెరుగూ సమృద్ధిగా వున్నాయి. హంపణ్ణ గొర్రెలలోకి పోతే, తండ్రి కంబళ్లు నేస్తాడు. ఇంట్లో ఎప్పుడూ జొన్నలూ, రాగులూ, కొర్రలూ తరగకుండా వుంటాయి. తినడానికి, కుడవడానికి తక్కువలేదు. అంతేకాదు, వంశపారంపర్యంగా బోదగవి గుడికట్టకు వీరు కోలుకాళ్లు కూడా. గుడికట్ట సమావేశాలకు కులస్తులను పిలుచుకురావడమే వీరి ప్రధానమయిన పని. సంవత్సరానికి ఒకసారి కాపులు వీరికి కానుకలు చెల్లించవలసి వుంటుంది. కులంలో వీరికి అంత గౌరవం వుంది.

హంపణ్ణ ఎర్రగా, పొడవుగా వుంటాడు. అతడికి అప్పటికే పెళ్లి అయి వుంది. కానీ పిల్లలు కలుగలేదు. పిల్లల కోసం రెండవ పెళ్లికి సిద్ధమయినట్లు చెప్పుకుంటాడు కానీ, అప్పటికి అతడి భార్య, వయసు మీరినది కూడా కాదు. ఇమ్మడమ్మ చక్కందనమే, గోసల హంపణ్ణ మనసును ప్రధానంగా లోగొన్నది.

తండ్రి చెప్పినా, ఇమ్మడమ్మ పెండ్లికి ఒప్పుకోకపోయేసరికి హంపణ్ణ ఆమె వెంట పడినాడు. ఆమె బీరప్ప దేవుడికి పూలకోసము పోతే, ఆ తోవలో హంపణ్ణ వుండేవాడు. గుడికి వస్తే, గుడి అరుగు మీద కూర్చుని వుండేవాడు. గొర్లలోకి చద్ది కొండబోతే, గొర్లమంద దగ్గర తారాడుతూ వుండేవాడు. ఇమ్మడమ్మ తండ్రిని మామా! అనేవాడు. ఇమ్మడమ్మ తల్లిని అత్తా! అనేవాడు. ఇమ్మడమ్మకు అతడిని చూస్తుంటే, సంతలో తన వెంటపడే కోడనీలడు గుర్తుకు వచ్చినాడు. కోడనీలడి మోహం గుర్తుకు వచ్చింది. కోడనీలడు ఇప్పుడు లేడు. కానీ కోడనీలడి మోహం ఇప్పుడు మరో రూపంలో తన వెంటపడుతూ వుంది. కొన్నిదినాలకు ఇమ్మడమ్మ మెల్లమెల్లగా సమాయత్తమయింది. తన స్త్రీత్వాన్ని వెంబడించే పురుషుడి మోహాన్ని ఆమె ఎక్కువ కాలం తిరస్కరించ లేకపోయింది. కులపెద్దల సమక్షంలో ఇమ్మడమ్మ చీర కట్టించుకుంది. ఇద్దరు పెద్ద ముత్తైదువలు, ఇమ్మడమ్మ లోలంగా పైన చీరచుట్టి, కుచ్చెళ్లు అందిస్తే ఆ కుచ్చెళ్లును హంపణ్ణ, ఆమె బొడ్డు మీద దురికినాడు. ముత్తైదువలు పైట అందిస్తే, ఆమె రొమ్ముల మీద వాలుగా కప్పినాడు. అంతటితో ఇమ్మడమ్మ మారుమనువు అయిపోయింది.

లైంగికవ్యవస్థకు రెండు ఉన్నతమయిన స్థాయిలు వుంటాయి. ఒకటి మోహం, ఇంకొకటి ప్రేమ. ప్రేమలో లైంగికశక్తి హృదయగతమై, ధ్యానస్థాయిని అందు కుంటుంది. మోహంలో కోర్కె, మానసిక స్పందనలతో విజృంభిస్తుంది. ఇమ్మడమ్మకు కోడనీలడి సందర్భంలో ప్రేమ మాత్రమే వుండేది. ఎల్లప్పుడెట్టికీ సతీదర్శిగా తనను ఒప్పగించుకోవలె అని అనుకున్నప్పుడు కూడా మోహాన్ని ఎరుగదు. హంపణ్ణ తన మీద చూపే మోహం పట్ల ఆమెకు ఇష్టం కలిగినా, ఆ ఇష్టం కూడా సంవత్సరము తిరక్కుండానే పాతబడిపోయింది. స్త్రీ పురుషుల మధ్య ప్రేమ, మోహము తగ్గిపోగానే ఒకరి అల్పత్వాలు మరొకరికి కొత్తగా తెలిసిరావడము ప్రారంభిస్తాయి. ఇమ్మడమ్మలో అదే జరిగింది. హంపణ్ణకు ఇమ్మడమ్మ పట్ల అనుమానము పుట్టింది. అది పెను భూతంగా మారింది. ఆ అనుమానానికి కారణము అతని భార్య అందమే తప్ప, మరొకటి కారణము కాదు. కోడనీలడు ఎట్లా సరసాలాడేవాడు? అని అడిగేవాడు. ఎల్లప్పుడెట్టితో ఎట్లా కాపురము చేసేదానివి అని అడిగేవాడు. ఇమ్మడమ్మ ఒకానొకరోజు తల్లిదండ్రులకు చెప్పి, కులపెద్దలతో పంచాయితీ పెట్టించి, హంపణ్ణతో తెగతెంపులు చేసుకుంది. ఈ బోదగవి జ్ఞాపకాలన్నీ, ఎరిస్వామి తాతని చూడగానే ఆమెను మళ్ళీ చుట్టుముట్టినాయి.

జ్ఞాపకాలు స్థలముతో ముడిపడి వుంటాయి. కాలముతో ముడిపడి వుంటాయి. ఆ స్థలానికీ, కాలానికీ సంబంధించిన వ్యక్తి తారసపడినపుడు ఆ జ్ఞాపకాలు ఇంకా తీవ్రంగా స్పందిస్తాయి. ఈ తీవ్రమయిన స్పందన ఆ తారసపడిన వ్యక్తి మీద, వల్లమాలిన ఆత్మీయతగా ప్రదర్శితమవుతుంది. ఇప్పుడు ఇమ్మడమ్మకు ఎరిస్వామి తాత మీద అట్లాంటి ఆత్మీయభావనే కలిగింది. తిక్కస్వామి, వడ్డు... వడ్డు! అని గింజు

కుంటున్నా. ఈడ్చుకుపోయి స్నానము చేయించి, ఉడుకుడుకు బువ్వపెట్టిగానీ వదల లేదు ఇమ్మడమ్మ.

తిక్కస్వామి నడుస్తున్నాడు.

ఎర్రకొండాపురం గ్రామ పొలిమేరలు తగిలినాయి.

ఒక పఠాణీకుడు గుర్రము మీద ఎదురయినాడు. అతడు ఆప్సన్ జాతీయుడు. అతడు ఎక్కినది సామ్రాణి గుర్రం.

ఆ పఠాణీకుడు వీరనారాయణరెడ్డి పోషించే సైనికులకు తుపాకీ కాల్పుడంలో తర్ఫీదు ఇవ్వడానికి వచ్చినాడు. సిద్ధరామప్పనాయుడే అతడిని కడప నుండి పిలిపించి వున్నాడు.

ఆ పఠాణీకుడికి తోడు మరో నలుగురు ముస్లిము యోధులు కూడా ఆ గ్రామానికి వచ్చి వున్నారు. ఆ నలుగురిలో ఇద్దరు తురుష్క జాతీయులు, ఇంకొక ఇద్దరు దేశీయ ముస్లిములు.

అట్లు, ఆ అయిదుమంది ముస్లిములలో మూడు జాతులవారు వున్నారు.

కానీ, వారిని వారి మత ఆవేశమే ఏకము చేసింది.

వారిని మత విషయికంగా నియంత్రించడానికి సిద్ధరామప్పనాయుడు కూడా నిస్సహాయుడే.

పఠాణీకుడు అంతకుముందు రెండు మూడుమారులు తిక్కస్వామిని చూసి వున్నాడు. అతడిని అవధూతగా భావించి, ప్రజలు మోకరిల్లుతుంటే, పఠాణీకుడు చిరైత్తిపోయేవాడు. హిందువులు ఒక మనిషిని దేవుడిగా ఎట్లా చూస్తారు? ప్రాణములేని రాయిరప్పకు ఎందుకు మొక్కుతారు? అని అతనికి ఆశ్చర్యం. అవన్నీ మూఢాచారాలు అని ఈసడించుకునేవాడు.

పఠాణీకుడు తిక్కస్వామి ముందు గుర్రము ఆసినాడు. “ఏమి స్వామీ! ఎట్లు న్నాడు మీ దేవుడు?” పఠాణీకుడు గుర్రము మీదే కూర్చుని ఎకసక్కెముగా నవ్వు తున్నాడు. తిక్కస్వామి పఠాణీకుడి వైపు నిశితంగా చూసినాడు. పఠాణీకుడు మళ్ళీ అడిగినాడు

“...అదే సామీ అడుగుతున్నాను, మీ దేవుడు ఏమంటున్నాడు?”

“ఏ దేవుడు? ఎవరి దేవుడు?”

పఠాణీకుడు ఒత్తి పలుకుతూ, “అదే... మీ దేవుడు సామీ! మీ దేవుడు,” అన్నాడు.

“మా దేవుడా! నాకు దేవుడూ లేడు, దయ్యమూ లేదు,” అని గొణిగినాడు తిక్కస్వామి. ఉలిక్కిపడినాడు పఠాణీకుడు. ఈ హిందువులు మనుషులను, రాళ్లను

దేవుళ్ళుగా మొక్కుతారనుకున్నాను. కానీ, ఏకంగా దేవుడే లేడు అనేవారు కూడా ఈ హిందూమతములో వున్నారన్నమాట!

కాఫర్లు... కాఫర్లు...

“ధూత్...! సైతాన్ కా బచ్చా!! దేవుడే లేడని కూస్తావా?”

“నాకు లేడు అంటున్నా.. నీకు వుంటే పెట్టుకో.”

పరాణీకుడి చిరాకు కోపములోకి మారింది. పోయిపోయి ఈపొద్దు ఈ కాఫర్ గాని మొఖము చూడాల్సి వచ్చింది అని అతనిలో ఉక్రోశం పొంగుకొచ్చింది.

“నాకు వున్న దేవుడు నీకు లేకుండా పోతాడా? చూడరా మాదర్నెత్! దేవుడు వున్నాడని ఇప్పుడు నీతోనే చెప్పిస్తా చూడు!!” అని, గుర్రము మీద నుండి కిందికి ఒక్క దూకు దూకినాడు.

“చెప్పు... దేవుడు వున్నాడని చెప్పు,” అని కత్తి దూసినాడు.

తిక్కస్వామి అతడి వైపే నిశ్శబ్దంగా చూసినాడు.

పరాణీకుడు, “చెప్పు... దేవుడు వున్నాడని చెప్పు,” అని, కత్తి ఒరను తిప్పివేసి తల మీద ఒక్కవేటు వేసినాడు. బొటబొటా కారింది రక్తం. జుట్టు పట్టుకుని ఈడ్చి గిరగిరా తిప్పినాడు. నిలబెట్టి, డొక్కలో ఒక్క తన్ను తన్నినాడు. తిక్కస్వామి తూలి కిందకు పడినాడు. “చెప్పరా కాఫర్! దేవుడు వున్నాడని చెప్పు!!” అని కాళ్ళ కింద వేసుకుని తొక్కినాడు.

పరాణీకుడు కొట్టినా, ఈడ్చినా, తోసినా, కిందికేసి తొక్కినా, తిక్కస్వామి చలించ లేదు. దారముచే కదిలించబడే బొమ్మ మాదిరి నిమిత్తమాత్రంగా వున్నాడు. అతడి ముఖం రక్తసిక్తమయింది. పరాణీకుడు ఒకసారి కేకరించి ఎంగిలి మూసి అతని వైపు చూసినాడు. తిక్కస్వామి ముఖములో కోపము లేదు. బాధ లేదు. ఉదాసీనంగా వున్నాడు.

అద్దంలో నీడ పడుతుంది. కానీ, ఆ నీడకు అద్దం స్పందించదు కదా! తిక్క స్వామి కూడా అంతే! తాను మార్పునొందక, తనలో జగత్తును భాసింపజేసే అద్దం విద్య అతనికి తెలిసినట్లు వుంది. తిక్కస్వామి ముఖంలోని నిర్లిప్తతకు, నిర్వికారానికి అబ్బురపడి, పరాణీకుడు మెల్లగా గుర్రము ఎక్కి కదిలిపోయినాడు.

తిక్కస్వామి, పొద్దుమునిగే సమయానికి జక్కలూరు చేరినాడు.

వీరగల్లుకట్ట మీద కూర్చున్నాడు.

అతడి చుట్టూ ప్రజలు గుంపు అయినారు.

వాహ్యళికి పోయి తిరిగివస్తూ, పద్మసాని మేనా ఆపి కిందికి దిగింది.

జనం, ‘అమ్మ వచ్చే! అమ్మ వచ్చే!’ అని పక్కకు తొలగినారు.

అప్పటికి పద్మసాని నెలదినాల నుండీ తిక్కస్వామిని చూస్తూ వస్తున్నదే.

అతని వింత చేష్టలను చూస్తూ వస్తున్నదే.

“వైద్యుడిని ఇక్కడికే రమ్మన్నాను అని చెప్పి పిలుచుకురండి,” అని తన మనుషులకు పురమాయించింది.

“అయ్యో ఎంత రక్తం స్వామీ, ఎంత రక్తం!” అని, అతని ముఖము మీద ఎండిపోయిన రక్తం చారలను తడిమింది.

తిక్కస్వామి, చిన్న గొంతుకతో అన్నాడు

“సామి, సామిని సామితో కొడితే, సామి కారింది. కారనీలే!”

27

కొత్త కొత్త రాజులు సింహాసనాలు ఎక్కుతూ వుంటారు.

కొత్త కొత్త నవాబులు రాజ్యాలు ఆక్రమిస్తూ వుంటారు.

ఇటువంటి సందర్భాలలో చిన్నచిన్న పాలేగార్ల సంస్థానాలలో కొన్నిమార్పులు చోటు చేసుకుంటూ వుంటాయి. కొన్ని మార్పులు సంభవిస్తూ వుంటాయి.

అప్పటికే గుత్తి దుర్గం మైసూరు నవాబుల వశం అయి వున్నది.

కాలక్రమంలో హైదర్ ఆలీ గుత్తిసుబాని ఒక సుబేదారుకు ఒప్పగించినాడు. అతని మీద ఇంకొక బాధ్యత కూడా పెట్టినాడు. అది అనంతపురం సంస్థానం తట్టు నుండి యేడాదికి నలభైవేల రూకలు వసూలుచేయడం.

సిద్ధరామప్పనాయుడు అదే ప్రకారం చెల్లిస్తూ వచ్చినాడు. చెల్లించడం బరువయినపుడు కొంచెం వెనకా ముందూ చెల్లిస్తూ వచ్చినాడు. రానురానూ ఖండిణీ రూకలు చెల్లించడము అతనికి భారమయింది.

అనంతపురం సంస్థానం బీదగిల్లుతూ వచ్చింది. సంస్థానానికి ఎప్పటికప్పుడు బొక్కసాన్ని నింపుకునే అవసరము ఏర్పడింది.

అందుకు ఇతర సంస్థానాల మీద పడి దోచుకోవలసి వచ్చింది. అనంతపురము వారు ఆవిధముగా ఇతర సంస్థానాల మీద పడి దోచుకుంటూనే వున్నారు.

తాడిపత్రి బహుబస్తి. ఆ గ్రామము మీదపడి వెండి, బంగారు, నగదు, బట్టా పాతలు, చెంబూ తపిలా, సేద్యం ఎద్దులు దోచుకున్నారు. వర్తక, బ్రాహ్మణ, నేసే వాండ్లకు రూకలు నియమించినారు. తాడిపత్రి అమీలును బందీగా పట్టుకుని, పండ్రిండు వేల వరహాలు దండగ తీసుకున్నారు.

రొద్దం అనే గ్రామం వుంది. ఆ గ్రామంలో ధనికులయిన నేతగాళ్లు వున్నారని తెలిసివచ్చింది. అనంతపురంవారు రొద్దం మీద దాడికి పోతూ అప్పజీపల్లెను కూడా దోచుకున్నారు.

ఈతీరుగా పదియేండ్ల నుండి తమసంస్థానం వైపు నుండి ఎల్లప్పుజెట్టి, నల్ల నాగిరెడ్డి యుద్ధాలలోనూ, దోపిడీలలోనూ మునిగి తీరుబాటు లేకుండా వున్నారు.

ఒకదినం తాడిమిరి కోట నుండి వేగులవారు వార్త తెచ్చినారు. వారు, “నేటి దినం కోటలో చోకిపహరా భద్రం లేదు. రాణువ జనం యావత్తు పేటలో వుండి,

రాత్రి వేట ఆడే నిమిత్తం అడవికి పోయి వున్నది,” అని మర్మం చెప్పినారు. ఆ మాట విని దళవాయి సుబ్బారాయుడు తాడిమరిని మరోసారి కొల్లగొట్టాలని అనుకున్నాడు. ఒకప్పుడు కరిహుళి బసవప్ప ప్రధానమంత్రిగా వుండి, తాడిమరిని కొల్లబెట్టినప్పుడు కూడా దళవాయి సుబ్బారాయుడు అందులో పాలుపంచుకున్నవాడే.

దళవాయి సుబ్బారాయుడు ఆదేశం ప్రకారం ఎల్లప్పజెట్టి, నల్లనాగిరెడ్డి తమ మండలాల నుండి సైనికులను రప్పించినారు. వారితో అనంతపురం స్థానిక సైనికులు కొంతమంది జత కలిసినారు. ఫాజు తయారయింది. అశ్వకదళానికి ఫాజుదారు నల్లనాగిరెడ్డి. కాల్బలానికి ఫాజుదారు ఎల్లప్పజెట్టి. ముందుగా అశ్వకదళం పోయి, కోట రాణావేసి వెనకల నుండి కాల్బలం వచ్చే వరకూ ఆగివుండాలని వ్యూహం తీర్మానించి నారు. కానీ జరిగినది మరొకటి. చౌకీపహరా భద్రం లేని తాడిమరివారి కోట, అశ్వకులను నోరూరించింది. నల్లనాగిరెడ్డిని ఆశ తొందరపెట్టింది. నిచ్చెనలు వేసి నల్లనాగిరెడ్డి తన ఫాజుతో కోటలోకి దిగినాడు. కానీ దోపు ఆశ చేత, అలంగం మీద చౌకీపహరా పెట్టుకుండా అజాగ్రత్త అయినాడు. కోటలో వున్న ఇండ్లను చుట్టుకుని దోచుకుంటున్నారు. ఉన్న కొంతమంది మగవారు పారిపోతుంటే, వారి ఆడువారిని గదుల్లోకి లాక్కొని కింద పడవేసుకుంటున్నారు. నల్లనాగిరెడ్డి ఇటువంటి అవకాశాన్ని ఎప్పుడూ వదులుకోడు. ఆడువారి ఒంటిమీద నగలు గుంజుకుంటూనే, మరోవైపు ఇంతమంది ఆడువారిలో ఏ స్త్రీని, ఎటువంటి స్త్రీని అనుభవించుదామా అని ఆలోచిస్తున్నాడు.

మనిషి ఎంత కుబేరుడు అయినా ఒక అంగీకి బదులు మూడు అంగీలు తొడగడు. ఒక పొట్టుకు బదులు నాలుగు పొట్టలు తెచ్చుకోలేడు. నల్లనాగిరెడ్డి పరిస్థితి కూడా అంతే. పదిమంది సౌందర్యరాసులు వున్నా, వారిని పదినిమిషాలు అనుభవించలేడు. కానీ, అతని పరిమితి అతడిని ఊరికే వుండనివ్వలేదు.

ఈమెను కనీసం ముద్దుపెట్టుకుందాం... ఈమెను కనీసం కొంచెమయినా నలుపుదాం...

నగలు ఒలుచుకుంటూనే, వారి రవికెలు చింపి లోపల తడుముతున్నాడు. ఒక స్త్రీని వాటేసుకుంటాడు. పదిలేసి, ఇంకొక స్త్రీని చుట్టుకుంటాడు. స్త్రీలు, పిల్లల హాహాకారాలు మిన్నుముట్టుతున్నాయి.

ఆ కోటలోని కొన్ని ఇళ్లు గొప్పగొప్ప రాజోద్యోగులవి. ఆ ఇళ్లల్లో సంపదలతో పాటు, స్త్రీల అందాలు కూడా పోగుపడి వున్నాయి. నల్లనాగిరెడ్డికి ఆ స్త్రీలలో ఇద్దరు నచ్చినారు. ఆ నచ్చినవారు కూడా ఇంతవరకూ తన అనుభవంలోకి రాని ఎత్తులను కలిగినవారు. ఒక స్త్రీ అవసరాల ఉద్యోగం చేసే మండల నాయకుని భార్య. ఆమెకు ముప్పైయేండ్లు వుంటాయి. ఇంకొక స్త్రీ దినసరి ఉద్యోగి కూతురు. ఆమెకు పదహై దేండ్లు వుంటాయి. అంతమంది సౌందర్యరాసులలో నల్లనాగిరెడ్డి, ఆ ఇద్దరిని మాత్రమే గదిలోకి లాక్కొని తలుపులు వేసుకున్నాడు. మగవాని వీరత్వం అంతవరకే.

అప్పటికి తాడిమిరి రామప్పనాయుడు ఉప్పరిగెలో ఊడిగవాండ్రతో కలిసి నిద్రపోతూ వున్నాడు. వారిలో ఒకడు అల్పాదమానికి లేచినాడు. ఈ కలకలాయమానం విని, నగరి వాకిటికి వచ్చి, 'హండేవారు కోట రాణావేసి ఇండ్లు చుట్టుకుని దోచు కుంటూ వున్నారు. దిక్కులేకపోయెను' అని విని, కొందరు స్త్రీలను కోటలో వాడు కుంటూ వుండటము కూడా విని, పోయి తమ ధనీ అయిన తాడిమిరి రామప్ప నాయుడిని, అక్కడవున్న వారినిన్నీ లేపి చెప్పగా, వారు ఆయుధములు, సైదులతో నగరి వాకిలి తీసుకుని వచ్చి ఊరి వాకిలి దనుకా వచ్చిరి. ఇంతలో, ఈ కలకలాయ మానమును పేటలో వున్న స్థలంమందిన్నీ విని, మోసం వచ్చెను అని తమతమ ఆయుధము, సైదులతో కోట చుట్టూ వెళ్లపారగా, అనంతపురంవారు కోట ఎక్కి దిగిన నెచ్చెనలు ఖాళీగా వున్నందున ఆ నిచ్చెనల గుండా కోట యొక్క అలంగం బురుజులు, చౌకీపహరా బందోబస్తు చేసి, కోటలో వున్న అనంతపురం మందిని చుట్టు కునిరి. కోటలో చిక్కిన అనంతపురం మందికిన్నీ, స్థలం మందికిన్నీ యుద్ధము అయి, అనంతపురం వారి సంబంధం బహుజనులు హతులయిరి. ఎల్లప్పజెట్టి తన కాల్పులం పొజుతో తాడిమిరి వెలిపేటకు చేరేటప్పటికే అంతా ముగిసిపోయి వున్నది.

తాడిమిరివారు యుద్ధములో గెలిచినారు.

ధర్మధార కొమ్ము పట్టించి, అనంతపురము వారి పీనుగులను తీసుకుపోయే దానికి శెలవు ఇచ్చినారు. బందీలుగా దొరికినవారిని ఒప్పగించలేదు.

అపరాధ సుంకం తాము అడిగినంత చెల్లిస్తే తప్ప, విడిచిపెట్టేది లేదు అన్నారు. అందుకు రెండు సంస్థానాల మధ్య బేరసారాలు జరుగుతున్నాయి.

నల్లనాగిరెడ్డి శవాన్ని గుర్రపుబండిలో వేసుకు వచ్చినారు. ఎర్రకొండాపురంలో తాపం చేసినారు.

వీరనారాయణరెడ్డి ఆలోచిస్తున్నాడు. అతని భార్య రెడ్డెమ్మ కొడుకు మరణానికి ఖేదపడుతూ ఒకమూల పడుకుని వుంది. కోడలు చిన్నరెడ్డెమ్మ నేలమీద పడి రోదిస్తూ వుంది. ఆమె చుట్టూ కూర్చుని, ఆమె పుట్టినింటివారు సమదాయిస్తున్నారు.

వీరనారాయణరెడ్డి గుట్టుగా ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆడువారి మాదిరి ఏడుస్తూ కూర్చుంటే పనికాదు. తాను నిర్వహించాల్సిన కార్యం ఒకటి వుంది. అది, కోడలితో సహగమనము చేయించటం. ఆమె సహగమనానికి స్వయంగా ముందుకు వచ్చివుంటే కొడుకుతోపాటు చితి ఎక్కించి సాగనంపి వుండేవాడే. కానీ కోడలు ముందుకు రాలేదు. ఆమెకు సహగమనము చేయాలని వున్నట్లులేదు.

తన కోడలు మంచి వ్రాయంలో వుంది. చూడటానికి చక్కగా వుంటుంది. ఉప్పుకారం తినే శరీరం. మగతోడులేక ఎన్నాళ్లు వుంటుంది?

తన దేవిడికి వారూవీరూ వచ్చిపోతూ వుంటారు. పనివాండ్లు వస్తూపోతూ వుంటారు. కోడలు, తమ కన్నుగప్పి ఎవరినయినా వుంచుకుంటే? లేక ఎవరితో నయినా పారిపోతే?? ఎంత తలవంపులు! ఎంత అప్రతిష్ట?

జీవితాంతం కోడలికి కాపలా కాయటం తాను ఊహించుకోలేదు. ఎట్లైనా ఒక అట్లు కోడలి బరువు వదిలించుకోవలసిందే.

...అమాటకువస్తే, వీరనారాయణరెడ్డికి తన భార్య రెడ్డమ్మ మీద కూడా అనుమానమే. తనకు గల లైంగిక చాపల్యాన్ని అతడు తన ఇంటి స్త్రీలపట్ల ఆపాదించుకుంటా వుండలేదు. తాను ఉన్నట్టే ప్రపంచమంతా వుంటుందని, తన దొంగ ఆలోచనలే ఇతర మనుషులకు కూడా వుంటాయని మనిషి భావిస్తూ వుంటాడు. తన మంచితనమే ఇతరుల్లో వుంటుందని అనుకున్నప్పుడు అతడు అమాయకంగా మోసపోతాడు. తన దొంగబుద్ధులే ఇతరుల్లో కూడా వుంటాయని అనుకున్నప్పుడు ఒట్టి అనుమానం మనిషిగా మారతాడు. వీరనారాయణరెడ్డిది ఆ క్రమంలో తయారయిన అనుమానం ప్రవృత్తి.

తనది ఏ వంశం? పంటరెడ్ల వంశం. సిద్ధరామప్పనాయుడి కొలువులో తనకు ఎంత పేరు! తాను హీరోహాథ్ మార్గంలో సిద్ధరామప్పను కాపాడినప్పుడు అతడు పండ్రిం డేండ్ల పిల్లవాడు. అతని మేనమామ కరిహుళి బసవప్ప, తనను ఆపుడిగా ఎంచినాడు. ఆ పిల్లవాడికి తనను అవసరాల ఉద్యోగిగా నియమించినాడు. తన తరువాత తన పెద్దకోడుకు రాజుకు అవసరాల ఉద్యోగిగా అయివుండినాడు. చుట్టుపక్కల ఇరవై గ్రామాలకు తాము మండలాధీశులు. తామంటే రెడ్లలో అందరికీ గొప్ప. కానీ, ఇంటిలో ఒక్క ఆడది తెగిస్తే, వంశం మానమర్యాదలని చిటికెలో భగ్గుం చేయగలదు.

భర్త చనిపోయి మూడు దినాలయింది. నల్లనాగిరెడ్డి భార్య ఏడుస్తూనే వుంది.

ఆశ్చర్యకరంగా మూడవ దినం వీరనారాయణరెడ్డి ఇంటి ముందు ముత్తైదువలు బారులు తీరినారు.

ఒక్కొక్కరూ ముందుకు వస్తున్నారు. నల్లనాగిరెడ్డి భార్య ముఖానికి పసుపు రాస్తున్నారు. బొట్టు పెడుతున్నారు. కాళ్లకు మొక్కుతున్నారు.

చిన్నరెడ్డమ్మకు ఇదంతా ఎందుకు జరుగుతూ వుందో మొదట అర్థము కాలేదు. ఎవరయినా భర్త చనిపోయిన స్త్రీ కాళ్లకు ఎందుకు మొక్కుతారు? ఏ సందర్భంలో మొక్కుతారు?

సహగమనానికి సిద్ధపడిన స్త్రీ పాదాలను మాత్రమే అట్ల పూజిస్తారు. కానీ తాను సహగమనానికి సిద్ధపడలేదే!

చిన్నరెడ్డమ్మకు ఏదో అనుమానము వచ్చింది. అంతవరకూ భర్త కోసం ఏడుస్తున్న ఏడుపు చప్పున ఆగిపోయింది. చావు భయంతో వణికిపోయింది.

మంటలు మంటలు... ఎర్రటి నాల్కలు చాచే మంటలు. మంటలలో తనను తోసివేయడానికి మనుషులు. నూనె దుత్తను తన మీద గుమ్మరించడానికి మనుషులు. చేతిలోని కట్టెలతో, తనను కప్పివేయడానికి మనుషులు.

తాను కాలిపోతూ వుంది. అరుస్తూ వుంది. బయటపడాలని మంటలతో పెనుగులాడుతూ వుంది.

మళ్ళీ మంటలలోకే తోసివేస్తున్నారు ఎవరో... కట్టెలతో కొట్టికొట్టి, దేహాన్ని మంటల మీదికే అదిమిపడుతున్నారు ఎవరో...

‘ఎవరు నన్ను కాపాడేది? ఎవరు నన్ను రక్షించేది?? దేవుడా నన్ను కాపాడు. మంటల్లో పడి చావలేను. నాకు బ్రతకాలనుంది దేవుడా; నన్ను కాపాడు!!’

చిన్నరెడ్డెమ్మకు భయంతో చమటలు పట్టినాయి. తనకు తెలియకుండా తన వెనుక జరుగుతున్న కుట్రకు కంపించిపోయింది. తనకు పిల్లలు లేరు. భర్త చనిపోయి నాడు. పుట్టినిల్లు చేరి శేషజీవితం గడపవచ్చు అనుకున్నది. కానీ జరుగుతున్నది యేమిటి? తన తల్లిదండ్రులు, తోబుట్టువులు ఏమయినారు? ఒక్కరూ కనపడరే! అయ్యో తాను ఎవరితో చెప్పుకుంటుంది? ముత్తైదువలు పాటలు పాడుతున్నారు. తనను పూజిస్తున్నారు. పతివ్రత అని కీర్తిస్తున్నారు. తన గోడు వినే పరిస్థితులలో ఎవరూ లేరు. అంతా కలిసి తన నోరు మూసివేస్తున్నారు. ఇన్ని పూజల మధ్యా, పాటల మధ్యా, మొక్కుల మధ్యా సహగమనం వద్దు అని అనడానికి మాట పెగలదే... పరిస్థితి అర్థమయి, గొల్లుమన్నది చిన్నరెడ్డెమ్మ, అత్త కళ్లు ఒత్తుకుంటూ కోడలి నోటిలోకి మాదక ద్రవం పోసింది. ఉమ్మెత్తరసం!...

అప్పటికే వీరనారాయణరెడ్డి రహస్యంగా ఒక పని చేసి వున్నాడు. భార్యతో మాట్లాడినాడు. వియ్యంకులతో మాట్లాడినాడు. అప్పటికప్పుడు ఒక వార్తను సృష్టించి నాడు. ‘వీరనారాయణరెడ్డి కోడలు సహగమనానికి సిద్ధపడిందంట. వద్దు... వద్దు... అని తల్లిదండ్రులు చెప్పినా వినలేదంట. అత్తమామలు చెప్పి చూసినా వినలేదంట. భర్త లేని లోకంలో నేను బ్రతకలేను అంటుందంట!’

ఆ వార్త అట్లా అట్లా ఊరంతా పాకింది. వియ్యంకులు మొదట అడ్డు చెప్పి నారు. ‘మా ఇంటికి పిల్లనిచ్చిన తరువాత మాదే కదా... మా ఇష్టమే కదా... అదే ధర్మము కదా!’ అని, వారి నోరు నొక్కేసినాడు వీరనారాయణరెడ్డి. ప్రజలంతా, వీర నారాయణరెడ్డి సృష్టించిన వార్తను చెప్పుకుని, ‘తల్లిదండ్రులు చెప్పినా వినలేదంట, అత్తమామలు చెప్పినా వినలేదంట. భర్త అంటే ఎంత ప్రేమ, ఎంత భక్తి? పతివ్రత! మహా పతివ్రత!!’ అని, భక్తితో చేతులు జోడించడం మొదలుపెట్టినారు. అట్లు, చిన్న రెడ్డెమ్మకు తెలియకుండానే ఇదంతా జరిగిపోయింది. ప్రజల పొగడ్లలో, స్తోత్రాలలో కూరుకుపోయి వుంది.

తప్పెట్లు, మేళాలు మ్రోగినాయి. రెడ్డెమ్మను ఎద్దుల బండి ఎక్కించి ఊరే గిస్తున్నారు.

రాముని గుడిలో పూజ ముగిసింది. ఎద్దుల బండి ఊరు దాటింది. బయటి గుళ్లు దాటింది. సృశానం సమీపిస్తూ వుంది.

అప్పుడు నిడుమామిడిస్వామి తన మాదిగ యువకులతో ఊడిపడినాడు. చిన్నరెడ్డెమ్మ సతీసహగమనాన్ని అటకాయించినాడు.

వీరనారాయణరెడ్డి ఉగ్రుడయినాడు. “నీ దేశము ఏది? నీ కులము ఏది? ఇది నా ఇలాకా. నా దివాణం. అడిగేదానికి నీవెవరు?” అని అరిచినాడు. తన సైనికులను పిలిపించి, నిడుమామిడిస్వామి మనుషులను పక్కకు తోయించినాడు. ఆ మాదిగ యువకులు నిరాయుధులు.

బండి సృశానంలోనికి ప్రవేశించింది. బండి రావడం చూడగానే, అక్కడి మనుషులు చితిని రాజేసినారు. పదిమంది మనుషులు కట్టెలు తీసుకున్నారు. ఇద్దరు మనుషులు నూనెదుత్తలు తీసుకున్నారు. అప్పుడు ప్రత్యక్షమయినాడు అక్కడ పరాణీకుడు. అతని వెంట అతని ముస్లిం సహచరులు వున్నారు. వారి నడుము దగ్గర కత్తులు వేలాడుతున్నాయి. వీపుల వెనక పాడవాటి బందూకులు కనిపిస్తున్నాయి. వారితోపాటు ఖాజీ కూడా వచ్చి వున్నాడు.

వీరనారాయణరెడ్డి మండలానికి నాయకుడు అయితేకావచ్చు కానీ, తన ఊరి మీదుగా యుద్ధానికి పోయే సంస్థానం సైనికులకు రాజోద్యోగులకు భోజనాదికాల సౌకర్యం కలిగించడమే అతని విద్యుక్త ధర్మం. తన చుట్టుపక్కల మండలాలకు తుపాకీ నేర్పడానికి వచ్చిన ఆ ముస్లిం పరివారము కూడా రాజోద్యోగుల కిందికే వస్తారు. రాచగాదెల నుండి ధాన్యం తోడి, ఆ ముస్లిం పరివారానికి ఆహార సదుపాయాలు కలిగించడము తప్ప, వారి మీద వీరనారాయణరెడ్డికి ఏ అధికారమూ వుండదు.

పదికత్తులయినా ఒక తుపాకీకి లోకువ అనే దర్పం పరాణీకుడి ముఖంలో కనిపిస్తూ వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి ఈ హఠాత్పరిణామానికి అవాక్కు అయి చూస్తుండగా, పరాణీకుడు మరికొంత దగ్గరికి వచ్చినాడు

“ఇదంతా జరిగేదానికి వీలులేదు,” అన్నాడు.

రెడ్డి ఉక్రోషంతో, “మా ఇలాకా మా ఇష్టం,” అన్నాడు.

పరాణీకుడు, “అది... మేము లేనప్పుడు...! మేము వుండగా, సతీ సహ గమనము జరగకూడదు. మా మతం ఒప్పుకోదు,” అన్నాడు.

అప్పటికి, ముస్లిముల ఆధీనంలోని రాజ్యాలలో సతీసహగమనం నిషేధించి వున్నారు. అవిధంగా ముస్లిము రాజ్యాలలో హిందూ స్త్రీలు గండం గడిచి ఊపిరి తీసుకుంటున్న రోజులవి.

వీరనారాయణరెడ్డి ఒక అడుగు వెనక్కు వేసి, “ఇంత జరిగిన తరువాత ఈమెను మాలో కలుపుకోలేము. కులము నుండి, గ్రామము నుండి వెలివేయవలసి వుంటుంది,” అన్నాడు.

“ఫరవా నై... నేను నిఖా చేసుకుంటాను.”

చిన్నరెడ్డెమ్మ ఉలిక్కిపడింది. ఆమెలో ఉమ్మెత్తరసం మత్తు దిగిపోయింది. చుట్టూ ఏమి జరుగుతూ వుందో ఆమెకు ఇప్పుడు లీలగా అర్థమయింది. పరాణీకుడు కనుసైగ చేసినాడు. అతని వెంట వచ్చిన ఖాజీ, ఎద్దుల బండి ఎక్కి, చిన్నరెడ్డెమ్మతో అన్నాడు-

“భయపడకు బేటీ! నీఇష్టము లేకుండా నిన్ను తీసుకుపోము. అడుగో చూడు... అతడు కడప నవాబు క్రింద పనిచేసే రాజోద్యోగి. నీకు ఇష్టమయితే నిఖా చేసు కుంటాడు. సమ్మతమేనా?”

చిన్నరెడ్డెమ్మ గుండెలో ఆశ మొలకెత్తింది. బతుకేళ్ళు మారాకు తొడిగింది.

నిదానించి చూసింది. పరాణీకుడు గుర్రము మీద కూర్చుని చిన్నరెడ్డెమ్మ వైపు ఆసక్తిగా చూస్తున్నాడు.

అతడి మొఖం పాలరాయి వలె తెల్లగా, గంభీరంగావుంది. దవడలు విశాలం గా, బలిష్ఠంగా వున్నాయి. గడ్డం చక్కగా దువ్వబడి వుంది. పెదవులకు పైన కొంచెము, క్రింద కొంచెము ఖాళీ ఏర్పడేటట్లు వెంట్రుకలు గోకబడి వున్నాయి. అందువల్ల అతని పెదవులు లావుగా, మోటుగా కనిపిస్తున్నాయి. దానికితోడు గుడ్లగూబ కళ్ళ వంటి కనుగుడ్లు. మనిషి వికారంగా లేడు కానీ, భయం గొలుపుతూ వున్నాడు.

అతన్ని చూడగానే చిన్నరెడ్డెమ్మకు భయం పోయింది. తన ప్రాణము తిరిగి వచ్చినట్లు అయింది. అతడు ఆపద్భాందవుడిలా కనిపించినాడు.

“చెప్పు బేటీ! భయపడకుండా చెప్పు.”

చిన్నరెడ్డెమ్మ మెల్లగా తల ఊపింది.

వీరనారాయణరెడ్డికి అవమానంతో తల కొట్టేసినట్లు అయ్యింది.

పరాణీకుడు గుర్రము దిగినాడు. బండి దగ్గరకు వచ్చినాడు.

నడుము మీద చేతులు పెట్టుకుని, ఒకసారి చిన్నరెడ్డెమ్మ వైపు, ఇంకొకసారి వీరనారాయణరెడ్డి వైపు గంభీరంగా చూసినాడు. ఆ తరువాత, బండి నొగల దగ్గరికి పోయినాడు.

చిన్నరెడ్డెమ్మకు చేయి అందించినాడు. ఆమెను అట్టే భుజము మీద వేసుకుని, గుర్రము దగ్గరికి నడిచినాడు.

కొంచెము దూరంలో, రాజుకున్న చితి వ్యర్థంగా మండుతూనే వుంది.

ప్రతియేటా వచ్చినట్లేవచ్చింది, ఆ యేడు కూడా గులిగానప్ప పరస.

చుట్టుపక్కల ఊర్ల నుండి జనాలు వస్తున్నారు.

అగ్రహారం మాదిగలలో కొత్తగా పెళ్లయిన మాదిగ జంటలు గుండ్లు గొరిగించు కుని, సున్నంబొట్టు పెట్టుకుని, అపరాధ సుంకం చెల్లించుకోవడానికి సమాయత్తం కావలసి వుంది.

...కానీ ఈసారి అట్ల జరిగేదానికి వీలులేదు అనుకున్నాడు నిడుమామిడి స్వామి. పరసకు ముందే మాదిగ యువకులను గవి మరానికి పిలిపించుకున్నాడు. విషయం చెప్పినాడు-

“ఈ మాదిగకులంలో పుట్టి మనము ఇన్నాళ్లు అనుభవించింది చాలు. అన్నము లేక, నీళ్లు లేక అంటరానివారమైపోయి, మృతమాంస భక్షణ చేసి, రోగాలూ రొచ్చులతో అనుభవించింది చాలు. ఇంక, మన పిల్లలయినా బాగుపడనీ!... తల ఎత్తుకుని తిరగనీ!... మూడు దినాలలో గులిగానప్ప పరస వుంది. మన మాదిగలు గుండ్లు కొట్టించుకోకూడదు. అపరాధ సుంకం చెల్లించేది లేదు. ఏ దేవుడు ఏ శాపం పెడతాడో చూస్తాము... ఏ బ్రాహ్మణుడు ఏ శిక్ష వేస్తాడో చూస్తాము. అగ్రహారం మాదిగలు అందరికీ చెప్పండి.”

నిడుమామిడి స్వామి ఇంకా చెప్పకొచ్చినాడు. “గులిగానప్ప కొండ ప్రకృతి. సృష్టిలో అందరూ పుట్టినట్లే మనమూ పుట్టినాము. గులిగానప్ప కొండ మింద గొర్లు మేకలు తిరుగుతాయి. కుక్కలు, నక్కలు తిరుగుతాయి. మనము తిరగకూడదా? ఆ జంతువులు, పశువుల కంటే మన మాదిగ మనుషులు తీసిపోయినారా? అందుకే, రేపు కొండ ఎక్కుదాం,” అని ముగించినాడు.

పరస జరుగుతూ వుంది. కొండ ఎక్కేవారు ఎక్కుతూ వున్నారు. దిగేవారు దిగుతూ వున్నారు. సంతోషంగా పలుకరించుకుంటున్నారు. ఎప్పుడో చూసి వున్న వారు, పరిచయము వున్నవారు, దూరాభారము పోయినవారు, ఆ దినం అక్కడ పరసలో కలుసుకుని పలకరించుకోవడం తరతరాలుగా వస్తున్నదే.

కొండ కింద అంగళ్లు లేచినాయి. పిల్లల ఉత్సాహం, బోరుగులూ, బెండల్లా, బత్తాసులూ వంటి తిండి పదార్థాల చుట్టూ తిరుగుతూ వుంది. అడవిల్లల ఉత్సాహం; గాజులు, కాటుక డబ్బీ, పూసలదండలు, లక్కరంగూ వంటి అలంకార సామాగ్రి చుట్టూ తిరుగుతూ వుంది. తాటాకుతో అల్లిన బూరలు సందడి చేస్తున్నాయి. అంతా సందడి సందడిగా వుంది. కొండ కింద చాకులు నూరుకుంటూ కూర్చున్నారు కొండ మంగలివారు. కానీ ఆరోజు ఒక్క మాదిగ జంట కూడా గుండు కొట్టించుకునేదానికి రాలేదు. రారు... అని వారికి ముందు దినమే తెలుసు. కానీ, పంచాయితీ పెద్ద మనుషులకు కోపము రాకుండా, తమ పనికి తాము హాజరు కావలసిందే కదా!

అప్పటికి మాదిగ యువకులు వాడలో ఇంటింటికి తిరిగి అందరికీ చెప్పి వున్నారు. మాదిగలకు ఇప్పుడు నిడుమామిడిస్వామి మాట జవదాటరానిది. మాదిగలు మారిపోయి వున్నారు. కానీ, నిడుమామిడిస్వామి కొరుకున్నంత ఎక్కువగా మాత్రం మారలేకపోయినారు. అందుకు కారణం వారి భావచైతన్యంలోని లోపం కాదు. వారి ఆర్థిక దుస్థితే అందుకు కారణం. వారి ఆర్థిక దుస్థితికి కారణం, వారి అస్పృశ్యతే అన్న సంగతి నిడుమామిడిస్వామికి తెలుసు.

నిడుమామిడిస్వామి పరసలోనికి వచ్చినాడు. అతని వెంట పదిమంది మాదిగ యువకులు వున్నారు. వారు, యాగంటిలింగ పదాలు పాడినారు. వీరబ్రహ్మం తత్వాలు పాడినారు. వేమన పద్యాలు చెప్పినారు.

వారి విద్వత్తుకు జనము నోళ్లువెల్లబెట్టి చూస్తున్నారు.

నిడుమామిడిస్వామి ముందు నడుస్తున్నాడు. అతని వెనుక మాదిగ యువకులు కొండ ఎక్కడం ప్రారంభించినారు.

ఊరి తలారులు అడ్డుకున్నారు. కర్రలు అడ్డము చాచి మాదిగ యువకులని వెనక్కు వెనక్కు నెట్టినారు.

“వీలులేదు.. మాదిగలు కొండ ఎక్కేదానికి వీలులేదు,” అని అరుస్తున్నారు.

“... ..

లింగ సన్నిహితుల యంగణంబులను

లింగులు కాక, మాదింగులున్నారే?”

నెట్టబడుతూ నెట్టబడుతూ పాడుతూనే వున్నారు మాదిగలు.

భక్తితో ధర్మాగ్రహంతో ఊగిపోతూనే వున్నారు మాదిగలు.

మరొకప్పుడయితే తలారులు; మాదిగలకు ఇంత కొవ్వా? అని బుర్రలు పగుల గొట్టేవారు. కానీ ఈ మాదిగ యువకుల శుభ్రత, భాష, విద్య వారిని ఆ అకృత్యానికి సాహసంపనివ్వలేదు.

నిడుమామిడిస్వామికి, మాదిగ యువకులకు వెనుకకు తిరగక తప్పలేదు. అప్పుడు నిడుమామిడిస్వామి అనుకున్నాడు

‘మాదిగలు నిరాయుధులు కాబట్టి వెనుకకు తిరిగినారు. అదే, ఆయుధులయి వుంటే వెనుకకు తిరిగేవారేనా? ’

పరస ముగిసింది.

ఆ రాత్రి ఆకాశంలో వెన్నెల కాస్తూ వుంది.

నిడుమామిడిస్వామికి నిద్ర పట్టలేదు. అతని మనసు గులిగానప్ప కొండ చుట్టూ పరిభ్రమిస్తూ వుంది.

నల్లకుక్కను మామిడిచెట్టుకు కట్టివేసినాడు. గవి మఠం నుండి కిందికి దిగి నాడు. గులిగానప్ప కొండను సమీపించినాడు.

పరస ముగిసిన తరువాత కొండ కిందా, కొండ పైనా చెత్తాచెదారం చెల్లా చెదురుగా పడి వుంది.

‘మాదిగవారు కొండ ఎక్కితే పక్షవాతము వచ్చి కాళ్ళు చేతులూ పడిపోతాయి.’ నిడుమామిడిస్వామి కొండ పాదం నుండి మెట్లు ఎక్కుతూ పైకిపోతున్నాడు. ‘మాదిగలు కోనేటిలోకి దిగితే, మళ్ళీ పైకి రాలేరు.’

అతడు కోనేటిలో మూడు మునకలు వేసి, సురక్షితంగా ఒడ్డుకు ఎక్కి వచ్చి నాడు.

‘మాదిగలు సత్రములోకి పోనేకూడదు.’

అతడు బలమయిన స్తంభాలతో పొగచూరి కనిపించే ఆ పురాతన మంటపాలలో పచార్లు చేసినాడు.

‘మాదిగలు ధ్వజస్తంభాన్ని ముట్టుకుంటే, ఇంకేమయినా వుందా?’

ఏం కాలేదు. అతడు రాతి ధ్వజస్తంభాన్ని కొగిలించుకున్నాడు.

‘మాదిగలు గుడిలోకి అడుగు పెడితే తల వేయి చెక్కలుగా పగిలిపోదా!’

అతడు ఎత్తయిన రాతిగడప దాటి గర్భగుడిలోకి వచ్చినాడు.

ఎనిమిదవ శతమానంనాటి గుడి అది. కాలక్రమంలో పడిపోతూ పడిపోతూ వచ్చినా, పునర్నిర్మిస్తూనే వచ్చినారు. ఆ గుడికి గల వాస్తు ప్రత్యేకమయినది. తూర్పు వాకిలి గుండా లోపలికి పోతే, ఆ వాకిలికి అదనంగా ఉత్తరానికి ఒకటి, దక్షిణానికి ఒకటి, మరి రెండు వాకిళ్లు వున్నాయి. గర్భగుడికి వాకిలి లేదు. అతడు లోనికి పోయినాడు.

గులిగానప్ప వెలిగిపోతున్నాడు. వెంకటేశ్వరుడు వెలిగిపోతున్నాడు.

ఆ పగటిపూట జరిగిన పండగ పూజల ఛాయలు చుట్టూ కనిపిస్తున్నాయి.

గర్భగుడి నిండా టెంకాయపీచు పడి వుంది. కొబ్బరినీళ్ల తడి, పసుపూ కుంకుమలు, పూలూ కర్పూరం వాసనలు గుడి నిండా అలుముకుని వున్నాయి.

ఆముదం ప్రమిదలు వెలుగుతున్నాయి.

నిడుమామిడిస్వామి రెండు చేతులతో రెండు ప్రమిదలు ఎత్తిపట్టి చూసినాడు.

గులిగానప్ప మూర్తి వెనకల, గోడ వంటి ఏకశిల వుంది. ఆ ఏకశిల మీద ఏవో గీతలు చెక్కి వున్నాయి.

దగ్గరగా పోయి, ప్రమిదలు చాపి పరీక్షగా చూసినాడు.

ఏదో పటము...

ఏదో కాదు, ‘జంబూద్వీప చిత్రము!’

అతనికి ఆసక్తి కలిగింది.

విగ్రహం ముందుకు వచ్చినాడు. విగ్రహానికి చుట్టిన పట్టువస్త్రాలు విప్పినాడు. విగ్రహం మర్మావయవాలు బయటపడినాయి.

వెంకటేశ్వరుడు నగ్నంగా వుంటాడా?!

అక్కడ నవ్వుతున్న మూర్తి ఎవ్వరు?

వృషభనాథుడో, పార్శ్వనాథుడో కేవలమై నవ్వుతున్నాడా!

మాదిగల కులానికి ఈ జైనమూర్తికీ మధ్య అనూచానంగా వస్తున్న సంబంధం ఏదయినా వుందా!!

ఏమో ఎవరికి తెలుసు?

29

తిక్కస్వామి కోసం సద్ది తీసుకుని బయలుదేరింది పద్మసాని. పద్మసానికి తిక్కస్వామి మీద గురి కుదిరింది. ఆమె శాస్త్రాలను అపోశన పట్టిన పండితురాలు కాదు. కాకపోయినా, శాస్త్ర పరిచయం బాగానే వుంది. విద్యార్ణవస్వాముల వారి వేదాంత డిండిమను చదివి, అర్థం చేసుకోగలిగిన తర్కజ్ఞానం కూడా వుంది.

కానీ, అనుష్ఠాన వేదాంతం పట్లే ఆమెకు ఆసక్తి ఎక్కువ. అష్టావక్రగీత ఆమెకు ఇష్టమయినది. పారాయణ గ్రంథము కూడా. శాస్త్రాలలో చెప్పిన అవధూత లక్షణాలు ఆమెకు ఎరుకనే!

ఆమె, తిక్కస్వామిలో అవధూతను చూసింది.

ఒకసారి పద్మసాని, “స్వామీ మీరే, నా గురువు,” అని సాగిలబడి మొక్కింది.

అందుకు తిక్కస్వామి, “నీకు నేను గురువు కావచ్చును... కానీ, నాకు ఎవరూ శిష్యులు లేరు,” అన్నాడు.

తిక్కస్వామి ఏమి మాట్లాడినా, ‘ఉన్నది ఒకటే రెండు లేవు,’ అనే తత్వం బోధ పడుతూ వుంటుంది.

తిక్కస్వామికి కాలిలో వుండు పడింది. వుండులో పురుగులు పడినాయి.

పద్మసాని అతడు వున్నచోటికి వైద్యుడిని వెంటబెట్టుకుని పోయింది. మందు వేయమంది.

వైద్యుడు వుండును శుభ్రం చేయబోయినాడు. తిక్కస్వామి వద్దన్నాడు.

“అయ్యో! పురుగులు పడినాయి స్వామీ,” అని వైద్యుడు బ్రతిమిలాడినాడు.

తిక్కస్వామి, “వాటి భోజనం అవి తింటున్నాయి. తిననీ!” అన్నాడు.

తిక్కస్వామిని గురువుగా ఎంచుకున్న తరువాత, పద్మసానికి అనేక ప్రశ్నలు ఎదురైనాయి. తన వంశప్రతిష్ఠ కోసం జక్కులూరు అని తన గ్రామానికి పేరు పెట్టు

కుంది. తన తల్లి జ్ఞాపకార్థం, చెరువుకు కావేరమ్మ చెరువు అని నామకరణము చేసింది. ఇప్పుడు అవన్నీ ప్రశ్నలుగా మారినాయి. తన ఉనికిని కులమూ, వంశమూ నిర్ణయిస్తాయా? ఒక వేశ్యగా, జక్కుల వంశస్థురాలిగా తప్ప తాను తానుగా లేదా? అని ఆమెలో విచారణ మొదలయింది. సామాజిక అస్తిత్వాన్ని అతిక్రమించి, ఆమెలో అసలయిన 'నేను' కోసం వేట ప్రారంభమయింది.

తిక్కస్వామి ఒక దినం ఇక్కడ వుంటే, మరొక దినం ఎక్కడో వుంటాడు. పద్మసాని, అతడు ఎక్కడ వున్నా, అతనికి అన్నము తినిపించి రావడాన్ని ఒక విధిగా పెట్టుకుంది. దినమూ వారిని, వీరిని విచారించి మాత్రమే అతని జాడ కనుక్కోవలసి వుంటుంది. తిక్కస్వామిని వెతుక్కునే ప్రయత్నంలో పద్మసాని తనను తానే వెదుక్కుంటూ వుంటుంది.

ఆరోజు ఆమె, ఇద్దరు దాసీలను వెంటపెట్టుకుని పడసాల దాటింది. అప్పుడే ఆ భవంతి ముంగిట గుర్రపుబండి వచ్చి ఆగింది. గుర్రపు బండి నుండి అధికానంద మూర్తి దిగి, ఒకసారి తల్లి వైపు చూసినాడు. ఆ తరువాత మరో వ్యక్తి దిగడానికి తన చెయ్యి అందించినాడు. ఆ వ్యక్తి పురుషుడు కాడు స్త్రీ! ఆమె వెనుక మరొక యువకుడు దిగినాడు. అతడు అధికానందమూర్తి స్నేహితుడు. అధికానందమూర్తి తల్లివైపు తిరిగి, "అమ్మా!" అని పిలిచినాడు

"ఈమె నా భార్య మేరీ," అని పరిచయం చేసినాడు. మేరీ వినయంగా నమస్కరించింది. పద్మసాని ముఖం వెలిగింది. కొత్త దంపతులు ఇద్దరూ వంగి, పద్మసాని పాదాలను స్పృశించినారు.

అప్పుడు పద్మసాని చేతుల్లో, తిక్కస్వామి కోసం తీసుకు పోతున్న చద్దిమూట వుంది. ఆ చద్దిమూటను ఆమె దాసీలతో మోయించడానికి ఇష్టపడదు. కానీ ఆ దినం చద్దిమూటను దాసి చేతిలో పెట్టి, "ఈ దినానికి మీరే పోయి స్వామికి చద్ది తినిపించి రండి," అని పంపించి వేసింది. ఆ తరువాత, మేరీని ఆప్యాయంగా పొదుపుకుంది.

అధికానందమూర్తి, "ఇతడు నా స్నేహితుడు. కుంపిణీ ప్రభుత్వంలో నా సహోద్యోగి. పేరు మాడల కందప్ప. బ్రాహ్మణులు," అని మిత్రుడిని పరిచయం చేసినాడు.

మాడల కందప్పది ఏలూరు. పదియేండ్లు వచ్చేదాకా స్వగ్రామంలోనే వీధి బడిలో చదువుకున్నాడు. తరువాత, సంస్కృత కావ్యాలు అధ్యయనం చేసినాడు. కందప్ప అన్నగారు కుంపిణీ కొలువులో ఉద్యోగి. తన అన్న మాదిరే కుంపిణీలో పెద్ద ఉద్యోగం చేయాలని కందప్ప సంకల్పం. అందుకు తగినట్లు పారశీక, హిందుస్థాని భాషలు చదివినాడు. పద్నాలుగు యేండ్లు రాగానే బందరులోని మోర్గాన్ దొరగారి ఇస్కూలులో చేరి ఇంగ్లీషు నేర్చుకున్నాడు. తన అన్నగారి ప్రయత్నము వల్ల మద్రాసు పేమాస్టరు కచేరీలో ఉమేదువారిగా చేరినాడు. ఆ తరువాత ఒక దొరగారి వద్ద రైటరుగా కుదురుకున్నాడు. హెడ్ రైటరుగా ఎదిగినాడు. ఒక దొరగారి వద్ద గణితశాస్త్రం, రేఖాగణితం, భూగోళశాస్త్రం, ఖగోళశాస్త్రం నేర్చినాడు.

పద్మసాని కోడలి చేయి పట్టుకుని నడిపించుకుపోయింది. మొగసాల వరకూ వచ్చి దాసీలతో హారతి తెప్పించింది. కొత్త దంపతులకు హారతి ఇచ్చి, వారిని లోపలికి తీసుకుపోయింది. పద్మసాని ముఖములోని సంబరం ముందు హారతి వెలుగు కూడా చిన్నబోయింది. కానీ హారతి ఇస్తున్నంతసేపూ మేరీ ముఖము ముభావముగా వుంది. అధికానందమూర్తి, తల పక్కకు తిప్పుకుని వున్నాడు.

అధికానందమూర్తికి మేరీ మద్రాసులో తెలుసు. ఆమె, అతని వంట మనుషులలో ఒకతె. ఆమె తెలుగు ఆడపడుచే! ఆమె పేరు మేరీ అని తెలిసి, అధికానందమూర్తి మొదట ఆశ్చర్యపోయినాడు. ఆమె చదువుకున్నది కాదు. ఆమె మతము మారడానికి వెనకల ఏమి కారణాలు వున్నాయో తెలుసుకోవాలని అతనికి ఆసక్తి కలిగింది. ఒకసారి అడిగినాడు. ఆమె తలవంచుకుని వెళ్లిపోయింది. ఇంకొకసారి అడిగినాడు. తన ఊరు అనంతపురం సంస్థానంలోని అగ్రహారం అనే సమాచారం వరకే చెప్పింది కానీ, తాను కిరస్తాంలోకి మారడానికి కారణాలు మాత్రం చెప్పలేదు.

ఒక దినం ఆమె అన్న వచ్చినాడు. పేరు ఫిలిప్. అప్పటికి కుంపిణీ ప్రభుత్వం నేటిపు వర్తకుల కచేరీలను రద్దు చేసి వున్నది. ఆ దళారీల స్థానంలో తన గుమాస్తాలను నియమించింది. ఆ గుమాస్తాలకు పూర్వాశ్రమంలో మగ్గంవృత్తి తెలిసిన ఫిలిప్ అనుభవం అవసరమయింది. పరిసర పరిగణాలలోని నేతగాండ్ల నుండి వస్త్రాలు కొని తెచ్చి, కుంపిణీ గుమాస్తాలకు చేరవేయడం అతని పని. అందుకు అతనికి కమీషన్ ముడుతుంది.

అధికానందమూర్తి తన ఆసక్తిని చంపుకోలేక ఫిలిప్ ను అడిగినాడు. ఫిలిప్ కు, అధికానంద మూర్తి పట్ల భక్తి, విశ్వాసం. అధికానందమూర్తి కిరస్తాంలో చేరినవాడు. తానూ కిరస్తాంలో చేరినవాడు. ఆ అభిమానమే అతనితో జవాబు చెప్పించింది.

“అగ్రహారంలో నా చెల్లెలు ఒకసారి గుడికి పోయింది. అక్కడ పూజారి నా చెల్లెలి చేయి పట్టుకోవచ్చినాడు. అందుకు ఇద్దరమూ, ఇట్లా పారిపోయి వచ్చినాము.”

ఫిలిప్ అధికానందమూర్తికి అపద్ధం చెప్పలేకపోయినాడు. అట్లని, నిజాన్ని పూర్తిగా చెప్పలేకపోయినాడు. ఒక అన్న, తన చెల్లెలికి జరిగిన లైంగిక దురవ్యాయాన్ని ఎవరితోనయినా ఎట్లా చెప్పకోగలడు?

అధికానందమూర్తికి మేరీ అంటే ఇష్టము ఏర్పడింది. స్త్రీ పురుషుల ఇష్టాలు చాలారకాలుగా ఏర్పడతాయి. ఒకరికి ఒకరు ముఖాలు చూసుకుని ఇష్టపడవచ్చు. జ్ఞాన సంపన్నత చూసుకుని ఇష్టపడవచ్చు. ధనాన్ని చూసో, బలపరాక్రమాలను చూసో, అధికార వైభవము చూసో ఇష్టపడవచ్చు. ఎవరి సంస్కారం బట్టి, వారిలో ఆ ప్రేమ జనిస్తుంది. కానీ, అధికానందమూర్తికి మేరీ మీద ఇష్టం కలగడానికి కారణం ప్రత్యేక మయినది. తనవలెనే ఆమె కూడా కిరస్తాంలోకి మారింది. కానీ, అది కారణము కాదు. కానీ, కిరస్తాంలోకి మారడము వెనకల పనిచేసిన కారణం ఇద్దరిలోనూ ఒకటే... అది,

హిందూవ్యవస్థ పట్ల వ్యతిరేకత. హిందూవ్యవస్థ నుండి ఆమె పారిపోయి వచ్చింది. తాను కూడా దాదాపు అంతే... ఈ భావసామీప్యతే, అధికానందమూర్తితో మేరీని ప్రేమించేటట్లు చేసింది.

పద్మసానికి, కొడుకు ఒక ఇంటివాడయిన పిమ్మట మనసుకు ఉపశాంతి లభించింది. ఇప్పుడు అతడు వేశ్యకొడుకు అనే సామాజిక వివక్ష నుండి పూర్తిగా బయటపడినవాడి కిందే లెక్క. అతని పేరు అతనిది కాదు. అతని ఊరు అతనిది కాదు. అతని కులం అతనిది కాదు. అతని మతం అతనిది కాదు. తిక్కస్వామి కూడా వీటి నుండి బయటపడమంటాడు. కానీ అధికానందమూర్తి ఒకదానిని వదిలి దానికి బదులు ఇంకొకదానిని పట్టుకుంటాడు.

దానినే తిక్కస్వామి వద్దంటాడు! తిక్కస్వామి, 'అన్నిటినీ వదిలి ఉత్తభిత్తలిగా వుండు,' అంటాడు. అధికానందమూర్తిని సామాజికజ్ఞానం నడుపుతూ వచ్చింది. మరి తిక్కస్వామిని నడిపించినది ఏమిటి? సమాజము మాత్రం కానేకాదు.

పద్మసాని తన సంపదను కొంత కూతురుకు పంచినట్లే కొడుకుకు కూడా పంచాలని ఆశపడింది. జక్కులూరు గ్రామాన్ని అతనికే ఒప్పగించాలని అనుకుంది. కానీ, అందుకు కొడుకు అంగీకరించడని ఆమె సందేహం. సందేహమే కాదు, తన వృత్తి నీడ నుండి బయటపడిన అతడిని, మళ్ళీ తన నీడలోకి లాగినట్లు అవుతుందేమో అని భయపడింది కూడా! కానీ, కొడుకుతో కూడా ఒకసారి మాట్లాడేది ధర్మం అను కుంది. ఆమె నాగసానికి కమ్మకాగితము పంపుతూ, అన్న మదరాసులో పెండ్లి చేసుకుని జక్కులూరుకు వచ్చిన శుభవార్తను తెలియపరిచింది.

పద్మసానికి ఆశ.

కొడుకునూ కోడలునూ తిక్కస్వామి దగ్గరకు తీసుకునిపోయి ఆశీస్సులు ఇప్పించాలని కోరిక.

కొడుకు, తాము పుట్టి పెరిగిన సామాజికవ్యవస్థను ఏవగించుకుంటున్నాడని ఆమెకు తెలుసు.

కానీ అతడిని తన చట్రము నుండి పూర్తి వేరుగా చూడలేకపోతూ వుంది.

ఆమెకు కిరస్తాం మీద అభిమానము లేదు, వ్యతిరేకత కూడా లేదు.

అధికానందమూర్తికి కిరస్తాం మీద అభిమానము కన్నా, హిందూసామాజము మీద కోపము ఎక్కువ.

పద్మసాని, కొడుకూ కోడలిని మరురోజే తిక్కస్వామి దగ్గరకు తీసుకుపోయే ప్రయత్నం చేసింది. అందుకు మేరీ అయిష్టంగా తల ఊపింది. పద్మసాని మనసులో నొచ్చుకుంది. అధికానందమూర్తికి కూడా తిక్కస్వామిని చూడాలని ఆసక్తిలేదు. కానీ, తల్లి మనసు బాధపడుతూ వుందని గమనించినాడు.

మేరీతో చిన్నగా, “నమ్మకము లేకపోయినా, ఊరికే రావచ్చును కదా,” అన్నాడు.

మేరీ పరిస్థితి వేరు. ఆమె తిక్కస్వామి దగ్గరికే కాదు, ఇంటి నుండి ఊరిలోకి అడుగుపెట్టడానికి కూడా ఆమెకు ఇష్టము లేదు. ఆమె పారిపోయి వచ్చిన అగ్రహారం జక్కులూరుకు ఎంతో దూరము లేదు. రెండు గ్రామాల మధ్య రాకపోకలు జరుగుతూ వుంటాయి. ఒక గ్రామమువారు ఇంకొక గ్రామానికి పోయి స్థిరపడటం కూడా కద్దు. అగ్రహారం ప్రజలు, తనను చూసి ఫలానా... అని గుర్తుపడతారేమోనని ఆమె భయం. అసలు తాను జక్కులూరికి రాను అంది. కానీ, ఈ ఒక్కసారికి రా... మా అమ్మ కోడలిని చూసినట్లు వుంటుంది అని భర్త సర్దిచెబితే వచ్చింది. భర్త తాను ఆలోచించినంత దూరం ఆలోచించలేకపోతున్నాడు. అందుకు కారణము కూడా అతను కాదు. తానే... తాను మాత్రమే! అతడు తనని పెళ్లి చేసుకోవడానికి సిద్ధపడినపుడు అగ్రహారంలో తనకు జరిగిన లైంగిక దురన్యాయాన్ని అతనికి పూర్తిగా చెప్పలేకపోయింది. పంచ రాత్రులలో, నాలుగురాత్రులు తాను స్వూహలో లేనని అతడికి ఏ విధంగా చెప్ప గలదు? నాగప్పప్రెగడ పంచమ రాత్రి ప్రవర్తించిన తీరునుబట్టి, ఆ నాలుగు రాత్రులూ అతడు స్వూహ తప్పిన తన శరీరంతో ఏ విధంగా ఆడుకుని వుంటాడో ఊహింపవచ్చు. తాను ఏ అగ్రహారం మనిషి కంటపడినా, అదంతా బయటికి పాక్కకుండా వుంటుందా? ఇదంతా తెలియని అధికానందమూర్తి ఆమె విముఖత్వానికి కారణం కిరస్తాం మతవిశ్వాసాలే అనుకున్నాడు.

అధికానందమూర్తి స్నేహితుడు మాడల కందప్ప కూడా అట్లే అనుకుని, “నాకు దేవుడి పట్లా, మతము పట్లా విశ్వాసము లేదు. కానీ, దేవుడు వున్నాడని నమ్మేరెండు మతాల మధ్య అంత విముఖత్వం అవసరమా చెల్లీ!” అన్నాడు.

పద్మసాని, కోడలిని ఎక్కువ బలవంతపెట్టలేదు. తాను మాత్రం తిక్కస్వామికి చద్ది తీసుకుని, దాసీలను వెంటబెట్టుకుని వెళ్లిపోయింది. తల్లి అట్ట ముభావంగా వెళ్లిపోతుంటే, అధికానందమూర్తికి దిగులు అనిపించింది. ఆరోజు అట్లా గడిచిపోయింది. మరుదినం నాగసాని వచ్చింది. వచ్చిరాగానే వదినను కౌగిలించుకుని గలగలా నవ్వింది.

నాగసాని కురువల పెద్ద పరస తరవాత జక్కులూరికి రావడం ఇదే మొదటి సారి. పరసకు పోయివచ్చిన తరువాత, ‘మీ అమ్మను చూసినావా?’ అని అడిగింది పద్మసాని. ఆమె చనిపోయిన విషయము విని, అయ్యో! అంది సానుభూతిగా. నాగసాని ముఖాన్ని పరీక్షగా చూసింది. నాగసాని దగ్గరకు వచ్చి తల్లి ఒడిలో తలపెట్టి పడుకుంది. ఆమె కళ్ల నుండి కన్నీళ్లు నిశ్శబ్దంగా కారిపోతున్నాయి. పద్మసాని మనసులో ఏదో నేరభావన వంటిది కలిగింది. ‘నాగా!...’ అంటూ, కూతురును ముద్దు పెట్టు

కుంది. నాగసాని తండ్రితోనూ మాట్లాడలేదు, అక్కాచెల్లెళ్లతోనూ మాట్లాడలేదు అని తెలిసి కొంచెం ఆశ్చర్యపోయింది పద్మసాని. ఆమెకు ఆ క్షణం, నాగసాని తనకు మాత్రమే కూతురు. తనకే సొంతం అనిపించింది.

నాగసాని అనంతపురం గ్రామము వచ్చిన తరువాత తన అక్క ఇమ్మడమ్మకు, ఎల్లప్పజెట్టికి మధ్య వున్న సంబంధాన్ని ఆరా తీసింది. అయితే, తనకు ఎల్లప్పజెట్టి బావగారు అవుతారన్నమాట. తన రక్తము వెనుక ఇంకా ఎవరివరు వున్నారో, ఏ బంధుత్వాలు వున్నాయో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి జనించింది. తన రక్తసంబంధీకుల మూలాల పట్ల ఆమెకు ఏదో ఆపేక్ష కలుగుతూ వచ్చింది. తన వంశ మూలాలు తెలిసి, వాటిని ప్రశ్నించుకుని బయటపడే సాధనలో పద్మసాని వుంది. తన వంశ మూలాలు తెలియక, వాటిని కొత్తగా కనుక్కునే ఆసక్తిలో నాగసాని వుంది. తనకు ఇమ్మడమ్మ అక్క అనుకుంటే, తనకూ ఒక చెల్లెలు వుంది అనుకుంటే, తన చెల్లెలు కూతురు తనను పిన్నమ్మా! అని పిలుస్తుందనుకుంటే, ఆమెకు ఒక కొత్త సామాజిక అస్తిత్వం అభిన్నట్లుగా వుంది. ఒకసారి కొత్తపల్లెకు పోయి, వారిని చూసి వస్తేనో!... అనుకుంది. వారితో మాట్లాడితేనో!... అనుకుంది. వారితో విడిపోయిన బంధాలను కలుపుకుంటేనో!.. అనుకుంది. వారిని కలిసి వచ్చినంత మాత్రాన, తన తల్లి తనను ఏమీ అనదు అని నాగసానికి తెలుసు. కానీ, తల్లి లోలోపల దుఃఖపడుతుందని ఆమెకు దిగులు.

పద్మసాని కొడుకుతోనూ, కూతురుతోనూ సమావేశమయింది.

ఇద్దరితోనూ ఏకాంతంగా చర్చించింది.

జక్కులూరి పరిపాలనా బాధ్యతలు చేపట్టడానికి అధికానందమూర్తి ఒప్పు కోలేదు. మదరాసులో కుంపిణీ ఉద్యోగము విడిచిపెట్టి రాలేనని చెప్పినాడు.

పద్మసానికి కొడుకు అంతరంగం మునుపే తెలుసు. అందుకని బలవంత పెట్టలేదు.

కూతురితో అన్నది, “నాగా! ఈ ప్రజలూ, పుణ్యకార్యాల పట్ల నాకు మునుపటి ఆసక్తి లేదు. నువ్వు ఇక్కడికే వచ్చి, వ్యవహారాలు చూసుకుంటే, నాకు విశ్రాంతి తీసుకో వాలని వుంది. స్వామికి సేవ చేసుకుంటూ వుండిపోతాను.”

“అమ్మా! నేను నీ మాట జవదాటను!” అని నాలుక కొరుక్కుని అన్న వైపు చూసింది నాగసాని.

అధికానందమూర్తి నవ్వి నాడు.

“నాకు సంతోషమే చెల్లీ... నీవు దగ్గర వుండి అమ్మ యోగక్షేమాలు చూసుకుంటే నాకు కావలసింది యేముంటుంది?”

నాలుగయిదు దినాలు గడిచినాయి. నాగసాని తల్లి వెంట తిక్కస్వామి దగ్గరకు పోతూ వస్తూ వుంది. కానీ, మేరీ ఇంటి గడప కూడా దాటకుండా వుండిపోవడం

పద్యసానికి ఆశ్చర్యము కలిగించింది. తాను పుట్టి పెరిగిన అగ్రహారాన్ని చూసి రావాలనే ఆసక్తి కూడా మేరికి లేకపోవడాన్ని గమనించినాడు అధికానందమూర్తి. అతడు మొదట భార్య ముభావం చూసి తమ వేశ్యకులం పట్ల, తన అమ్మ పట్ల ఆమెకు ఏవగింపు వున్నదేమోనని భావించినాడు. కానీ తన చెల్లెలు వచ్చిన తరువాత మేరి ఆమెతో గడియలు గడియలు మాట్లాడుతుంటే అట్లాంటిదేమీ లేదులే... అని ఊపిరి పీల్చు కున్నాడు. మేరికి తమ కులవృత్తి పట్ల ఏవగింపు కలగకపోవడం అతనికి కొంచెము భయము కలిగించకుండా కూడా పోలేదు. అయినా, ఇదే చివరిసారి. ఈ ఇంటి నీడ కూడా తన భార్య మీద పడకూడదు అని ధృఢంగా అనుకున్నాడు, ఆ గృహస్థుడు!!

ఒకసారి మాటలలో పడినప్పుడు, కందప్ప నాస్తికుడు అని తెలిసి ఉలిక్కి పడింది నాగసాని. అప్పటికే, అతని విజ్ఞానశాస్త్ర దాహం ఆమెను బాగా ఆకర్షించి వున్నది. కందప్ప భూగోళ ఖగోళ విషయాలలో, ఆధునికమయిన అన్వేషణల గురించి చెబితే నాగసానికి నమ్మకశక్యం కాలేదు. భాగవతంలో చెప్పబడిన విషయాలే సత్యమని వాదించింది. కానీ అతడు హిందూ గ్రంథాలలోని సూర్యసిద్ధాంతం తెలిసి కూడా, ఆ భూగోళ ఖగోళ విషయాలు మాట్లాడుతున్నాడని తెలిసిన తరువాత అతని ఆధునిక జ్ఞానసంపత్తి మీద ఆమెకు విశ్వసనీయత కలిగింది. కానీ మాటా మాటా వచ్చి, అతడు, 'ఈశ్వరుడంటూ ఒకడు లేడు,' అని తన నాస్తికత్వాన్ని వెల్లడించినపుడు మాత్రం ఆశ్చర్యపోయింది.

“ఈశ్వరుడు అన్నవాడు లేకపోతే, ఈ ప్రపంచం ఏ రీతిన జరుగుతున్నది?” అని ప్రశ్నించింది.

“ప్రపంచం, దాని స్వభావము చేతనే అది జరుగుతూ వుంది,” అన్నాడు మాడల కందప్ప.

అప్పుడు నాగసాని, “నాస్తికులు ఏ స్వభావము చేత అయితే ప్రపంచం జరుగుతూ వుంది అని భావిస్తారో ఆ స్వభావాన్నే, ఆస్తికులు పరతత్వము అంటా? ంమో!” అంది.

“అయితే, మా నాస్తికులు అందరు ఆస్తికులకు వలె మీకు దూష్టులు కారన్న మాట!” అని నవ్వేసినాడు మాడల కందప్ప.

మాడల కందప్ప ఆధునిక విజ్ఞానము వలన నాస్తికుడు అయినాడా? లేక నాస్తికుడు అయినందువలననే ఆధునిక విజ్ఞానము పట్ల ఆకర్షితుడు అయినాడా? అని నాగసానికి సందేహము వచ్చింది. ఆధునిక విజ్ఞానానికి అస్తినాస్తి విచికిత్సకూ అసలు సంబంధమే లేదేమో అని కూడా ఆమెకు అనిపించింది.

మాడల కందప్పతో తర్కిస్తూ వుంటే, నాగసానికి ఛార్లెస్ బ్రౌను గుర్తుకు వచ్చినాడు. ఛార్లెస్ బ్రౌను జ్ఞానసంపత్తిని చూసి మాత్రమే అతడిని తాను ఇష్టపడినానని అనుకుంది. మరయితే, అదే ఇష్టము జ్ఞానసంపత్తి కల మాడల కందప్ప మీద తనకు

ఎందుకు కలగడము లేదు? అని ప్రశ్నించుకుంది. మాడల కందప్పకు జ్ఞానసంపత్తి వుంది కానీ, అందం లేదు. చార్లెస్ బ్రౌనుకు జ్ఞానసంపత్తితో పాటు అందం కూడా వున్నది. బ్రౌను జ్ఞానసంపత్తిని ప్రేమించడం వెనకల, తనపట్ల అతని అందం కూడా పనిచేసిందేమో! అనుకుని లోలోపల నవ్వుకుంది. తాను, చార్లెస్ బ్రౌనులో జ్ఞాన సంపత్తిని చూసి మాత్రమేకాదు, అతని అందాన్ని చూసి కూడా ఇష్టపడిందేమో! అనుకుని లోలోపల నవ్వుకుంది.

కొన్నినాళ్లుగా నాగసాని తన తల్లివెంట తిక్కస్వామి దగ్గరకు పోవడము మాను కుంది. తన అన్న మదరాసుకు పోతే తిరిగి జక్కలూరికి ఎప్పుడు తిరిగివస్తాడో కదా! మళ్ళీ ఈ బంగారు వదినను ఎప్పుడు చూస్తానో కదా అనుకుని, అన్నావదినలతోనే ఎక్కువ కాలము గడుపుతూ వచ్చింది.

పద్మసాని తనవెంట తిక్కస్వామి దగ్గరకు ఎవరయినా వస్తానంటే వద్దనదు. రాకపోతే ఎందుకు రావు? అని అడగదు. తన రెండు చేతులతో చద్దిమూటని నైవేద్యం మోదిరి పట్టుకుంటుంది. భక్తి భావతరంగాలు హృదయంలో ఉవ్వెత్తున లేచి పడుతుండగా, మెల్లగా అడుగులు వేస్తూ వెళ్లిపోతుంది.

మాడల కందప్ప, అధికానందమూర్తి దంపతులకు మదరాసు పోయే దినము దగ్గర పడుతూ వుంది. అధికానందమూర్తికి మేరీని వెంటపెట్టుకుని తల్లి చెంతకు రావడం ఇది మొదటిసారి మాత్రమే కాదు, అఖరుసారి కూడా! అని గుర్తుకు వచ్చి నప్పుడు అతనికి, తల్లి పట్ల జాలి కలుగుతుంది. తల్లికోరిక ప్రకారం, తమ దంపతులు ఇద్దరూ తిక్కస్వామికి ఒకసారి కనపడి వస్తే బాగుండు అనిపిస్తుంది. కానీ, మేరీని బలవంతపెట్టలేడు. మేరీ; స్వాములూ, పూజారుల వ్యవస్థను వ్యతిరేకిస్తూ వుందని తెలిసి, ఆమెని మరొకవైపు ఇష్టపడుతూనే వున్నాడు. అతనికి ఒకటి తోచింది. తల్లి మనసుకు ఊరట కలిగించేందుకు, తనే ఒకసారి తిక్కస్వామికి ఎందుకు కనపడి రాకూడదు?

మాడల కందప్ప కూడా అతని వెంట బయలుదేరినాడు.

“నేను నాస్తికుడిని! ఎక్కడికి రావడానికయినా నాకు ఏమి అభ్యంతరాలు వుంటాయి?” అన్నాడు.

అప్పటికి మధ్యాహ్నము అయింది. తిక్కస్వామికి చద్ది తినిపించి, దివాణానికి తిరిగి వచ్చేసింది పద్మసాని. మాడల కందప్ప, అధికానందమూర్తి బయలుదేరుతుంటే; తిక్కస్వామి తనకు కనిపించిన స్థలము గురించి గుర్తులు చెప్పింది. అక్కడికి గుర్రపు బండి పోలేదు. మిత్రులు ఇద్దరూ కాలినడకన బయలుదేరినారు.

పద్మసాని చెప్పిన ప్రకారం చెరువుకట్టకు ఆనుకుని వున్న ఉత్తరపు గుట్టను ఎక్కి చూసినారు. తిక్కస్వామి అక్కడ లేడు. గుట్ట దిగి, చెరువుకట్ట కూడా దిగినారు. పొలాలలో పని చేసుకుని తిరిగి వస్తున్న రైతులను తిక్కస్వామి గురించి అడుగుతూ నడుస్తున్నారు.

“అక్కడ మురిచెట్టు కింద కూర్చుని వున్నాడు పొండి.”

“అక్కడ యేటిలో నడుచుకుంటూ పోతున్నాడు పొండి.”

“లేదు లేదు... నేను చూసినప్పుడు అగ్రహారం పోయే తోవలో మంటపములో పడుకుని వున్నాడు. తొందరగా పొండి.”

మిత్రులు ఇద్దరికీ చెమటలు పట్టినాయి. అగ్రహారానికి పోయే తోవలో నడుస్తున్నారు. ఒక బావి కనిపించింది. దానికి కొంత దూరంలోనే మంటపము వుంది. మంటపములో చక్కాబిల్లా వేసుకుని కూర్చున్నాడు తిక్కస్వామి. అతడి ముందు ఎనిమిది పదిమంది భక్తులు గుమిగూడి వున్నారు. వారిలో నిడుమామిడిస్వామి వున్నాడు, పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టి కూడా వున్నాడు. అతని చేతిలో వరహాలతో నింపిన ఒక పాత్ర వుంది. నిడుమామిడిస్వామి కుక్క తిక్కస్వామి వైపు దీక్షగా చూస్తూ, చలనము లేకుండా నిలబడి వుంది.

పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టికి ప్రస్తుతము కుష్టువ్యాధి లేదు. నయమయి పోయింది. అతడు ఒక కంచుగిన్నెలో వరహాలు నింపుకుని, స్వీకరించండి స్వామీ! అని బ్రతిమాలుతున్నాడు.

పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టి ఒకదినం, తిక్కస్వామి కాళ్లు పట్టుకుని మొరపెట్టు కున్నాడంట. ‘ఈ కుష్టువ్యాధితో ఇంక బతకలేను స్వామీ! నన్ను యెవరూ దగ్గరకు రానివ్వరు, ఇంటిలోకి కూడా రానివ్వరు. నన్ను ముట్టుకునే దానికే భయపడతారు, పురుగును చూసినట్లు చూస్తారు, అంటరానివాడిని అయిపోతిని స్వామీ!’ అని గోడు గోడుమని ఏడ్చినాడంట. అప్పుడు తిక్కస్వామి, దీర్ఘంగా అతని కళ్లలోకి చూసినాడంట.

‘అంటరానివారు!... అని దూరం జరిగినవాడు, అంటరానివాడే అయిపోతాడు కదా!...’ అనినాడంట.

ఆపైన అతడి కుష్టువేళ్లను నోటిలో పెట్టుకున్నాడంట. ముడతలు పడి, మొద్దు బారిపోయిన వేళ్లను ఒకదాని తరువాత ఒకటిని చీకిచీకి వేసినాడంట. ఆ తరువాత, ‘పోతుంది పో!’ అని పంపివేసినాడంట. అంతే... ఆ కుష్టువ్యాధి నెల తిరగకుండానే చేతితో తీసివేసినట్లు మాయమయిపోయిందంట.

చైతన్యం ఇందియాల పరిధిని దాటినపుడు, మనస్సు శక్తి ఉత్పాదనతో కూడిన సంకల్పశక్తిని సృష్టిస్తుంది. ఈ శక్తితోనే అవధూతలు, రోగాలు నయం చేస్తారు... అని చెబుతారు.

తనకు రోగం పోగొట్టినందుకు కృతజ్ఞతగా పెదకోమటి గౌరయ్యశెట్టి ప్రస్తుతం, వరహాలు సమర్పించుకోవచ్చినాడు.

తిక్కస్వామి కొంచెంసేపటికి మౌనం వదిలి నోరు విప్పినాడు.

“ఈ వరహాలు కొండబోయి, మాలమాదిగలకు పంచు.”

“అట్లే స్వామీ!” అని, శెట్టి భక్తితో చేతులు జోడించి నిలబడినాడు.

“పో... పో...!” అని గదురుకున్నాడు తిక్కస్వామి.

నిడుమామిడి స్వామి, చేతులు జోడించి ముందుకు వస్తుండగా అధికానంద మూర్తి, మాడల కందప్ప వెనకే ఆగిపోయినారు. నిడుమామిడిస్వామి, తిక్కస్వామిని దర్శించుకోవడం ఇదే మొదటిసారి.

నిడుమామిడి స్వామి, తిక్కస్వామి కాళ్లకు మొక్కినాడు. కర్పూరం అరచేతిలో వుంచుకున్నాడు. తిక్కస్వామి ముఖము చుట్టూ మూడుమార్లు తిప్పినాడు.

మామూలుగా అయితే అది వెలగవలసి వుంది. కానీ వెలగలేదు.

నిడుమామిడిస్వామి, కళ్లు మూసుకుని ఏదో మంత్రం ఉచ్చరించినాడు. తిక్కస్వామి చుట్టూ మళ్ళీ మూడుచుట్లు తిప్పినాడు. అప్పటికీ వెలగలేదు.

నిడుమామిడి స్వామి, ప్రాన్నడిపోయినట్లు చూస్తున్నాడు.

అతని అవస్థ అర్థమై, తిక్కస్వామి అన్నాడు

“రెండురాళ్లు కొడితే వెలిగే నిప్పుకోసం, ఏడు యేండ్లు సాధన చేసినావా శివా,” అన్నాడు.

తిక్కస్వామి కాళ్ల మీద పడినాడు నిడుమామిడిస్వామి.

తిక్కస్వామి, ప్రేమతో అన్నాడు, “తంత్రవిద్య కంటే, ఆత్మవిద్య ఉత్తమము అయింది. దానిని పట్టుకో శివా!”

నిడుమామిడిస్వామి మరోమారు భక్తితో నమస్కరించినాడు.

తిక్కస్వామిని చూస్తూ, నిశ్చేష్టితమైన నల్లకుక్కలో చలనం వచ్చింది.

“కాటమయ్యా! నీ యజమానిని కొంచెము కనిపెట్టుకోవయ్యా!!” అని నల్లకుక్కకు బోధించి, “పొండి... పొండి...” అన్నాడు తిక్కస్వామి.

నిడుమామిడిస్వామి, అతని నల్లకుక్క ఇద్దరూ అక్కడి నుండి మెల్లగా నిశ్చయించినారు.

మాడల కందప్ప, అధికానందమూర్తి ముందుకు వచ్చినారు. నిడుమామిడి స్వామి అరచేతిలో కర్పూరం వెలిగించే ప్రయత్నం చేయడమూ, అది ఫలించక పోవడమూ అతడికి తిక్కస్వామి హితవు చెప్పడమూ, దీనినంతా ఆ మిత్రులు ఇద్దరూ గొప్ప విశేషముగా స్వీకరింపలేదు. అధికానందమూర్తి యథాలాపంగా చేతులు జోడించి అడిగినాడు.

“స్వామీ ప్రపంచము అంతా రెండుగా వున్నది. వెలుగూ చీకటి, మంచీ చెడూ, సుఖమూ దుఃఖమూ, పుణ్యమూ పాపమూ... ప్రపంచం ఈ విధముగా వుంటే, మీరు రెండు లేవు, వున్నది ఒకటే అంటారు కదా! అదియెట్లు స్వామీ?”

“రెండును చూసేది యెవరు?”

“నేను!”

“నేను... అనేది ఒకటిగా వున్నదా? లేక రెండు నేనులుగా వున్నవా?”

“ఒక్కటే వున్నది.”

“రెండును వదిలేసి, ఆ ఒకటిని పట్టుకో.”

“అంటే, నేనును పట్టుకోవలెనా?”

“అంతే!”

“అందుకు ఏమి చేయవలె స్వామీ?”

“ఏమీ చేయవద్దు. ఊరకనే వుండు.”

“ధ్యానము చేయవలెనా?”

“ధ్యానము చేసేవాడు యెవడు?”

అధికానందమూర్తి అయోమయంగా చూసినాడు.

తిక్కస్వామి మళ్ళీ అన్నాడు

“ఆ ధ్యానము చేసేవాడు యెవడు? వాడిని పట్టుకో. వాడే అసలు దొంగ.”

“నేను అనేవాడు దొంగనా? అది యెట్లు స్వామీ!”

“నీతో తప్పు చేయించేది వాడే... దానిని దిద్దుకొమ్మనేదీ వాడే. బురద తొక్కించేది వాడే, దానిని కడుక్కోమనేదీ వాడే. పాపం చేయించేది వాడే, దేవుని దగ్గర ముక్కు చెంపలు వేసుకోమనేదీ వాడే. నీతో ధ్యానము చేయించేది వాడే, ఆ ధ్యానము నుండి నిన్ను లేవగొట్టేవాడు కూడా వాడే!! వాడిని పట్టుకో. అంతా బట్టబయలు అయి పోతుంది.”

మాడల కందప్పు, గౌరవంగా చేతులు జోడించి అడిగినాడు

“స్వామీ నేను నిరీశ్వరవాదిని. నాకు యేమయినా చెబుతారా?”

“నిన్ను నీవు కనుక్కోవడానికి ఈశ్వరుడితో ఏమి పని? పో... పో...!”

మిత్రులు ఇద్దరూ తిక్కస్వామి పాదాలను స్పృశించినారు.

“పొండి... పొండి...” అన్నాడు తిక్కస్వామి.

తన దగ్గర ఎవరూ ఎక్కువసేపు వుండటానికి, కూర్చోవటానికి వీలులేదు. అది తిక్కస్వామి శాసనం.

మిత్రులు ఇద్దరూ వస్తూవస్తూ వెనక్కు చూసినారు. వుండు నుండి రాలిపడిన పురుగులను జాగ్రత్తగా ఏరి, మళ్ళీ వుండులోకే వదులుకుంటున్నాడు తిక్కస్వామి.

ఆ మరుదినమే మాడల కందప్పు, అధికానందమూర్తి దంపతులు మదరాసు బయలుదేరినారు. అనంతపురం సంస్థానము నుండి కొందరు అశ్వైకులను రక్షణ కోసం అప్పటికే మాట్లాడుకుని వున్నారు.

గుర్రపుబండి చెరువుదాటి, దక్షిణాన నల్లగుట్ట దాటుతూ వుంది. అప్పుడు అక్కడ తిక్కస్వామి అరుపులు వినిపించినాయి.

“ఉన్నది ఒక్కటే... రెండు లేవు...!”

ఇద్దరు మిత్రులలోనూ, తిక్కస్వామి గురించి ఏవేవో తలపోతలు, తర్కాలు. తిక్కస్వామి విచిత్రమయిన మనిషి అనుకున్నాడు అధికానందమూర్తి. అధికానంద మూర్తి, హిందూమతంలోని విగ్రహారాధనను అవహేళన చేయడంలో తర్కానందము పొందుతుండేవాడు. కానీ, తాను కిరస్తాం పుచ్చుకున్న తరువాత కేథలిక్ మతములో కూడా విగ్రహారాధన వుండటము అతనికి కొంత అసంతృప్తి కలిగించింది. ఇప్పుడు తిక్కస్వామి ఏకంగా, 'సత్యాన్ని కనుగొనడానికి దేవుడితో యేమి పని?' అంటుంటే, అతనికి ఆశ్చర్యముగా వుంది. హిందూమతం, ఏకవచనములో ఒక మతం కాదు. తాను ఇంతవరకూ వ్యతిరేకిస్తున్నది హిందూమతానికి వున్న సామాజిక పార్వాన్నా? లేక హిందూమతములోని తాత్విక ధోరణులనా?? అనుకున్నాడు.

జ్ఞానానికి మతము వుందా?

మాడల కందప్ప అలోచిస్తున్నాడు. చూడబడునవి అనేకం. కానీ, చూసేవాడు ఒకడే. ఆ చూసేవాడిని చూడు అంటాడు తిక్కస్వామి. ఆ చూసేవాడిని చూసేది మాత్రం ఎవడు? అనే ప్రశ్న మొలకెత్తింది. కనుక్కోవడానికి, వెతికేవాడే అడ్డం మాడల కందప్ప తమాషాగా నవ్వుకున్నాడు.

30

నిడుమామిడిస్వామి నా భర్త అని అగ్రహారానికి వచ్చి కూర్చుంది ఒక బ్రాహ్మణ స్త్రీ.

ఆమె చంకలో రెండేండ్ల కూతురు వుంది.

ఆమె వేలు పట్టుకుని, నాలుగు ఏండ్ల కొడుకు వున్నాడు.

తన భర్త నిడుమామిడిస్వామి బ్రాహ్మణుడు కాడు అని తెలిసి, ఆమె దిక్కు తోచనిది అయింది.

తన భర్త మాదిగ కులస్థుడు అని తెలిసి ఆమె శోకదేవత అయింది.

పిల్లలు ఏమీ తెలియక, ఆమెతోపాటు గుక్కపట్టి ఏడుస్తున్నారు.

ఆమె తండ్రి వేదాలు చదివినవాడు. ధర్మశాస్త్రాలు చదివినవాడు. తర్క మీమాంసలు నేర్చినవాడు.

గురవడు సిద్ధరామేశ్వర మఠంలో ఏడు యేండ్లు చదువుకున్న తరువాత, ఈ బ్రాహ్మణుడి దగ్గర శిష్యుడిగా చేరినాడు.

అందుకు పేరు మార్చుకున్నాడు. వేషభాషలు మార్చుకున్నాడు. భుజము మీద ధావళీ వేసుకుని, చేతిలో అసిమి సంచి పట్టుకుని, ముతక నీర్కాని ధోవతి కట్టుకుని, నుదుట సేనబొట్టు పెట్టుకుని ఒంటి మీద జంధ్యముతో అచ్చు బ్రాహ్మణ బ్రహ్మ చారిగా తయారయినాడు. తాను కూడా స్మార్తుడినే అని చెప్పుకున్నాడు.

ఆ బ్రాహ్మణ గురువుకు సాగిలబడి మొక్కి, మంత్రశాస్త్రం నేర్పమని అర్థించి నాడు.

తనకు వెనకాముందూ ఎవరూ లేరని చెప్పిన ఆ యువకుని మీద గురువుకు దయ కలిగింది. గురవడి మొఖంలో బ్రహ్మతేజస్సు కనిపించింది. అంతవరకూ గురవడు నేర్చిన శాస్త్ర పాండిత్యాన్ని పరీక్షించినాడు. ఇతడు నాకు తగిన శిష్యుడే అనుకుని, మంత్రశాస్త్రం నేర్పడము ప్రారంభించినాడు.

గురవని ధారణాశక్తి, బ్రాహ్మణ గురువును అబ్బురపరిచింది.

ఆ గురువుకు భార్య గతించింది. ఒకే ఒక్క కూతురు, తరుణ ప్రాయానికి వచ్చింది. కూతురుకు పెండ్లిచేసి మెట్టనింటికి పంపితే, ఆ గురువుకు వండిపెట్టేవారు వుండరు. ఒంటరివాడు కావలసి వస్తుంది. కూతురికి పెండ్లి చేసి, అల్లుడిని ఇల్లరికము పెట్టుకుంటే మంచిది అని తోచింది. అప్పుడు అతడు, గురవడే తనకు తగిన అల్లుడు అని నిర్ణయానికి వచ్చినాడు. గురువు నిర్ణయము విని గురవడు ముందుగా కలవర పడినాడు. తాను అందుకు తగినవాడు కాడు అని చేతులు జోడించినాడు. అదంతా శిష్యుని వినయం అనుకున్నాడు గురువు.

గురవడు కక్కలేడు, మింగలేడు. ఇన్ని రోజులు గురువు ఇంట తింటూ, కుడుస్తూ, సేవలు చేసుకుంటూ బతికిన తరువాత, ఇప్పుడు తాను బ్రాహ్మణ యువకుడు కాడని అతడు ఎట్లు చెప్పగలడు? తాను మాదిగ కులజుడు అని చెప్పడానికి అతనికి నోరు రాలేదు. నిజానికి అతనిలో, ఏకోశానా దుష్టచింతన లేదు. సిద్ధరామేశ్వర మఠంలో చదువుకున్నప్పుడే కులభావన పోయింది. మనుషులది అంతా ఒకే కులం, శివకులం అని నమ్మినవాడు. ఇప్పుడు మాత్రం, తనది ఫలానా కులం అని ఎందుకు చెప్పకోవలె?

రానురానూ అతని మనస్సులో కోర్కె మొగ్గ వేసింది. బ్రాహ్మణ కన్య రూపురేఖా విలాసాలను అతని కళ్లు కొత్తగా గమనించసాగినాయి. ఆ బ్రాహ్మణకన్య మూర్తీ భవించిన సౌందర్యాని వలె కనిపించసాగింది. అంతకుమునుపు లేని భావనలు అతనిలో ముప్పిరిగొన్నాయి. బ్రాహ్మణకన్య చూడబడే వస్తువు అనుకుంటే, ఆమె సంవత్సరము క్రితమూ అదే రూపం, అదే ప్రవర్తనతో వుంది. ఇప్పుడు కూడా అదే రూపం, అదే ప్రవర్తనతోనే వుంది. మరి గురవడు; చూడబడే వస్తువు వలన మారినాడా? లేక తన దృష్టి ఆ వస్తువును మార్చేసిందా? దృష్టి కొలదీ స్పష్టి అంటే ఇదేనా?? స్వార్థమును పక్కన పెట్టి ఆలోచించలేనపుడు ఎవరి ఆలోచనైనా, తర్కమైనా, వారి వ్యక్తిగత సమర్థనలోనే కూరుకుపోతుంది. గురవడిలో అదే జరిగింది. తాను నిజాన్ని దాచిపెట్టినంత మాత్రాన, అపద్ధం చెప్పినట్లు కాదుకదా! అని తెలివిగా ఆలోచించి నాడు.

గురవడికి పెండ్లి అయి ఇద్దరు పిల్లలు పుట్టినారు. ఈమధ్య కాలములో తన బ్రాహ్మణ గృహస్థ జీవితము వల్ల అతనికి అనేక సంగతులు అనుభవానికి వచ్చి

నాయి. అతడు ఒకప్పుడు మాదిగవర్గము నుండి బ్రాహ్మణులను చూసినాడు. అప్పుడు అతడికి, బ్రాహ్మణులను గురించి ఒకటి అర్థమయింది. ప్రస్తుతం, బ్రాహ్మణ వర్గము నుండి మాదిగలను చూస్తున్నాడు. ఇప్పుడు అదే బ్రాహ్మణుల గురించి ఇంకొకటి అర్థమయింది. మాదిగల అస్పృశ్యత అతనికి కొత్త కాదు. కానీ మాదిగలను అసహ్యించుకుని, చీదరించుకుని, వారి నీడ పడితే చాలు... మైలపడిపోతామని, నరకానికి పోతామని విశ్వసించే బ్రాహ్మణవర్గము వైపు తాను కూడా చేరిపోవడమే అతని కొత్త అనుభవం. ఆ అనుభవం, అతడిలో అపరాధభావం కలగజేసింది. తన కులము పట్ల పశ్చాత్తాపం కలుగజేసింది. తాను సిద్ధరామేశ్వరుని సంప్రదాయానికి చెందినవాడు. ఆ సంప్రదాయం శివభక్తి మాత్రమే కాదు, జనహిత రక్తి కలిగి వుంటుంది కూడా! కానీ, తాను ఇప్పుడు జనహితరక్తికి దూరమయినాడు. బలిసిన బ్రాహ్మణులలో చిక్కి, బలహీనులైన మాదిగలకు దూరమయినాడు. తన మూలాలను మరిచిపోయినాడు. మాదిగల కోసం ఏమీ చేయకపోతే, ఈ జన్మకు సార్థకత యేమిటి? అందుకుగానూ తాను బ్రాహ్మణత్వపు నడిమంత్రపుశిరి నుండి బయటపడవలసినదే. సన్యాస దీక్ష తీసుకోవలసినదే. తన మాదిగల అభ్యున్నతి కోసం నడుము కట్టవలసినదే!

సిద్ధరామేశ్వర మఠములోని శివసన్యాసి అతనికి ఆశ్రమ స్వీకారం ఇచ్చినాడు. జ్ఞానోపదేశం చేసినాడు. కామక్రోధాలు కట్టిపెట్టి, మదమాత్సర్యాలు విడిచిపెట్ట మన్నాడు.

శత్రువులను మిత్రులుగా చూసి, తిట్టినవారిని దీవించిన వారలుగా ఎంచ మన్నాడు. భూమియే పర్యంకముగా శయనించమని అన్నాడు. భిక్షాన్నమునే, అమృతముగా స్వీకరించమని అన్నాడు. కాషాయ వస్త్రములు కట్టి బ్రహ్మజ్ఞానముతో, మౌనముతో గ్రామైక రాత్రముగా చరించమని ఉపదేశమిచ్చినాడు.

అప్పటి నుండి అతనికి గంపమలకొండనే ఆనాసమయింది.

మాదిగలకు శుచీ శుభ్రతా నేర్పి, విద్యావంతులుగా మార్చడమే అతనికి జనహితరక్తిగా మారింది.

బ్రాహ్మణ స్త్రీ తండ్రి ఈమధ్యనే గతించినాడు. ఆమె, చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు మనుషులను పంపి తన భర్త అనుపానులు వెతికిస్తూ వచ్చింది. గంపమలకొండ మీద అతని ఆచూకీ బయటపడింది కానీ, అగ్రహారం వచ్చేవరకూ బ్రాహ్మణస్త్రీకి భర్త కులచరిత్ర తెలియదు. ఆమె వచ్చినపుడు, గురవడు అగ్రహారములో లేడు. ఎర్రకొండాపురములో వున్నాడు. బ్రాహ్మణ స్త్రీ, గురవడు తనకు చేసిన మోసానికి, అతని మీద దుమ్మెత్తి పోసింది. వచ్చే జన్మలో, దున్నపోతు అయి పుట్టమని శాపము పెట్టింది. ఎంతటి బ్రాహ్మణ పతివ్రత అయినా, కుష్టురోగ పీడితుడైన భర్తనయినా భరిస్తుంది కానీ, మాదిగ పుట్టుక పుట్టిన భర్తను భరించగలదా!?

బ్రాహ్మణ స్త్రీని మోసము చేసి పెండ్లి చేసుకున్న ఈ సంఘటన, ఇంతకు ముందు కూడా చరిత్రలో జరిగిందని చెప్పుకుంటారు. ఆ పాత సందర్భంలో కూడా

ఇప్పటి మాదిరే బ్రాహ్మణ స్త్రీ, తన మాదిగ భర్తకు శాపము పెడుతుంది. ఆ శాపం ప్రకారం, ఆ మాదిగ భర్త దున్నపోతుగా మారిపోతాడు. రెడ్డిళ్ల దొడ్డిలోకి దూరతాడు. ఆ బ్రాహ్మణ స్త్రీకి ఇద్దరు పిల్లలు వుంటారు. వారు రెడ్డివారి దొడ్డి నుండి ఆ దున్న పోతును బయటికి లాక్కొని వచ్చి దాని తల నరుకుతారు. గ్రామాలలో జరుపుకునే గాలిదేవర పండగ ఆ కథను ఉద్దేశించినదే!

తన భర్త కులం ఫలానా అని తెలిసిన తరువాత, ఆ బ్రాహ్మణ స్త్రీకి భర్త మీద ప్రేమ పోయింది. తనను మోసము చేసి పెండ్లి చేసుకున్నాడు అని తెలిసిన తరువాత, అతని మీద కక్ష పెరిగింది. అసలు వాడు తన భర్తేకాడు అనుకుంది. అప్పుడు పిల్లల ముఖాలలోకి చూస్తుంది. మగపిల్ల వాడి ముఖములో అచ్చు గురవడి పోలికలే! ఆ పిల్లవాడిని చూసి వీడు తన కొడుకు కాదు... అని మాత్రం అనుకోలేక పోయింది. వీడు తన కొడుకు అయినపుడు ఆ మాదిగ తన భర్త కాకుండా వుంటాడా? కాదు కాదు... వీడు తన ముద్దుల తండ్రి. వరాలపట్టి. వాడు... వాడు... మాత్రం తన భర్త కాదు.

అయ్యో! తన కులం నాశనమయింది. వంశం భ్రష్టుపట్టిపోయింది. రక్తం కలుషితమయింది. మాదిగ స్వర్ణ తగిలిన తన ఒళ్లు భగభగ మండిపోతూ వుంది. తన ఒంటి నుండి ఏదో కమురు వాసన కూడా వస్తూ వుంది. ఇక తాను జీవింపజాలదు. తాను చనిపోతుంది సరే, తన పిల్లల గతి యేమిటి? అయ్యో వాళ్లు ఎట్లు బతుకుతారు? ఎవరు పెంచి పెద్దచేస్తారు? వారిని తాను తన మాదిగ భర్త చేతుల్లో పెట్టలేదు. ఆ మైలలో వారు పెరగకూడదు.

అప్పటికే, ఆ అగ్రహారం బ్రాహ్మణ వీధిలో అందరూ ఆమెవైపు చోద్యంగా చూస్తున్నారు. నిడుమామిడిస్వామి భార్య అంట. నిడుమామిడిస్వామి మాదిగ కులస్థుడు కదా! కానీ ఈమె బ్రాహ్మణ స్త్రీ అంట. అయినప్పటికీ ఈమె కూడా మాదిగ అయిపోయినట్లే కదా... కానీ, ఆ ప్రజలు పొరపాటున కూడా ఒక్కటి ఆలోచించలేదు. బ్రాహ్మణ స్త్రీ మాదిగను పెండ్లి చేసుకుని మాదిగ అయిపోతే, మాదిగ, బ్రాహ్మణస్త్రీని పెండ్లి చేసుకుని ఎందుకు బ్రాహ్మణుడు కాకూడదు? పితృస్వామిక వ్యవస్థలో అట్ల జరగదు కదా!

బ్రాహ్మణ మగవాళ్లు ఆ బ్రాహ్మణ ఇల్లాలిని భగ్గుమన్నట్లు చూసి, 'ఏయ్! దూరం... దూరం...' అని అరిచినారు. కొందరు బ్రాహ్మణ స్త్రీలు, 'పాపం, బ్రాహ్మణుడు అని చెప్పుకుని నిడుమామిడిస్వామి ఈమెను మోసం చేసినాడంట,' అని జాలిపడి నారు. అట్ల జాలిపడుతున్న స్త్రీలని, 'లోపలికి పొండి...' అని గద్దిస్తున్నారని బ్రాహ్మణ మగవాళ్లు.

బ్రాహ్మణ ఇల్లాలు పాపను భుజము మీద వేసుకుంది. కొడుకును చేయిపట్టి నడిపించింది.

ప్రతి గుమ్మం ముందూ, అగి అగి అరుస్తూ వుంది.

“అమ్మా అయ్యా! నేను బ్రాహ్మణ ఇల్లాలిని. నా పిల్లలను పెంచుకోండి. వీరు అన్నెం పున్నెము ఎరుగని పిల్లలు... ఏ తప్పు ఎరగరు. వీరిని కాపాడండి. మన బ్రాహ్మణులలో కలుపుకోండి. మేము స్వార్థులం. వీరి తాత గొప్ప పండితుడు. తప్పు యేమయినా వుంటే, అది నాది తల్లుల్లారా! దానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటాను. నా ప్రాణమే బలి ఇస్తాను. కానీ, ఈ పిల్లలను ఏ బ్రాహ్మణ కుటుంబమయినా దత్తత తీసుకోండి తల్లీ!”

‘భర్త మాదిగ అయితే, భార్య కూడా మాదిగనే కదా! వారికి పుట్టిన పిల్లలు కూడా మాదిగలే కదా!’ అని, బ్రాహ్మణులు తమ సగటు తార్కిక పాండిత్యాన్ని ఒలక బోస్తున్నారు. ఆ తార్కిక పాండిత్యానికే వారి కళ్లు గర్వంతో మెరిసిపోతున్నాయి. వారి స్త్రీలు కూడా నిజమేకదా అనుకుంటున్నారు. వారి ముఖాలలో అప్పటివరకూ బ్రాహ్మణ స్త్రీ పట్ల వున్న జాలి అంతద్ధానమైపోయింది.

“ఛీ ఛీ... మాదిగ మైల! దూరం... దూరం...!” అని, తమ భర్తలతో పోటీపడి అరుస్తున్నారు. తాము ఆ బ్రాహ్మణ స్త్రీని ఎంతటి పరిమాణములో చీదరించుకుంటూ వుంటే, అంతటి పరిమాణములోనే తమ బ్రాహ్మణ్యం, పవిత్రత రుజువు అవుతున్నట్లు భావించుకుంటున్నారు.

బ్రాహ్మణుల వాకిళ్లు ఒక్కొక్కటి మూసుకుపోయినాయి. నాగప్పపైగడ తలారిని పంపించినాడు; వెంటనే ఆమెను, ఆమె పిల్లలను ఊరి బయటికి పంపి వేయమని. తలారి వచ్చినాడు.

“పో తల్లీ బయటికి పో! మీరు ఇక్కడ వుండరాదని అంటున్నాడు మా స్వామి.” తలారికి, ఆ బ్రాహ్మణ స్త్రీ మాదిగతో మైలపడినట్లు అనిపించినా, ఆమె మాదిగల కంటే మాత్రం పరమ ఉత్తమమయిన జాతి స్త్రీ గానే కనిపిస్తూ వుంది.

ఆ బ్రాహ్మణ స్త్రీ, తన మాదిగ భర్త ముఖము చూడదలుచుకోలేదు. తన భర్త తల్లిదండ్రులని, ఆడపడుచులని, బంధువులను చూడాలని ఆమెకు ఏమాత్రమూ ఆసక్తి లేదు. అసలు, వారు ఎక్కడ కనిపిస్తారో... అన్న భయము కూడా ఆమెకు లేక పోలేదు. తమ బ్రాహ్మణుల కక్కసుదొడ్లు ఊడ్చే మాదిగలే ఆమెకు గుర్తుకువచ్చి, ఒళ్లు గగుర్పొడుస్తూ వుంది. ఆమెకు, తన మాదిగ అత్తమామలను చూస్తే వమనం కూడా రావచ్చు.

“ఛీ... ఈ బ్రతుకు నాకూ వద్దు, నా పిల్లలకూ వద్దు.” ఆమెలో ఒక్కసారిగా సతాయం పుట్టింది. ఆ బ్రాహ్మణ వీధి పక్కనే ఒక పెద్ద దిగుడుబావి కనిపించింది. అంతే... ఆమెలో ఆలోచనకూ చర్యకూ మధ్య కాలవ్యవధి మాయమయింది. వడివడిగా నడిచింది. పాప చంకలో వుంది. కొడుకును చేతిలో పట్టుకుని ఈడుస్తూ వుంది. తనకూ, తన పిల్లలకూ బ్రాహ్మణ సమాజంలో స్థానం లేదు. తమ సమస్యకు

పరిష్కారము లేదు. తమ దుఃఖానికి నివృత్తి లేదు. తమ పాపానికి పరిహారము లేదు. ఇప్పుడు ఆమె ఏడవడము లేదు. ఆమె ముఖం ఒక నిశ్చయానికి వచ్చి గంభీరముగా వుంది. పిల్లలు మాత్రమే భయంతో అరుస్తున్నారు. పిల్లవాడిని, చంకలో చేయిపట్టి ఎత్తి, బావికట్ట మీద నిలబెట్టింది. ఒక్క తోపుతో బావిలోకి తోసివేసింది. ‘ధబేల్...’ అని ఒక శబ్దం. ఈసారి తాను బావికట్ట ఎక్కింది. చంకలోని చిన్నపాపను చేతుల్లోకి తీసుకుంది. ఆ పాప ఏడుస్తూనే వుంది. ఏడుస్తూన్న పాపను బావిలోకి విసిరేసింది. ‘ధబేల్...’ అని ఇంకొక శబ్దం. ఈసారి తాను దూకేసింది. ‘ధబేల్...!’ అని ఇంకొక శబ్దం. ఇదంతా చూస్తూ తలారి బిగుసుకుపోయినాడు. వెంటనే స్పృహ తెచ్చుకుని, ఒక్కఅరుపు అరిచి, బావిలోకి దూకినాడు. ఆ ఏడుమట్ల బావిలో నాలుగు మట్ల నీళ్లు బరువుగా ఊగుతున్నాయి.

తలారి మునుగుతున్నాడు. పైకి తేలి ఊపిరి పీల్చుకుంటున్నాడు. పిల్లవాడు చిక్కినాడు. తెచ్చి, బావిమెట్ల మీద పడుకోబెట్టి గబగబా వాడి కడుపును మూడుసార్లు ఒత్తినాడు. నీళ్లు కక్కించినాడు. మళ్ళీ బావిలోకి మునిగినాడు. నిమిషాలు జరుగుతున్నాయి. తలారి, రెండు మూడుసార్లు నీళ్లపైకి తేలి, గాలి పీల్చుకుని మునిగినాడు. అప్పటికి, బావి చుట్టూ బ్రాహ్మణులు చేరి వున్నారు. పాపుఘడియ గడిచి పోయింది. ఇంక వారు దొరికినా లాభం వుండదు. దొరికితే, వారి శవాలే దొరుకుతాయి అని చప్పురిస్తున్నారు. అరఘడియ బుటకలాడితేకానీ, తలారికి ఆ తల్లీకూతుళ్ల శవాలు చేతికి దొరకలేదు.

వీధిలో తల్లిబిడ్డల శవాలు వున్నాయి. వారి పక్కనే బతికిన పిల్లవాడు నీరసంగా పడుకుని వున్నాడు. చుట్టూ స్త్రీలూ పురుషులూ చేరి మాట్లాడుతున్నారు

“అయ్యో! తల్లిబిడ్డలు అందరూ చనిపోయినారు.”

“లేదు లేదు... మగపిల్లవాడు బతికివున్నాడంట!”

“నిడుమామిడిస్వామి రాలేదా?”

“నిన్నటి నుండి ఊరిలో లేడంట.”

“నిడుమామిడిస్వామి వచ్చేవరకూ ఆగుతారా? లేక ఈలోపలే ఎత్తేస్తారా?”

“ముందు శవాలను ఊరు దాటిస్తారంట. ఆ తరువాత నిడుమామిడిస్వామి ఇష్టం, మాదిగల ఇష్టం.”

ఇద్దరు తలారులు వచ్చి, రెండు శవాలనూ భుజము మీద వేసుకుని ఊరి బయటికి నడిచినారు. గురవడి కుటుంబము, బంధువులు విషయము తెలిసి, బ్యార్... మంటూ పరిగెత్తుకు వచ్చినారు. గురవడి తల్లి నోరు కొట్టుకుంది

“అయ్యో కోడలా, మమ్మల్ని ఒక్కసారి చూడరాకపోతివే! మాతో ఒక్కమాట మాట్లాడరాకపోతివే! వేమంతా చచ్చిపోయినామనుకున్నావా అమ్మా!” అని అమాయకంగా ఏడ్చింది. కోడలి ముఖాన్ని, ప్రేమతో తడిమింది. మనవరాలి శవాన్ని

అక్కన చేర్చుకుంది. “అమ్మలూ... అమ్మలూ... మీ జేజెమ్మనమ్మా... ఒక్కసారి చూడు తల్లీ,” అని, పాప ముఖాన్ని ముద్దాడింది.

బ్రాహ్మణవిధిలో పడుకున్న పిల్లవాడు లేచి కూర్చుని ఏడుపు మొదలు పెట్టి నాడు. చెట్టుగూడు నుండి కాకిపిల్ల కిందపడితే, దానిని వింతగా చూడటానికి వచ్చే మనుషుల మాదిరి, బ్రాహ్మణులు ఒక్కరోక్కరూ వచ్చి ఆ పిల్లవాడిని చూసి పోతున్నారు. నాగప్పపైగడ చెప్పి పంపితే, అక్కడికి ఒక సేవకుడు వచ్చినాడు. ఆ పిల్లవాడిని బ్రాహ్మణవాడకు వెలుపల వదిలివేసి రావాలని అతనికి ఆజ్ఞ వుంది.

ఆ పిల్లవాడిని ముట్టరాదు, ముట్టుకోకుండా ఆ పిల్లవాడిని లేపి నిలబెట్టలేడు! ఇంతలో, ఏడ్చి ఏడ్చి ఆ పిల్లవాడే లేచి నిలబడినాడు. హమ్మయ్యా! అని ఊపిరి పీల్చు కున్నాడు సేవకుడు. ఒక పుల్లను తీసుకువచ్చి, ఆ పిల్లవాడి వెనకల మెల్లగా పొడిచి- ‘పద... పద...’ అన్నాడు. పుల్లతో పొడిచినప్పుడు రెక్కలు కొట్టుకునే కాకిపిల్ల మాదిరి, ఆ పిల్లవాడు ముందుకు అడుగులు వేసినాడు. చిట్టిచిట్టి కాళ్ళు... చిన్నచిన్న అడుగులు, ఇట్ల నడిస్తే ఈ పిల్లవాడిని ఎప్పటికీ బ్రాహ్మణవాడ దాటించేది? కాకి పొట్ట కింద కర్రదూర్చి, గాలిలోకి ఎత్తి విసిరేయడానికి తొందరపడుతున్న వాని మాదిరి వున్నాడు సేవకుడు. పిల్లవాడి వెనకల పుల్లతో పొడుస్తూ, పద... పద... అంటూ ఆతురత పడుతున్నాడు. తన నొప్పిని, బాధని, దుఃఖాన్నీ ప్రదర్శించలేని పిల్లకాకి అమాయకత్వమే, ఆ పిల్లవాడి ముఖములోనూ వుంది. ఆ పిల్లవాడు, తనను పుల్లతో పొడిచే వాడిని నిందారోపణ లేకుండా చూస్తున్నాడు. లోకం తెలియని కాకిపిల్ల, తనను పొంచి చూసే గండుపిల్లి వైపు ఎంత అమాయకంగా చూస్తుందో, అంతే అమాయకంగా చూస్తున్నాడు, పుల్లతో పొడిచేవాని వైపు.

ఆ సేవకుడికి వెనకల నుండి, “అయ్యా! అయ్యా!” అనే వేడుకోలు వినిపించింది. వెనకల ఒక మాదిగ. బ్రాహ్మణుల దొడ్లు ఊడ్చిన కక్కసు గంపను తల మీద పెట్టుకుని వస్తున్నాడు.

“ఘా... ఘా... అక్కడనే వుండురా! దగ్గరికి రావద్దు,” అని ముక్కు మూసు కున్నాడు సేవకుడు.

“అయ్యా... అయ్యా...! ఆ పిల్లవాడిని నేను ఎత్తుకుపోతాను. పసికందును అట్ల ఆ పుల్లతో గుచ్చవద్దయ్యా...”

సేవకుడు, ఇదంతా సరిగ్గా వినిపించుకోక, ముక్కు మూసుకుని ప్రళయం జరిగిపోతున్నట్టు అరుస్తున్నాడు. ఆ కక్కసు మోస్తున్న మనిషి ముందుకు వస్తూనే వున్నాడు.

సేవకుడు, “కడజాతి నాకొడకా! దూరము తొలగిపో...” అంటూ అసంకల్పితముగా, తనే దూరము తొలగిపోయినాడు.

కక్కసు గంప మోస్తూ ఆ మనిషి పిల్లవాడి దగ్గరగా వచ్చినాడు. నిటారుగా నిలబడే, మోకాళ్ల మీద వంగినాడు. ఒక చేతితో అట్లే కక్కసుగంప పెట్టుకుని, మరొక

చేతితో ఆ పిల్లవాడిని చంకలోకి తీసుకుని లేచి నిలబడినాడు. అట్లా ఆ పిల్లవాడిని, చంకలోకి ఎగవేసుకుంటున్నప్పుడు కూడా అతని దృష్టి, నెత్తి మీద వున్న కక్కసుగంప మీదనే ఏకాగ్రమయి వున్నది. ఆ కక్కసుదొడ్ల మనిషి, నెత్తి మీద గంపతో చంకలోని పిల్లవాడితో పాడుకుంటూ పోతున్నాడు

“సత్యానికి హరిశ్చంద్రుడు
సతీమణిని అమ్మి కాశికి వచ్చెను
కొన్నదెవరూ కాటికాపరి
మాదిగవాండ్రే మహారాజులు...”

31

నిడుమామిడిస్వామి, తిక్కస్వామిని దర్శించుకుని, వెంటనే అగ్రహారం తిరిగి రాలేదు.

అటు నుండి అబే ఎర్రకొండాపురం వెలివాడకు పోయినాడు.

అతడు ఎర్రకొండాపురం వెలివాడకు అప్పటికే రెండు మూడుసార్లు వచ్చి వున్నాడు.

అగ్రహారం మాదిగలలో వచ్చిన మార్చే, ఎర్రకొండాపురం మాదిగలలో మొదలయింది.

వెలివాడలో వేపచెట్టు వుంది. వేపచెట్టు కింద చుట్టుకారము, ఒక అరుగు కట్టి వున్నారు. మామూలుగా పొద్దుగూకిన తరువాత మాదిగలు, కడుపులో ఇంత ముద్ద పడేసుకుని, ఆ అరుగు మీద చేరతారు. నిడుమామిడిస్వామి నేర్పిన పదాలు పాడుకుంటారు.

ఆ మాదిగలలో బసివిని గంగమ్మ ఏకసంధాగ్రాహి. నిడుమామిడిస్వామికి ప్రధాన శిష్యురాలు. ఆమెకు ఎనిమిది ఏండ్ల కొడుకు వున్నాడు. ఆ పిల్లవాడు బసివిని గంగమ్మ గర్భములో ఎదుగుతూ వుండగానే, వీరనారాయణరెడ్డి ఆమెను ఊరివారికి వదిలివేసి వున్నాడు. వీరనారాయణరెడ్డి వుండగా గంగమ్మ దరి చేరడానికి ఎవరూ సాహసించేవారు కాదు. వీరనారాయణరెడ్డి వదిలిపెట్టినాడు అని పూర్తిగా నిశ్చయం అయిన తరువాతనే, ఆమెను ఒక్కొక్కరూ చేరడం మొదలుపెట్టినారు. ఆమెను అట్ల కూడేదానికి వచ్చినవారే, ఆమె బతుకుతెరువును చూసేవారు.

ఆమె నిడుమామిడిస్వామి దగ్గర నేర్చుకున్న పదాలనే, దినమూ అక్కడ తన తోటి మాదిగలకు నేర్పిస్తుంది. గొడగూచి, భక్త శిరియాళుల భక్తి కథలు చెబుతూ చెబుతూ పారవశ్యానికి లోనవుతుంది.

ఆ దినం పొద్దుమునిగిన తరువాత, నిడుమామిడిస్వామి, వేపచెట్టు అరుగు మీద కూర్చుని తన బోధనలను ఇంకొకసారి గుర్తు చేస్తున్నాడు.

‘మలవిసర్జన కోసం వాడకు దూరంగా పోతున్నారా లేదా?

దానిని మట్టితో కప్పిపెడుతున్నారా లేదా?

దిన్నమూ స్నానాలు చేస్తున్నారా?

ఉతికిన బట్టలు కడుతున్నారా?’

అంతా సరేకానీ, నిడుమామిడిస్వామి బోధ, ఒక్కటిమాత్రం ఆచరణకు రావడములేదు. ‘మృతమాంస భక్షణ మానివేయండి’ అని నిడుమామిడిస్వామి చెబుతూనే వున్నాడు. కానీ, అదిమాత్రం అమలుకు రావడము లేదు. అయినా, నిడుమామిడిస్వామి ఎవరినీ దండించడు. పదేపదే చెప్పడము కూడా మానడు. అతడికి తెలుసు... మృతమాంసాన్ని, వారు కోరికోరి భుజించడము లేదు. వారి దారిద్ర్యమే, వారికి మృతమాంస భక్షణ అవసరాన్ని కల్పించింది. వారి వృత్తి తోలువృత్తి. ఆ వృత్తి కూడా అందుకు దోహదం చేసింది.

ఆ దినం నిండు పున్నమి. తూర్పున దిగంతరేఖ మీద ఉదయించిన చంద్రుడు ఇంకా గుడిసెల పైకి ఎక్కలేదు. కానీ, వెన్నెల మాత్రం అప్పటికే పైకి లేచింది. వేపచెట్టు అరుగు మీద మసక మసక వెన్నెలలో కూర్చుని జాంబవ పురాణము పాడుతున్నాడు నిడుమామిడిస్వామి.

‘చెప్పలు కుట్టి చేతికి ఇచ్చిన

చప్పున కాళ్లకు వేసుకుంటివి

దుడ్డుకొరకయి ఇంటికి వస్తే,

దూరంగానే వుండమంటివి.

నా ఎంగిలి గల నా చెప్పలు,

నీ ముంగిలిలో వున్నవి చూసుకో!’

అతని గంభీర స్వరానికి అందరూ మంత్రముగ్ధులయి వింటున్నారు. బసివిని గంగమ్మ వింటూ వింటూ, మధ్య మధ్య పునశ్చరణ చేసుకుంటూ వుంది. ఇంతలో వారికి దూరము నుండి గుర్రము డెక్కల శబ్దం వినిపించింది. ఆ శబ్దం రానురానూ దగ్గరయింది. వేపచెట్టు ముందుకు వచ్చి, ఒక ఆశ్వికుడు గుర్రము దిగి నిలబడినాడు. నిడుమామిడిస్వామి పాడటము ఆపి ఆశ్వికుని వంక ప్రశ్నార్థకంగా చూసినాడు. ఆశ్వికుడు దగ్గరకు రాకుండా, గుర్రము దగ్గరే నిలబడినాడు. నిడుమామిడిస్వామి, ఏదో అర్థమయినట్లు తనే లేచి ఆశ్వికుని దగ్గరకు పోయినాడు. త్రిశూలం అతని చేతిలోనే వుంది. నల్లకుక్క అతని వెంటే వుంది.

ఆశ్వికుడు భక్తితో, ప్రణమిల్లినాడు. అతడు ఎవరోకాదు, నిడుమామిడిస్వామి యువశిష్యులలో ఒకడు. ఆ శిష్యుడు అగ్రహారంలో జరిగిన సంఘటనలు పూస గూర్చినట్లు చెప్పినాడు. భార్యాబిడ్డల మరణవార్త విని, శిలాప్రతిమలాగ మారిపోయి

నాడు నిడుమామిడిస్వామి. అతనిలో నిర్వేదం అలముకుంది. శరీరములో గాంభీర్యపు బిగువు సడలింది. కాళ్ళూ చేతులూ చచ్చుబడినట్లు అనిపించినాయి. శిష్యుడికి ఏదో చెప్పి నిశ్శబ్దముగా ముందుకు కదిలినాడు. శిష్యుడు తన అశ్వముతో వెనకే ఆగి పోయినాడు.

నిడుమామిడిస్వామి మెల్లగా అడుగులు వేస్తున్నాడు. త్రిశూలం ఊద బొడుచు కుంటూ నడుస్తున్నాడు. కాళ్ళూ ఈడ్చుకుంటూ నడుస్తున్నాడు. భార్యాబిడ్డల మరణ సమాచారం అతడిని దిగ్భ్రాంతికి లోనుచేసి వుంది. ఆ విషాదము వలన అతని మనసులో ఒక ఆకస్మిక ప్రక్రియ జరిగింది.

అత్యధికమైన వ్యధ మనస్సును ఏకాగ్రతలోకి తీసుకుపోతుంది.

అటువంటి ఏకాగ్రత ఏధ్యానము వల్ల కానీ, ఏ యోగమువల్ల కానీ అంత సులభముగా లభ్యమయ్యేది కాదు.

అటువంటి ఏకాగ్రతే, ఇప్పుడు నిడుమామిడిస్వామికి సంభవించింది.

చంద్రుడు పైకి వచ్చినాడు. దారి పక్కన కొండలు వెన్నెలను తిప్పికొడు తున్నాయి.

ఒక పక్షి ఆకాశములో ఆర్చితో అరుచుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. నల్లకుక్క ఆగి ఆగి పరిగెత్తుతూ వుంది.

నిడుమామిడిస్వామి గుండెల్లో వ్యధ ఏకస్పందనగా మారింది. ఆ వ్యధ, ఏకచింతనగా సాగుతూవుంది. ఆ ఏకభావనే, ధ్యానమయి అజ్యధారగా సాగిపోతూ వుంది.

పుట్టకనుమలో వస్తున్నాడు. కుక్క మొరిగింది.

నిడుమామిడిస్వామి, నిర్విప్లంగా తల ఎత్తి చూసినాడు. ఎదురుగా నలుగురు సాయుధులు. నిడుమామిడిస్వామి, ఒకసారి ఆగి మళ్ళీ ముందుకు నడిచినాడు. అరుస్తున్న కుక్కను ఊరుకో అన్నట్లు పైగ చేసినాడు.

నిర్వికారంగా, నిర్భయంగా తమను సమీపిస్తున్న నిడుమామిడిస్వామిని ఆందోళనగా చూసినారు సాయుధులు.

నిడుమామిడిస్వామి వారి దగ్గరకు వచ్చి, “కత్తులు పడవేయండి,” అన్నాడు.

వారు కత్తులను కిందికి పడవేసినారు. “కొంచెము సేపు చేతులు కట్టుకోండి,” అన్నాడు.

వాళ్ళు చేతులు కట్టుకున్నారు. ఒకని మొలలో నుండి బాకు బయటికి తీసినాడు. తన తొడ కండరాన్ని చీల్చినాడు. ఒక యంత్రము బయటపడింది.

అది అతనికి రక్షరేకుగా శివగురువు ప్రసాదించినది.

అది గుండ్రముగా చుట్టబడి, తాయెత్తు మాదిరి వుంది.

మెడలోని ఒక రాగితీగను బయటికి తీసి, రక్షరేకులోనికి దూర్చి, దానిని నల్లకుక్క మెడలో అమర్చినాడు.

ఆ నలుగురు సాయుధులు ఇదంతా చేతులు కట్టుకుని చూస్తూనే వున్నారు. నిడుమామిడిస్వామి ముఖంలో అదే ప్రశాంతమయిన దుఃఖం కొనసాగుతూ వుంది. ఆ ఏకభావనే అతనికి ధ్యానం ఇస్తూ వుంది. కానీ ఆ ధ్యానం ఎక్కువ కాలం నిలిచేది కాదు. ఆ ధ్యానం కరిగిపోయిన తరువాత మనిషి పరిస్థితి ఎట్లా వుంటుంది? నిద్రపోయిన అవివేకి, ఆ నిద్ర నుండి మళ్ళీ అవివేకిగానే మేల్కొన్నట్టు వుంటుంది. కానీ, నిడుమామిడిస్వామి దానికి అస్సారం ఇవ్వలేదు. ధ్యానం కరిగి పోకుండానే, ధ్యానములోనే తాను అంతమయిపోతే!

నలుగురు ఆగంతుకులనూ చూసి అన్నాడు- “చేతులు విప్పండి.”

వాళ్లు చేతులు దింపినారు.

“కత్తులు తీసుకోండి.”

వాళ్లు కత్తులు అందుకున్నారు.

“ఇంక మీపని కానివ్వండి!”

ఒకడు సంశయిస్తూనే ముందుకు వచ్చినాడు. కత్తి పైకి ఎత్తి, ఒక్కవేటుతో నిడుమామిడిస్వామి తల నరికినాడు. నిడుమామిడిస్వామి ధ్యానం ఇంక ఎప్పటికీ కరిగిపోయేది కాదు.

నల్లకుక్క, నిడుమామిడిస్వామి తలను నోట కరుచుకుంది. అగ్రహారం వైపు పరిగెత్తింది.

నిడుమామిడిస్వామి మీద, గవి మఠములో సమాధి లేచింది.

కొన్నాళ్లకు, ఆ సమాధి మీద గుడి లేచింది.

పూజలు జరిగినాయి, భజనలు జరిగినాయి.

మాదిగలు, నిడుమామిడిస్వామి గుడికి తీర్థప్రజలయి పోటెత్తినారు.

మెల్లమెల్లగా, ఇతర కులాలవారు కూడా గుడికి రావడం ప్రారంభించినారు.

నాగప్పప్రెగడకు కలలు వస్తున్నాయి. ఆ కలల్లో నల్లకుక్క గుర్రుమంటుంది. కొరకొర చూస్తుంది. పళ్లు ఇకిలిస్తుంది. భౌమంటూ పైకెగురుతుంది.

ఈ విధంగా... నాగప్పప్రెగడకు మాత్రం, నిడుమామిడిస్వామి నల్లకుక్క కలల లోకి రాని రాత్రులే లేవు.

32

అప్పటికి మైసూరు నవాబు హైదర్ ఆలీ చనిపోయి వున్నాడు.

అతని వారసుడు టిప్పుసుల్తాన్, రాజ్యానికి వచ్చి వున్నాడు.

టిప్పు తరపున గుత్తి సుబేదార్, అనంతపురం తట్టు నుండి ఖండిణీరాకలు వసూలు చేస్తున్నాడు.

నలభైవేల ఖండిణీరాకలు చెల్లించడం సిద్ధరామప్పనాయుడికి ప్రయాస అయింది. పైగా, తాడిమిరిని దోచుకోబోయి తానే చాలా నష్టపోయి వున్నాడు.

వారు పట్టుకున్న బందీలను విడిపించుకు రావడానికి, వారికి అపరాధపు సొమ్ము ఎక్కువగా చెల్లించవలసి వచ్చింది.

సిద్ధరామప్పనాయుడు మైసూరు నవాబుకు రెండు వరుస సంవత్సరములకు గానూ ఖండిణీరూకలు బాకీ పడినాడు.

ఆ బాకీని ఎట్లయినా కట్టించాలని గుత్తిసుబేదారు తీవ్రముగా నిశ్చయించు కున్నాడు. ఆ బాకీ వసూలు చేయని పక్షంలో మైసూరు నవాబు దగ్గర తనకు మాట దక్కదు.

గుత్తి సుబేదారు, తన ఫాజుతో వచ్చి అనంతపురం ముట్టడికి దిగినాడు. అనంత పురము పేటలో గంధవడి అంగడి మీద, మల్లపుగుట్ట మీద మోర్షాలు పెట్టినాడు. ఆ మోర్షాలవల్ల అవైపు నుండి ఈవైపు, ఈవైపు నుండి అవైపు మనుషులు తిరిగేదానికి లేకపోయింది. పేట దిగ్బంధనం అయింది. గుత్తి సుబేదారు దౌర్జన్యము చేయడం మొదలుపెట్టినాడు. ఈ సంగతి తెలిసి, సిద్ధరామప్పనాయుడు; దళవాయి సుబ్బ రాయుడు, ఎల్లప్పజెట్టిలతో సమాలోచన చేసినాడు. దళవాయి సుబ్బరాయుడు “రూకలు చెల్లిస్తేమా సరి... లేకపోతే యుద్ధమే గతి!” అన్నాడు. మళ్ళీ అతనే అన్నాడు

“కానీ, అన్ని ఖండిణీ రూకలను చెల్లించే పరిస్థితుల్లో మన సంస్థానము లేదు.”

ఎల్లప్పజెట్టి అన్నాడు, “అట్లయితే, ఫాజు మీద పడేదే మేలు! విజయమో వీరస్వర్గమో.”

సిద్ధరామప్పనాయుడు దళవాయి సుబ్బరాయుడి వైపు ప్రశ్నార్థకముగా చూసినాడు. అప్పుడు దళవాయి- “కానీ ఈ యుద్ధము వల్ల లాభం వుండదు. అట్లని, పేటని దిగ్బంధనం చేస్తూ వుంటే, చేతులు కట్టుకుని కూర్చోలేము,” అన్నాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి, “నేనింక ఆ యుద్ధసన్నాహాలలో వుంటాను. మోర్షాల మీదపడి యుద్ధము చేసి, పేటను విడిపించి వస్తినా సరే! లేకపోతే నేను బొందితో తిరిగి రానట్లే. దొరవారిని కాచిపెట్టుకోవలసిన బాధ్యత దళవాయిగారిది,” అని లేచి నిలబడి, దొర వారికి నమస్కరించినాడు. దళవాయి, కోటలో సైన్యాన్ని ఒకచోట కుప్ప వేసినాడు. ఎల్లప్పజెట్టి, సైనికులతో ధృఢంగా అన్నాడు

“మన సంస్థానము మునిగే యోచనగా వున్నది. ఇచ్చి సమాధానం చేసుకునే దానికి మన దగ్గర ద్రవ్యము లేదు. మన సంస్థానం క్షాత్రధర్మం కలది. అందువలన, రేపు మధ్యాహ్నము పోయి మనము గుత్తిదండు మీద పడవలె. యుద్ధము చేసి, మోర్షాలు లేపి, పేటను విడిపింపవలె. నాతోపాటు యుద్ధానికి ఎవరెవరు వస్తన్నారో, వారందరూ సిద్ధము కండి.”

యుద్ధానికి పోయే సైనికులంతా కలిపి, నన్నూరు మంది తేలినారు. మిగిలిన వారు కోట రక్షణకు నియమింపబడినారు.

పొద్దునేళ్ళ భోజనాలు చేసినారు. పసుపు బట్టలు కట్టుకున్నారు. రాతి ఊరివాకిలి దగ్గరకు వచ్చినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి స్నానము చేసి, సిద్ధరామేశ్వరుడికి అఖండాలు పెట్టించి వచ్చినాడు. దొరవారితోనూ, సామాజికులతోనూ చెప్పినాడు.

కోట మీద వున్న కావలి వారిని భద్రపరచినాడు.

రాతి ఊరివాకిలి దగ్గరకు వచ్చి, కత్తులూరి వాకిలి తీయించినాడు.

గంధవడి అంగడి మీద వున్న మోర్జా మీద పడినాడు.

బహుయుద్ధము చేసి, ఆ మోర్జాకు అగ్గిపెట్టినాడు.

ఆ తరువాత, కట్ట మీద మల్లప్పదేవళం మీద వున్న మోర్జా మీద పడినాడు.

అక్కడ బహుమందిని హతం చేసినాడు.

ఆ మోర్జానున్నూ కాల్చి, చక్కగా పేటకు వచ్చి చేరుకున్నాడు.

పేటలో జరిగిన ఈ కల్లోలము అంతా, గుత్తి సుబేదారుకు తెలిసింది. కోటలో నుండి వచ్చిన జనాన్ని తిరుగా, కోటలోకి చొరదోలి రమ్మని సరదార్లను పంపినాడు. ఆ సరదార్లు, కూడేటి వాకిలి గుండా, బజారున శ్రీ విరాపాక్షేశ్వరుని దేవళము వద్దకు వచ్చినారు. కోటలో వున్న మంది, బజారున యుద్ధము చేస్తూ రాగా, వారికీ వీరికీ అఘోర యుద్ధము అయింది. కోట మీద నుండి ఫిరంగీలు పేలినాయి. బాణాలు వచ్చిపడినాయి. పేట కొంచెము కావడము వల్ల, సరదార్లు, తమ పెద్దదండును నిర్వహించలేకపోయినారు. కూడేటి వాకిలిని అరాబి ఆసరా చేసుకుని, ఎల్లప్పజెట్టి ఫౌజు నిలిచింది. గుత్తి సుబేదారు ఫౌజు విరిగింది. అత్యంత రణార్థవమయి, పీనుగుల పెంట అయింది. ఇంతలో, అస్తమానము అయినందున, సరదార్ల ఫౌజు యావత్తూ తమ దండులోకి తిరిగి వెళ్లిపోయింది.

గుత్తి సుబేదారుకు కోపము వచ్చింది. “ఈ కోట ఎంత, వీరి అధికారము ఎంత? చిన్న పామును అయినా, పెద్దకట్టతో కొట్టవలె. పొద్దుననే హల్లా చేయవలె,” అన్నాడు.

అప్పుడు అతని సరదార్లు, ఒక సలహా ఇచ్చినారు. “ఈ చిన్నపాకెం మీద, యుద్ధము చేసి సాధిస్తే పాడుగోడలే మిగులుతాయి కానీ, ఇతరము ఏమిన్నీలేదు. అందునా, ఇది బహుదినాల సంస్థానం. వీరు, తమ తాత ముత్తాతల నాటి నుండీ క్షాత్రవంతులు అని విన్నాము. వారు ప్రాణాలతో వ్రయం అవుతున్నారు. మీ దయకు వారు, పాత్రులు కావలసినవారు. ఆ పైన, తమ చిత్తం.”

గుత్తి సుబేదారు బాగా ఆలోచించి, తన వకీలును పిలిపించినాడు. కోటలో వున్న దళవాయి సుబ్బరాయుడిని, తమతో భేటీకి పిలుచుకు రమ్మనినాడు. వకీలు పొద్దుననే, పేటలోకి వచ్చినాడు. జీబిఅగడ్తా కట్ట మీద వున్న పెద్దమనుషులను కలిసినాడు.

“నేను గుత్తిసుబేదార్ వారి వకీలును. దండులో నుండి వస్తాను. దళవాయి సుబ్బరాయుని వారితో మాట్లాడవలసి వున్నది. కనుక, వారు పీర్లకట్ట దగ్గరికి వచ్చినట్టు అయితే, సకలం మాట్లాడగలను,” అని చెప్పినాడు.

పెద్దమనుషులు దళవాయి సుబ్బరాయుడికి ఆ వార్త చెప్పినారు. అప్పుడు దళవాయి, “దానికి చింతఏమి? మేము హులిముఖము బురుజు మీదకు వస్తున్నాము. వారున్నూ దయచేసి, జీబి ముందరికి వచ్చినట్టు అయితే అదేప్రకారం మాట్లాడ నయ్యాని,” అని బదులుచెప్పి పంపినాడు.

దళవాయి సుబ్బరాయుడికి, వకీలుకు జీబితగడ్డ దగ్గర దూరదర్శనము అయ్యింది. అప్పుడు వకీలు, ‘మా ధనీ శెలవు అయినది. మిమ్మును వారి దర్శనానికి పిలుచుకుని రమ్మనినాడు,’ అని చెప్పగా విని, దళవాయి అన్నాడు-

“మీరు గొప్ప దండు కలవారు. మేము స్వల్ప పాశెగార్లము. మీ నమ్మకము మాకు ఏ రీతిని తట్టిని? మేము పుత్రమిత్రకళత్రాదులు, చుట్టపక్కాలు సహా వీర కంకణము కట్టి సిద్ధమయి వున్నాము. ఈ వర్తమానము యావత్తూ, మీ ధనీలతో మనవి చేసి, మాకు ఎటువంటి అభయము ఇచ్చేదీ తెలియజేయండి. అప్పుడు వారి దర్శనానికి రాగలవారము.”

గుత్తి సుబేదారు పెద్దమనుషులను యోచన అడిగినాడు. అందుకువారు, “అనంతపురమువారు అదైర్యస్థులయి వున్నారు. ఇక్కడి నుండి ఒక గొప్ప సరదారుని, వారి కోటలోకి పంపండి. అప్పుడు వారు భయము లేకుండా బయటకు వచ్చి, మీతో భేటీ కాగలరు,” అని సలహా ఇచ్చినారు.

గుత్తి సుబేదారు అదేవిధముగా చేసినాడు. దళవాయి సుబ్బరాయుడు తోడుగా ఎల్లపుజెట్టి కూడా వచ్చినాడు. బసవేశ్వరుని దేవస్థానములో వారిమధ్య మాటామంతి జరిగింది.

గుత్తి సుబేదారు- “సుబ్బరాయుడుగారూ! మీ ధిక్కారం మాకు ఆగ్రహం కలిగించింది.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “మీరు మా మైసూరు నవాబుగారి సుబేదార్లు. మా శ్రేయస్సును చూడవలసిన వారు. అటువంటి మీరే, మామీదికి ఫౌజు నడిపితే, దానిని జీర్ణించుకోలేకపోయినాము.”

గుత్తి సుబేదారు- “మీరు ఖండిణీరూకలు చెల్లించకపోతే, ఎంత కాలము ఊరుకోగలము?”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “రెండు సంవత్సరాలుగా మేము ఖండిణీరూకలు ఎందుకు చెల్లించలేకపోయినామో మీరు ఎరుగుదురు. నిరుడు మా సంస్థానములో ఒక చెరువు నిండితే ఇంకొక చెరువు నిండలేదు. ధాన్యమూ, పన్నులూ, సుంకాలూ సరిగ్గా వసూలు కాలేదు.”

గుత్తి సుబేదారు- “ఆ విషయము మాకు తెలుసు. కానీ నవాబుగారు, అనంత పురము నుండి ఖండిణీ రూకలు ఎందుకు వసూలు కాలేదు? అని అడిగితే, మీరు చెప్పే సమస్యలను వారి దగ్గర ఏకరువు పెట్టలేము కదా!”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “చిత్తం... కానీ, మీరే మమ్ములని దయ చూడ వలసినవారు. మేము బాకీపడిన రూకలను కొంచెము తగ్గించుకోవలసినది అని మా మనవి.”

గుత్తి సుబేదారు- “మీరు అడుగుతున్నారు కాబట్టి చెబుతున్నాము. రెండు సంవత్సరాలకు మీరు, ఎనభైవేల రూకలు చెల్లించవలసి వున్నది. ఇంతవరకూ ఇరవై వేల రూకలు మాత్రమే చెల్లించినారు. ఇంకా, అరభైవేల రూకలు చెల్లించవలసినది. ఆ అరవై వేలలో పదివేల రూకలు తగ్గించుకుంటూ వున్నాము. మిగిలిన యాభయి వేల రూకలకు చెల్లు వేయండి.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “చిత్తం! అదేవిధముగా చెల్లువేస్తాము. కానీ, ఇప్పుడు ఉన్నపాళాన అన్ని రూకలు చెల్లువేసే పరిస్థితులలో మా సంస్థానము లేదు. మన్నించండి.”

గుత్తి సుబేదారు- “అయితే ఒకపని చేయండి.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “చిత్తం.”

గుత్తి సుబేదారు- “ప్రస్తుతానికి ఇరవై అయిదు వేలు చెల్లువేయండి. మిగతా ఇరవై అయిదు వేలకుగానూ, ఒక పరగణాను కుదువపెట్టండి.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “మాకు సమ్మతమే. మీకు ఎర్రకొండాపురం పరగణాను కుదువపెట్టడానికి మేము సిద్ధం.”

గుత్తి సుబేదారు- “మాకు ఎర్రకొండాపురం సమ్మతము కాదు.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “మరి మీరే చెప్పండి.”

గుత్తి సుబేదారు- “మేము తాకట్టు అడిగేది, నిజానికి పరగణాని కాదు. చెరువులను! ఆ చెరువుల కింద పరగణాను!!”

దళవాయి సుబ్బరాయుడి గుండెలో రాయి పడింది. గుత్తి సుబేదారు తమను బేటీకి పిలిచినాడంటే, అతడు తాము అనుకున్నంత అమాయకుడు కాదు. కానీ, ఒప్పుకోకుండా వుండటానికి మరొక మార్గాంతరము కనిపించడము లేదు.”

గుత్తి సుబేదారు- “మాట్లాడలేం? చెప్పండి.”

దళవాయి సుబ్బరాయుడు- “చిత్తం. మీరే చెప్పండి.”

గుత్తి సుబేదారు- “మేము చెరువులో పల్లెని అడుగుతున్నాము.”

గుత్తి సుబేదారు ఒకసారి ఎల్లప్పుజెట్టి వైపు అర్థవంతముగా చూసి, “చెరువులో పల్లెకి మీరు అమరనాయకులు అని మాకు తెలుసు. నిన్న జరిగిన యుద్ధములో కూడా మీ బలపరాక్రమాలు వినియున్నాము.”

ఎల్లప్పుజెట్టి- “మా దొరవారి కోసం నేను ప్రాణాలు ఇవ్వడానికయినా సిద్ధం,” అన్నాడు ధృఢంగా.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు ఎల్లప్పుజెట్టి వైపు మెచ్చుకోలుగా చూసి, గుత్తి సుబేదార్తో అన్నాడు.

“ఇరవై అయిదువేల రూకలు చెల్లించి, మిగిలిన ఇరవై అయిదువేల రూకలకు చెరువులో పల్లెను కుదువపెట్టుట గురించి మా దొరవారికి విన్నవిస్తాము. తదుపరి ఏ విషయమూ మీకు వార్త పంపుతాము. శెలవు ఇప్పించండి.”

ఇద్దరూ లేచి గుత్తిసుబేదారుకు మరొకమారు నమస్కారము చేసి కోటకు వచ్చేసినారు. అనంతపురం కోటనుండి గుత్తి సుబేదారు పంపిన సరదార్ బయటపడి, తన గుత్తి దండులో కలుసుకున్నాడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు తన ప్రధానమంత్రిలతోనూ, సామాజికులతోనూ సమావేశం అయినాడు.

చెరువులోపల్లెను కుదువపెట్టడము ఎవరికీ ఇష్టము లేదు.

ఒకేసారి, యాభయివేల రూకలు చెల్లించే స్తోమత కూడా తమ సంస్థానానికి లేదని వారికి తెలుసు.

చెరువులో పల్లెను కుదువపెట్టక వారికి తప్పిందికాదు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు, “ఇప్పటి తక్షణ కర్తవ్యం, మనము ఇరవై అయిదువేల రూకలు చెల్లించడం. అందుకు ఏర్పాట్లు చేయండి,” అన్నాడు.

తమ నగరిలో వున్న సొమ్ము సంబంధము యావత్తూ అమ్మివేయగా, నాలుగు వేల రూకలు అయినవి. దళవాయి సుబ్బరాయుడు వార్త పంపితే, పెదకోమటి గౌరయ్య శెట్టి వచ్చినాడు. అతడిని, “మాకు ఇరవయి ఒక్కవేలు రుణము కావలెనని,” అడిగితే, అందుకు అతడు,

“చింత ఏమి? సంస్థానము వుంటే, నాకు ఇయ్యనే ఇచ్చేరు. కానీ ఇప్పటికి ఇప్పుడు నా దగ్గర పదివేల రూకలే వున్నవి. మిగతా రూకలు వారము లోపల ఎదిగించి ఇస్తాను,” అని మనవి చేసుకున్నాడు.

అతడు, సిద్ధరామప్పకు పదివేల రూకలు ఇచ్చి, పత్రము రాయించుకుని, దళవాయి సుబ్బరాయుడి చేత ఒప్పితము వేయించుకుని వెళ్లిపోయినాడు. ఆ తరువాత దినమే, కోట నుండి వార్త అందుకుని గుత్తి సుబేదారు, తన మందితో వచ్చినాడు. సిద్ధరామప్ప నాయునితో భేటీ అయినాడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు గుత్తికోటలోకి పోవడానికి వెనకాడవలసిందే కానీ, గుత్తి సుబేదారు, అనంతపురం కోటలోకి పోవడానికి వెనుకాడేవని లేదు. మైసూరు నవాబు సుబేదారు... అంటే అంత ఘనం.

చెరువులోపల్లెలో రైతుల కొలుభూములతోపాటు రాచభూములు కూడా వున్నాయి. ఆ రాచభూములలోని ధాన్యము మాత్రం తమకే దక్కనివ్వాలని సిద్ధ

రామప్పనాయుడు కోరినాడు. అందుకు గుత్తి సుబేదారు ఒప్పుకోలేదు. దేవుని మాన్యాలు తప్ప, అన్ని భూములూ తమకే చెందుతాయని పుల్ల విరిచినట్లు చెప్పినాడు.

దళవాయి సుబ్బారాయుడు; “ఈ సంవత్సరం మా చెరువులు నిండితే, మీ ఖండిణీ రూకలు మీకు చెల్లించి, చెరువులోపల్లెను విడిపించుకోగలవారము. అంతా వానదేవుని దయ!” అన్నాడు వినయంగా.

అప్పుడు గుత్తి సుబేదారు చటుక్కున అన్నాడు- “వానలు రావలె, చెరువులు నిండవలె, పంటలు పండవలె, ఇట్లాంటి విషయాలు మాకు చెప్పకండి. పంటలు పండినా, ఎండినా, మరుసటి యేడాదికి మా ఖండిణీరూకలు మా చేతిలో వడవలె. లేదా, అనంతపురం బీగముద్రలని మీరు, మా నవాబుకు ఒప్పగించవలసి వస్తుంది.”

గుత్తి సుబేదార్ గొంతు ధృఢముగా, కఠినముగా వుంది. సిద్ధరామప్పనాయుడి పరిస్థితి దయనీయముగా వుంది. ‘నామాట వింటావా విను...! లేకపోతే, కోట బీగ ముద్రలు అక్కడ పెట్టు! అన్న రీతిలో, గుత్తి సుబేదార్ మాట్లాడుతుంటే, ఎల్లప్పజెట్టికి అవమానం అయింది. దొర ముఖము చూడలేకపోయినాడు. సిద్ధ రామప్పనాయుడి ముఖము బీదగా, జాలిగా అనిపించింది. ఎల్లప్పజెట్టికి కడుపులో పేగులు పిసికినట్లు అయింది.

గుత్తి సుబేదారు చివరగా, “మీకు కలిగిన ఇరవై అయిదువేలు ఇచ్చినట్టు అయితే, మేము గుత్తికి పోతున్నాము,” అన్నాడు.

దళవాయి సుబ్బారాయుడు, సన్నటి గొంతుకతో- “ఇప్పటికి పదునాలుగువేలే, మా దగ్గర వున్నవి. మిగతా పదకొండువేలు ద్రవ్యము వారము లోపల సర్దుతాము,” అన్నాడు.

గుత్తి సుబేదారుకు కోపము వచ్చింది.

“పదివేల రూకలు తగ్గించుకుంటిమి. యాభైవేల రూకలకుగానూ, ప్రస్తుతం ఇరవై అయిదువేలు మాత్రం చెల్లు వేస్తే చాలు అంటిమి. ఆ ఇరవై అయిదువేలకు గానూ, ఇంకా పదకొండువేలు బాకీ పడితే ఎట్లా?” అని, ఆ పదునాలుగు వేలు తీసుకుని పోతూపోతూ కోపంతో కోటవాకిళ్ళు, దివాణము వాకిళ్ళు, పడనూకించి పోయినాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి, తన దొరకు జరిగిన అవమానాన్ని చూసి, కుతకుత ఉడికిపోయినాడు. దళవాయి సుబ్బారాయుడు ఓర్పుగా వుండు అన్నట్లు సైగ చేస్తుంటే, పంటి బిగువున కోపాన్ని అణుచుకున్నాడు. పిడికిళ్ళు ఒత్తుకుంటూ ఊరక చూస్తుండి పోయినాడు

‘వానలు రావలె! వాగులూ వంకలూ పొర్లవలె! చెరువులు నిండవలె! పంటలు పండవలె! పన్నులూ సుంకాలూ వసూలు కావలె! కోట బీగముద్రలు మా హండే దొరవారికే శాశ్వతము కావలె! వానదేవుడా... నువ్వే దిక్కు!!’

నల్లనాగిరెడ్డి చనిపోయిన తరువాత, ఎర్రనాగిరెడ్డి అమరనాయకుడు అయినాడు.

అందుకు, సిద్ధరామప్ప నాయుడి ఆమోదముద్ర లభించి వుంది.

ఎర్రనాగిరెడ్డికి రాచనగరుకు ఇంకా పిలుపు రాలేదు.

అతడు రాచనగరుకు పోతే, అతని తండ్రి వీరనారాయణరెడ్డి అతని ప్రతినిధిగా వుంటాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య ఈమధ్య మొక్కుకుండా వదిలిపెట్టిన దేవుడు లేడు.

ఆమెకు పుత్రసంతానము లేదు.

ఆమె మామ, ఆమె భర్తకు రెండవపెండ్లి ప్రయత్నాలు చేస్తున్నాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డికి రెండవ పెండ్లి జరిగినా, ఆమెకు దాపురించే కొత్త నష్టము ఏమీ లేదు. ఆమె మొక్కులన్నీ భర్తకు రెండవపెండ్లి కాకూడదు అని కాదు.

తనకు పుత్రసంతానం కలుగవలెను అని మాత్రమే.

తనకు కలగకుండా, తనకు కాబోయే సవతికి పుత్రసంతానము కలిగితే ఆస్తులూ, సంపదలూ అన్నీ ఆమె చుట్టూ, ఆమె కొడుకు చుట్టూ తిరుగుతాయి. వంశోద్ధారకుడిని ఇవ్వలేని తాను, ఇంటిలో అనామకంగా పడివుండవలసినదే.

పురుషుడికి మగ సంతానం పట్ల ఎంత ఆసక్తి వుంటుందో, స్త్రీకి ఆడ సంతానం పట్ల కూడా అంత ఆపేక్ష వుంటుంది. కానీ కూతురి పట్ల ఆపేక్ష ముద్దుముచ్చట్ల వరకే పరిమితం అవుతుంది. మగ సంతానానికి మాదిరి, వంశ వారసత్వం వర్తించదు. ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్యకు, తన రెండేండ్ల కూతురు అంటే ప్రేమ లేకపోలేదు. కానీ తన ఇల్లాలి హోదాకోసం, భద్రతకోసం మగ శిశువు పట్ల మాత్రమే ఆమెకు ఎల్లలు లేని ఆసక్తి కలుగుతూ వుంది. ఆమెకు కూతురి పట్ల వున్నది సహజప్రేమ అయితే, కొడుకు పట్ల వున్నది సామాజికపరమయిన ఆసక్తి మాత్రమే. ఆమెలో వంశము కొనసాగింపు భావనను నిర్మించిన వారిలో భర్త, మామ వంటి పురుషులతో పాటు అత్త వంటి స్త్రీలు కూడా వున్నారు. అటవికదశలోని సంతానేచ్ఛ ప్రాకృతిక ధర్మం. దానికి వారసత్వము కొనసాగింపు అనేది సామాజిక రూపం మాత్రమే! ఈ సామాజిక రూపమే ఆమెను ఎక్కువగా పరిపాలిస్తూ వుంది.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య మగసంతానం కోసం ఎన్నో పూజలు చేసింది.

ఎన్నో నోములు నోచింది.

పిల్లాపాపల ఇండ్లకు పోతే, సంతానప్రాప్తి కలుగుతుంది అని ఎవరో చెబుతారు.

పిల్లాపాపలు గల ఇండ్లకు పోయి కూర్చుంటుంది.

బాలురకు తియ్యపండులు ఇస్తే పండువంటి మగపిల్లవాడు పుడతాడని ఇంకెవరో చెబుతారు.

ఒడిలో పండ్లు నింపుకుని మగపిల్లలను వెతుక్కుంటూ తిరుగుతుంది.
ఫలానా వ్రతము చేస్తే మగపిల్లవాడు... అంటే, ఆ వ్రతం వెంటనే మొదలు పెట్టేస్తుంది.

వాయనాలు నిర్వర్తిస్తుంది.

ఏ దేవతని చెప్పవద్దు... జ్యేష్ఠాదేవిని కొలిస్తే తప్పకుండా మగపిల్లవాడే... అంటే, ఆ దేవత కోసం ఉపవాసాలు చేస్తుంది. కానుకలు చదివించుకుంటుంది.

సంతానము కోసం ఫలానా మూలిక తినవలె. పుత్రరత్నం కోసం, ఫలానా మాణిక్యాలు ధరించవలె... మూలికను తింటుంది. మాణిక్యాలు తెప్పించుకుని ధరిస్తుంది.

ఇది ఇట్లా వుండగా ఆ సంవత్సరము వానలు పూర్తిగా ఎగబెట్టినాయి.

చైత్రము వెళ్లిపోయింది, తొలకరి వానలు లేవు.

వైశాఖములో ఎండలు మండిపడినాయి.

జ్యేష్ఠ వెళ్లిపోయింది, నాలుగు చినుకులు పడినాయి.

కానీ, భూతాపానికి ఎక్కడపడిన చినుకులు అక్కడే ఆవిరి అయినాయి.

ఆషాఢములో వడగాలులు హోరెత్తినాయి.

శ్రావణము వెళ్లిపోతున్నా వంకలు పారవు, చెరువులు నిండవు.

ఆరపదునుకు మెట్ట పొలాలలో జొన్నలు విత్తినారు.

ఆ విత్తనాలు, గుడ్డులోని పిల్ల గుడ్డులోనే చచ్చిపోయినట్లు భూమిలోనే సమాధి అయిపోయినాయి.

మెల్లమెల్లగా జనాలు గ్రామాలు వదిలేస్తున్నారు.

ఆకులూ అలములూ తింటూ, జంతువులూ, పక్షులను వేటాడుతూ, అనంత పురం దావ పడుతున్నారు.

అట్లాంటి పరిస్థితుల్లో ఎర్రనాగిరెడ్డికి ఒక రాచకార్యం మీద పడింది. అనంత పురం సంస్థానంలో దళవాయి సుబ్బరాయుడు, కరువు వల్ల రాబోయే ప్రమాదాన్ని పసిగట్టినాడు. ఒక యోచన చేసినాడు. ఒకటి రెండు నెలల్లో వానలు పడితే పడవలె. లేకపోతే లేదు. అందుకని ముందుజాగ్రత్తగా ధాన్యం నిలువ చేసుకోవడము మంచిది అని భావించినాడు. పెద్దపాళెం సంస్థానముతో ధాన్యం బేరమాడినాడు. అక్కడి నుండి ఇరవై మూటలు రాగులు, నలవైమూటలు జొన్నలు కొని తీసుకువచ్చే బాధ్యతను అమరనాయకుడు అయిన ఎర్రనాగిరెడ్డిపై మోపినాడు.

పెద్దపాళెం సంస్థానానికి హీరేహాళ్ మీదుగానే ప్రయాణించవలసి వుంటుంది. హీరేహాళ్, ఎర్రనాగిరెడ్డికి తండ్రి తాతల ఊరు. అతని భార్యకు కూడా పుట్టినెల్లు. హీరేహాళ్లో ఎర్రపొలమ్మ దేవత వుంది. ఆ దేవత పంటరెడ్ల కులదేవత. ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య ఆ దేవతకు యాటను బలి ఇస్తానని అప్పటికే మొక్కుకుని వున్నది. ఆ

విషయం భర్తకు చెప్పింది. అతని వెంటవచ్చి, ఎర్రపొలమ్మ దర్శనం చేసుకుంటానని చెప్పింది. ఎర్రనాగిరెడ్డి, 'స్వామికార్యంలో స్వకార్యం. సరే రా...' అన్నాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి ఎద్దులబండ్లు నాలుగు కట్టించినాడు. తనకూ, భార్యకూ గూడు బండి ఒకటి ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. సాయుధులయిన పదిమంది అశ్వకులను వెంట బెట్టుకున్నాడు. ఎర్ర నాగిరెడ్డి కుటుంబానికి, అతడు పోషించే సైనికులకు ఆహారం కోసం, ఒక కట్ట గొర్రెలు ఎప్పుడూ సిద్ధంగా వుంటాయి. ఆ కట్ట నుండి ఒక బలిసిన మేకను ఏరుకున్నాడు. దానికి కుంకుమా పసుపు పూసి పూజచేసి, కాళ్లు కట్టి ఎద్దుల బండి ఎక్కించినాడు. అది ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య, ఎర్ర పొలమ్మకు మొక్కుబడిగా సమర్పించుకునే బలి.

ఎర్రకొండాపురానికి పెద్దపాళెం నాలుగు అమడల దూరం. ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య, తన కూతురును అత్త దగ్గరే వదిలేసి బయలుదేరింది. మధ్యమధ్య రాత్రిళ్లు గ్రామాలలో ఆగుతూ, మూడు దినాలు ప్రయాణము చేసినారు. పెద్దపాళెం చేరి, నాలుగు బండ్లలోనూ ధాన్యం నింపుకున్నారు. వచ్చేదారిలో హీరేహాళ్ ఊరి బయట ఎర్రపొలమ్మ గుడి దగ్గర ఆగినారు. ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య కోరిక ప్రకారం రాత్రి అక్కడే, గుడిలోనే భార్యాభర్తలు నిద్ర చేసినారు. మరుసటిరోజు ఉదయమే ఎర్రపొలేరమ్మకు యాట కొట్టుకుని, భోజనాలు చేసి మళ్ళీ ప్రయాణం మొదలుపెట్టినారు.

పొద్దు వాలిపోతూ వుంది. ఇంక రెండు క్రోసులు ప్రయాణిస్తే బెళగుప్ప గ్రామం చేరుకోవచ్చును. రాత్రికి అక్కడే బెళగుప్పలోనే బస చేసి, తిరిగి ఉదయమే ప్రయాణం ప్రారంభింపవచ్చును.

అశ్వకులు బండ్లు తోలేవాళ్లను తొందరపెట్టినారు- “చీకటి పడుతూ వుంది. తొందరగా పోనివ్వండి. పొద్దు మునుగక మునుపే, బెళగుప్ప చేరవలె.”

ఆరుమంది అశ్వకులు ఎద్దులబండ్ల ముందు పోతున్నారు. ఇద్దరు అశ్వకులు గూడుబండి వెనక వస్తున్నారు. మిగిలిన ఇద్దరు అశ్వకులు, ప్రతి క్రోసు దూరానికి ముందుకు పోయి మళ్ళీ వెనక్కు వస్తున్నారు. వారు ఆవిధంగా దారి పొడవునా వాతా వరణాన్ని శల్యపరీక్ష చేస్తూ వస్తున్నారు.

దారిలో చిట్టడవి తగిలింది. బండ్లచక్రాల శబ్దము తప్ప, అంతా నిశ్శబ్దముగా వుంది. ఎత్తయిన కొండపక్క నుండి బండిజూడ పోతూ వుంది. ఆ కొండ మొత్తం రాళ్ళూ గుండ్లూ, కుప్పపోసినట్లుగా వుంది. కొండలో చారెడు మన్ను కూడా కనిపించదు. ఒక్క చెట్టు కనిపించదు. ఆ కొండకు వాన వచ్చినా ఒకటే, రాకపోయినా ఒకటే... ఎప్పుడూ ఒకే మాదిరి నగ్నంగా నిలబడి వుంటుంది. ఆ కొండలోకి గొర్లమందలూ పోవు, ఒక్క నరమానవుడూ ప్రవేశించడు. బండ్ల ముందర పోయే అశ్వకుల నుండి హఠాత్తుగా రెండు అరుపులు వినిపించినాయి. ఒకనికి వీపులో, మరొకనికి డొక్కలో బాణాలు గుచ్చుకుని కిందికి ఒరిగిపోయినారు. ఒక గుర్రం, బాణం దెబ్బ తగిలి,

రెండు కాళ్ళ మీద నిలబడి, సకిలించి రౌతును కిందికి పడవేసింది. కొండలో నుండి గట్టిగా ఒక ఊల వినిపించింది. అంతే... గట్టిగా అరుస్తూ, కూతలు పెడుతూ థగ్గుల దండు వచ్చి మీద పడింది. బండిలో నుండి కత్తి తీసుకుని, కిందికి దుమికినాడు ఎర్ర నాగిరెడ్డి. అది చాలా పెద్ద దండు. ముప్పై నలభైమందికి తక్కువ వుండరు. వాళ్ళు చిక్కినవాడిని చిక్కినట్టుగా పొడిచి పారవేసినారు. ఎర్రనాగిరెడ్డి పైకి వెనకల నుండి కత్తి లేచింది. కానీ ఆ కత్తి, 'వద్దు!...' అనే అరుపుతో ఆగిపోయింది.

“ఆ చెట్టుకు కట్టివేయండి.”

ఇద్దరు థగ్గులు ముందుకు వచ్చి, ఎర్రనాగిరెడ్డి రెండు చేతులూ కట్టి వేసినారు. ఆ తరువాత అతడిని మొత్తం, చెట్టు మొదలుకు కట్టివేసినారు. ఎర్రనాగిరెడ్డి, చిక్కి పోయినాడు. అతని మనస్సులో భార్య గురించి ఆందోళన మొదలయింది. ఆమె గూడుబండిలోనే గొంతు కూర్చుని వుంది. ఆ గూడుబండిలోకి ఈ దొంగలు ఇంకా తొంగిచూసినట్లు లేదు. ధాన్యం నింపుకున్న నాలుగు బండ్ల మీదే వారి దృష్టి వుంది. ఎర్రనాగిరెడ్డి, థగ్గుల గుంపులోని ఒక వ్యక్తి వంక నిదానించి చూసినాడు.

కంబళి శరభడు...

కంబళి శరభడేనా!

అనుమానం లేదు. కంబళి శరభడే!!

ఇంతలో ఇద్దరు థగ్గులు, గూడుబండిలో అణుక్కుని వున్న ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్యను ఈడ్చుకు వచ్చినారు.

అంతవరకూ ఎర్రనాగిరెడ్డి దొరికిన సంతోషములో వున్న కంబళి శరభడు, తనకు దొరికిన ఆడది ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య అని తెలిసేసరికి, రాక్షసానందంతో నవ్వి నాడు.

కంబళి శరభడు చిట్టచివర ఎర్రనాగిరెడ్డిని చూసినది, అతను ఆ రాత్రి తమ గుడిసె నుండి బయటపడినపుడే! ఇప్పుడు అతడు మునుపటి శరభడు కాడు. ఒకరి కాళ్ళ క్రింద అణగిమణిగి పడి వుండాల్సిన అవసరం అతనికి లేదు. థగ్గులలో చేరినాడు. దోపిడీ, దౌర్జన్యమే ఇప్పుడు అతనికి బతుకుతెరువు. ఆ బతుకుతెరువే ఇప్పుడు అతని కండబలానికి ధైర్యసాహసాలను జోడించింది. కండబలానికి, ధైర్యసాహసాలకూ మధ్య వుండవలసిన లంకె అతనిలో ఆవిష్కరమయింది. కండబలానికి, దౌర్జన్యానికి మధ్య ఏర్పడిన లంకె అతని వృత్తిగా మారింది. కంబళి శరభని కండబలాన్ని, సమాజం గుర్తించలేదు. కానీ దొంగల గుంపు మాత్రం బాగా గుర్తించింది, గౌరవించింది, తమ ఉనికికి ఉపయోగపెట్టుకుంది కూడా.

“బండ్లని మన అడవిలోనికి తిప్పండి. నేను వెనక వస్తా,” అన్నాడు కంబళి శరభడు.

ఇద్దరు ముగ్గురు థగ్గులు, ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య వైపు దొంగ దొంగగా చూస్తూ పోయినారు. నలభై ధాన్యపు మూటలతో, ఎద్దులబండ్లు కొండను చుట్టుకుని థగ్గుల స్థావరం వైపు పరుగెత్తినాయి. థగ్గులు పోతూపోతూ నేలకొరిగిన బంటులు పూర్తిగా చచ్చినారో లేదో అని పరీక్షించి, వారిని మరో రెండు మూడు పోటులు పొడిచి వెళ్లి పోయినారు. రెండు గుర్రాలు కిందపడి, ఇంకా కొట్టుకుంటూనే వున్నాయి. మిగతా గుర్రాలు దిక్కుదినాణము లేకుండా పారిపోయినాయి. క్రోసు దూరము ముందుకు పోయిన ఇద్దరు అశ్వకులు అటు నుండి అటే వెనక్కు పారిపోయినారు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి చూస్తున్నాడు.

కంబళి శరభడు పట్టుకున్న చేతిని విడిపించుకోలేక ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య అరుస్తూ వుంది.

ఆమె అరిచే కొలదీ కంబళి శరభడు మరింతగా నవ్వుతున్నాడు.

ఆ నవ్వులో ఎర్రనాగిరెడ్డి పట్ల ఎకసెక్యేము వుంది.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య పట్ల బూతు చేష్ట వుంది.

ఎర్రనాగిరెడ్డి అరిచినాడు- “విడిచిపెట్టు... నా భార్యని విడిచిపెట్టు...”

కంబళి శరభడు ఆమెను తన కబంధహస్తాలతో చుట్టి వేసినాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య గింజుకుంటూ అరిచింది- “స్వామీ నన్ను కాపాడు!”

ఎర్రనాగిరెడ్డి అరిచినాడు- “ఒదులుతావా ఒదలవా... చంపుతాను లేయ్!!”

అని అరిచినాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి తనను కట్టేసిన తాళ్ల నుండి పెనుగలాడుతున్నాడు.

కంబళి శరభడు తన కౌగిట్లో పెనుగలాడే ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య చెంపలను ముద్దులాడినాడు.

ఆమె ముఖాన్ని అవైపు తిప్పుకుంటే ఈ చెంపని, ఈవైపుకు తిప్పుకుంటే ఆ చెంపను మొరటుగా ముద్దులాడినాడు.

ఆమె, భాషకు అతీతమయిన జగుప్పుతో కీచ్... కీచ్... మని అరిచింది.

“నిన్ను నరుకుతాను లేయ్... నా భార్యను విడిచిపెట్టు.”

కంబళి శరభడు ఆమెను గట్టిగా దగ్గరకు లాక్కుని గుండెకు అదుముకున్నాడు.

అతడు ఆమె రొమ్ముల స్పర్శల కోసం తహతహలాడుతుంటే, ఆమె భుజాలు కుంచించుకుని కాపాడుకుంటూ వుంది.

ఆమె పైట తొలగిపోయి, కిందికి వేలాడుతూ వుంది.

కంబళి శరభడు చేతులని ఆమె వీపు వెనక్కి పోనిచ్చినాడు. రవిక ముడులను ఫట్... ఫట్... మని తెంచినాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య వీపు నగ్నంగా బయటపడింది. ఎర్రనాగిరెడ్డి కఠోరమయిన అరుపుతో గింజుకున్నాడు.

అమె, వేలాడుతున్న తన రవికెను కాపాడుకోబోయింది.
 ఇంతలో కంబళి శరభడు, అమె చీర కుచ్చిళ్లు లాగేసినాడు.
 అమె కిందికి జీరాడే చీరను కాపాడుకోబోయింది.
 ఇంతలో కంబళి శరభడు, అమె రవికెను పూర్తిగా చించి పేలికలు చేసినాడు.
 అమె శరీరభాయ కంటే కాంతివంతమైన తెలుపుతో, అమె రొమ్ములు బయట
 పడినాయి.

ఎర్రనాగిరెడ్డి, “దేవుడా!...’ అని అరిచి, ముఖం పక్కకు తిప్పుకున్నాడు.
 భార్య, లబలబా నోరు కొట్టుకుంటూ వుంది.
 ఎర్రనాగిరెడ్డి తలతిప్పి చూసినాడు.
 భార్య చీర, రవిక, లోపలి లంగా అన్నీ దూరంగా విసిరివేయబడి వున్నాయి.
 “నన్ను చంపురా శరభా!... నన్ను చంపు!...”
 చంపుతాను అని అరిచేది పోయి, చంపమని అడుక్కునే స్థితికి చేరుకున్నాడు
 ఎర్రనాగిరెడ్డి.

ఎర్రనాగిరెడ్డి భార్య, రెండు మోకాళ్లనూ చేతులతో చుట్టుకుని తలొంచుకుని
 ఏడుస్తూ వుంది.

అమె నిస్సహాయంగా వదిలివేసిన వీపుని, కంబళి శరభడు బూతు బూతుగా
 నవ్వుతూ నిమిరినాడు.

అమె ఏడుస్తూ, తన నగ్నమయిన వీపుతోనే అతని స్పర్శలను విదిలించు
 కుంటూ వుంది.

ఎర్రనాగిరెడ్డి మళ్ళీ ముఖం పక్కకు తిప్పుకున్నాడు- “నన్ను చంపేయరా
 శరభా!... నన్ను చంపేయ్!...”

కంబళి శరభడు హఠాత్తుగా అమెను ఒక తోపు తోసినాడు.

రొమ్ముల మీద పడినాడు.

అమె గట్టిగా ఆక్రందన చేసింది.

అతడు మళ్ళీ భార్యవైపు తలతిప్పి చూడకుండా వుండలేకపోయినాడు.

చూసి, వెంటనే కళ్లు మూసుకుని ‘అమ్మా!...’ అని మూలుగుతూ, తల పక్కకు
 తిప్పుకున్నాడు.

కళ్లు మూసుకున్నా ఆ చూసిన దృశ్యమే, కళ్ల వెనుక కదలాడుతూ వుంది.

కంబళి శరభడి బొచ్చు దేహం క్రింద, తన భార్య నగ్నత్వం పెనుగులాడుతూ
 వుంది.

అమె కాళ్లను కత్తెర మాదిరి బిగించి పట్టింది. కానీ, ఆ పట్టు సడలిపోవడానికి
 ఎంతోసేపు పట్టలేదు.

ఈసారి అవి అరుపులు కావు. మూలుగులు- “వద్దు... వద్దు... వద్దు...”

మూలుగుల మధ్య మధ్య ఎగశ్వాసలూ, దిగశ్వాసలు.

ఎర్రనాగిరెడ్డికి ఆ ఎగశ్వాసలూ, దిగశ్వాసలు రాచగాదెల మధ్య బాగా పరిచయమే!

ఈసారి భార్యవైపు అస్సలు చూడలేకపోయినాడు.

భార్య వైపు నుండి కూడా అరుపులు నిలిచిపోయినాయి.

పక్కకు తిప్పుకున్న ముఖాన్ని అట్లే, తన మెడ నరాలతో అదిమిపట్టి, గట్టిగా కళ్లు మూసుకున్నాడు.

అతని కళ్లల్లో, కంబళి శరభడి బొచ్చుదేహము కింద నలిగిపోయే భార్య నగ్నత్వమే కదలాడుతూ వుంది.

‘దేవుడా! నా ప్రాణాలు ఇంకా తీసుకుపోలేదా!’

అతడు తల తిప్పి చూసేసరికి, కంబళి శరభడు, ఆమె నుండి తనను విడగొట్టు కుని నగ్నంగా పైకి లేస్తున్నాడు.

అతడు లేచిపోగానే ఆమె తొడలు మళ్ళీ పైకి లాక్కొని, వాటి మధ్య శీలాన్ని దాచుకుంటూ వుంది.

కానీ, నిలబడే ప్రయత్నం చేయలేదు.

తల తిప్పి, దూరంగా పడివున్న తన చీరా రవికెల వైపు కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ చూస్తూ వుంది.

కంబళి శరభడి దృష్టిలో, ఆమె ఆమె కాదు. ఎర్రనాగిరెడ్డి వస్తువు. ఆ వస్తువును కొల్లగొట్టిన విజయగర్వం అతని ముఖంలో నవ్వు అయి తాండవిస్తూ వుంది. వీరనారాయణరెడ్డి మీద బదులు తీర్చుకున్నాడు. అతడి వంశము మీద బదులు తీర్చుకున్నాడు. అయిపోయింది. ఇప్పుడు అతనిలో కసి, కోపము లేవు. ఏడుస్తున్న ఆమె వైపు చూస్తూ నిలబడినాడు. ఇప్పుడు అతనికి ఆమె ఎర్రనాగిరెడ్డి వస్తువుగా కనిపించలేదు. ఒక స్త్రీమూర్తిగానే కనిపించింది. లోపల ఎక్కడో జాలి వంటిది కలిగింది. నాలుగు అడుగులు వేసి చీర తెచ్చి, ఆమె ఒంటినిండా కప్పినాడు. చిన్నకత్తిని బయటికి తీసి ఎర్రనాగిరెడ్డిని కట్టివేసిన కట్టను కోసివేసినాడు. వెనక్కు తిరిగి చూసుకుంటూ కొండ వైపుకి కదిలినాడు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి విడుదలయి నిస్త్రాణగా నడిచిపోతున్నాడు. ఈలోపల చీర కట్టుకుని పైటను భూజాల చుట్టూ కప్పుకుని చెట్టు చాటు నుండి బయటికి వచ్చింది అతని భార్య. చూసింది. భర్త, తనకోసం ఆగకుండా నడిచిపోతున్నాడు. ఆమె సీతమ్మ వారి మాదిరి తల వంచుకుని, భర్తను అనుసరిస్తూ వుంది. ఎర్రనాగిరెడ్డి, వెనక్కు తిరిగినాడు. కుడిచేతిని అడ్డంగా ఊపి, వెంటరావద్దని సైగ చేసినాడు. అతని ముఖం అసహ్యంతో నిండి వుంది. తరువాత ఎడమచేతిని గాలిలో ఊపి, పో... పో... అన్నట్లు సైగ చేసినాడు.

ఆమె ఆగిపోయింది.

ఒకసారి భర్త ముఖంలోకి నిశ్చలంగా చూసింది.

అతని ముఖం వికారంగా వుంది.

అతడు మళ్ళీ నడక సాగించినాడు.

భర్త కనుమరుగయ్యే వరకూ, ఆమె అట్టే నిలబడిపోయింది.

తనకు భర్త ఇంట్లో స్థానం లేదు.

పుట్టినంతటికి పోయి నింద భరిస్తూ బతకలేదు.

అట్లని, తనకు చచ్చిపోయే ధైర్యం ఏమాత్రమూ లేదు.

ఆమె నడవడం ప్రారంభించింది.

కంబళి శరభడు పోయిన కొండవారి వైపే పడుతున్నాయి ఆమె అడుగులు.

ఎర్రనాగిరెడ్డి అన్నపానాదులు మానేసినాడు.

రాత్రీ పగలూ విరామము లేకుండా తాగడము మొదలుపెట్టినాడు.

పూర్తి కైపుదారుడిగా మారినాడు.

ఊరి పొలిమేరలలో ఒంటరిగా తిరిగేవాడు.

ఎక్కడపడితే అక్కడ అస్తవ్యస్తంగా పడిపోయి కనిపించేవాడు.

తండ్రి అతనికి రెండవపెండ్లి చేస్తానని బతిమిలాడేవాడు.

అందుకు ఎర్రనాగిరెడ్డి, తనలో తానే పిచ్చిపిచ్చిగా గొణుక్కునేవాడు.

పురుషుడి ఆయువుపట్టులో పడిన దెబ్బ నుండి అతడు మళ్ళీ కోలుకోలేక పోయినాడు.

నెల తిరగకుండానే మనో రోగముతో చచ్చిపోయినాడు.

ఇద్దరి కొడుకుల మరణంతో, వీరనారాయణరెడ్డి కృంగిపోయినాడు. అతని కుంగుబాటుకు ప్రధాన కారణం, కొడుకులు చనిపోవడము కావచ్చు. కానీ, అంతకంటే ప్రధాన కారణం తన అమరనాయక గ్రామాలకు తన వారసులు లేకపోవడం.

గొల్లపడుచు ఇటు వీరనారాయణరెడ్డి భార్య, అటు తన కన్నతల్లిదండ్రులు తరిమేస్తే, ఊరి బయట లంజల కొట్టాలను ఆశ్రయించింది. ఆమె మగశిశువును ప్రసవించి పున్నట్లు వీరనారాయణరెడ్డికి తెలుసు. బసివిని గంగమ్మ గుడిసెలో ఒక మగపిల్లవాడు పెరుగుతున్నాడు. వాడు, తన రక్తం పంచుకు పుట్టిన కొడుకని వీర నారాయణరెడ్డికి తెలుసు. మాల గుడిసెలో ఒక మగపిల్లవాడు బాగా ఎదిగి వచ్చినాడు. వాడిలో అచ్చుబోసినట్లు తన కొడుకు ఎర్రనాగిరెడ్డి పోలికలే వుంటాయి. ఈ మగ సంతానం అంతా కలిసి వీరనారాయణరెడ్డి వారసత్వాన్ని వెక్కిరిస్తున్నట్లు వున్నారు. ఆ ఎర్రకొండాపురంలో వీరనారాయణరెడ్డి రక్తానికి కొనసాగింపు వుంది కానీ అతని వంశానికి, వారసత్వానికి కొనసాగింపు లేకపోయింది.

వీరమంటపం ఎక్కడానికి సిద్ధపడినాడు ఎల్లప్పజెట్టి!

శ్రావణం నడుస్తూ వుంది. ఒక పెద్ద వాన లేదు.

బుక్కరాయసముద్రం చెరువులోనికి రెండు నెలల నీళ్లు కూడా రాలేదు.

మూడు నెలల నీళ్లు వస్తే, సశి పోసుకోవచ్చు.

ఒక్కటంటే ఒక్క వాన...

సగం దేశం మునిగిపోనీ, ఒక కుంభవృష్టి కురవవలె!

ఈ ఒక్క నెల మాత్రమే వుంది... ఈ నెలలో వస్తే వచ్చినట్టు, లేకపోతే లేనట్టు!

అయితే ఏమి పరిస్థితి?

చెరువులు నిండకపోతే, పంటలు ఎట్లా? ధాన్యం ఎట్లా? పన్నులు ఎట్లా?

సుంకాలు ఎట్లా?

తమ దొర, గుత్తి సుబేదారునికి ఖండిణీరూకలు చెల్లించేది ఎట్లా?

ఎల్లప్పజెట్టి శ్రీశైలం మల్లికార్జునస్వామికి మొక్కుకున్నాడు.

వానల కోసమే వీరమంటపం ఎక్కుతానని అన్నాడు.

మల్లన్నకు, తన ప్రాణాలే సమర్పించుకుంటానని అన్నాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి, వీరమంటపం ఎక్కడం దళవాయి సుబ్బరాయుడికి ఇష్టము లేదు.

ఎల్లప్పజెట్టి పరాక్రమాల మీద, కార్యదక్షత మీద అతడికి చాలా గురి.

అతడు వీరమంటపం ఎక్కితే, సంస్థానం ఒక వీరుడిని కోల్పోయినట్లే లెక్క.

చూసి చూసి ఎట్లు పోగొట్టుకుంటారు?

దళవాయి అన్నాడు- “జెట్టి! నీ ప్రభు భక్తి మాకు తెలియనిది కాదు. కానీ, ఈ సంస్థానం మా తరువాత మీమీదే ఎక్కువ ఆధారపడి వుంది. మిమ్ములను మేము పోగొట్టుకోలేము.”

ఎల్లప్పజెట్టి గౌరవముగా చేతులు జోడించి, “దళవాయిగారూ! మీరు నా మీద చూపుతున్న అభిమానానికి సంతోషముగా వుంది. దొరవారి ఉప్పు తినే, నేను ఇంతవాడిని అయివున్నాను. నన్ను నా ప్రభువు రుణము తీర్చుకోనీయండి,” అన్నాడు.

దళవాయి సుబ్బరాయుడు సాలోచనగా చూసి, “అయితే ఒక పని చేయి జెట్టి!” అన్నాడు.

“ఏమిటి అది దళవాయిగారూ...”

“వాన కోసం ముందే సిద్ధపడి, వీరమంటపం ఎక్కడము కంటే వాన వచ్చి, చెరువులు నిండిన తరువాత ఆ మొక్కును చెల్లించుకోవచ్చు కదా!”

ఎటుతిరిగి, ఎల్లప్పజెట్టి వీరమరణమును అపాలని లేదా ముందుకయినా జరపాలని దళవాయి ప్రయత్నం.

“అందువలన లాభము ఏమిటి దశవాయిగారూ?”

“వాన కురవకపోతే, అప్పుడు నీవు వీరమంటపము ఎక్కే అవసరం వుండదు కదా!”

“కానీ, అప్పుడు నేను బతికియుండి ఏమి చేయమంటారు? దొరవారు గుత్తి సుబేదారుకు కోట బీగముద్రలు ఒప్పగించడం నేను ఈ కళ్లతో చూడవలెనా?”

ఎల్లప్పజెట్టి దృఢంగా అన్నాడు, “నా ఆత్మబలితో మల్లికార్జునుడిని మెప్పిస్తాను. వానను రప్పిస్తాను. కోట బీగముద్రలను హండి దొరలకు శాశ్వతము చేస్తాను...”

వాన కురిస్తే చెరువు నిండుతుంది.

చెరువు నిండితే పంటలు పండుతాయి.

పంటలు పండితే పన్నులు వసూలు అవుతాయి.

పన్నులు వసూలు అయితే, ఖండిణీరూకలు కట్టవచ్చు.

ఖండిణీ రూకలు కడితే, కోట బీగముద్రలు దక్కుతాయి.

ప్రాకృతికముగా, సామాజికముగా ఇవన్నీ ఒకదానికి ఒకటి ముడిపడిన కార్య కారణాలు.

ఎల్లప్పజెట్టి మాత్రం వాన కురవడానికి, తన ప్రాణాలు అర్పించడానికి మధ్య కార్యకారణ సంబంధం ఏర్పరుచుకున్నాడు.

వాటిని అట్ల ముడిపెట్టుకోవడం వెనకల అతని రాజభక్తి వుంది, ఏదో ఒక అలౌకిక విశ్వాసమూ వుంది.

ఎల్లప్పజెట్టికి ప్రభుభక్తి వలన దైవభక్తి వచ్చిందా? లేక దైవభక్తి వలన ప్రభు భక్తి కలిగిందా? అంటే... రెండవదే కొంతవరకూ సబబు అని చెప్పవచ్చు. అతడిలో దైవభక్తి బాల్యము నుండి వున్నది. అతడు తన పెద్దవారి నుండి సిద్ధరామప్ప కథ విని వుండినాడు. కనకదాసు కథ విని వుండినాడు.

సొల్లాపురం నగరంలో ముద్దన గౌడ్, సుగ్గలాదేవి అనే వృద్ధ దంపతులు వుండే వారు. వారికి సంతానము లేదు. వారు ఒకసారి తమ కుల గురువు అయిన రేవణ సిద్ధుల వారి దర్శనానికి పోయినారు. ఆయన వారికి ఒక నారికేళమును ఇచ్చి, దానికి నిష్ఠతో పూజ చేస్తే, సంతానం కలుగుతుందని ఆశీర్వదించినాడు. ఆ తరువాత, ఆ వృద్ధ దంపతులకు ఒక మగశిశువు జన్మించినాడు. వారు అతనికి తమ గురువు పేరే పెట్టుకున్నారు. సిద్ధప్పకు ఏడు యేండ్లు వచ్చినాయి. ఒకసారి సిద్ధప్ప తన తోటి పిల్లలతో ఆడుకుంటూ వున్నాడు. అప్పుడు ఒక ముసలి వ్యక్తి వారివద్దకు వచ్చి, తన పేరు మల్లయ్య అని, తన ఊరు శ్రీశైలం అని, తనకు ఆకలిగా వున్నదని, ఏదయినా పెట్టమని పిల్లలను అడిగినాడు. అప్పుడు సిద్ధప్ప పరిగెత్తుకుని ఇంటికి వచ్చినాడు. తన తల్లిని అడిగి అన్నమూ పాయసమూ కొని వచ్చినాడు. సిద్ధప్ప వచ్చుసరికి మల్లయ్య కనపడలేదు. ‘మల్లయ్యా!.. మల్లయ్యా!..’ అని వెతుకుతూ కొంచెము

దూరం పోయినాడు. ఇంతలో నందికావళ్లతో శ్రీశైలం పోయే భక్తుల గుంపు కనపడింది. ఎట్లయినాసరే.. తాను తెచ్చిన పాయసం మల్లయ్యకు పెట్టాలని ఆ గుంపుతో కలిసి తాను కూడా శ్రీశైలం పోయినాడు. అక్కడ ఎంత వెతికినా, మల్లయ్య కనపడక పోవడము వలన సిద్ధప్ప, తన వెంట వచ్చిన వారిని, 'మల్లయ్య ఏడీ?' అని అడిగినాడు. అప్పుడు వారు మల్లికార్జునస్వామి లింగాన్ని చూపి, 'ఇతడే మల్లయ్య...' అని చెప్పినారు. వారి మాటలు సిద్ధప్పకు సత్యమని తోచలేదు. ఆ లింగం తనకు కనపడిన మల్లయ్య కాదని బాధపడి, ఆ ప్రాంతము అంతా మల్లయ్య కోసం వెదకి వెదకి, చివరకు తన చేతుల్లో వున్న పాయసం పాత్రతో, అక్కడే వున్న ఓ లోయలోని కొలనులో పడబోయినాడు. ఆ పిల్లవాడి త్యాగానికి, భక్తికి సంతోషించిన మల్లికార్జున స్వామి ప్రత్యక్షమయి, లోయలో పడుతున్న సిద్ధప్పను చేతులతో పట్టి రక్షించినాడని చెబుతారు.

ఇట్లాంటి కథలే ఎల్లప్పజెట్టి హృదయములో బాల్యము నుండి భక్తి బీజాలు నాటినాయి. భగవంతునికి అర్పించుకోవడమే భక్తి. ఈ అర్పణే లోకములోకి ప్రసరించినపుడు అతనిలో రాజభక్తిగా మారింది.

ఎల్లప్పజెట్టి వీరమంటపం ఎక్కో వార్త, ఆనోటా ఈనోటా పడింది. ఊరూరూ వ్యాపించింది. కొత్తపల్లెలోని ఇమ్మడమ్మ చెవిలో కూడా పడింది. ఎల్లప్పజెట్టిని చూడా లని జనాలు బారులు కడుతున్నారు.

ఎల్లప్పజెట్టి తెల్లవారురూమున నిద్ర లేస్తాడు.

స్నానము చేసి, చందన వర్ణం వస్త్రాలు ధరిస్తాడు.

రుద్రాక్షమాల ధారణ చేస్తాడు.

విభూతి, కుంకుమలు ధరిస్తాడు.

పంచామృతాలతోనూ, పండ్లరసాలతోనూ శివుడిని అభిషేకిస్తాడు.

గంధపుష్పాక్షతలతో శివుడిని అలంకరిస్తాడు.

మూడు ఆకులు గల మారేడు దళాలతో శివపూజ చేస్తాడు.

శివస్వాములు శరణు ఘోషతో వెంటరాగా, విరుపాక్ష దేవాలయానికి బయలు దేరతాడు.

అతడు పాదరక్షలు ధరించడు. క్షురకర్మలు చేయించుకోడు.

రాత్రికి ఒక్కపాద్యం వుంటాడు.

ఇంద్రియ నిగ్రహంతో మౌనం పాటిస్తాడు.

ఉదయమూ, మధ్యాహ్నమూ, సాయంత్రమూ మూడుపూటలా స్నానాల తోనూ, పూజలతోనూ గడపడము వలన ఎల్లప్పజెట్టి, తన వ్యవహార జగత్తుకు దూర మయినాడు. వ్యవహార జగత్తుకు దూరము కాగానే, అతని ముఖం ప్రతిస్పందనలను కోల్పోయింది.

ప్రతి విషయానికీ, దృశ్యానికీ ప్రతిస్పందించడం ప్రాకృతిక స్వభావం. వాటిని నియంత్రించుకోవడం సామాజిక స్వభావం. ఈ తేడా జంతు ప్రకృతికి, మానవ సమాజానికి మధ్య స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. కానీ, అన్ని ప్రాపంచిక స్పందనల నుండి తనను తాను మొత్తంగా పెకలించుకుని బయటపడటమే ఆధ్యాత్మిక ధర్మం.

అతడు వ్యవహార జగత్తుకు ప్రతిస్పందించడం తగ్గిపోయేకొలదీ, అతనిలో మరింత గాఢంగా హృదయపు లోతులు విచ్చుకోసాగినాయి చూపులు నిశ్చలమయినాయి. ముఖములోకి గాంభీర్యం వచ్చి చేరింది. అతడిని మౌనం చుట్టుకుని వుంటుంది.

ఆ దినం ఉదయం విరూపాక్షేశ్వరుని గుడికి పోయివచ్చి భోజనము చేసి, తన ఇంటి పడసాలలో అరుగు మీద విశ్రమించినాడు. అతని పాదాలు తాకడానికి ప్రజలు వరుస కట్టినారు. అతని పాదాలు తాకి, కళ్లకు అద్దుకుని 'ఓం నమఃశివాయ' అంటూ పంచాక్షరీ మంత్రాన్ని గొణుక్కుంటున్నారు. ఎల్లప్పజెట్టి చూపులు ఎక్కడో శూన్యంలో చిక్కుకుపోయి వున్నట్లు వున్నాయి. అతని చూపులు మెల్లగా కిందికి దిగి, ఒక స్త్రీమూర్తి మీద ఆగిపోయినాయి. ఆమె ఇమ్మడమ్మ, ఇప్పుడు ఆమె మనసులో ఎల్లప్పజెట్టి మాత్రమే వున్నాడు. ఎల్లప్పజెట్టికి కోడెనీలడితో సహా, ఇప్పుడు అందరూ వెనకబడిపోయినవారే. ఇమ్మడమ్మ ముందుకు వచ్చి భక్తితో నమస్కరించింది. ఆమె పెదవుల మీద నవ్వులు మొలకలెత్తుతున్నాయి. నమస్కరిస్తున్న చేతులని సిగ్గుతో ముందుకు చాచి దోసెలి విప్పింది. ఆమె దోసెట్లో నల్లపూసల దండ మెరుస్తూ వుంది. ఎల్లప్పజెట్టి ఇమ్మడమ్మ వైపు తదేకంగా చూసినాడు. ఇమ్మడమ్మ తల ఒంచుకుంది. ఆమె బుగ్గలలో కెంపులు పూస్తున్నాయి.

నిజానికి ఆనాడు కురువల పరసలో ఎల్లప్పజెట్టి స్వయంగా వెతుక్కుంటూ వచ్చినాడు. ఆమెకు చీర కడతాను అని, తిరిగి ఏలుకుంటాను అని సైనికుల చుట్టు గోడ మధ్య ప్రస్తావించినాడు. అప్పుడు ఇమ్మడమ్మకు ఎల్లప్పజెట్టి మీద ఇష్టము లేదు. కానీ ఇప్పుడు ఈ ఎల్లప్పజెట్టి, పూర్వపు ఎల్లప్పజెట్టి కాదు. వీరమంటపం ఎక్కుతున్న ఎల్లప్పజెట్టి. ప్రభువు కోసం ప్రాణత్యాగానికి సిద్ధపడుతున్న వీరజెట్టి! ప్రజలు అతడిని వీరభక్తుడిగా కీర్తిస్తున్నారు. అతని కాళ్లకు వారపడుతున్నారు. ఎల్లప్పజెట్టిలోని ఈ ఉత్సృష్ట వీరస్వభావానికే, ఆమె తననుతాను అర్పించుకుంది. ఆ విధంగా, వీరమంటపం ఎక్కుతున్న జెట్టికి భార్యగా మిగిలిపోయి, చరిత్రలో ధన్యత చెందాలని అనుకున్నది ఇమ్మడమ్మ.

నలుగురు ఆడువారు ఇమ్మడమ్మకు కొత్త చీర చుట్టి, కుచ్చిళ్లు పోసి అందిస్తే, ఎల్లప్పజెట్టి ఆ కుచ్చిళ్లని ఆమె బొడ్డుపైన దోపినాడు. అతనిలో అదే నిర్వికారం. తాను ఆమెను బలాత్కరించినప్పుడు, తనకు అందకుండా ఒలికిపోయినది ఆమె దేహ సౌందర్యమా? లేక ఆమె హృదయమా?

ఎల్లప్పుజెట్టితో ఆమె మొదటి మనువు, శోభనం జరగని పెళ్లి. ఇప్పుడు వీరమంటపము ఎక్కే ఎల్లప్పుజెట్టితో జరిగే మనువు, కాపురం సాధ్యపడని పెళ్లి. ఎల్లప్పు జెట్టితో చీర కట్టించుకుని ఆ దినమే ఆమె, తన గ్రామానికి వెనుదిరిగిపోయింది. పురుషుని ఉన్నత స్వభావం, ఆమెలో ఒకప్పుడు లైంగిక ఆకర్షణ కలిగించేది. ఇప్పుడు ఆ ఆకర్షణే తాత్వికస్థాయిలోకి పర్యవసించింది.

కొత్తపల్లెలో కురువ కుటుంబాల వలసలు ప్రారంభమయినాయి. జీవాలకు కొరికేదానికి గడ్డి, తాగేదానికి నీరు వెదుక్కుంటూ ప్రయాణం కట్టినారు.

బాలకొండ బీరపు కొంచెం పాత్రసామాను, జొన్నపిండి, ఉప్పుకారము, చింత పండ్లు నింపుకున్న గోనెసంచిన భుజం మీద మోస్తున్నాడు.

ఇమ్మడమ్మ చిన్న చెల్లెలు, వీపుకు పసిదాన్ని కట్టుకుని నడుస్తూ వుంది.

ఆమె పెనిమిటి, మరో మందతో వెనక వస్తున్నాడు.

గొర్రెలు కొండమలుపు తిరుగుతున్నాయి.

ఇమ్మడమ్మకు ఎల్లప్పుజెట్టి గుర్తుకు వచ్చినాడు.

కిందటిసారి ఇట్లే వలసపోతూ వుంటే, తన వెనకే గుర్రము మీద కూర్చుని చూస్తూ వుండినాడు కదా ఎల్లప్పుజెట్టి!

ఆమె ఈసారి గర్వంగా నవ్వుకుంది.

ఆ జ్ఞాపకంతో ఒకసారి వెనుకకు తిరిగి చూడకుండా వుండలేకపోయింది.

గొర్ర మంద నుండి పైకిలేస్తూ వున్న దుమ్ముధూళీ!

ఆ దుమ్ముధూళీ తెరల వెనుక, నిజంగానే ఎవరో నిలబడి తన వైపు దృష్టి సారిస్తున్నారు.

ఎవరు? పురుషుడు కాదు, ఎవరో స్త్రీమూర్తి!

ఎవరయి వుంటారబ్బా! అనుకుంది ఇమ్మడమ్మ.

‘ఉన్... ఉన్...’ అంటూ గొర్లు మల్లేస్తూ, కొండ మలుపు తిరిగి కనుమరు గయింది.

ఇమ్మడమ్మ కనుమరుగు కాగానే, ఆ స్త్రీమూర్తి భారంగా నిట్టూర్చింది.

కొంచెంసేపు అట్లే నిలబడి వెనుదిరిగింది.

‘బూచినాడా రా...! బుట్టల్లుకోనీ!...

బుట్టలో పాపాయినీ మాకిచ్చిపోరా!...’

ఆ స్త్రీమూర్తి హృదయగహ్వరంలో అదే పాట ఆర్తిగా ప్రతిధ్వనిస్తూ వుంది.

ఎల్లప్పుజెట్టి బయల్లెల్లినాడు.

గుంపులు గుంపులుగా గుమిగూడుతున్న మనుషులు.

పంచాక్షరీ మంత్రంతో మిన్నముడుతున్న అరుపులు.

ఎల్లప్పుజెట్టి అప్పటికే కోటలోకి పోయి వచ్చి వున్నాడు.

హండేరాజు, దళవాయి, ప్రధానులు, సామాజికులు అందరి దగ్గరా శెలవు తీసుకుని వున్నాడు.

చెరువుకట్టకు పోయినాడు.

శ్రీశైలం ప్రయాణం నిర్విఘ్నంగా జరగాలని కట్ట మీద గణేశుడికి మొక్కు కున్నాడు.

చెరువుకట్ట మీద వుండగా, పాత జ్ఞాపకాలు గుర్తుకు వచ్చినాయి.

ఆ రాత్రి తాడిమిరి దుండగులు చెరువుకట్ట తెగగొట్టడానికి రావడమేమిటి?

ఆ రాత్రి తాను ముసలమ్మకట్ట దగ్గర గొర్లు తోలుకుని వుండడమేమిటి?

తాను తాడిమిరి వారిని పట్టుకుని తలారులకు ఒప్పగించడమేమిటి?

దళవాయి సుబ్బారాయుడు తనను చేరదీయడమేమిటి?

హండేరాజు తనను దయచూడడమేమిటి?

తాను జెట్టిగా గుర్రము ఎక్కడమేమిటి?

అపై అమరనాయకుడు కావడమేమిటి?

అమరనాయకుడు అయినా ఇమ్మడమ్మ దగ్గర భంగపడడమేమిటి?

ఇవన్నీ గుర్తొచ్చి, అతని జీవితం అతనికే చిత్రంగా అనిపించింది.

అతని జీవితం అతనికి ఎప్పుడూ ఇంత చిత్రంగా అనిపించలేదు. ఇప్పుడు మాత్రం ఎందుకు అనిపిస్తున్నది?

చిత్రలేఖకుడు బొమ్మ గీస్తూ వుంటాడు.

అతడు దానిని ముగించినపుడే బొమ్మ పూర్తి స్వరూపాన్ని చూడగలడు.

గాయకుడు గీతాన్ని ఆలాపిస్తూ వుంటాడు.

అతడు దానిని ముగించినపుడే ఆపాట స్వారస్యాన్ని ఎవరయినా మొత్తంగా అంచనా వేయగలరు.

జీవితమూ అంతే!

జీవితానికి ముగింపు పలికే సందర్భంలోనే, జీవితం యొక్క పూర్తి చిత్రం కళ్ళ ముందుకు వస్తుంది.

ఆ జీవితములోని పరిణామాలు, మలుపులు, మంచి చెడులు, నాటకీయత, అన్నీ ఒక మొత్తంగా దర్శనము ఇచ్చి ఆశ్చర్యానికి లోనుచేస్తాయి.

ఎల్లప్పుజెట్టిలో ఇదే ప్రక్రియ జరిగింది.

పది గ్రామాలకు అమరనాయకుడు అయినా తనకు సుఖము లేదు, శాంతి లేదు. నల్లనాగిరెడ్డితో తనకు వైరం. కానీ నల్లనాగిరెడ్డిని చంపలేదు. ఇమ్మడమ్మ కోడెనీలడిని ప్రేమించినందున తనకు ఇమ్మడమ్మ మీద కోపం రావలసి వుంది. కానీ తనకు ఇమ్మడమ్మ మీద కోపం రాలేదు. ఆమె ప్రేమించిన కోడెనీలడి మీద కోపం వచ్చింది. అసూయ కలిగింది. అతడిని చంపనే చంపినాడు. కాదు కాదు... చంపవలసి వచ్చింది కాబట్టి చంపినాడు. అతడు, తమ గాలిదేవర ఫలాన్ని అతని మండలానికి ఎత్తుకుపోతున్నందున చంపవలసి వచ్చింది. కానీ, కోడెనీలడిని చంపిన తరువాత తనకు లభించిన ఉపశాంతి మాటేమిటి? అంటే, గాలిదేవర ఫలాన్ని ఎత్తుకుపోతుంటే చంపినాడన్నది ఒక నెపమే కానీ, తాను అతడిని కోపముతోనూ, అసూయతోనూ చంపినాడన్నదే పచ్చినిజం.

...మరి ఇమ్మడమ్మకు తన మీద కోపం వచ్చిందంటే రాదా మరి! ఆ దినం తాను ఆమెను బలాత్కరించిన తరువాత, ఆమె ముఖంలోకి సూటిగా చూడలేక పోయినాడు. ఆ కాని పని చేసినందుకు తనకే అవమానంగా అనిపించింది. పెద్ద మనుషుల పంచాయితీలో ఆమె తనను భర్తగా నిరాకరించడం; అది మరొక అవమానం. కానీ అప్పుడు తాను మేకపోతు గాంభీర్యాన్ని ప్రదర్శించవలసి వచ్చింది. ఆమె గొర్రెలు తోలుకుంటూ వలస పోతుంటే చూస్తూ నిలబడినాడే కానీ, ఆమెను వెనక్కు తెచ్చుకునే ధైర్యం చేయలేకపోయినాడు. ఆమె పుష్కరం పండగకు తిరిగి వచ్చినపుడు సైనికుల చుట్టుగోడ మధ్య, ఆమెను మరొకసారి అడిగి చూసినాడు. పదియేండ్ల తరువాత, తనకు జరిగిన మరొక నిరాకరణ అది. పాత అవమానమే పచ్చిపచ్చిగా వుంటే, అవమానం మీద మరొక అవమానం, గాయం మీద మరొక గాయం... తాను ఇమ్మడమ్మ మీద చేసిన అహుయిత్యం నేరభావనగా తనను వెంటాడుతుంటే, ఇంతలో ఇంకొక విచిత్రం! వీరమంటపం ఎక్కబోయే తనతో, ఇమ్మడమ్మ చీర కట్టించుకుంది. తనను అవమానాల నుండి, నేరభావన నుండి బయటపడవేసింది. ఇమ్మడమ్మను బలాత్కరించిన తప్పు ప్రస్తుతం ప్రక్షాళనం అయినట్లు వున్నది. ఎల్లప్పుడెట్టి, చెరువులోనికి చూసినాడు.

అకాల వర్షమయినా రాదా! ఈ చెరువు నిండదా!!... రాళ్ళూ బండలూ వెళ్ల బెట్టుకుంటూ, బోసిపోయి కనిపించింది చెరువు.

ఎల్లప్పుడెట్టి పీర్లచావిడి దాటి బసవన్నకట్ట దగ్గరికి వచ్చినాడు.

అతడి కంఠాన్నితెల్లటి పువ్వుల దండలు అలంకరించి వున్నాయి.

మేళతాళాలు మోగుతున్నాయి.

ఆడువారు అతడి పాదాల మీద నీళ్లబిందెలు గుమ్మరిస్తున్నారు.

భక్తితో వారపడుతున్నారు.

కాళ్లకు మొక్కుతున్న వారిలో భక్తి వ్యక్తమవుతూ వుంది.

చిత్రమేమంటే, వారితో మొక్కులు అందుకుంటున్న ఎల్లప్పజెట్టిలో కూడా భక్త్యావేశం విజృంభిస్తూ వుంది.

సేవకులు తన పాదాలు తాకినపుడు ఎప్పుడూ అతనికి ఈ భక్తి అనుభవం కలిగింది కాదు.

భక్తులు పాదాలు తాకినపుడు మాత్రమే అతనిలో ఈ భక్తిభావం ఎందుకు పొంగవలె?

ఓం నమఃశివాయ అన్న అరుపుల మధ్య దివ్యోన్మాదముతో ఊగిపోతున్నాడు.

అతడి వెంట ఒక గూడుబండి వస్తూ వుంది. ఆ బండిలో అతని భార్యబిడ్డలు, పరిచారీకలు కూడా శ్రీశైలం వస్తున్నారు. అతని వెంట పదిమంది అశ్వకులు బయలు దేరినారు. శ్రీశైలం, దాదాపు ముప్పై ఆమడల దూరం. దినానికి రెండు ఆమడలు నడిచినా, పదహైదు దినాల ప్రయాణం. అందుకు అవసరమయ్యే దారి భత్యమును కూడా ఎద్దులబండిలో ఏర్పాటు చేసుకుని వున్నారు.

ఎల్లప్పజెట్టితోపాటు ఎద్దులబండ్లు, అశ్వకులు గుత్తి దారి పట్టగానే, ఊరి జనాలు వెనుకనే ఆగిపోయినారు. చివరిసారిగా వీడ్కోలు పలుకుతున్నట్టు, పంచాక్షరీ మంత్రంతో కేకలు వేసినారు.

ఊర్లు వెనకబడుతున్నాయి. సంస్థానాలు వెనకబడుతున్నాయి. కొండాకోనలు దాటి పోతున్నారు. పగలంతా ప్రయాణం. పొద్దుగూకేసరికి ఏదో ఒక జనావాసములో బస. ఎల్లప్పజెట్టి వీరమంటపం ఎక్కబోతున్నాడని తెలిసి ముప్పిరిగొన్న భక్తితో జనావాసాలు చిందులేసినాయి. కందనవోలు దాటినారు. బైర్లాటి చెంచుగూడెం చేరుకున్నారు. అక్కడ బండి, ఎద్దులు, గుర్రాలు వదిలేసి కాలినడకన కొండ ఎక్కడం ప్రారంభించినారు. నాగలూటి చేరుకుని, వీరభద్ర ఆలయాన్ని దర్శించుకున్నారు. అక్కడ నుండి శ్రీశైలానికి మెట్లు ప్రారంభమవుతాయి. పెద్దచెరువు, భీముని కొలను, కైలాస ద్వారం, హఠకేశ్వరం మీదుగా వారు నడిచిపోతుండగా చిరుత పులులు, ఎలుగు బంటులు ఎదురయినాయి. కణితి, చుక్కల దుప్పి, బొర్రజింకలు, దారికి అడ్డంగా పరుగెత్తినాయి.

శ్రీశైలం చేరినారు. వారితో శ్రీశైలములోని దేవ చెంచులు కలిసి, ఎల్లప్పజెట్టిని అనుసరించినారు. అప్పటికి హైదరాబాదు నవాబు, శ్రీశైలం మల్లికార్జునస్వామి దేవాలయాన్ని, శృంగేరి జగద్గురువులకు ఒప్పగించి వున్నాడు. దేవస్థానం పరిపాలనా భారమంతా ఆయనే వహిస్తున్నాడు. ఆయన ఆధ్వర్యంలోనే పంచమఠాలు నడుస్తున్నాయి. ఆ రాత్రికి ఎల్లప్పజెట్టి ఘంటామఠంలో విశ్రమించినాడు. మిగిలినవారు, రథవీధిలోని మంటపాలలో విడిది చేసినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి తొలి ఝామున మేల్కొన్నాడు. పాతాళగంగలో మునిగినాడు.

క్రిష్ణానది బక్కచిక్కి వుంది. మందంగా ప్రవహిస్తూ వుంది.

నదికి ఎదురుగా, వాలుగా తీరానికి పరాన్ముఖంగా స్నానం చేసినాడు. బయలు వీరభద్రుడిని సేవించినాడు.

అలయ ప్రాకారం కోటగోడ మాదిరి వుంది.

అతని మందిలో కొందరు నాలుకలలో దబ్బునాలు గుచ్చుకున్నారు. ఒంటి సందులలో దబ్బునాలు గుచ్చుకున్నారు. అరచేతులలో కర్పూరాలు తిప్పుతున్నారు.

డోళ్లు మోగుతున్నాయి. దేవ చెంచులు నృత్యాలు చేస్తున్నారు.

పంచమతాల నుండి శివస్వాములు పల్లకీలలో వచ్చి దిగినారు. ఆ శివ స్వాములు దగ్గర వుండి, ఎల్లప్పుజెట్టితో వీరాచారం జరిపించబోతున్నారు.

ఎల్లప్పుజెట్టి అలయ ప్రాకారంలో అడుగు మోపినాడు. భ్రమరాంబికా దేవిని అర్పించినాడు. అప్పుడు అతనికి వీరబ్రహ్మాండ్రస్వామి కాలజ్ఞానం గుర్తుకు వచ్చింది

ప్రళయం వస్తుంది. కృష్ణానది పొంగుతుంది. శ్రీశైలం కొండలు మునుగు తాయి. అమ్మవారి గుడిలోకి నీళ్లు వస్తాయి. అప్పుడు, అమ్మవారి గర్భగుడి నుండి ఒక మొసలి బయటికి వస్తుంది!

ఎల్లప్పు జెట్టి అనుకున్నాడు, 'అవును.. అటువంటి ప్రళయం రావలె. అటు వంటి వాన రావలె. సగం ప్రపంచం మునిగిపోనీ, అనంతపురం మీద కుంభవర్షం కురవవలె!'

అప్పటికి అమ్మవారి గుడి ముందు వామాచార బలులు తగ్గిపోయి వున్నాయి. కానీ పూర్తిగా అగిపోయి వుండలేదు. ఎల్లప్పుజెట్టి రుధిరగుండం దాటి, త్రిఫల వృక్షానికి ప్రదక్షిణాలు చేసి, శైవగల బసవన్న ముందు వున్న వీరశిరో మంటపం ఎక్కినాడు. వీరభక్తితో అతని ఒడలు ఒక్కసారిగా గగుర్పొడిచింది.

వీరశిరో మంటపం విశాలంగా వుంది. లావుపాటి స్తంభాలు వున్నాయి. మంటపము మధ్య గుండ్రటి రాతిపలక తాపడం చేసి వుంది.

వీరశిరోమంటపానికి అయిదు అంగాలు వుండటముతో, అది రుద్రకాంత మంటపం అయింది. ఆ మంటపము చుట్టూ ప్రజలు గుమిగూడి వున్నారు. వారిలో ఎల్లప్పుజెట్టి మందీమార్బలమూ, దేవచెంచులూ కూడా వున్నారు.

ఎల్లప్పుజెట్టి భార్యాబిడ్డలు ఒక వారగా నిలబడి విలపిస్తున్నారు. పరిచారికలు ఓదారుస్తున్నారు.

అర్చకుడు పాతాళగంగ జలముతో మల్లికార్జునుడిని అభిషేకించినాడు.

ఎల్లప్పుజెట్టి, శివలింగం దగ్గరికి పోయి తల తాటించి మొక్కినాడు.

చరిత్ర పొడవునా-

మల్లమ్మ సేవించిన మల్లికార్జునుడు...

అక్కమహాదేవిని అలరించిన మల్లికార్జునుడు...

మళ్ళీ వెనక్కు వచ్చి, వీరశిరోమంటపం ఎక్కినాడు.

మంటపం మీదికి శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు వచ్చినాడు. అతని చేతిలో గండకత్తెర వుంది. ఆ ఇనుపకత్తెర వర్తులాకారములో వుంది.

పంచమతాల నుండి వచ్చిన శివస్వాములు శివస్తోత్రాలు చేసినారు. శివ భజనలు చేసినారు.

చుట్టూ చేరిన ప్రజలు ఆ భజనలనీ పాటలనీ అందిపుచ్చుకున్నారు.

కొంచెముసేపటికి పాటలు ఆగిపోయినాయి. జనం నుండి గుసగుసలు మాత్రము వినిపిస్తున్నాయి.

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు ఒకసారి చేయిపైకిఎత్తి నిశ్శబ్దం అన్నట్టు సంజ్ఞ చేసినాడు. మంటపం చుట్టూ ఒక్కసారిగా నిశ్శబ్దం అలుముకుంది.

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు: “కురువ కులజాడయిన ఎల్లప్ప జెట్టి, బిల్లే గోత్రుడైన ఎల్లప్పజెట్టి, మేకల చిన్నయ్య ఎల్లమ్మల ఏకైక కుమారుడైన ఎల్లప్ప జెట్టి, చెరువులోపల్లె అమరనాయకుడా మాటలాడు. నువ్వు, మల్లికార్జునస్వామి దగ్గరకు వచ్చిన కార్యమేమి?”

ఎల్లప్పజెట్టి గట్టిగా అరిచినాడు: “మల్లికార్జునస్వామికి నన్ను నేను అర్పించు కుంటున్నాను.”

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు: ‘ఎవరి కోసం శివుడికి సమర్పించుకుంటున్నావు?’

ఎల్లప్పజెట్టి మళ్ళీ గట్టిగా అరిచినాడు, “నా ప్రభువు కోసం! అనంతపురం సంస్థానం దొర, మా హండే సిద్ధరామప్పనాయుడి కోసం!”

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు: “మీ దొరగారి అభీష్టమేమిటో చెప్పు. శ్రీశైలం మల్లన్నకు ఏమి విన్నవించుకుంటావో విన్నవించుకో!”

ఎల్లప్పజెట్టి దృఢంగా అన్నాడు, “అనంతపురం మీద వానలు పడవలె. చెరువులు నిండవలె. పంటలు పండవలె. మైసూరు నవాబుకు ఖండిణీరూకలు చెల్లించవలె. కోటబీగం ముద్రలు హండే రాజులకే శాశ్వతం కావలె.”

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు: “జెట్టి! అందుకు ఏమి చేయదలుచు కున్నావో ఇంకొకసారి చెప్పు.”

ఎల్లప్పజెట్టి ఈసారి మళ్ళీ గట్టిగా అరిచినాడు. “అష్టదిశలలోని అష్టభైరవుల్లారా! నా అష్టాంగాల రుధిరంతో మిమ్మల్ని అభిషేకిస్తాను. ఆరాధిస్తాను. నా దేవుని కోసం నేను ఇట్ట, నా మాంసాన్ని ఖండిస్తున్నాను.”

ఎల్లప్పజెట్టి భార్య, మరొక్కసారి భోరుమంటూ ఏడ్చింది. తల్లి ఏడుపు చూసి, ఆమె పిల్లలు భయంతో అరిచినారు. ఈసారి పరిచారికలు కూడా ఏడుస్తున్నారు.

“హరహర శంభో మల్లికార్జునా!” అంటూ ప్రజలు వెలి ఆవేశముతో అరిచినారు.

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు, ఎల్లప్పుడెట్టికి గండకత్తెర అందించినాడు. ఎల్లప్పుడెట్టి, ఒక్కొక్క అవయవాన్నీ ఉత్తరించుకుంటూ వున్నాడు. ఆ విధంగా ఉత్తరించుకుంటూ ఎల్లప్పుడెట్టి, పంచాక్షరీ మంత్రాన్ని కేకపెట్టి నాడు.

ఈసారి అతని శివభక్తికి శారీరక నొప్పి కూడా తోడయింది.

ఎల్లప్పుడెట్టి, గండకత్తెరతో తన కాలును నొక్కిపట్టి గట్టిగా అదిమినాడు. తెల్లని ఎముకతో కాలు విడిపోయి మెల్లగా రక్తార్థవం అయింది.

కుడికాలు, తూర్పు దిశకు సమర్పణ. ఎడమకాలు పశ్చిమ దిశకు సమర్పణ.

ఆపై, గండకత్తెరను శైవాగమ మంత్రదీక్షాపరుడు తీసుకున్నాడు.

ఎల్లప్పుడెట్టి, ఎడమచేయిని ఉత్తరించినాడు. అది ఉత్తర దిశకు అర్పణం.

కుడిచేయిని ఉత్తరించినాడు. అది దక్షిణదిశకు అర్పణం.

రెండు కాళ్ళూ, రెండు చేతులూ కోల్పోయి ఎల్లప్పుడెట్టి నెత్తుటి మడుగులో పొట్టిగా కనిపిస్తూ వున్నాడు. అతని భక్త్యావేశపు అరుపులు ఇప్పుడు అంత గట్టిగా వినిపించలేదు. అతని భక్తికి, శారీరక బాధకీ ఇప్పుడు చావు భయం కూడా తోడయి నట్లుగా మూలుగుతున్నాడు. శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు ఒకసారి ఎలుగెత్తి చెప్పినాడు

‘ఇష్టాపర్తిగా అంగాంగాలు సమర్పించుకుంటున్న ఏకాంగవీరుడా! మరణం తరువాత నువ్వు ప్రకాశమయిన వరప్రసాదాంగాలు పొందుతావు. మూడు నేత్రాలు, పది చేతులు, ఐదు శిరస్సులు, ఐదు నాలుకలు పొందుతావు. అష్టమూర్తిగా భాసిస్తావు.’

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు కుడి కన్ను పెకలించినాడు. అది ఆగ్నేయ దిశకు అర్పితం.

ఎడమ కన్ను పెకలించినాడు. అది నైరుతి దిశకు అర్పితం.

ఎల్లప్పుడెట్టి మూలిగినాడు- “అబ్బా...! అమ్మా...! తండ్రీ మల్లన్నా!!”

గండకత్తెర పొట్టభాగాన్ని చీల్చింది. జిహ్వగ్రాన్ని తెగకోసింది.

ఆ రెండు అంగాలూ వాయువ్య, ఈశాన్య దిశలకు అర్పితం.

ఎల్లప్పుడెట్టి నుండి అరుపులు ఆగిపోయినాయి. మాటలు ఆగిపోయినాయి. మూలుగులు మాత్రం వినపస్తున్నాయి.

ఆ మూలుగుల్లో ఇప్పుడేముంది?

భక్తా? దేహబాధా? మరణ భయమా??

అన్నీనా, లేక ఏమీలేదా?

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు, గండకత్తెరతో అతని గొంతును ఉత్తరించ బోయినాడు.

“హరహర శంభో మల్లికార్జునా!!” అని తారాస్థాయిని అందుకున్నాయి అరుపులు.

శైవాగమ మంత్రదీక్షా నిర్వాహకుడు, గండకత్తెరతో అతని గొంతును నొక్కిపట్టి, గట్టిగా అదిమినాడు.

ఎల్లప్పజెట్టి తల బయటికి ఊడి వచ్చేసింది.

అతని మొండెం నుండి నెత్తురు పచ్చివాసన వేస్తూ ఎగజిమ్మింది.

అంతటితో ఆ భీకర క్రతువు ముగిసింది.

అంతేనా?...

అనంతపురం ఆకాశంలో ఫెళఫెళా ఉరుములు ఉరిమినాయి. ధగధగా మెరుపులు మెరిసినాయి.

పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దం మాట్లాడెను-

... ..

కానీ, ఎల్లప్పజెట్టికి, ఒక విషయం తెలియదు. మరణించినవాడికి ఏం తెలుస్తుంది?

ఆ దినం, ఏమి జరిగినదో, ఎవరూ చెప్పకపోతే నేనయినా చెప్పవలె కదా!

నేను ఎవరంటారా?... పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దాన్ని...!! ఒక స్థలముతో ముడిపడిన కాలాన్ని.

ఆ దినం ఆ వీరుడి మరణం తరువాత, అనంతపురం ఆకాశములో ఉరుములు ఉరిమినది నిజమే, మెరుపులు మెరిసినదీ నిజమే...

కానీ, వాన ఒక్కచుక్క పడలేదు. ఉరుములూ, మెరుపులూ వచ్చినంత మాత్రాన వాన కురవాలని కడ్డాయమా?

ఆ సంవత్సరము కూడా వాన రాలేదు, పంటలు పండలేదు, సిద్ధరామప్ప నాయుడు టిప్పు సుల్తానుకు ఖండిణీ రూకలు చెల్లించలేదు.

అందువలన, ఏం జరిగిందేమి జరిగింది...!! ...!!

గుత్తి సుబేదారు వచ్చి కోట బీగముద్రలు వశము చేసుకున్నాడు. సిద్ధరామప్ప దొరను దివాణములోనే ఖైదు చేసినాడు.

అతని ఇద్దరు కొడుకులను టిప్పు నవాబు దండులో కలిపినాడు.

మూడవ కొడుకును శ్రీరంగపట్టణానికి పట్టుకుపోయినాడు.

సిద్ధరామప్పనాయుడు దొరకు ఖర్చు వెచ్చాలకు ఇక్కట్లయింది. వస్త్ర పాత్రాదులు అమ్ముకుని బతకవలసి వచ్చింది. క్రమక్రమంగా అతని దేహం రోగాస్పద మయింది.

దండుకు పోయిన ఇద్దరు కొడుకులూ హతమయినారని వార్త వచ్చింది. తన పట్టపురాణి కూడా మరణించింది. అతడు అత్యంత దుఃఖమును పొందినాడు. కుంగి కృశించిపోయినాడు. క్రీ.శ. 1788లో కాలం చేసినాడు.

అతని మిగిలిన కొడుకులూ, రాచబంధువులను కాశీ విశ్వేశ్వరుని తోపులో ఉరి వేసినారు.

వాన రాకడ, ప్రాణం పోకడా అంటే ఇదేనా?

ఇక్కడితో కథ అయిపోయినా, నా పాత్ర ఇంకా మిగిలే వుంది.

కథాపాత్రలకు స్వభావం వున్నట్లే, కాలానికి కూడా ఒక స్వభావం వుంటుంది కదా!

కాబట్టి నన్ను నా గురించి, చివరివరకూ మాట్లాడనివ్వండి.

టీప్పుసుల్తానుకూ, ఇంగ్లీషు వారికీ యుద్ధమయింది.

టీప్పుసుల్తాను ఓడిపోయి, ఈ సీమ నిజాం నవాబు వాటాకు వచ్చింది.

నిజాం నవాబు వదిలించుకుంటే, ఈ సీమ ఇంగ్లీషువాని పాలబడింది.

ఇదీ ఈ 'సీడెడ్' జిల్లాల కథ.

'వదిలించుకున్న' జిల్లాల కథ.

పాలకులు పట్టించుకోని అనాధ భూమి కథ.

ప్రతి కొత్తలోనూ, ఒక పాత కొనసాగుతూ వుండటమే వర్తమాన చరిత్ర!

కరువుకాటకాలూ, పాలేగార్ల కొనసాగింపే కదా ఇప్పటికీ ఈ శస్త్రభూమి గాథ!!!

ఈ నవలను రాయించిన క్రమం ఒకటుంది బండి నారాయణస్వామి

ఇది రాయలసీమ చారిత్రక నవల. దళిత బహుజన చారిత్రక నవల. ఈ నవల రాయడానికి దారితీసిన పరిస్థితులు కొన్ని ఉన్నాయి. ఈ రచనకు వెనుక పనిచేసిన ఆలోచనాక్రమం కూడా ఒకటుంది.

నేను తగరకుంట హైస్కూలులో ఉపాధ్యాయుడిగా పనిచేస్తున్న రోజులవి. సద్ది కట్టుకుని, జీపులో వస్తూపోతూ వున్నప్పుడల్లా, రోడ్డు పక్కన చెట్టు కింద ఒక తెల్లటి సమాధి నిద్రపోతూ కనిపించేది. ఆ సమాధి ఎవరిది? అది సనప రాజులు గుర్రాలెక్కి, వెంటాడి, వేటాడి చంపిన ఒక గాలిదేవర మనిషి సమాధి! శతాబ్దాల రాయలసీమ కరువు కాటకాలకూ, వర్షాభావానికి అతని మరణం ఒక చారిత్రక దాఖలా!!

తగరకుంటలో ఏటేటా, గులిగానప్ప పరస జరుగుతుంది. కొత్తగా పెళ్లైన మాదిగ కులం జంటలు ఆ పరసలో గుండ్లు కొట్టించుకుని, సున్నం బొట్టు పెట్టించుకుంటారు. వారి తాత, ముత్తాతలు ఎప్పుడో కులం హద్దులు దాటిన నేరానికి ఇప్పటికీ వారికి ఆ బోడిగుండ్ల శిక్ష! శతాబ్దాల అస్పృశ్యతకు ఇది ఒక చారిత్రక దాఖలా.

బండమీద పల్లిలో కదిరప్ప స్వామి పరస జరుగుతుంది. ఆ కదిరప్ప స్వామి పరస వెనుకల కూడా గులిగానప్ప పరస మాదిరే ఒక కథ ఉంది. రెండు వందల సంవత్సరాల క్రితం, మాదిగ జనోద్ధరణకై ప్రాణాలర్పించిన మాదిగ మహాపురుషుడు కదిరప్ప. మాదిగల చైతన్యానికి, పోరాటానికి అతడు శతాబ్దాల క్రిందటి చారిత్రక దాఖలా.

రాయలసీమ జనపదాలలో చెట్ల క్రింద, అరుగుల మీద అనేక వీరగల్లులు కనిపిస్తుంటాయి. దొంగల నుండి, పక్క సంస్థానాల నుండి వచ్చిపడే దోపిడీ దారుల నుండి, తమ గ్రామాలను కాపాడే ప్రయత్నంలో అసువులు బాసిన

వీరుల జ్ఞాపకార్థం చెక్కినవే, ఆ వీరగల్లులు! తమ ఊర్లనే ప్రజలనూ కాపాడు కునే రాయలసీమ వీరుల త్యాగశక్తికి ఆ వీరశిలలు ఒక చారిత్రక దాఖలా.

మొదట్లో వర్షం కోసం ప్రాణాలర్పించిన గాలిదేవర మనిషి సంఘటనను రాయలసీమ కరువుల చరిత్ర కథగా రాస్తే ఎట్లుంటుంది అనుకుని ఆలోచించేవాడిని. గులిగానప్ప పరసలో మాదిగల బోడిగుండ్ల దురన్యాయాన్ని చారిత్రక దళితకథగా రాస్తే ఎట్లుంటుంది అనికూడా ఆలోచించేవాడిని. కానీ, పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దంలోని చారిత్రకఘటనలను ఒక్కొక్కటినీ విన్నకొద్దీ, చదివినకొద్దీ ఆ చారిత్రక సంఘటనలనే ఒక కథామాలిక వంటి చారిత్రక నవలగా ఎందుకు రాయకూడదు? అనిపించింది. ఆ విధంగా కథ నుండి నవలారచనకు ఆలోచనాక్రమం కొనసాగింది.

ఈ రాయలసీమ చారిత్రక నవల రాయడానికి ఇంకొక వర్తమాన సందర్భం కూడా దోహదం చేసింది. తెలంగాణ ఉద్యమం ఉధృతంగా జరుగుతున్న రోజులవి! అప్పటికి, కర్నూలులోని మేధావులు అరుణ్, పాణి, బాలసుందరం, డా. క్రిష్ణమూర్తి, కీ.శే. మాధవస్వామి వంటివారు Not Bifurcation, only trifurcation అని నినదిస్తున్నారు. అనంతపురంలో, తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని సమర్థించే నాబోటి కొంతమందికి బెదిరింపులు ఎదురవుతున్నాయి. అనంతపురంలో రాయలసీమకు రావలసిన నీటివాటాను డిమాండ్ చేసే ఎం.వి. రమణారెడ్డి సభను రాయలసీమ సమైక్యాంధ్ర శూరులే ధ్వంసం చేసినారు. (అప్పటికే కోస్తావారు, తెలంగాణ విభజన నేపథ్యంలో పోలవరం వంటి జాతీయ ప్రాజెక్టు సాధనకోసం పావులు కదుపుతున్నారన్న స్పృహ కూడా ఈ రాయలసీమ రాజకీయనాయకులకు లేదు.) రాయలసీమ తన భాషను మరిచి, సంస్కృతిని మరిచి, చరిత్రలో తనకు జరిగిన ద్రోహాలను మరిచి, సమైక్యాంధ్ర ఉద్యమంలో తన రాయలసీమ అస్తిత్వాన్ని దివాళా తీసుకుంటున్న సందర్భంలో ఈ రచయిత దిగులుపడినాడు, ఖేదపడినాడు, కోపగించుకున్నాడు. తెలంగాణ భాష, యాస, చరిత్ర, సంస్కృతి, సాహిత్యాలు పునరుజ్జీవనం పొందుతున్న సందర్భంలోనే రాయలసీమ ప్రాంతీయ అస్తిత్వం ప్రశ్నార్థకమయ్యింది. ఈ దశలోనే రాయలసీమ కోసం ఏదో చేయాలని, ఏదో రాయాలని చేతులు పిసిక్కుంటూ ఆలోచించాల్సిన అవసరం వచ్చింది. ఈ క్రమంలోనే రాయలసీమ చారిత్రక నవల రాయడానికి బీజం పడింది. కరువునీ, వర్షాన్నీ ఐతిహాసిక స్థాయికి చేర్చిన ఆర్.కె. నారాయణన్ గారి 'గైడ్' కూడా అప్పటికి నాలో, సన్నసన్నగా మెదులుతూనే వుంది.

పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దపు రాయలసీమ చరిత్రను అధ్యయనం చేసినపుడు రాయలసీమ ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక, మత విషయాలు

కొత్తకొత్తగా తెలిసివచ్చినాయి. నాటి హండేరాజుల యుద్ధాలు, నాయంకర వ్యవస్థ, ఆ కాలపు రాజకీయ పార్వాన్ని తెలియజేసినాయి. గ్రామ మాన్యాలు, చేనుమాన్యాలు, అగ్రహారీక గ్రామాలు, వారం సంతలు, వర్తక శ్రేణులు, పన్నులూ సుంకాలూ ఆ కాలపు ఆర్థికపార్వాన్ని తెలియజేసినాయి. కులం కట్టడులు, కులం పంచాయితీలు, ద్వంద్వయుద్ధాలు, గర్భగుడులలో స్త్రీల పట్ల పూజారుల లైంగిక అకృత్యాలు, మాలమాదిగల అస్పృశ్యత, సతీ సహగమనాలు, రైతు ఇల్లాండ్ర లైంగిక దోపిడీ... ఇవి ఆ కాలపు సామాజిక పార్వాన్ని తెలియజేసినాయి. అప్పటి పెళ్లి పేరింటాళ్లు, దేవదాసి వ్యవస్థ, అప్పడప్పడే మొదలైన ఆంగ్లవిద్య, అప్పటికి ఇంకా కొనసాగుతూనే వున్న సంప్రదాయక కళలు, విద్యలూ; కుల పురాణాలూ, కుటుంబ చరిత్రలూ ఇవి ఆ కాలపు సాంస్కృతిక పార్వాన్ని తెలియజేసినాయి. ముస్లింలు హిందువుల గుడులను కూలగొట్టడమూ, హిందువుల మీదపడి దాడి చేయడమూ, ముస్లిం రాజ్యాలు సతీసహగమనం వంటి మూఢవిశ్వాసాలను నిషేధించిన క్రమమూ, వీరాచారం క్రతువులూ... ఇవి ఆ కాలపు మత పార్వాన్ని తెలియజేసినాయి. పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దపు ఈ అన్ని పార్వాలూ ఈ నవలలో పాత్రలుగా, సంఘటనలుగా, వర్ణనలుగా చిత్రింపబడినాయి.

ఈ నవలలోని సిద్ధరామప్పనాయుడు, కరిహుళి బసవప్ప, దళవాయి సుబ్బ రాయుడు, ఛార్లెస్ బ్రౌను, మాడల కందప్ప వంటివారు ఒకప్పుడు నిజంగా జీవించిన చారిత్రక వ్యక్తులు. కానీ ఈ చారిత్రక వ్యక్తులు పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దానికి కాలసూచికలుగా మాత్రమే నవలకు ఉపయోగపడినారు.

ఎల్లప్పజెట్టి, కోడెనీలడు, ఇమ్మడమ్మ, హరియక్క, పద్మసాని, కోమటి పడుచు, బ్రాహ్మణ ఇల్లాలు, వీరనారాయణరెడ్డి, కంబళి శరభుడు వంటివారు పైన పేర్కొన్నవారి మాదిరి, చారిత్రక వ్యక్తులుకారు. చారిత్రక పాత్రలు! ఈ చారిత్రక పాత్రలు చారిత్రక వ్యక్తుల నుండి కాకుండా, చారిత్రక సంఘటనల నుండి కల్పించబడినాయి. వీరమంటపం, గాలిదేవర, గులిగానప్ప పరస, దేవదాసీ వ్యవస్థ వంటి చారిత్రక వాస్తవికతలకు ఈ కల్పిత పాత్రలు ప్రతిబింబాలు. పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దం యొక్క కాలస్వభావమే ఈ కల్పిత పాత్రలని... అంటే చారిత్రక పాత్రలని సృష్టి చేసింది.

ఈ చారిత్రక పాత్రలను సమీక్షించుకుంటున్నప్పుడు ఈ రచయితకు మరొక సంగతి తెలిసివచ్చింది. చారిత్రక పాత్రల్లో ఎక్కువమంది అణగారిన వర్గాల వారే అయి వున్నారు. దళిత బహుజన కులాలవారే అయి వున్నారు. ఈ విషయం గుర్తించిన తర్వాత నేను అనుకున్న రాయలసీమ చారిత్రక నవల కాస్తా, రాయలసీమ దళిత బహుజన చారిత్రక నవలగా రూపం తీసుకోవడం ప్రారంభించింది. ఈ విధంగా, చారిత్రక కథ నుండి చారిత్రక నవలకూ,

చారిత్రక నవల నుండి దళిత బహుజన చారిత్రక నవలకూ ప్రయాణించిన ఆలోచన క్రమం కూడా ఈ నవలా రచన వెనుక పనిచేసింది.

పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దంలో ప్రజలు మాట్లాడిన భాష గురించి, ఆలోచించవలసి వచ్చినప్పుడు ఒక్క విషయం అర్థమైంది. ఆంధ్రరాష్ట్రంలోని తెలుగు ప్రజల కంటే, ఆంధ్రరాష్ట్రం వెలుపలే మనం విడిచేసి వచ్చిన తెలుగువారు పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దపు వాడుక భాషకు దగ్గరగా వున్నారు. పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దంలోని తెలుగు భాషా క్రియలకూ, భాషా పదసంపదకూ, ఇంకా అంటిపెట్టుకునే వున్నారు. పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దం భాష గురించి స.వెం. రమేష్ తో మాట్లాడినప్పుడు అతడు, పన్నెండు ఏండాదుల పిల్ల 'మార్బూరి సంజనా పద్మం' రాసిన 'రేగడి నీడల్లా' కతల సంపుటి పంపించినాడు. ఆ పాపది కొంగునాడు. అంటే, పాత సేలం, పాత కొయంబత్తూరు, పెనువంటెం జిల్లాల్లో కొంగునాడు. ఈ కతల పుస్తకంలోని కతలు అరవై ఏండ్ల కిందటి అనంతపురం పాత ఊరి వాడుక భాషను గుర్తుకు తెస్తాయి. అంటే; రాయలసీమ జనపదాలలో ఇప్పటికీ వ్యవహరించబడుతున్న భాషాపదాలను ఉపయోగించడం వల్ల పజ్జెనిమిదవ శతాబ్దపు వాడుక భాషను కొంతమేరకు అయినా సమీపించవచ్చు అని అవగాహనకు వచ్చినాను. నవలలో పద్మసానిది తంజావూరు నుండి తరలి వచ్చిన పాత్ర కాబట్టి, ఆ పాత్రకు దక్షిణ ఆర్కాటు వాడుక భాషను కొంతమేరకు అయినా వాడటం ఔచిత్యం అనిపించింది. సంస్కృతంతో కూడిన గ్రాంథిక భాషను నిరసించే క్రమంలో మన ఆధునికులు, తెలుగు గ్రాంథికభాషను కూడా నిరసించే ప్రమాదంలో పడినారు. నిజానికి, సంస్కృత రహితమైన తెలుగు గ్రాంథిక భాషే, రాయలసీమ వాడుక భాష కూడా! ప్రాచీన తెలుగు భాషను అవగాహన చేసుకోవాలంటే, ఇప్పటి రాయలసీమ వాడుక భాషను మనం నేర్చుకోవలసి వుంటుంది అని తెలుగు ఆధునిక భాషాద్యమకారుడు అయిన గిడుగు రామ్మూర్తి పంతులుగారు నుడివిన మాటను ఈసందర్భంలో ఏ ప్రాంతపు తెలుగువాడూ మరచిపోకూడదు.

చారిత్రక వ్యక్తులను ముందు పెట్టుకుని, పాత్ర చిత్రీకరణ చేయడం కంటే, చారిత్రక సంఘటనల నుండి, పాత్రలను కొత్తగా సృష్టించడం బుద్ధికి శ్రమ కలిగించే విషయమే. కానీ, అటువంటి చారిత్రక పాత్రలను సృష్టించడంలో మేధోశ్రమతోపాటు ఏదో కొత్తగా కనుక్కున్నప్పటి 'యురేకా' స్పందన, ఏదో కొత్తగా సృష్టిస్తున్నప్పటి బాధానందం కూడా లేకపోలేదు.

ఈ నవలా రచన వెనుక అనేక చరిత్రకారుల గ్రంథాల అధ్యయనముంది. ఆ చరిత్ర రచయితలందరికీ పేరుపేరునా ధన్యవాదాలు!

✱

1997 - 2017 మధ్య తానా నిర్వహించిన కథ, నవలల పోటీల బహుమతుల వివరాలు

1997 - 11వ తానా సభలు, లాస్ ఏంజిల్స్

నవల

ఎరేగడివిత్తులు - చంద్రలత - రూ. 1,30,000

1999 - 12వ తానా సభలు, సిన్సినాటి

నవల

తపన - కాశీభట్ల వేణుగోపాల్ - రూ. 1,00,000

కథలు

అడుగుతున్నది మిమ్మల్నే
చెప్పండి సార్! - పల్లెటి బాలాజీ - రూ. 6,000
కృష్ణవేమ - జొన్నలగడ్డ రామలక్ష్మి - రూ. 6,000
జీవితానికి
ఎన్ని రంగులో... - ఎ.ఎస్. మణి - రూ. 6,000
పూ - డా. వి. చంద్రశేఖరరావు - రూ. 6,000
రెండు ఆకాశాలు - వేద ప్రభాస్ - రూ. 6,000
1998 - అర్నాద్ - రూ. 6,000

2001 - 13వ తానా సభలు, ఫిలడెల్ఫియా

నవల

బతుకాట
(ప్రోత్సాహక బహుమతి) - వి.ఆర్. రాసాని - రూ. 10,000

కథలు

అస్తిత్వానికి
అటూ ఇటూ - మధురాంతకం నరేంద్ర - రూ. 15,000
టైటానిక్ - సురేష్ - రూ. 15,000
నీడ
(ప్రోత్సాహక బహుమతి) - సుంకోజి దేవేంద్రాచారి - రూ. 5,000

2003 - 14వ తానా సభలు, శాన్ హోసె

నవల

మనోప్రస్థానం

(ప్రోత్సాహక బహుమతి) - పి. చంద్రశేఖర అజాద్ - రూ. 25,000

కథలు

నందిని (మొదటి) - అక్కిరాజు భట్టిప్రోలు - రూ. 6,000

మిత్రవ (మొదటి) - మంచికంటి వేంకటేశ్వరరెడ్డి - రూ. 6,000

హాలాహలం (మొదటి) - వి. ప్రతిమ - రూ. 6,000

ఆ ఇల్లు మూతవడ్డది

(రెండవ) - పెద్దింటి అశోక్ కుమార్ - రూ. 4,000

చలివేంద్రం (రెండవ) - జాతశ్రీ - రూ. 4,000

అతడు-నేను (రెండవ) - కె. వరలక్ష్మి - రూ. 4,000

2005 - 15వ తానా సభలు, డెట్రాయిట్

నవలలు

నీరు నేల మనిషి

(ప్రోత్సాహక బహుమతి) - సుంకోజి దేవేంద్రాచారి - రూ. 10,000

సింగిల్ డైరీ

(ప్రోత్సాహక బహుమతి) - వేల్చేరు చంద్రశేఖర్ - రూ. 10,000

కథలు

విముక్తుడు - జొన్నలగడ్డ రామలక్ష్మి - రూ. 6,000

రాతి తయారి - కె.ఎ. మునిసురేష్ పిళ్ళే - రూ. 6,000

2017 - 21వ తానా సభలు, సెయింట్ లూయిస్

నవలలు

★ శప్తభూమి - బండి నారాయణస్వామి - రూ. 80,000

★ నీల - కె.ఎన్. మల్లిశ్వరి - రూ. 80,000

★ ఒంటరి - సన్నపురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి - రూ. 40,000

★ ఈ గుర్తుగల నవలలను తానా ప్రచురణల కమిటీ ప్రచురించింది.

తానా - మంచి పుస్తకం నిర్వహణలో బాల సాహిత్య రచనల పోటీ - 2017

బాలసాహిత్య రచనలను ప్రోత్సహించాలన్న ఉద్దేశ్యంతో ఉత్తర అమెరికా తెలుగు సంఘం - తానా-మంచిపుస్తకం సంయుక్తంగా మొదటిసారి రచనల పోటీ నిర్వహించింది. దాదాపు 40 సంవత్సరాల తరువాత తెలుగు బాలసాహిత్యంలో ఇటువంటి పోటీని నిర్వహించడం మళ్లీ ఇదే మొదటిసారి. సెయింట్ లూయిస్ నగరంలో జరిగిన 21వ మహాసభల సందర్భంగా ఈ పోటీ నిర్వహణకు తానా ముందుకొచ్చింది.

దాదాపు 100కు పైగా వచ్చిన రచనల నుంచి మొదటి వడపోతలో 68 రచనలను స్వీకరించి, వాటి నుండి అంతిమంగా 22 రచనలను న్యాయనిర్ణేతలకు పంపి, 11 ఉత్తమ రచనలను ఎంపిక చేసి, రచయితలు ఒక్కొక్కరికి రచనకు రూ. 10,000లు చొప్పున తానా పారితోషికం అందించింది. ఈ రచనలను తానా పాక్షిక ఆర్థిక సహకారంతో మంచి పుస్తకం ప్రచురించింది. వీటి ఆవిష్కరణ సభ హైదరాబాద్‌లో జరిగింది.

బహుమతి పొందిన రచనలు-రచయితలు

నల్లమలలో...

మామయ్యతో కిట్టా సాహసయాత్ర

ఉనిమా లోకంలో స్పార్ట్‌రాజు

మేధ 017

కోతుల దాడి-శీను తెలివి

గుడ్డెళ్లగుమ్మ మారెమ్మ

కిట్టా సాహసం

తాతయ్య చిట్కా - మనవడి సత్తా

ఆకాశవీధిలో అపరంజి బొమ్మ

ఓ-తరం కుర్రాడు

రామదండు

షహీన్

శాఖమూరి శ్రీనివాస్

కంచనపల్లి వేంకట కృష్ణారావు

పి.ఎస్.ఎస్.ఎన్. మూర్తి

సలీం

వాసంతి

డా॥ ఎం. భూపాల

డా॥ రావెళ్ల శ్రీనివాస్

పుట్టగుంట సురేష్‌కుమార్

డా॥ వి. శ్రీనివాస్ చక్రవర్తి

నారంశెట్టి ఉమామహేశ్వరరావు

సుజలగంటి అనూరాధ

రవికిరణ్ గోపిశెట్టి

తానా ప్రచురించిన పుస్తకాల జాబితా

1. మచ్చు తునకలు - వివిధ కవుల కవితాసంపుటి
సంపాదకులు: డా॥ పెమ్మరాజు వేణుగోపాలరావు 1993
2. తానా తెలుగు కథ - వివిధ రచయితల కథాసంపుటి
సంపాదకులు: ఎ.ఎస్. మూర్తి 1993
3. రేగడి విత్తులు (నవల) - చంద్రలత 1997
4. తపన (నవల) - కాశీభట్ల వేణుగోపాల్ 1999
5. విశ్వగుణాదర్శం (చంపూకావ్యం) - వేంకటాద్వరి
అనువాదం, వ్యాఖ్యానం: ఇంద్రగంటి శ్రీకాంతశర్మ 2009
6. తెలుగులో
కవితావిప్లవాల స్వరూపం - డా॥ వేల్చేరు నారాయణరావు 2008
7. కథ నేపథ్యం - 1
సంపాదకులు: ఆర్.ఎమ్. ఉమామహేశ్వరరావు,
జంపాల చౌదరి, వాసిరెడ్డి నవీన్ 2013
8. కథ నేపథ్యం - 2
సంపాదకులు: ఆర్.ఎమ్. ఉమామహేశ్వరరావు,
జంపాల చౌదరి, వాసిరెడ్డి నవీన్ 2014
9. దిద్దుబాటలు
గురజాడ దిద్దుబాటుకు ముందు కథలు
సంపాదకులు: వివినమూర్తి 2015
10. శస్త్రభూమి - బండి నారాయణస్వామి 2017
11. నీల - కె.ఎన్. మల్లిశ్వరి 2017
12. ఒంటరి - సన్నపురెడ్డి వెంకటరామిరెడ్డి 2017

బండి నారాయణస్వామి

3 జూన్ 1952లో అనంతపురం పాత ఊరులో జన్మించారు. అనంతపురం జిల్లా వివిధ గ్రామాల్లో సింగిల్ టీచర్ స్కూల్లోనూ, అనంతరం ఉన్నత పాఠశాలలోనూ ఉపాధ్యాయుడిగా చరిత్రను బోధించారు.

1987 నుంచి రచనా వ్యాసంగంలో ఉన్నారు. పెద్ద కథ రంకె తో కలిపి 35 కథలు రాశారు. వీరగల్లు కథాసంపుటి, నాలుగు నవలలు- గద్ద లాడతండాాయి, మీ రాజ్యం మీరేలండి, రెండు కలల దేశమ్, నిస్సర్గమ్ రచించారు. కథాకోకిల, అవ్వజోస్సుల-విష్ణుభొట్ల, కొలకలూరి, ఎన్టీఆర్ పురస్కారాలు పొందారు.

2010లో పదవీ విరమణ చేసి, భార్య పరంజ్యోతి, కొడుకు విహారి, కూతురు అరుణాచలం సౌరిస్ లతో అనంతపురంలో నివాసం.

bandinarayanaswamy@gmail.com

2017 మే 26, 27, 28 తేదీలలో సెయింట్ లూయిస్ నగరంలో తానా 40వ వార్షికోత్సవం జరిగిన 21వ మహాసభల సందర్భంగా రెండు లక్షల రూపాయల బహుమతి మొత్తంగా తానా నవలల పోటీని నిర్వహించింది. ఈ పోటీకి దేశంలోని అనేక ప్రాంతాల నుంచి, అమెరికా, ఇంగ్లాండ్ల నుంచి 55 నవలలు వచ్చాయి. ఈ నవలలను క్షుణ్ణంగా పరిశీలించిన అనంతరం, ప్రకటించిన రెండు లక్షల బహుమతి మొత్తాన్ని మూడు నవలలకు అందించారు. వాటిలో బండి నారాయణస్వామి రచించిన ఈ నవల 'శప్తభూమి' ఒకటి.

శప్తభూమి రాయలసీమ చరిత్ర నేపథ్యంగా రాసిన నవల. రాయల కాల తదనంతరం సుమారు 18వ శతాబ్దం నాటి అనంతపుర సంస్థాన అధికార రాజకీయాలు, అప్పటి జీవితము చిత్రించిన చారిత్రిక నవల. హందే రాజుల కాలంనాటి సంఘటనలు, కక్షలు, కార్యక్రమాల మధ్య నలిగిన ప్రజల జీవితాల, పాలెగాళ్ల దౌర్జన్యాల సమాహారం శప్తభూమి.

తెలుగులో మంచి పుస్తకాలను
 ప్రచురించాలని తొన లక్ష్యం.
 ప్రచురణలో లేని, ప్రచురణ కాని ముఖ్యమైన
 తెలుగు పుస్తకాలను ఉత్తమ ప్రచురణలతో ప్రచురించి
 పాఠకులకు అందుబాటులోకి తెచ్చిన
 ముఖ్య ఉద్దేశ్యంతో 2009లో తొన ప్రచురణలను
 ప్రారంభించింది. అంతకుముందు తొన సంస్థగా
 ప్రచురించిన పుస్తకాలు, 2017 తొన
 బహుమతి నమలు మూడు కుప్పకొని
 మొత్తం పన్నెండు పుస్తకాలు ప్రచురించింది.

A TANA Publication
SEPTABHOOMI / Novel
 bandi narayanaswamy

